MISTERUL
CAMEREI
GALBENE
Gaston Leroux
ALDO PRESS

GASTON LEROUX

Misterul Camerei Galbene

Roman

Traducere: Silvia G. Constantin

Editura Aldo Press
Bucureşti, 2003

Capitolul I

În care începem să nu înţelegem

Nu fără o oarecare emoţie, încep să relatez extraordinarele aventuri ale lui Joseph Rouletabille. Până în prezent, el s-a opus atât de ferm ca eu să fac această relatare, încât îmi pierdusem speranţa că voi publica vreodată cele mai ciudate povestiri poliţiste din ultimii cincisprezece ani. Îmi imaginam chiar că publicul nu va cunoaşte niciodată adevărul deplin despre extraordinarul caz, cunoscut drept al Camerei Galbene, din care s-au ivit atâtea drame misterioase, crude şi senzaţionale, în care prietenul meu a fost atât de adânc implicat, dacă, apropo de o recentă nominalizare a ilustrului Stangorson la gradul marii cruci a Legiunii de Onoare, un jurnal de seară – într-un articol mizerabil prin ignoranţa sa, ori insolent prin perfidia sa – nu ar fi reînviat o aventură teribilă, despre care Joseph Rouletabille îmi spusese că dorea să fie uitată pentru totdeauna.

Camera Galbenă! Cine îşi mai aminteşte acum acest caz, care a făcut să curgă atâta cerneală în urmă cu

cincisprezece ani? Evenimentele sunt atât de repede uitate la Paris! Nu au ieşit din memorie chiar numele procesului Navyes şi povestea tragică a morţii micului Menaldo? Şi totuşi, atenţia publicului a fost atât de profund îndreptată spre detaliile procesului, încât producerea unei crize ministeriale a trecut absolut neobservată la acel moment. Acum, procesul Camerei Galbene, care l-a precedat pe cel al Navyes, cu câţiva ani, a avut un ecou mult mai puternic. Întreaga lume s-a agăţat luni întregi de această chestiune obscură – cea mai obscură, mi se pare mie, care a provocat vreodată perspicacitatea poliţiei noastre, sau a pus la încercare conştiinţa judecătorilor noştri. Rezolvarea problemei i-a zăpăcit pe toţi cei care au încercat să o găsească. A fost ca un rebus dramatic, de care şi bătrâna Europă, şi America cea nouă au devenit la fel de fascinate. Aceasta s-a întâmplat, într-adevăr

— Îmi este permis să o spun deoarece nu poate fi vorba de niciun orgoliu de autor în toate acestea, întrucât eu nu fac altceva decât să transcriu fapte, asupra cărora o documentaţie excepţională mă ajută să arunc o lumină nouă – aceasta s-a întâmplat, deoarece nu ştiu dacă în domeniul realităţii sau al imaginaţiei cineva poate descoperi sau îşi poate reaminti ceva comparabil în misterul său cu misterul evident al Camerei Galbene.

Ceea ce nimeni nu putea descoperi a reuşit să descopere Joseph Rouletabille, în vârstă de optsprezece ani, pe atunci reporter angajat la un ziar de seamă. Dar, când el a adus cheia întregului caz la Curtea cu Juraţi, nu a spus întregul adevăr. El a dezvăluit doar atât cât era suficient pentru a asigura achitarea unui om nevinovat. Motivele pe care le-a avut pentru această reticenţă nu mai există. Şi, chiar mai bine de-atât, a venit momentul ca prietenul meu să vorbească pe deplin. Veţi afla totul. Fără alt preambul, vă voi aduce în faţa ochilor chestiunea Camerei Galbene, aşa cum a fost ea adusă în faţa ochilor întregii lumi în ziua următoare petrecerii dramei de la Castelul Glandier.

Pe 25 octombrie 1892, următoarea ştire a apărut în ultima ediţie din „Temps”:

„O crimă înfricoşătoare a fost comisă la Glandier, la marginea pădurii Sainte-Genevieve, lângă Epinay-sur-Orge, în casa Profesorului Stangorson. În acea noapte, în timp ce stăpânul lucra în laboratorul său, s-a făcut o tentativă de asasinare a domnişoarei Stangorson, care dormea în camera alăturată acestui laborator. Doctorii nu oferă garanţii privind viaţa domnişoarei Stangorson”.

Impresia făcută asupra Parisului de această ştire este uşor de închipuit. Deja, la acel moment, lumea ştiinţifică

era interesată de munca Profesorului Stangorson şi a fiicei sale.

Această muncă – prima încercare în radiografie – a servit pentru a deschide calea domnului şi doamnei Curie spre descoperirea radiului. Era de aşteptat ca Profesorul să citească în curând la Academia de Ştiinţe o lucrare senzaţională asupra noii sale teorii, „Disocierea Materiei”, o teorie destinată să zdruncine din temelii întreaga ştiinţă general acceptată, care se baza pe principiul „Conservării Energiei”.

Ziua următoare, ziarele erau pline de articole referitoare la tragedie. „Matin”, printre altele, a publicat următorul articol, intitulat „O crimă supranaturală”:

„Acestea sunt singurele detalii”, scria autorul anonim în „Matin”, *„pe care am reuşit să le obţinem în legătură cu crima de la Castelul Glandier. Starea de disperare în care este cufundat profesorul Stangorson şi imposibilitatea de a obţine informaţii din gura victimei au făcut investigaţia noastră atât de dificilă, încât, în prezent, nu ne putem forma nici cea mai mică idee asupra a ceea ce s-a întâmplat în Camera Galbenă, în care domnişoara Stangorson, în cămaşă de noapte, a fost găsită zăcând pe podea în agonia morţii. Am reuşit, cel puţin, să-l intervievăm pe Tăticul Jacques – după cum este numit în*

zonă –, un servitor bătrân al familiei Stangorson. Tăticul Jacques a intrat în cameră în acelaşi timp cu profesorul. Această cameră este alăturată laboratorului. Laboratorul şi Camera Galbenă se află într-un pavilion la capătul parcului, cam la trei sute de metri (o sută de picioare) de castel.

«Era douăsprezece şi jumătate noaptea», ne-a spus acest om cinstit, «şi eu eram în laborator, unde domnul Stangorson încă lucra, când s-a întâmplat. Eu am curăţat instrumentele şi le puneam în ordine toată seara şi aşteptam ca domnul Stangorson să se ducă la culcare. Domnişoara Stangorson lucrase cu tatăl ei până la miezul nopţii; când cele douăsprezece bătăi ale miezului de noapte au sunat la ceasul cu cuc din laborator, ea s-a ridicat, l-a sărutat pe domnul Stangorson şi i-a urat noapte bună. Mie mi-a spus „Noapte bună, Tăticule Jacques" şi a intrat în Camera Galbenă. Am auzit-o încuind uşa şi trăgând zăvorul, astfel că n-am putut să mă abţin să nu râd şi i-am spus profesorului:

„Iat-o pe domnişoara încuindu-se de două ori, trebuie să fie speriată de strigătul «Animalului Domnului»!" Domnul nici măcar nu m-a auzit, atât era de absorbit de ceea ce făcea.

Chiar atunci am auzit miorlăitul îndepărtat al unei pisici. „Asta o să ne ţină treji toată noaptea" mi-am spus,

fiindcă, trebuie să vă spun, domnule, că, până spre sfârşitul lui octombrie, locuiesc într-o mansardă a pavilionului, deasupra Camerei Galbene, astfel ca domnişoara să nu rămână singură noaptea în parcul izolat. Era capriciul domnişoarei să stea în pavilion pe vreme bună. Fără îndoială, i se părea mai vesel decât castelul; de patru ani de când fusese construit nu se întâmplase să nu se instaleze acolo primăvara. La venirea iernii, domnişoara se întoarce în castel, deoarece nu este niciun şemineu în Camera Galbenă.

Stăteam în pavilion atunci – domnul Stangorson şi cu mine. Nu făceam niciun zgomot. El era aşezat la birou. Cât despre mine, eu stăteam pe un scaun, căci îmi terminasem munca şi, uitându-mă la el, mi-am spus: „Ce om! Ce inteligenţă! Câte cunoştinţe!" Dau importanţă faptului că nu făceam niciun zgomot; fiindcă, datorită acestui lucru, asasinul a crezut cu siguranţă că plecasem de acolo. Şi brusc, în timp ce cucul cânta jumătatea de oră, un zgomot disperat a izbucnit din Camera Galbenă. Era vocea domnişoarei, strigând: „Crimă! Crimă! Ajutor!" Imediat după aceea au răsunat împuşcături de revolver şi s-a produs un zgomot teribil de mese şi mobilă aruncate la pământ, ca în cursul unei lupte şi din nou vocea domnişoarei strigând: „Crimă! Ajutor! Tată! Tată!"

Puteţi să fiţi sigur că am sărit în sus imediat, şi domnul Stangorson şi cu mine ne-am năpustit asupra uşii. Dar, vai! Era încuiată, bine încuiată, pe dinăuntru, prin grija domnişoarei, aşa cum v-am spus, cu cheia şi cu zăvorul. Am încercat să o forţăm, dar a rămas nemişcată. Domnul Stangorson era ca un nebun şi, într-adevăr, era destul ca să fie astfel, fiindcă o auzeam pe domnişoara încă strigând:

„Ajutor! Ajutor!” Domnul Stangorson a revărsat lovituri teribile asupra uşii şi a plâns de furie şi a suspinat de disperare şi neajutorare.

Atunci am avut o inspiraţie: „Asasinul trebuie să fi intrat pe fereastră!” am strigat. „Mă duc la fereastră!” şi m-am repezit afară din pavilion şi am alergat ca ieşit din minţi.

Inspiraţia era că fereastra Camerei Galbene dă în aşa fel, încât zidul parcului, care se mărgineşte cu pavilionul, mă împiedica să ajung imediat la fereastră. Ca să-l urci, trebuie mai întâi să ieşi din parc. Am alergat spre poartă şi pe drum m-am întâlnit cu Bernier şi soţia lui, paznicii, care fuseseră atraşi de împuşcăturile de revolver şi strigătele noastre. În câteva cuvinte le-am spus ce se întâmplase şi l-am îndemnat pe paznic să i se alăture domnului Stangorson cu toată graba, în timp ce soţia lui a venit cu mine să deschidă poarta parcului. Cinci minute mai târziu, ea şi cu mine eram în faţa ferestrei Camerei Galbene.

Luna strălucea puternic şi am văzut clar că nimeni nu atinsese fereastra. Nu doar că barele de protecţie erau intacte, dar storurile dinăuntru erau trase, deoarece eu însumi le trăsesem seara devreme, aşa cum făceam în fiecare zi, deşi domnişoara, ştiind că eram obosit de munca grea pe care o fac, mă rugase să o las pe ea să le tragă, şi erau aşa cum le lăsasem, prinse cu un cârlig din fier pe dinăuntru.

Asasinul, prin urmare, nu putuse să intre sau să iasă în acel fel, dar nici eu nu puteam să intru.

Era un ghinion – suficient să-ţi pierzi minţile! Uşa camerei încuiată pe dinăuntru şi storurile singurei ferestre de asemenea prinse pe dinăuntru, iar domnişoara încă striga după ajutor! Ba nu! Încetase să strige. Era moartă, probabil.

Dar încă îl auzeam pe tatăl ei, în pavilion, încercând să spargă uşa.

Împreună cu portăreasa m-am grăbit înapoi spre pavilion. Uşa, în ciuda încercărilor furioase ale domnului Stangorson şi ale lui Bernier de a o sparge, încă stătea nemişcată, dar în cele din urmă a cedat în faţa eforturilor noastre unite, şi ce privelişte ne-a întâmpinat ochii! Ar trebui să spun că, în spatele nostru, portăreasa ţinea lampa de laborator, o lampă puternică, ce a luminat întreaga

încăpere.

Trebuie să vă mai spun, domnule, Camera Galbenă este o încăpere mică. Domnişoara o mobilase cu un pat din fier destul de mare, o măsuţă, o noptieră, o măsuţă de toaletă şi două scaune. La lumina lămpii, am văzut totul dintr-o privire. Domnişoara, în cămaşă de noapte, zăcea pe podea în mijlocul unei mari dezordini. Mese şi scaune fuseseră răsturnate, arătând că avusese loc o luptă violentă. Domnişoara, fără îndoială, fusese târâtă din pat. Era acoperită de sânge şi avea urme groaznice de unghii pe gât – carnea de pe gât fiind aproape sfâşiată de unghii. Un fir de sânge cursese dintr-o rană de la tâmpla dreaptă şi făcuse o baltă mică pe podea.

Când domnul Stangorson a văzut în ce stare se afla fiica lui, s-a aruncat în genunchi lângă ea, scoţând un sunet de disperare. S-a convins că încă respira. Cât despre noi, l-am căutat pe nenorocitul care încercase să o ucidă pe stăpâna noastră – şi, vă jur, domnule, că dacă l-am fi găsit, nu i-ar fi fost prea bine!

Dar cum să vă explic că nu mai era acolo, că deja scăpase? Întrece orice imaginaţie! Nimeni sub pat, nimeni în spatele mobilei! Tot ce am descoperit au fost urme, urme pătate de sânge, ale unei mâini mari de bărbat, pe pereţi; o batistă mare, roşie de sânge, fără vreo iniţială, o şapcă

veche şi multe urme proaspete de paşi bărbăteşti pe podea – paşii unui bărbat cu picioare mari, ale cărui ghete lăsaseră un fel de urmă de funingine. Cum scăpase omul acesta? Cum dispăruse? Nu uitaţi, domnule, că nu este niciun coş în Camera Galbenă. Nu putea să fi scăpat pe uşă, care este îngustă, şi în pragul căreia stătea portăreasa cu lampa, în timp ce, soţul ei şi cu mine îl căutam în fiecare colţ al camerei, unde era imposibil ca cineva să se ascundă. Uşa, care fusese deschisă cu forţa până la perete, nu putea ascunde nimic în spatele ei, aşa cum ne-am asigurat. Prin fereastră, încă închisă aşa cum trebuie, nu era posibilă fuga. Ce se întâmplase, atunci?

Am început să cred în Diavol.

Dar am descoperit revolverul meu pe podea! Da, revolverul meu! Oh! Asta m-a adus înapoi la realitate!

Diavolul nu ar fi avut nevoie să-mi fure revolverul ca să o omoare pe domnişoara. Bărbatul care fusese acolo urcase mai întâi în mansarda mea şi-mi luase revolverul din sertarul unde îl ţineam. Apoi, am stabilit, numărând cartuşele, că asasinul trăsese două gloanţe. Ah! A fost un noroc pentru mine că domnul Stangorson era în laborator când a avut loc fapta şi văzuse cu ochii lui că eram acolo cu el, pentru că altfel, cu problema asta a revolverului meu, nu ştiu unde am fi fost – eu, acum, aş fi fost după gratii. Justiţia

nu are nevoie de mai mult ca să trimită un om la eşafod!» ”

Editorul lui „Matin” a adăugat la acest interviu următoarele rânduri:

„Fără a-l întrerupe, i-am permis Tăticului Jacques să ne povestească aproape tot ce ştie despre crima din Camera Galbenă. Am reprodus-o cu cuvintele sale, scutindu-l pe cititor doar de lamentările continue cu care şi-a presărat naraţiunea. Este de înţeles, Tăticule Jacques, că ţii foarte mult la stăpânii tăi şi vrei ca ei să o ştie şi nu încetezi să o repeţi, mai ales de la descoperirea revolverului tău. Este dreptul tău şi nu vedem nimic rău în asta. Ne-ar fi plăcut să îi mai punem câteva întrebări Tăticului Jacques, Jacques-Louis Moustier, dar ancheta judecătorului de instrucţie care are loc la castel face imposibil ca să fim primiţi la Glandier, cât despre pădurea de stejar, este păzită de un cerc larg de poliţişti, care apără ca pe ochii din cap urmele ce pot duce spre pavilion şi care ar putea probabil conduce la descoperirea asasinului.

Am dorit, de asemenea, să-i intervievăm pe portari, dar sunt invizibili. În cele din urmă, am aşteptat într-un han de la drum, nu departe de poarta castelului, plecarea domnului de Marquet, judecătorul de instrucţie din Corbeil. La cinci şi jumătate l-am văzut cu asistentul său şi, înainte să poată intra în trăsură, am avut oportunitatea să-i punem

următoarea întrebare:

«Puteţi, domnule de Marquet, să ne daţi vreo informaţie privind acest caz, fără a crea inconveniente cursului anchetei dumneavoastră?»

«Ne este imposibil să o facem», a răspuns domnul de Marquet. «Pot să spun doar că este cel mai straniu caz pe care l-am văzut vreodată. Cu cât credem mai mult că ştim ceva, cu atât suntem mai departe de a şti ceva!»

L-am rugat pe domnul de Marquet să fie bun şi să ne explice ultimele sale cuvinte, şi acesta ne-a spus următoarele, a căror importanţă oricine o va recunoaşte:

«Dacă nimic nu se adaugă faptelor materiale stabilite până acum, mă tem că misterul care înconjoară crima abominabilă căreia i-a căzut victimă domnişoara Stangorson nu va fi lămurit niciodată, dar sperăm, de dragul raţiunii noastre omeneşti, că examinarea pereţilor şi a tavanului Camerei Galbene, o examinare pe care o voi încredinţa constructorului pavilionului, de acum patru ani, ne va oferi dovezi care să nu ne descurajeze. Pentru că problema este aceasta: ştim pe ce cale a intrat asasinul – a intrat pe uşă şi s-a ascuns sub pat, aşteptând-o pe domnişoara Stangorson. Dar cum a plecat? Cum a scăpat? Dacă nu se găseşte vreo trapă, uşă secretă, ascunzătoare, dacă examinarea pereţilor, până la demolarea pavilionului

dacă e nevoie, nu duce la descoperirea vreunui pasaj practicabil, nu doar pentru o fiinţă umană, ci şi pentru orice fel de fiinţă, dacă tavanul nu are vreo crăpătură şi podeaua nu ascunde niciun coridor subteran, chiar trebuie să crezi în Diavol, aşa cum spune Tăticul Jacques!”»

Autorul anonim din „Matin” a adăugat la acest articol, pe care l-am selectat ca fiind cel mai interesant dintre toate cele publicate pe subiectul acestui caz, că judecătorul de instrucţie părea să dea o semnificaţie ciudată ultimei sale fraze: *„Chiar trebuie să crezi în Diavol, aşa cum spune Tăticul Jacques!”*

Articolul se încheia cu aceste rânduri:

„Am vrut să ştim ce voia să spună Tăticul Jacques prin strigătul «Animalului Domnului». Proprietarul Hanului Donjon ne-a explicat că este un strigăt deosebit de sinistru, pe care îl scoate uneori noaptea pisica unei bătrâne, Mama Angenoux, după cum este numită în zonă. Mama Angenoux este un fel de sfântă, care locuieşte într-o colibă în inima pădurii, nu departe de grota Sfintei Genevieve. Camera Galbenă, «Animalul Domnului», Mama Angenoux, Diavolul, Sfânta Genevieve, Tăticul Jacques – iată o crimă încurcată, pe care izbitura de târnăcop în perete ar putea să o descâlcească pentru noi mâine. Să sperăm cel puţin, de dragul raţiunii noastre omeneşti, cum spune judecătorul de

instrucţie.

Între timp, se crede că domnişoara Stangorson, care continuă să delireze şi pronunţă un singur cuvânt distinct.

«Criminal! Criminal!», nu va supravieţui peste noapte”.

În concluzie, şi la o oră târzie, acelaşi jurnal a anunţat că Şeful Siguranţei a telegrafiat faimosului detectiv, Frederic Larsan, care fusese trimis la Londra într-un caz privind asigurări furate, să se întoarcă imediat la Paris.

Capitolul II

În care Joseph Rouletabille apare pentru prima oară

Îmi amintesc, de parcă s-ar fi întâmplat ieri, intrarea tânărului Joseph Rouletabille în dormitorul meu, în acea dimineaţă. Era aproape de ora opt şi mă aflam încă în pat citind articolul din „Matin”, referitor la crima din Glandier.

Dar, înainte de a merge mai departe, este timpul să îl prezint cititorului pe prietenul meu.

L-am cunoscut prima dată când era un tânăr reporter.

Pe vremea aceea, eu eram începător în Barou şi îl întâlneam deseori pe coridoarele magistraţilor, când mergeam să obţin un „permis de comunicare” pentru închisoarea Mazas sau Saint-Lazare. El avea, cum se spune, „nas bun”. Părea să-şi fi luat capul, rotund ca un glonţ, dintr-o cutie cu bile din marmură şi de aceea, cred, camarazii lui din presă, cu toţii jucători de biliard înfocaţi, îi dăduseră acea poreclă, Rouletabille, care i-a rămas mereu şi pe care a făcut-o ilustră. Era întotdeauna roşu ca o roşie, acum vesel ca o ciocârlie, acum serios ca un judecător.

Cum reuşise aşa de tânăr – avea doar şaisprezece ani şi jumătate când l-am văzut prima oară – să-şi câştige deja locul în presă? Asta s-ar fi întrebat oricine intra în contact cu el, dacă nu i-ar fi ştiut povestea. La momentul cazului cu femeia tăiată în bucăţi în Rue Oberskampf, o altă poveste uitată, el le dusese editorilor lui „Epoque” – un ziar care rivaliza cu „Matin” la informaţii – un picior stâng, care lipsea din coşul în care fuseseră descoperite rămăşiţele înspăimântătoare. Poliţia căutase degeaba acest picior stâng o săptămână, iar tânărul îl găsise într-o scurgere, unde nimeni nu se gândise să-l caute. Pentru a face acest lucru, se îmbrăcase ca un curăţător de canale, unul dintre cei mulţi angajaţi de administraţia oraşului Paris, din cauza unei revărsări a Senei.

Când editorul-şef s-a aflat în posesia preţiosului picior şi a fost informat de şirul deducţiilor inteligente pe care le făcuse băiatul, a oscilat între admiraţia pe care o simţea pentru viclenia de detectiv din mintea unui puşti de şaisprezece ani şi încântarea de a fi în stare să expună, în „fereastra morgii” a ziarului său, piciorul stâng de pe Rue Oberskampf.

— Acest picior, a strigat el, o să facă titluri uriaşe!

Apoi, când a încredinţat oribilul pachet medicului legist ataşat ziarului, l-a întrebat pe puşti, care curând va

deveni faimos ca Rouletabille, cât s-ar aştepta să câştige ca reporter generalist la „Epoque”?

— Două sute de franci pe lună, a răspuns tinerelul, modest, de-abia fiind în stare să respire de uimire la propunerea aceasta.

— Vei avea două sute cincizeci, a spus editorul-şef; doar că trebuie să spui tuturor că ai fost angajat la ziar pentru o lună. Să fie înţeles că nu tu, ci „Epoque” a găsit piciorul din Rue Oberskampf. Aici, tinere prieten, omul nu este nimic, ziarul este totul.

Spunând acestea, l-a rugat pe noul reporter să se retragă, dar înainte ca tânărul să ajungă la uşă, l-a chemat înapoi să-l întrebe cum îl cheamă. El a răspuns:

— Joseph Josephine.

— Ăsta nu-i un nume, a spus editorul-şef, dar, din moment ce nu ţi se cere să semnezi ce scrii, nu contează.

Reporterul cu faţă de copil şi-a făcut repede mulţi prieteni, deoarece era săritor şi dăruit cu un umor care-i încânta pe cei mai severi şi-i dezarma pe cei mai zeloşi dintre colegii săi. La cafeneaua Baroului, unde se strângeau reporterii înainte de a merge la tribunale sau la prefectură, în căutarea ştirilor despre crime, a început să-şi câştige o reputaţie de dezlegător al celor mai încâlcite şi obscure cazuri care-şi găseau drumul spre biroul Şefului Siguranţei.

Când un caz merita efortul şi Rouletabille, deja îşi primise porecla, fusese pus pe urma lui de editorul-şef, deseori îl întrecea pe cel mai faimos detectiv.

La cafeneaua Baroului l-am cunoscut îndeaproape.

Avocaţii criminalişti şi jurnaliştii nu sunt duşmani; primii au nevoie de reclamă, cei din urmă de informaţii. Vorbeam împreună şi curând m-am ataşat de el. Inteligenţa lui era ascuţită şi atât de originală! Avea o calitate a gândiri cum n-am mai descoperit la altă persoană.

Curând după aceasta, am fost pus la conducerea buletinului de legi al „Cri du Boulevard”. Intrarea mea în jurnalism nu a făcut decât să strângă legăturile care mă uneau cu Rouletabille. După un timp, noului meu prieten permiţându-i-se să dezvolte un subiect al coloanei de corespondenţă judiciară, am putut deseori să-i ofer informaţiile legale de care avea nevoie.

Aproape doi ani au trecut în acest fel. Şi, cu cât îl cunoşteam mai bine, cu atât învăţam să ţin la el mai mult, pentru că, în ciuda extravaganţei sale nepăsătoare, am descoperit în el o seriozitate extraordinară a minţii, ţinând cont de vârsta lui. Fiind obişnuit să-l văd vesel, într-adevăr, uneori prea vesel, îl descopeream de multe ori cufundat în cea mai profundă melancolie. Am încercat să-l iau la întrebări în legătură cu motivul acestei schimbări de

dispoziţie, dar de fiecare dată râdea şi nu răspundea. Într-o zi, întrebându-l despre părinţii lui, de care nu vorbea niciodată, m-a părăsit, prefăcându-se că nu a auzit ce spusesem.

În timp ce lucrurile între noi stăteau astfel, s-a petrecut celebrul caz al Camerei Galbene. Era cazul care avea să-l propulseze ca ziarist de frunte şi să-i obţină reputaţia de cel mai mare detectiv din lume.

N-ar trebui să ne surprindă să descoperim într-un singur om perfecţiunea a două astfel de direcţii de activitate, dacă ne amintim că presa cotidiană începea să se transforme şi să devină ceea ce este astăzi – gazeta crimei.

Oamenii cu firi morocănoase se pot plânge de asta; cât despre mine, eu o consider un motiv de felicitări. Nu putem avea niciodată suficiente arme, publice sau particulare, împotriva criminalilor. Acestui lucru unii îi pot răspunde că, prin publicarea continuă a detaliilor crimelor, presa sfârşeşte prin a îndemna la comiterea lor. Însă, pentru unii oameni, niciodată nu putem face ce este bine.

Rouletabille, după cum am spus, a intrat în camera mea în acea dimineaţă de 26 octombrie 1892. El părea mai roşu ca de obicei, iar ochii îi ieşeau din cap, după cum se spune, şi părea întru totul într-o stare de emoţie extremă. A

fluturat „Matin” cu o mână tremurătoare şi a strigat:

— Ei bine, dragul meu Sainclair, ai citit?

— Despre crima din Glandier?

— Da, Camera Galbenă! Ce crezi despre ea?

— Cred că Diavolul sau «Animalul Domnului» trebuie să fi comis crima.

— Fii serios!

— Ei bine, nu prea cred în criminali[1] care îşi fac ieşirea prin pereţi din cărămidă solidă. Cred că Tăticul Jacques nu a făcut bine că şi-a uitat arma cu care a fost comisă crima şi, cum ocupa mansarda imediat deasupra camerei domnişoarei Stangorson, treaba constructorului ordonată de judecătorul de instrucţie ne va da cheia enigmei şi nu va dura mult până ce vom afla prin ce trapă naturală, sau prin ce uşă secretă a reuşit moşneagul să se strecoare înăuntru şi apoi afară şi să se întoarcă imediat în laboratorul domnului Stangorson fără să-i fie observată absenţa. Aceasta, bineînţeles, este doar o ipoteză.

Rouletabille s-a aşezat într-un fotoliu, şi-a aprins pipa, de care nu se despărţea niciodată, a fumat câteva minute în tăcere, fără îndoială, ca să-şi calmeze emoţia care îl stăpânea în mod vizibil, şi apoi a răspuns:

1 Traducerea în engleză utilizează deseori cuvintele „crimă” şi „criminal”, dar cititorul poate substitui „atac” şi „atacator”, întrucât nicio crimă nu este de fapt comisă (n.a.).

— Tinere, a spus pe un ton de ironie tristă, pe care nu voi încerca să-l redau, tinere, eşti avocat şi nu mă îndoiesc de abilitatea ta de a-i salva pe vinovaţi de condamnare, dar, dacă ai fi magistrat pe scaunul judecătoresc, ce uşor ţi-ar fi să condamni persoane nevinovate! Ai un adevărat har, tinere! A continuat să fumeze energic şi apoi a continuat:

— Nu se va găsi nicio trapă, iar misterul Camerei Galbene va deveni din ce în ce mai misterios. De aceea, mă interesează. Judecătorul de instrucţie are dreptate. Nu s-a văzut nimic mai straniu decât această crimă.

— Ai vreo idee pe ce cale a scăpat criminalul? am întrebat.

— Niciuna, răspunse Rouletabille, niciuna în prezent.

Dar am o idee în ceea ce priveşte revolverul, nu criminalul l-a folosit.

— Dumnezeule sfinte! De cine a fost folosit atunci?

— Asta-i bună, de domnişoara Stangorson.

— Nu înţeleg, sau, mai degrabă, n-am înţeles până acum, am spus.

Rouletabille ridică din umeri.

— Nu este nimic în articolul din „Matin” de care ai fost izbit în mod deosebit?

— Nimic, mi s-a părut că întreaga poveste pe care o spune este la fel de stranie.

— Ei bine, dar uşa încuiată cu cheia pe dinăuntru?

— Este singurul lucru perfect normal din tot articolul.

— Chiar aşa! Şi zăvorul?

— Zăvorul?

— Da, zăvorul, de asemenea, pe dinăuntrul uşii, o protecţie suplimentară împotriva intrări? Domnişoara Stangorson îşi lua măsuri de protecţie destul de extraordinare! Îmi este clar că se temea de cineva. De aceea îşi lua asemenea măsuri de precauţie, chiar şi revolverul Tăticului Jacques, fără să-i spună despre el. Fără îndoială că nu dorea să alarmeze pe nimeni şi cu atât mai puţin pe tatăl ei. De ce se temea s-a întâmplat şi ea s-a apărat. A fost o luptă şi ea a folosit revolverul cu destulă pricepere ca să-l rănească la mână pe asasin – ceea ce explică urmele de pe pereţi şi de pe uşă ale mâinii mari, pătate de sânge, a bărbatului care căuta o cale de ieşire din încăpere. Dar nu a tras suficient de repede ca să evite lovitura îngrozitoare de la tâmpla dreaptă.

— Deci rana de la tâmplă nu a fost provocată de revolver?

— Ziarul nu spune că a fost şi eu nu cred că a fost, deoarece, în mod logic, mi se pare că revolverul a fost folosit de domnişoara Stangorson împotriva asasinului. Acum, ce armă a folosit criminalul? Lovitura de la tâmplă

pare să arate că ucigaşul dorea s-o ameţească pe domnişoara Stangorson, după ce încercase fără succes să o stranguleze. Trebuie să fi ştiut că mansarda era locuită de Tăticul Jacques şi acesta a fost, cred, unul dintre motivele pentru care trebuie să fi folosit o armă tăcută – un garou sau un ciocan.

— Toate acestea nu explică cum a ieşit criminalul din Camera Galbenă, am observat.

— Evident, răspunse Rouletabille, ridicându-se, şi aceasta trebuie să fie explicat. Mă duc la Castelul Glandier şi am venit să văd dacă vii cu mine.

— Eu?

— Da, băiete. Am nevoie de tine. „Epoque” mi-a încredinţat mie acest caz şi trebuie să-l clarific cât mai repede.

— Dar în ce fel îţi pot fi de ajutor?

— Domnul Robert Darzac este la Castelul Glandier.

— Este adevărat. Disperarea lui trebuie să fie fără margini.

— Trebuie să am o discuţie cu el.

Rouletabille a spus-o pe un ton care m-a surprins.

— Asta este din cauză că tu crezi că poţi să scoţi ceva de la el? am întrebat.

— Da.

Asta a fost tot ce a vrut să spună. S-a retras în camera mea de zi, rugându-mă să mă îmbrac repede.

Îl cunosc pe domnul Robert Darzac, deoarece i-am fost de mare ajutor într-un proces civil, în timp ce acţionam ca secretar al Maestrului Barbet Delatour, care era, la acel moment, cam de patruzeci de ani, profesor de fizică la Sorbona. Era o cunoştinţă apropiată a familiei Stangorson şi, după ce o curtase asiduu pe fiică timp de şapte ani, fusese pe punctul de a se căsători cu ea. Deşi ea devenise, cum se spune, „o persoană de o anumită vârstă”, era încă remarcabil de frumoasă. În timp ce mă îmbrăcam, i-am strigat lui Rouletabille, care se mişca nerăbdător prin camera mea de zi:

— Ai vreo idee cam ce fel de viaţă duce criminalul?

— Da, a răspuns el. Cred că, dacă nu este un om de societate, cel puţin aparţine clasei superioare. Dar, din nou, asta este doar o părere.

— Ce te-a condus să ţi-o formezi?

— Ei bine, şapca unsuroasă, batista obişnuită şi urmele de ghete grosolane de pe podea, a răspuns el.

— Înţeleg, am spus. Criminalii nu lasă în urma lor semne care spun adevărul.

— O să scoatem ceva din tine, până la urmă, dragul meu Sinclair, a încheiat Rouletabille.

Capitolul III

„Un om a trecut ca o umbră prin storuri”

Jumătate de oră mai târziu, Rouletabille şi cu mine eram pe peronul gării Orléans, aşteptând plecarea trenului care trebuia să ne ducă la Epinay-sur-Orge.

Pe peron l-am găsit pe domnul de Marquet şi pe grefierul său, care reprezentau Curtea Judecătorească din Corbeil. Domnul de Marquet îşi petrecuse noaptea la Paris, participând la ultima repetiţie, la Scala, a scurtei piese al cărei autor anonim era, semnându-se simplu „Câştigat Ridendo”.

Domnul de Marquet începea să devină un „nobil domn în vârstă”. În general, era extrem de politicos şi plin de umor şi în toată viaţa avusese doar o pasiune – aceea a artei dramatice. De-a lungul întregii sale cariere judiciare, fusese interesat doar de cazurile capabile să-i procure ceva în natura dramei. Deşi ar fi putut foarte bine să aspire la cele mai înalte funcţii judiciare, nu prea lucrase la altceva în afară de a-şi câştiga succesul la romanticul Porte-Saint-

Martin, sau la sumbrul Odeon.

Din cauza misterului care-l învăluia, cazul Camerei Galbene putea cu siguranţă să fascineze o minte atât de teatrală. Îl interesa enorm şi se aruncase în el mai puţin ca un magistrat dornic să afle adevărul, cât ca un amator de încurcături dramatice, tinzând întru totul către mister şi intrigă, care nu se teme de nimic atât de mult, ca de actul final explicativ.

Astfel că, în momentul în care l-am întâlnit, l-am auzit pe domnul de Marquet spunându-i grefierului cu un oftat:

— Sper, dragul meu domn Mateine, că acest constructor cu târnăcopul lui nu va distruge un mister aşa de subtil.

— Nu vă temeţi, răspunse domnul Mateine, târnăcopul lui poate demola pavilionul, probabil, dar ne va lăsa cazul intact. Am bătut în ziduri şi am examinat tavanul şi podeaua şi cunosc totul despre ele. Nu voi fi păcălit.

Liniştindu-şi astfel şeful, domnul Mateine, cu o mişcare discretă a capului, îi atrase atenţia domnului de Marquet asupra noastră. Faţa acelui domn se întunecă şi, văzându-l pe Rouletabille apropiindu-se cu pălăria în mână, sări într-unul din vagoanele goale şi îi spuse grefierului său pe jumătate cu voce tare, în timp ce se urca:

— Şi mai presus de orice, fără ziarişti!

Domnul Mateine răspunse pe acelaşi ton:

— Înţeleg.

Încercă să-l împiedice pe Rouletabille să intre în acelaşi compartiment cu judecătorul de instrucţie.

— Scuzaţi-mă, domnilor, acest compartiment este rezervat.

— Sunt jurnalist, domnule, angajat la „Epoque”, spuse tânărul meu prieten, cu o mare demonstraţie de gesturi şi politeţe, şi am să-i spun câteva cuvinte domnului de Marquet.

— Domnul este foarte preocupat de ancheta pe care o are de condus.

— Ah! Ancheta sa, vă rog să mă credeţi, este o chestiune absolut indiferentă pentru mine. Nu sunt un răscolitor după mărunţişuri, continuă el cu un dispreţ infinit, sunt un reporter de teatru şi în seara aceasta va trebui să fac o mică relatare a piesei de la Scala.

— Intraţi, vă rog, domnule, spuse grefierul.

Rouletabille era deja în compartiment. Am intrat după el şi m-am aşezat alături de el. Grefierul ne urmă şi închise uşa compartimentului.

Domnul de Marquet se uită la el.

— Ah, domnule, începu Rouletabille. Nu trebuie să fiţi supărat pe domnul Mateine. Nu cu domnul de Marquet

doresc să vorbesc, ci cu domnul „Câştigat Ridendo”.

Permiteţi-mi să vă felicit, personal şi ca scriitor la „Epoque”.

Şi Rouletabille, prezentându-mă mai întâi pe mine, se prezentă şi pe sine însuşi.

Domnul de Marquet, cu un gest nervos, îşi mângâie barba strângând-o într-un punct şi-i explică lui Rouletabille că era un autor prea modest ca să dorească să fie ridicat în mod public vălul pseudonimului său, şi că spera ca entuziasmul jurnalistului pentru opera dramaturgului să nu-l conducă să spună publicului său că domnul „Câştigat Ridendo” şi judecătorul de instrucţie din Corbeil erau una şi aceeaşi persoană.

— Oh, puteţi să vă bazaţi pe discreţia mea! strigă Rouletabille.

Trenul se pusese în mişcare.

— Am pornit! spuse judecătorul de instrucţie, surprins să ne vadă în continuare în compartiment.

— Da, domnule, adevărul a pornit, spuse Rouletabille, zâmbind amiabil, pe drumul spre Castelul Glandier. Un caz subtil, domnule de Marquet, un caz subtil.

— Un caz obscur, incredibil, impenetrabil, inexplicabil, şi mă tem doar de un lucru, domnule Rouletabille, că jurnaliştii vor încerca să-l explice.

Prietenul meu se simţi ca şi cum i se dăduse peste nas.

— Da, spuse el simplu, aceasta este de temut. Se amestecă în orice. Cât despre interesul meu, domnule, mă refeream la el din pură întâmplare, pura întâmplare de a mă afla în acelaşi tren cu dumneavoastră, în acelaşi compartiment al aceluiaşi vagon.

— Unde mergeţi, deci?

— La Castelul Glandier, răspunse Rouletabille, fără să se întoarcă.

— Nu veţi intra, domnule Rouletabille!

— Mă veţi împiedica? spuse prietenul meu, deja pregătit să se lupte.

— Nu eu! Îmi plac presa şi jurnaliştii prea mult ca să le fiu în vreun fel dezagreabil, dar domnul Stangorson a dat ordine ca uşa sa să fie închisă în faţa oricui şi este bine păzită. Niciun ziarist nu a fost în stare să treacă ieri prin poarta de la Glandier.

Domnul de Marquet îşi strânse buzele şi păru gata să recadă în tăcerea sa încăpăţânată. Se relaxă doar puţin, când Rouletabille nu-l mai lăsă ignorant de faptul că noi mergeam la Glandier cu scopul de a-i strânge mâna unui „vechi şi apropiat prieten”, domnul Robert Darzac, un om pe care Rouletabille îl văzuse probabil o singură dată în

viaţă.

— Bietul Robert! continuă tânărul reporter, cazul acesta îngrozitor poate fi moartea lui, este atât de profund îndrăgostit de domnişoara Stangorson.

— Este într-adevăr dureros să fii martor la suferinţele lui, îi scăpă de pe buze, ca un regret, domnului de Marquet.

— Dar este de sperat că viaţa domnişoarei Stangorson va fi salvată.

— Să sperăm. Tatăl ei mi-a spus că, dacă ea nu-şi revine, nu va dura mult până i se alătură în mormânt. Ce pierdere incalculabilă ar fi moartea lui pentru ştiinţă!

— Rana ei de la tâmplă este gravă, nu-i aşa?

— Evident, dar, printr-un noroc minunat, nu s-a dovedit mortală. Lovitura a fost dată cu o forţă extrem de mare.

— Deci nu a fost folosit revolverul, spuse Rouletabille, privindu-mă triumfător.

Domnul de Marquet părea extrem de stânjenit.

— Nu am spus nimic, nu vreau să spun nimic, nu voi spune nimic, zise el şi se întoarse către grefierul său, de parcă nu ne mai cunoştea.

Dar Rouletabille nu era aşa de uşor de îndepărtat. Se apropie mai mult de judecătorul de instrucţie şi, scoţând o copie a lui „Matin” din buzunar, i-o arătă şi spuse:

— Există un lucru, domnule, despre care vă pot întreba fără să comit o indiscreţie. Aţi văzut, bineînţeles, relatarea dată în „Matin”. Este absurdă, nu-i aşa?

— Absolut deloc, domnule.

— Cum! Camera Galbenă are doar o fereastră zăbrelită, zăbrelele căreia nu au fost mişcate, şi doar o uşă care a trebuit să fie spartă, şi asasinul nu a fost găsit!

— Aşa este domnule, aşa este. Aşa stau lucrurile.

Rouletabille nu mai spuse nimic, ci se cufundă în gânduri. Astfel a trecut un sfert de oră.

Revenindu-şi din nou spuse, adresându-se magistratului:

— Cum îşi purta părul domnişoara Stangorson în acea seară?

— Nu ştiu, răspunse domnul de Marquet.

— Acesta este un punct foarte important, spuse Rouletabille. Părul ei era prins în cozi, nu-i aşa? Sunt sigur că în acea seară, seara crimei, avea părul prins în cozi.

— Atunci, vă înşelaţi, domnule Rouletabille, răspunse magistratul. Domnişoara Stangorson, în acea seară, avea părul strâns într-un coc în vârful capului, felul ei obişnuit de a şi-l aranja, cu fruntea total descoperită. Vă asigur de asta, deoarece am examinat rana cu atenţie. Nu era niciun pic de sânge pe păr, iar aranjarea lui nu a fost deranjată de când a

fost comisă crima.

— Sunteţi sigur? Sunteţi sigur că, în noaptea crimei, ea nu purta părul în cozi?

— Cât se poate de sigur, continuă magistratul zâmbind, deoarece îmi amintesc că doctorul îmi spunea, în timp ce examina rana: „E mare păcat că domnişoara Stangorson are obiceiul să-şi ridice părul de pe frunte. Dacă l-ar fi purtat în cozi, lovitura pe care a primit-o în tâmplă ar fi fost atenuată”.

Mi se pare ciudat că daţi atâta importanţă acestui aspect.

— Oh, dacă nu avea părul în cozi, eu renunţ, a spus Rouletabille, cu un gest disperat. Şi rana de la tâmplă era una gravă? întrebă el imediat.

— Groaznică.

— Cu ce fel de armă a fost făcută?

— Acesta este un secret al anchetei.

— Aţi găsit arma, orice ar fi fost?

Magistratul nu răspunse.

— Şi rana de la gât?

Aici judecătorul de instrucţie confirmă deschis decizia doctorului, conform căreia, dacă criminalul i-ar fi apăsat gâtul încă câteva secunde, domnişoara Stangorson ar fi murit prin strangulare.

— Cazul, aşa cum este raportat în „Matin”, spuse Rouletabille imediat, mi se pare din ce în ce mai inexplicabil.

Puteţi să-mi spuneţi, domnule, câte deschizături sunt în pavilion? Vreau să spun, uşi şi ferestre.

— Sunt cinci, răspunse domnul de Marquet, după ce tuşise o dată sau de două ori, dar fără să mai reziste dorinţei pe care o simţea de a vorbi despre întregul mister incredibil al cazului pe care îl investiga. Sunt cinci, dintre care uşa de la vestibul este singura intrare în pavilion, o uşă întotdeauna închisă automat, care nu poate fi deschisă, nici din afară, nici dinăuntru, decât cu două chei speciale, care nu lipsesc niciodată din posesia fie a Tăticului Jacques, fie a domnului Stangorson. Domnişoara Stangorson nu avea nevoie de una, întrucât Tăticul Jacques locuia în pavilion şi, deoarece, în timpul zilei, ea nu-şi părăsea tatăl niciodată. Când ei, toţi patru, s-au repezit în Camera Galbenă, după ce au spart uşa de la laborator, uşa de la vestibul a rămas încuiată în modul obişnuit şi, din cele două chei pentru deschiderea ei, Tăticul

Jacques avea una în buzunar, iar domnul Stangorson pe cealaltă. Cât despre ferestrele pavilionului, sunt patru; unica fereastră a Camerei Galbene şi cele ale laboratorului care dau înspre sat; fereastra din vestibul dă înspre parc.

— Prin fereastra aceea a scăpat din pavilion! strigă Rouletabille.

— De unde ştiţi asta? întrebă domnul de Marquet, fixându-l pe prietenul meu cu o privire stranie.

— Vom vedea mai târziu cum a scăpat din Camera Galbenă, răspunse Rouletabille, dar el trebuie să fi părăsit pavilionul prin fereastra vestibulului.

— Încă o dată, de unde ştiţi?

— Oh, este un lucru destul de simplu! Imediat ce a descoperit că nu poate scăpa prin uşa pavilionului, singura lui ieşire era prin fereastra din vestibul, doar dacă nu a reuşit să treacă printr-o fereastră zăbrelită. Fereastra Camerei Galbene este întărită cu bare din fier, deoarece dă înspre terenul deschis, cele două ferestre ale laboratorului trebuie să fie protejate în acelaşi fel, pentru aceleaşi motive. În timp ce criminalul fugea, îmi închipui că a descoperit o fereastră care nu era zăbrelită, cea de la vestibul, care se deschide înspre parc, adică în interiorul proprietăţii. Nu prea este multă magie în toate astea.

— Da, spuse domnul de Marquet, dar ceea ce dumneavoastră nu aţi ghicit este că această unică fereastră din vestibul, deşi nu are bare din fier, are storuri solide din fier.

Acum, deşi storurile acestea au rămas prinse de

cârligul lor din fier, totuşi avem dovada că criminalul şi-a făcut ieşirea din pavilion prin acea fereastră! Urme de sânge pe interiorul pereţilor şi pe jaluzele, ca şi pe podea şi urme de paşi, cărora le-am luat măsurile, atestă faptul că criminalul şi-a făcut ieşirea în acel mod. Dar atunci, cum a făcut-o, văzând că storurile au rămas prinse pe dinăuntru? A trecut prin ele ca o umbră. Dar ceea ce este şi mai uluitor decât toate acestea este că ne este imposibil să ne formăm o idee referitor la cum a ieşit criminalul din Camera Galbenă, sau cum a trecut prin laborator ca să ajungă în vestibul! Ah, da, domnule Rouletabille, este întru totul, aşa cum aţi spus, un caz subtil, a cărui cheie nu va fi descoperită peste mult timp, sper.

— Speraţi, domnule?

Domnul de Marquet se corectă.

— Nu sper, aşa cred.

— Putea fereastra să fie închisă şi încuiată după fuga asasinului? întrebă Rouletabille.

— Aceasta mi-a trecut şi mie prin minte pentru un moment, dar ar implica un complice, sau complici, şi nu văd...

După o scurtă pauză adăugă:

— Ah, dacă domnişoara Stangorson s-ar simţi suficient de bine astăzi ca să-i punem întrebări!

Rouletabille, urmându-şi gândurile, întrebă:

— Şi mansarda? Trebuie să fie o deschidere în aceasta!

— Da, este o fereastră, sau mai degrabă o lucarnă, în ea, pe care, deoarece dă înspre sat, domnul Stangorson a zăbrelit-o, ca pe celelalte ferestre. Barele, ca şi la celelalte ferestre, au rămas intacte, iar jaluzelele, care în mod normal se deschid înăuntru, nu au fost deschise. În rest, nu am descoperit nimic care să ne facă să suspectăm că criminalul a trecut prin mansardă.

— Vi se pare, deci, clar, domnule, că criminalul a scăpat, nimeni nu ştie cum, prin fereastra de la vestibul?

— Totul conduce la demonstrarea acestui lucru.

— Aşa cred şi eu, mărturisi Rouletabille grav.

După o scurtă tăcere, el continuă:

— Dacă nu aţi descoperit nicio urmă a criminalului în mansardă, cum ar fi urme de picioare murdare similare celor din Camera Galbenă, trebuie să ajungeţi la concluzia că nu el a furat revolverul Tăticului Jacques.

— Nu sunt niciun fel de urme în mansardă, în afară de cele ale Tăticului Jacques însuşi, spuse magistratul cu o mişcare semnificativă de cap.

Apoi, după o decizie aparentă, adăugă:

— Tăticul Jacques era cu domnul Stangorson în

laborator şi a avut noroc că era acolo.

— Atunci ce rol a jucat revolverul în tragedie? Mi se pare foarte clar că această armă nu a rănit-o într-atât pe domnişoara Stangorson, cât pe criminal.

Magistratul nu răspunse la această întrebare, care fără îndoială îl stânjenea.

— Domnul Stangorson, zise el, ne spune că s-au găsit două gloanţe în Camera Galbenă, unul înfipt în peretele pătat de urma de palmă roşie, o palmă mare de bărbat, şi celălalt în tavan.

— Oh! Oh! În tavan! mormăi Rouletabille. În tavan!

Este foarte curios! În tavan!

Pufăi un timp în tăcere din pipă, învăluindu-se în fum.

Când am ajuns la Savigny-sur-Orge, a trebuit să-l bat pe umăr ca să-l trezesc din visarea sa şi să ieşim pe peronul gării. Acolo, magistratul şi grefierul său s-au înclinat către noi şi, urcând rapid într-o trăsură care îi aştepta, ne-au făcut să înţelegem că fuseseră destul în compania noastră.

— Cât o să ne ia să ajungem la Castelul Glandier mergând pe jos? îl întrebă Rouletabille pe un hamal din gară.

— O oră şi jumătate sau o oră şi trei sferturi – o plimbare uşoară, răspunse omul.

Rouletabille se uită în sus la cer şi, fără îndoială, descoperind că arăta satisfăcător, mă luă de braţ şi spuse:

— Hai! Am nevoie de o plimbare.

— Sunt lucrurile mai puţin încâlcite? l-am întrebat.

— Niciun pic! spuse el, mai încâlcite ca niciodată!

Este adevărat, am o idee...

— Care este aceea? l-am întrebat.

— Nu pot să îţi spun chiar acum, este o idee care implică viaţa sau moartea a două persoane cel puţin.

— Crezi că au existat complici?

El căzu în tăcere. Imediat continuă:

— Am avut puţin noroc că am dat peste judecătorul de instrucţie şi grefierul lui, nu? Ce ţi-am spus despre revolver?

Îşi lăsă capul în jos, îşi vârî mâinile în buzunare şi fluieră. După un timp, l-am auzit murmurând:

— Biata femeie!

— Îţi este milă de domnişoara Stangorson?

— Da, este o femeie nobilă şi demnă de compasiune!

O femeie cu un caracter nobil, un caracter foarte nobil – îmi imaginez... îmi imaginez...

— Deci o cunoşti?

— Absolut deloc. Nu am văzut-o niciodată.

— Păi atunci, de ce spui că este o femeie cu un

caracter foarte nobil?

— Deoarece a făcut faţă criminalului cu curaj, pentru că s-a apărat cu foarte mult curaj şi, mai presus de orice, din cauza glonţului din tavan.

L-am privit pe Rouletabille şi în sinea mea m-am întrebat dacă nu-şi bătea joc de mine, sau dacă nu-şi pierduse brusc minţile. Dar am văzut că nu putea fi mai puţin înclinat să râdă, iar strălucirea ochilor săi extrem de inteligenţi mă asigura că îşi păstrase toată raţiunea. Apoi, de asemenea, eram obişnuit cu felul său dezlânat de a vorbi, care mă lăsa nedumerit în ce priveşte sensul, până când, cu câteva cuvinte clare şi grăite repede, îmi clarifica şirul ideilor sale, iar eu vedeam că ceea ce-mi apăruse lipsit de înţeles, era cât se poate de logic încât nu-mi dădeam seama cum de nu-l înţelesesem mai înainte.

Capitolul IV

În sânul naturii sălbatice

Castelul Glandier este unul dintre cele mai vechi castele din Île de France, unde atâtea ruine de clădiri din perioada feudală încă mai stau în picioare. Construit la început în inima pădurii, în timpul domniei lui Filip cel Frumos, acum putea fi văzut de la câteva sute de yarzi, de la şoseaua care duce de la satul Sainte Genevieve la Monthery.

O masă de structuri nearmonioase, dominată de un donjon.

Când vizitatorul s-a căţărat pe treptele sfărâmicioase ale acestui donjon antic, ajunge la un mic platou, unde, în secolul al XVII-lea, Georges Philibert de Sequigny, Lord al Glandier-ului, Maisons-Neuves şi al altor locuri, a construit oraşul existent într-un abominabil stil de arhitectură rococo.

În acest loc, aparent aparţinând în totalitate trecutului, se instalaseră Profesorul Stangorson şi fiica sa, pentru a pune bazele ştiinţei viitorului. Solitudinea sa, în adâncurile pădurii, era ceea ce le plăcuse mai mult ca

orice. Nu aveau pe nimeni care să fie martori la munca lor şi să se amestece în speranţele lor, în afară de pietrele învechite şi uriaşii stejari bătrâni. Glandier, în antichitate Glandierum, era astfel numit datorită numărului mare de glanzi (ghinde) care, din toate timpurile, fuseseră strânşi în acea zonă. Acest pământ, actualmente de trist interes, decăzuse din cauza neglijenţei sau a abandonării din partea proprietarilor, într-un caracter sălbatic de natură primitivă. Doar clădirile care erau ascunse aici îşi păstraseră urme ale straniei lor metamorfoze. Fiecare epocă îşi lăsase pe ele amprenta: un pic de arhitectură de care era legată amintirea unor evenimente groaznice, o aventură sângeroasă. Astfel arăta castelul în care îşi găsise refugiu ştiinţa, un loc aparent destinat a fi teatrul misterelor, terorii şi al morţii.

După ce am explicat până acum, nu mă pot abţine să nu fac o observaţie suplimentară. Dacă am stăruit puţin asupra descrierii Glandier-ului, nu este pentru că am ajuns la momentul potrivit creării atmosferei necesare pentru desfăşurarea tragediei în faţa ochilor cititorului. Nu am nicio ambiţie să fiu un autor. Un autor este întotdeauna un fel de romancier şi Dumnezeu ştie că misterul Camerei Galbene este destul de plin de oroare tragică adevărată, pentru a nu mai fi nevoie de ajutorul efectelor literare. Sunt şi doresc să

fiu doar un „reporter” onest. Datoria mea este să relatez evenimentul, iar eu plasez evenimentul în cadrul său – asta este tot. Este cât se poate de natural să ştiţi unde s-au petrecut lucrurile.

Mă întorc la domnul Stangorson. Când a cumpărat proprietatea, cu cincisprezece ani înainte ca tragedia de care ne ocupăm să se fi produs, Castelul Glandier era neocupat de foarte mult timp. Un alt castel din vecinătate, construit în secolul al XIV-lea de către Jean de Belmont, era de asemenea abandonat, astfel că acea zonă era foarte puţin locuită.

Câteva căsuţe pe partea drumului care duce la Corbeil, un han, numit „Auberge du Donjon”, care oferea o ospitalitate superficială căruţaşilor – aceasta era cam tot ce reprezenta civilizaţia în această izolată parte de ţară, la doar câteva leghe de capitală.

Dar această condiţie de părăsire a locului fusese motivul determinant pentru alegerea făcută de domnul Stangorson şi fiica sa. Domnul Stangorson era deja celebru.

Se întorsese din America, unde lucrările sale făcuseră mare vâlvă. Cartea pe care o publicase în Philadelphia, despre „Disocierea materiei prin impuls electric”, stârnise opoziţie în întreaga lume ştiinţifică. Domnul Stangorson era francez, dar de origine americană. Chestiuni importante

legate de o moştenire îl ţinuseră câţiva ani în Statele Unite, unde îşi continuase munca începută în Franţa, unde se întorsese în posesia unei mari averi. Această avere a fost o mare binefacere pentru el, pentru că, deşi ar fi putut să scoată milioane de dolari exploatând două sau trei descoperiri chimice de-ale sale, referitoare la noi procedee de vopsire, îi repugna întotdeauna să folosească pentru câştigul său particular darul inventivităţii pe care-l primise de la natură. Considera că era dator omenirii şi tot ce apărea pe lume din geniul său mergea, conform părerii sale filosofice despre datorie, direct în braţele publicului.

Dacă nu a reuşit să-şi ascundă satisfacţia de a fi intrat în posesia averii, care i-a permis să se abandoneze pasiunii pentru ştiinţa pură, avea în mod egal un motiv de bucurie, i se părea, din altă cauză. Domnişoara Stangorson avea, la momentul când tatăl ei s-a întors din America şi a cumpărat proprietatea Glandier, douăzeci de ani. Era extrem de drăguţă, având în acelaşi timp graţia pariziană a mamei sale, care murise dându-i naştere, şi toată splendoarea, toate bogăţiile sângelui american tânăr, al bunicului ei patern, William Stangorson. Cetăţean al Philadelphiei, William Stangorson fusese obligat să devină naturalizat ca supunere la exigenţele familiei, la momentul căsătoriei cu o doamnă franţuzoaică, cea care va deveni

mama ilustrului Stangorson.

În acest fel, se explică naţionalitatea franceză a profesorului.

În vârstă de douăzeci de ani, o blondă încântătoare, cu ochi albaştri, ten alb ca laptele şi o sănătate radioasă şi strălucitoare, Mathilde Stangorson era una dintre cele mai frumoase fete de vârsta căsătoriei din lumea veche, sau cea nouă. Era datoria tatălui său, în ciuda inevitabilei dureri pe care i-o va provoca despărţirea de ea, să se gândească la căsătoria ei, iar el era pe deplin pregătit pentru aceasta. Cu toate acestea, el s-a izolat cu copilul său la Glandier, în momentul în care prietenii săi se aşteptau ca el să o scoată în societate. Unii dintre ei şi-au exprimat uimirea, dar răspundea întrebărilor lor astfel: „Este dorinţa fiicei mele. Nu îi pot refuza nimic. Ea a ales Glandier”.

Întrebată la rândul ei, tânăra răspundea calm: „Unde am putea lucra mai bine decât în această singurătate?”, fiindcă domnişoara Stangorson deja începuse să colaboreze cu tatăl ei în munca lui. În acele timpuri, nu se putea imagina că pasiunea ei pentru ştiinţă o va duce atât de departe încât să-i refuze pe toţi peţitorii care s-au prezentat la ea timp de peste cincisprezece ani. Atât de retrasă era viaţa dusă de cei doi, tată şi fiică, încât ei îşi făceau apariţia doar la câteva recepţii oficiale şi, la anumite momente din

an, în două sau trei saloane prietenoase, unde faima profesorului şi frumuseţea Mathildei făceau senzaţie. Rezerva extremă a tinerei nu i-a descurajat la început pe peţitori, dar, la capătul a câţiva ani, s-au plictisit de urmărirea lor.

Doar unul singur a insistat cu o tenacitate tandră şi şi-a meritat numele de „logodnicul etern”, un nume pe care el l-a acceptat cu resemnare melancolică. Acela era domnul Robert Darzac. Domnişoara Stangorson nu mai era acum tânără şi se părea că, negăsind niciun motiv pentru care să se căsătorească la treizeci şi cinci de ani, nu va găsi niciodată unul. Dar un asemenea argument evident nu a fost acceptat de domnul Robert Darzac. El şi-a continuat curtea – dacă atenţia delicată şi tandră cu care o înconjura fără încetare pe această femeie de treizeci şi cinci de ani se putea numi curtare – în ciuda intenţiei ei declarate de a nu se căsători niciodată.

Brusc, cu câteva săptămâni înainte de evenimentele de care ne ocupăm, un zvon, căruia nimeni nu i-a dat nicio importanţă, atât de incredibil părea, a fost împrăştiat prin Paris, că domnişoara Stangorson consimţise în sfârşit să „încoroneze” flacăra nestinsă a domnului Robert Darzac! Era necesar ca domnul Robert Darzac însuşi să nu nege zvonul matrimonial ca să i se dea o aparenţă de adevăr,

atât de improbabil părea ca să fie bine fondat. Într-o zi, totuşi, domnul Stangorson, plecând de la Academia de Ştiinţe, a anunţat că se va celebra căsătoria fiicei sale cu domnul Robert Darzac în intimitatea Castelului Glandier, imediat ce el şi fiica sa vor face ultimele retuşuri la raportul lor, care însuma munca lor la „Disocierea Materiei”. Noua familie se va instala la Glandier, iar ginerele îşi va oferi sprijinul la opera căreia tatăl şi fiica îşi dedicaseră vieţile.

Lumea ştiinţifică de-abia avusese timp să-şi revină după efectul acestei ştiri, când a aflat de tentativa de asasinare a domnişoarei, în condiţiile extraordinare pe care le-am detaliat şi pe care vizita noastră la castel avea să ne ajute să le stabilim cu şi mai mare precizie. Nu am ezitat să ofer cititorului toate aceste detalii retrospective, cunoscute mie prin relaţiile de afaceri pe care le am cu domnul Robert Darzac. Când a trecut pragul Camerei Galbene, el era la fel de informat ca şi mine.

Capitolul V

În care Joseph Rouletabille îi face o remarcă domnului Robert Darzac, care îşi face micul efect

Rouletabille şi cu mine mergeam de câteva minute pe lângă un zid lung, care mărginea proprietatea domnului Stangorson, şi deja ajunsesem să vedem poarta de intrare, când atenţia ne-a fost atrasă de un individ, care, pe jumătate aplecat la pământ, părea să fie atât de complet absorbit de ceea ce făcea, încât nu ne-a văzut venind spre el. Acum se apleca aproape să atingă pământul, acum se ridica şi examina atent zidul, apoi se uita într-una din palmele sale şi mergea cu paşi rapizi. În cele din urmă, a început să alerge, încă uitându-se în palma mâinii sale. Rouletabille mă opri pe loc cu un gest.

— Şşşt! Frederic Larsan este la treabă! Să nu-l deranjăm! Rouletabille avea o mare admiraţie pentru celebrul detectiv. Eu nu-l mai văzusem până atunci, dar îi cunoşteam bine reputaţia. La acel moment, înainte ca Rouletabille să fi adus dovada talentului să unic, Larsan

avea reputaţia celui mai priceput dezlegător al celor mai misterioase şi complicate crime. Reputaţia lui era mondială, iar poliţia Londrei şi chiar cea a Americii deseori îl chemau în ajutor când propriii lor inspectori şi detectivi naţionali se găseau la capătul resurselor şi priceperii.

Nimeni nu a fost uimit, deci, că Şeful Siguranţei îi telegrafiase, la începutul misterului Camerei Galbene, preţiosului său subordonat la Londra, unde fusese trimis pentru un caz mare de asigurări furate, să se întoarcă cu toată graba.

Frederic, care era numit „marele Frederic” la Siguranţă, se grăbise cât putuse, ştiind, fără îndoială, din experienţă că, dacă era întrerupt de la ceea ce făcea, se întâmpla deoarece serviciile lui erau urgent necesare în altă direcţie; astfel că, aşa cum spusese Rouletabille, în acea dimineaţă el era deja

„La treabă”. Curând am descoperit în ce consta.

Lucrul la care se uita continuu în palma mâinii sale nu era altceva decât ceasul său, al cărui minutar părea să-l observe concentrat. Apoi se întoarse, încă alergând, oprindu-se doar când ajunse la poarta parcului, unde îşi consultă ceasul din nou şi apoi îl puse în buzunar, ridicând din umeri într-un gest de descurajare. Împinse poarta parcului, o închise la loc şi o încuie, îşi ridică capul şi,

printre bare, ne observă. Rouletabille se repezi după el, iar eu l-am urmat.

Frederic Larsan ne aşteptă.

— Domnul Frederic, spuse Rouletabille, ridicându-şi pălăria şi arătând respectul profund, bazat pe admiraţie, pe care tânărul reporter o simţea pentru celebrul detectiv, puteţi să-mi spuneţi dacă domnul Robert Darzac se află în castel în acest moment? Aici este unul dintre prietenii săi, de la Baroul din Paris, care doreşte să vorbească cu dânsul.

— Chiar nu ştiu, domnule Rouletabille, răspunse Frederic, strângându-i mâna prietenului meu, pe care îl întâlnise de câteva ori în cursul investigaţiilor sale dificile. Nu l-am văzut.

— Portarii vor putea să ne informeze, fără îndoială? spuse Rouletabille, arătând spre căsuţa ale cărei uşă şi ferestre erau închise.

— Portarii nu vor putea să vă dea nicio informaţie, domnule Rouletabille.

— De ce nu?

— Pentru că au fost arestaţi acum o jumătate de oră.

— Arestaţi! strigă Rouletabille. Atunci ei sunt criminalii!

Frederic Larsan strânse din umeri.

— Când nu poţi aresta adevăratul criminal, spuse el

cu un aer de ironie supremă, poţi întotdeauna să-ţi permiţi luxul de a descoperi complici.

— Dumneavoastră i-aţi arestat, domnule Frederic?

— Nu eu! Nu eu am pus să fie arestaţi. În primul rând, sunt destul de sigur că nu au avut nimic de-a face cu cazul, şi-apoi pentru că...

— Pentru că? întrebă Rouletabille avid.

— Pentru că nimic, spuse Larsan, scuturând din cap.

— Pentru că nu au existat complici! spuse Rouletabille.

— Aha! Aveţi o idee, atunci, privind chestiunea asta? spuse Larsan, privindu-l atent pe Rouletabille, totuşi nu aţi văzut nimic, tinere. Nu aţi fost primit aici!

— Voi fi primit.

— Mă îndoiesc. Ordinele sunt stricte.

— Voi fi primit, dacă mă lăsaţi să-l văd pe domnul Robert Darzac. Faceţi asta pentru mine. Ştiţi că suntem prieteni vechi. Vă rog, domnule Frederic. Vă amintiţi articolul pe care l-am scris despre dumneavoastră în cazul lingoului din aur? Faţa lui Rouletabille în acel moment era cu adevărat caraghioasă de privit. Arăta o dorinţă atât de irezistibilă să treacă pragul dincolo de care un mister extraordinar se petrecuse, implora cu o asemenea elocvenţă, nu doar cu gura şi ochii, ci cu toate trăsăturile

sale, astfel că n-am putut să mă abţin să nu izbucnesc în râs. Frederic Larsan nu-şi putea păstra gravitatea mai mult ca mine. Între timp, stând de partea cealaltă a porţii îşi puse calm cheia în buzunar. L-am examinat de aproape.

Putea să aibă cam cincizeci de ani. Avea un cap frumos, cu părul începând să încărunţească, un ten fără culoare şi un profil ferm. Fruntea sa era proeminentă, bărbia şi obrajii bărbieriţi cu grijă. Buza superioară, fără mustaţă, era fin conturată. Ochii erau mai degrabă mici şi rotunzi, cu o privire în ei care era în acelaşi timp cercetătoare şi neliniştitoare.

Era de înălţime medie şi bine făcut, cu o ţinută generală elegantă şi distinsă. Nu avea nimic în el din poliţistul vulgar. În felul său, era un artist şi simţeai că avea o părere superioară despre sine. Tonul sceptic al conversaţiei sale era cel al unui om care a fost învăţat de experienţă. Profesia sa stranie îl adusese în contact cu atâtea crime şi ticăloşii, încât ar fi fost remarcabil dacă firea lui nu devenise un pic mai dură.

Larsan îşi întoarse capul la zgomotul unui vehicul care venise dinspre castel şi ajunsese la poartă în spatele lui.

Am recunoscut trăsura care îl adusese pe judecătorul de instrucţie şi pe grefierul său de la gara din Epinay.

— Ah! spuse Frederic Larsan, dacă doriţi să vorbiţi cu domnul Robert Darzac, este aici.

Trăsura era deja la poarta parcului şi Robert Darzac îl ruga pe Frederic Larsan să i-o deschidă, explicând că era presat de timp să prindă următorul tren care pleca din Epinay spre Paris. Apoi mă recunoscu. În timp ce Larsan descuia poarta, domnul Darzac întrebă ce mă adusese la Glandier într-un asemenea moment tragic. Am observat că era îngrozitor de palid şi că faţa lui era trasă parcă de efectele unei suferinţe teribile.

— Domnişoara se simte mai bine? am întrebat imediat.

— Da, spuse el. Va fi salvată, probabil. Trebuie să fie salvată! Nu adăugă „sau va fi moartea mea”, dar am simţit că expresia îi tremura pe buzele palide.

Rouletabille interveni:

— Sunteţi grăbit, domnule, dar trebuie să vorbesc cu dumneavoastră. Am să vă spun ceva de cea mai mare importanţă. Frederic Larsan îl întrerupse:

— Pot să vă las? îl întrebă el pe Robert Darzac. Aveţi o cheie, sau vreţi să v-o dau pe aceasta?

— Vă mulţumesc. Am o cheie şi voi încuia poarta.

Larsan se grăbi în direcţia castelului, mormanul impozant care putea fi zărit la câteva sute de yarzi.

Robert Darzac, cu fruntea încruntată, începea să demonstreze nerăbdare. I l-am prezentat pe Rouletabille ca pe un prieten foarte bun de-al meu, dar, imediat ce a aflat că tânărul era ziarist, s-a uitat la mine foarte plin de reproş, s-a scuzat, sub necesitatea de a ajunge la Epinay în douăzeci de minute, s-a înclinat şi şi-a biciuit calul. Dar Rouletabille înşfăcase căpăstrul şi, spre totala mea uimire, opri trăsura cu un braţ viguros. Apoi grăi o propoziţie care nu avea absolut niciun înţeles pentru mine.

— Prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmecul său şi nici grădina din strălucirea sa.

De-abia îi scăpaseră cuvintele de pe buze lui Rouletabille, că l-am văzut pe Robert Darzac cuprins de tremur. Palid cum era, a devenit şi mai palid. Ochii săi plini de groază erau fixaţi pe tânăr şi imediat coborî din vehicul într-o inexplicabilă stare de agitaţie.

— Veniţi! Intraţi! se bâlbâi el.

Apoi, brusc, cu un fel de furie, repetă:

— Să mergem, domnule.

Se întoarse pe drumul pe care venise dinspre castel, Rouletabille încă ţinând calul de căpăstru. I-am adresat câteva cuvinte domnului Darzac, dar nu mi-a dat niciun răspuns.

Privirea mea l-a cercetat pe Rouletabille, dar privirea

lui era în altă parte.

Capitolul VI

În inima dumbrăvii de stejari

Am ajuns la castel şi, în timp ce ne apropiam de el, am văzut patru jandarmi patrulând în faţa unei uşiţe de la parterul donjonului. Am aflat curând că în acest parter, care înainte servise ca închisoare, erau reţinuţi domnul şi doamna Bernier, portarii. Domnul Robert Darzac ne conduse în partea modernă a castelului printr-o uşă mare, protejată de o terasă ieşită în afară, o „marchiză”, cum este numită.

Rouletabille, care încredinţase calul şi cabrioleta în grija unui servitor, nu-şi luă ochii de pe domnul Darzac. I-am urmat privirea şi am observat era îndreptată numai către mâinile în mănuşi ale profesorului de la Sorbona. Când am ajuns într-o cameră de zi, micuţă, mobilată cu mobilă veche, domnul Darzac se întoarse către Rouletabille şi spuse tăios:

— Ce doriţi?

Reporterul îi răspunse cu un ton la fel de tăios:

— Să vă strâng mâna.

Darzac se retrase.

— Ce înseamnă asta?

Evident înţelesese ceea ce înţelesesem şi eu, că prietenul meu îl suspecta de tentativa abominabilă de a-i lua viaţa domnişoarei Stangorson. Urma palmei pătate de sânge de pe pereţii Camerei Galbene era în mintea lui. L-am privit atent pe om. Faţa arogantă cu expresia sa, în mod obişnuit, deschisă era în acel moment straniu tulburată. Îşi întinse mâna dreaptă şi, referindu-se la mine, spuse:

— Întrucât eşti un prieten al domnului Sainclair, care mi-a făcut servicii nepreţuite într-o cauză dreaptă, nu văd niciun motiv pentru care aş refuza să vă întind mâna...

Rouletabille nu luă mâna întinsă. Minţind cu o îndrăzneală extremă, el spuse:

— Domnule, am locuit câţiva ani în Rusia, unde am dobândit obiceiul de a nu strânge decât mâini înmănuşate.

M-am gândit că profesorul de la Sorbona îşi va exprima mânia în mod deschis, dar, din contră, se calmă cu un efort vizibil violent, îşi dădu jos mănuşile şi îşi arătă mâinile: nu erau marcate de nicio cicatrice.

— Sunteţi satisfăcut?

— Nu! răspunse Rouletabille. Dragul meu prieten, spuse el, întorcându-se spre mine, sunt obligat să te rog să ne laşi singuri pentru o clipă.

M-am înclinat şi m-am retras, stupefiat de ceea ce văzusem şi auzisem. Nu puteam înţelege de ce domnul Robert Darzac nu-i arătase deja uşa prietenului meu impertinent, insultător şi prost. Eram eu însumi furios pe Rouletabille în acel moment, pentru suspiciunile lui, care duseseră la această scenă cu mănuşile.

Timp de vreo douăzeci de minute m-am plimbat prin faţa castelului, încercând în zadar să leg între ele diferitele evenimente ale zilei. Ce era în mintea lui Rouletabille? Era posibil ca el să creadă că domnul Robert Darzac este criminalul? Cum se putea ca acest om, care trebuia să se căsătorească cu domnişoara Stangorson în câteva zile, să se strecoare în Camera Galbenă ca să-şi asasineze logodnica?

Nu puteam găsi nicio explicaţie cum fusese în stare criminalul să iasă din Camera Galbenă şi atâta timp cât misterul, care îmi apărea atât de inexplicabil, rămânea neexplicat, am considerat că era datoria noastră a tuturor să ne abţinem de la a acuza pe cineva. Şi apoi, acea frază aparent fără sens – *„Prezbiteriul nu şi-a pierdut nimic din farmecul său, nici grădina din strălucire”* – încă îmi suna în urechi. Ce însemna?

Eram nerăbdător să mă alătur lui Rouletabille şi să-l iau la întrebări. În acel moment, tânărul ieşea din castel în

compania domnului Robert Darzac şi, lucru extraordinar de relatat, am văzut dintr-o privire că erau cei mai buni prieteni.

— Noi mergem în Camera Galbenă. Vino cu noi, mi-a spus Rouletabille. Ştii, dragul meu prieten, o să te ţin cu mine toată ziua. Vom lua micul dejun împreună pe undeva pe aici...

— Veţi lua micul dejun cu mine, aici, domnilor.

— Nu, mulţumim, răspunse tânărul. Vom lua micul dejun la Hanul Donjon.

— Nu o să vă meargă prea bine acolo; nu veţi găsi nimic.

— Aşa credeţi? Ei bine, eu sper să găsesc ceva acolo, răspunse Rouletabille. După micul dejun, ne apucăm iar de treabă. Eu îmi voi scrie articolul şi dacă tu vei fi aşa de bun să-l duci la birou pentru mine...

— Nu te întorci cu mine la Paris?

— Nu. Voi rămâne aici.

M-am întors către Rouletabille. Vorbea cât se poate de serios şi domnul Robert Darzac nu părea să fie surprins nici în cea mai mică măsură.

Treceam pe lângă donjon şi am auzit voci plângătoare. Rouletabille întrebă:

— De ce au fost arestaţi oamenii aceştia?

— Este puţin din vina mea, spuse domnul Darzac. S-a întâmplat să-i remarc judecătorului de instrucţie ieri că era inexplicabil cum au avut timp portarii să audă împuşcăturile, să se îmbrace şi să parcurgă o distanţă atât de mare ca aceea dintre căsuţa lor şi pavilion, în timp de două minute; pentru că nu a trecut mai mult decât acel interval de timp, după ce s-au tras împuşcăturile, când i-a întâlnit Tăticul Jacques.

— Asta a fost într-adevăr suspicios, recunoscu Rouletabille. Şi erau îmbrăcaţi?

— Asta este aşa de incredibil. Erau îmbrăcaţi – complet – nu le lipsea nicio parte a costumului. Femeia purta saboţi, dar bărbatul avea ghete cu şireturi. Acum, ei susţin că s-au dus la culcare la nouă şi jumătate. Când a ajuns azi-dimineaţă, judecătorul de instrucţie a adus cu el de la Paris un revolver de acelaşi calibru cu cel găsit în cameră (pentru că nu-l putea folosi pe cel ţinut drept probă) şi l-a pus pe grefierul său să tragă două gloanţe în Camera Galbenă în timp ce uşile şi ferestrele erau închise. Noi eram cu el în căsuţa portarilor şi totuşi nu am auzit nimic, niciun sunet. Portarii au minţit, nu este nicio îndoială. Ei trebuie să fi stat deja în aşteptare, nu departe de pavilion, aşteptând ceva! Cu siguranţă nu sunt acuzaţi că ar fi autorii crimei, dar complicitatea lor nu este improbabilă,

de aceea domnul de Marquet a pus să fie arestaţi imediat.

— Dacă ar fi existat complici, spuse Rouletabille, nu ar fi fost deloc acolo. Când oamenii se aruncă în braţele justiţiei cu dovezi de complicitate asupra lor, puteţi să fiţi sigur că nu sunt complici. Eu nu cred că există complici în acest caz.

— Atunci, de ce erau pe-afară la miezul nopţii? De ce nu spun?

— Ei au cu siguranţă un motiv de tăcere. Care este motivul acela, trebuie să fie descoperit, pentru că, chiar dacă nu sunt complici, poate fi important. Tot ce s-a întâmplat într-o astfel de noapte este important.

Trecusem peste un pod vechi aruncat peste râul Douve şi intram în acea parte a parcului numită Dumbrava de Stejari. Stejarii de aici erau vechi de secole. Toamna deja le ofilise frunzele arămii şi ramurile lor înalte, negre şi contorsionate păreau ca nişte scalpuri oribile, amestecate cu reptile ciudate, ca şi cele pe care sculptorii antici le-au făcut pe capul Meduzei. Acest loc, pe care domnişoara îl găsea vesel şi în care locuia în timpul verii, ne părea pe atât de trist şi funerar. Solul era negru şi noroios din cauza ploilor recente şi a putrezirii frunzelor căzute, trunchiurile copacilor erau negre, iar cerul de deasupra noastră era acum, parcă îndoliat, încărcat de nori mari, grei.

În acest refugiu sumbru şi dezolant am văzut zidurile albe ale pavilionului în timp ce ne apropiam. O clădire cu aspect ciudat, fără o fereastră vizibilă pe partea pe care ne apropiam noi. Doar o uşă mică îi marca intrarea. Ar fi putut să treacă drept cavou, un mausoleu vast în mijlocul unei păduri dese. În timp ce ne apropiam, am putut să-i observăm aşezarea. Clădirea îşi obţinea toată lumina de care avea nevoie dinspre sud, adică dinspre terenul deschis. Mica uşă se deschidea spre parc. Domnul şi domnişoara Stangorson trebuie să fi considerat această izolare ideală pentru munca şi visele lor.

Iată planul parterului pavilionului. Acesta are un parter la care se ajunge pe câteva trepte, iar deasupra lui este o mansardă, de care nu trebuie să ne preocupăm. Planul parterului doar, schiţat în linii mari, este ceea ce îi prezint aici cititorului.

Foto uşă zid înconjurător

1. Camera Galbenă, cu singura sa fereastră şi singura uşă care se deschide spre laborator.

2. Laboratorul, cu cele două ferestre mari, zăbrelite, şi uşile, una ducând spre vestibul, cealaltă spre Camera Galbenă.

3. Vestibulul, cu fereastra nezăbrelită şi uşa care se deschide spre parc.

4. Toaleta.

5. Scările care duc spre mansardă.

6. Marele şi unicul coş din pavilion, servind pentru experimentele din laborator.

Planul a fost desenat de Rouletabille şi m-am asigurat că nu lipsea nicio linie care să ajute la rezolvarea acestei probleme care se înfăţişa poliţiştilor. Cu liniile acestui plan şi descrierea părţilor în faţa lor, cititorii mei vor cunoaşte atât cât ştia şi Rouletabille când a intrat în pavilion pentru prima oară.

Alături de el se pot întreba: Cum a scăpat criminalul din Camera Galbenă? Înainte de a urca cele trei trepte care duc la uşa pavilionului, Rouletabille s-a oprit şi l-a întrebat pe domnul Darzac de-a dreptul:

— Care a fost motivul crimei?

— Vorbind din punctul meu de vedere, domnule, nu este nicio îndoială în această problemă, spuse logodnicul domnişoarei Stangorson, teribil de tulburat. Unghiile degetelor, zgârieturile adânci de pe pieptul şi gâtul domnişoarei Stangorson arată că nenorocitul care a atacat-o a încercat să comită o crimă înfricoşătoare. Experţii medicali care au examinat aceste urme ieri afirmă că au fost făcute de aceeaşi mână care şi-a lăsat amprenta roşie pe perete, o mână enormă, domnule, mult prea mare ca să

încapă în mănuşa mea, adăugă el cu un zâmbet de nedefinit.

— Nu putea acea mână pătată de sânge, am întrerupt eu, să fi fost a domnişoarei Stangorson, care, în momentul căderii, a lăsat-o de perete şi, alunecând, a lărgit amprenta?

— Nu era nicio picătură de sânge pe niciuna din mâinile ei când a fost ridicată, răspunse domnul Darzac.

— Acum suntem siguri, am spus eu, că domnişoara Stangorson era înarmată cu revolverul Tăticului Jacques, deoarece l-a rănit la mână pe criminal. Se temea deci de cineva sau ceva.

— Probabil.

— Suspectaţi pe cineva?

— Nu, răspunse domnul Darzac, uitându-se la Rouletabille. Rouletabille mi-a spus apoi:

— Trebuie să ştii, prietene, că ancheta este puţin mai avansată decât a ales să ne spună domnul de Marquet. Nu doar că ştie că domnişoara Stangorson s-a apărat cu revolverul, dar ştie şi ce armă a fost folosită ca să fie atacată.

Domnul Darzac îmi spune că a fost un os de oaie. De ce înconjoară domnul de Marquet acest os cu atâta mister?

Fără îndoială cu scopul de a facilita anchetele

agenţilor Siguranţei! îşi imaginează, probabil, că proprietarul acestui instrument al crimei, cel mai teribil inventat, va fi găsit printre aceia care sunt bine-cunoscuţi prin mahalalele Parisului, care îl folosesc? Dar cine poate şti ce trece prin mintea unui judecător de instrucţie? adăugă Rouletabille cu o ironie dispreţuitoare.

— A fost găsit un os de oaie în Camera Galbenă? am întrebat.

— Da, domnule, spuse Robert Darzac. La capul patului, dar vă rog să nu spuneţi nimic despre el.

Am făcut un gest de consimţământ.

— Era un os de oaie uriaş, vârful său, sau mai degrabă încheietura, era încă roşu de sângele din rana înfricoşătoare.

Era un os vechi, care, conform aparenţelor, pare să mai fi servit în alte crime. Aşa crede domnul de Marquet. Dânsul l-a trimis la Laboratorul Municipal din Paris pentru a fi analizat. De fapt, dânsul crede că a detectat pe el nu doar sângele ultimei victime, ci şi alte pete de sânge uscat, dovadă a crimelor anterioare.

— Un os de oaie în mâna unui criminal priceput este o armă înspăimântătoare, spuse Rouletabille, o armă mult mai sigură decât un ciocan greu.

— Ticălosul s-a dovedit a fi aşa, spuse domnul Robert

Darzac cu tristeţe. Încheietura osului se potriveşte exact cu rana provocată. Părerea mea este că rana ar fi fost mortală, dacă lovitura criminalului nu ar fi fost oprită în timpul executării de revolverul domnişoarei Stangorson. Rănit la mână, a scăpat osul de oaie şi a fugit. Din nefericire, lovitura deja fusese dată, iar domnişoara a fost ameţită, după ce fusese aproape strangulată. Dacă ea ar fi reuşit să îl rănească pe bărbat cu primul foc de revolver, fără îndoială ar fi scăpat de lovitura cu osul. Dar cu siguranţă şi-a folosit revolverul prea târziu: primul foc a deviat şi s-a înfipt în tavan, al doilea a avut efect însă.

După ce a spus acestea, domnul Darzac a bătut la uşa pavilionului. Trebuie să mărturisesc că am avut un sentiment de nerăbdare să ajung în locul unde fusese comisă crima. A durat un timp până ce uşa a fost deschisă de un bărbat pe care l-am recunoscut imediat drept Tăticul Jacques.

Părea să aibă cu mult peste şaizeci de ani. Avea o barbă albă, lungă şi păr alb, peste care purta o şapcă-bască turtită. Era îmbrăcat într-un costum complet din diftină de culoare castanie, tocit la tivuri, iar în picioare avea saboţi.

Avea o faţă cam irascibilă, a cărei expresie s-a luminat, totuşi, imediat ce l-a văzut pe domnul Darzac.

— Prieteni, spuse ghidul nostru. Nimeni în pavilion,

Tăticule Jacques?

— Nu ar trebui să las pe nimeni să intre, domnule Robert, dar bineînţeles că ordinul nu vi se aplică şi dumneavoastră. Aceşti domni ai justiţiei au văzut tot ce este de văzut, şi au făcut destule desene şi au scris suficiente rapoarte.

— Scuzaţi-mă, domnule Jacques, o singură întrebare înainte de orice, spuse Rouletabille.

— Ce este, tinere? Dacă pot răspunde...

— Stăpâna dumneavoastră purta părul în cozi, în acea seară? Ştiţi ce vreau să spun – peste frunte?

— Nu, tinere. Stăpâna mea niciodată nu şi-a purtat părul în felul în care sugerezi, nici în acea zi, nici în orice altă zi. Avea părul ridicat, ca de obicei, astfel că i se putea vedea fruntea frumoasă, pură ca a unui copil nou-născut!

Rouletabille mormăi şi se apucă de lucru examinând uşa, descoperind că se încuia singură automat. Rămase satisfăcut că nu putea niciodată rămâne deschisă şi că era nevoie de o cheie ca să o deschizi. Apoi am intrat în vestibul, o cameră mică, bine luminată, pavată cu plăci de gresie pătrată, roşie.

— Ah! Aceasta este fereastra prin care a scăpat criminalul! spuse Rouletabille.

— Aşa tot spun, domnule, aşa tot spun! Dar, dacă ar

fi plecat în felul acela, l-am fi văzut cu siguranţă. Nu suntem orbi, nici domnul Stangorson, nici eu, nici portarii, care sunt în închisoare. De ce nu m-au băgat la închisoare, de asemenea, din cauza revolverului meu?

Rouletabille deja deschisese fereastra şi examina storurile.

— Acestea erau închise în momentul crimei?

— Şi prinse cu un cârlig din fier pe dinăuntru, spuse Tăticul Jacques, şi sunt cât se poate de sigur că criminalul nu a scăpat pe acolo.

— Sunt pete de sânge?

— Da, pe pietrele de afară, dar ce fel de sânge?

— Ah! spuse Rouletabille, sunt urme de paşi vizibile pe potecă; pământul era foarte moale. O să le examinez chiar acum.

— N-are sens! întrerupse Tăticul Jacques. Criminalul nu a trecut pe acolo.

— Atunci pe unde a trecut?

— De unde să ştiu eu?

Rouletabille privi totul, mirosi totul. Se lăsă în genunchi şi examină rapid fiecare placă de paviment. Tăticul Jacques continuă:

— Ah! Nu puteţi găsi nimic, domnule. Nimic nu a fost găsit. Şi acum totul este murdar, prea multe persoane au

călcat pe aici. Nu mă lasă să spăl, dar, în ziua crimei, spălasem totul cu grijă şi dacă criminalul ar fi trecut cu ghetele lui cu ţinte, nu mi-ar fi scăpat să văd pe unde fusese. A lăsat suficiente urme în camera domnişoarei.

Rouletabille se ridică.

— Când aţi spălat ultima dată plăcile acestea? întrebă el, şi-l fixă pe Tăticul Jacques cu cea mai iscoditoare privire.

— Păi, aşa cum v-am spus, în ziua crimei, pe la cinci şi jumătate, în timp ce domnişoara şi tatăl ei făceau o mică plimbare înainte de cină, aici, în această cameră: au cinat în laborator. Ziua următoare, judecătorul de instrucţie a venit şi a văzut toate urmele care erau aici pe podea, la fel de clare, de parcă ar fi fost făcute cu cerneală pe hârtie albă. Ei bine, nici în laborator, nici în vestibul, care erau amândouă curate lună, nu erau urme de paşi bărbăteşti. Din moment ce au fost găsite lângă fereastra aceasta, afară, el trebuie să-şi fi făcut drum prin tavanul Camerei Galbene în mansardă, apoi să o fi luat-o prin acoperiş şi să fi sărit pe pământ în afara ferestrei de la vestibul. Dar, nu este nicio gaură, nici în tavanul Camerei Galbene, nici în tavanul mansardei mele, aceasta este absolut sigur! Aşa că vedeţi, noi nu ştim nimic... nimic!

Şi nimic nu se va şti! Este un mister făcut chiar de Diavol.

Rouletabille se lăsă iar în genunchi, aproape în faţa unei toalete micuţe din spatele vestibulului. Rămase în acea poziţie cam timp de un minut.

— Ei bine? l-am întrebat când s-a ridicat.

— Oh! Nimic foarte important, o picătură de sânge, răspunse el, întorcându-se către Tăticul Jacques, în timp ce vorbea. În timp ce spălaţi laboratorul şi vestibulul acesta, era deschisă fereastra vestibulului?

— Nu, domnule, era închisă, dar după ce am terminat de spălat podeaua, am aprins nişte cărbuni pentru domnul, în cuptorul laboratorului şi, fiindcă i-am aprins cu nişte ziare vechi, s-a făcut fum, aşa că am deschis şi fereastra de la toaletă, şi aceasta, să fac un curent de aer, apoi am închis-o pe cea din laborator şi am lăsat-o pe aceasta deschisă când am ieşit. Când m-am întors în pavilion, fereastra fusese închisă şi domnul şi domnişoara deja erau la lucru în laborator.

— Domnul sau domnişoara o închisese, fără îndoială?

— Fără îndoială.

— Nu i-ai întrebat?

După o cercetare amănunţită a micuţei toalete şi a scării care ducea spre mansardă, Rouletabille, pentru care noi nu păream să mai existăm, intră în laborator. Eu l-am urmat. Era, mărturisesc, într-o stare de mare emoţie. Lui

Robert Darzac nu i-a scăpat nicio mişcare a prietenului meu.

Cât despre mine, ochii mei au fost atraşi imediat spre uşa Camerei Galbene. Era închisă şi, aşa cum am văzut imediat, parţial distrusă şi inutilizabilă.

Prietenul meu, care îşi continua metodic munca, studie în tăcere camera în care ne aflam. Era spaţioasă şi bine luminată. Două ferestre mari, aproape arcade, erau protejate de bare din fier puternice şi dădeau spre o largă întindere de teren. Printr-o deschidere în pădure, ofereau o privelişte minunată, spre toată lungimea văii şi peste câmpie, spre oraşul întins, care putea fi văzut clar pe vreme frumoasă.

Astăzi, totuşi, ceaţa domnea peste pământ şi sângele, în acea cameră!

O întreagă latură a laboratorului era ocupată de un coş mare, creuzete, cuptoare şi alte asemenea instrumente, care sunt necesare pentru experimente chimice, mese, încărcate cu fiole, hârtii, rapoarte, o maşină electrică, un aparat, aşa cum m-a informat domnul Darzac, utilizat de profesorul Stangorson pentru a demonstra „Disocierea Materiei sub acţiunea luminii solare” şi alte instrumente ştiinţifice.

De-a lungul pereţilor erau dulapuri, simple sau cu uşi

din sticlă, prin care erau vizibile microscoape, aparate fotografice speciale şi o mare cantitate de cristale.

Rouletabille, care-şi făcea de lucru prin coş, îşi vârî degetele într-unul din creuzete. Imediat se ridică şi arătă o bucată de hârtie, pe jumătate arsă. Se îndreptă spre locul unde noi vorbeam, lângă o fereastră.

— Păstraţi aceasta pentru noi, domnule Darzac, spuse el.

M-am aplecat asupra bucăţii de hârtie scorojită, pe care domnul Darzac o luă din mâna lui Rouletabille, şi am citit distinct singurele cuvinte care rămăseseră lizibile:

„Prezbiteriu... pierdut nimic... farmec, nici gră... strălucirea ei”. De două ori în acea dimineaţă, aceleaşi cuvinte fără înţeles mă izbiseră şi, pentru a doua oară, am văzut că îi produceau profesorului de la Sorbona acelaşi efect paralizant.

Prima anxietate a domnului Darzac se arătă când îşi îndreptă ochii în direcţia Tăticului Jacques. Dar, ocupat cum era la altă fereastră, nu văzuse nimic. Apoi, deschizându-şi tremurător portvizitul, puse bucata de hârtie în el, oftând:

„Dumnezeule!”

În acest timp, Rouletabille se căţărase în deschizătura grătarului, adică se urcase pe cărămizile unui cuptor, şi examina atent coşul, care se îngusta către vârf,

deschizătura sa fiind închisă cu folii din fier, înţepenite în cărămizi, prin care treceau trei coşuri mici.

— Imposibil să ieşi pe acolo, spuse el, sărind înapoi în laborator. Şi, apoi, chiar dacă ar fi încercat să o facă, ar fi trântit la pământ tot scheletul acela metalic. Nu, nu. Nu pe partea aceea trebuie să căutăm.

Rouletabille examină apoi mobila şi deschise uşile dulapului. Apoi se duse la ferestre, prin care declară că nu putea trece nimeni. La a doua fereastră îl găsi pe Tăticul Jacques în contemplaţie.

— Ei bine, Tăticule Jacques, la ce vă uitaţi?

— La poliţistul acela, care tot merge împrejurul lacului.

Încă unul dintre indivizii aceia care cred că pot vedea mai bine ca oricine altcineva!

— Nu îl cunoaşteţi pe Frederic Larsan, Tăticule Jacques, altfel nu aţi mai vorbi de el aşa, spuse Rouletabille pe un ton melancolic. Dacă există cineva care va descoperi criminalul, el va fi acela.

Şi lui Rouletabille îi scăpă un oftat prelung.

— Înainte să-l găsească, vor trebui să afle cum l-au pierdut, spuse Tăticul Jacques nepăsător.

În cele din urmă, am ajuns chiar la uşa Camerei Galbene.

— Iată uşa în spatele căreia o scenă teribilă a avut loc, spuse Rouletabille cu o solemnitate, care, în alte circumstanţe, ar fi fost comică.

Capitolul VII

În care Rouletabille porneşte într-o expediţie pe sub pat

Rouletabille, după ce a împins uşa Camerei Galbene, s-a oprit în prag spunând, cu o emoţie pe care doar mai târziu am înţeles-o:

— Ah, parfumul doamnei în negru!

Camera era întunecată. Tăticul Jacques era gata să deschidă storurile, când Rouletabille îl opri.

— Tragedia nu avut loc în întuneric total? întrebă el.

— Nu, tinere, nu cred. Domnişoara întotdeauna avea o veioză pe masă şi eu o aprindeam în fiecare seară înainte ca ea să se ducă la culcare. Eram un fel de cameristă, trebuie să înţelegeţi, când se lăsa seara. Adevărata cameristă nu venea de multe ori înainte de dimineaţă. Domnişoara lucra până târziu, târziu în noapte.

— Unde stătea masa cu veioza, departe de pat?

— La o distanţă de pat.

— Puteţi să aprindeţi fitilul acum?

— Veioza s-a spart şi uleiul care era în ea s-a vărsat

când a fost răsturnată masa. Toate lucrurile din cameră rămân aşa cum erau. Trebuie doar să deschid storurile ca să vedeţi.

— Aşteptaţi.

Rouletabille se întoarse în laborator, închise storurile celor două ferestre şi uşa vestibulului.

Când eram în întuneric complet, aprinse un chibrit din ceară şi-l rugă pe Tăticul Jacques să se îndrepte spre centrul camerei cu el, în locul unde ardea veioza în acea noapte.

Tăticul Jacques, care era în şosete – de obicei îşi lăsa saboţii în vestibul – intră în Camera Galbenă cu căpătâiul de chibrit din ceară. Distingea vag obiectele răsturnate pe podea, un pat într-un colţ şi, în faţa noastră, la stânga, licărul unei oglinzi atârnate pe perete, aproape de pat.

— Este de ajuns! Acum puteţi să deschideţi storurile, spuse Rouletabille.

— Nu veniţi mai înăuntru, ne rugă Tăticul Jacques, aţi putea să faceţi urme cu ghetele şi nimic nu trebuie deranjat; este o idee de-a magistratului, deşi nu mai are nimic de făcut aici.

Şi el deschise storurile. Lumina palidă a zilei intra de afară, aruncând o strălucire sinistră asupra pereţilor de culoarea şofranului. Podeaua, fiindcă, deşi laboratorul şi

vestibulul erau pavate cu plăci de gresie, Camera Galbenă avea podea din lemn, era acoperită cu o singură carpetă galbenă, care era suficient de mare ca să acopere aproape întreaga cameră, sub pat şi sub măsuţa de toaletă, singura piesă de mobilier care rămăsese în picioare. Masa rotundă din centru, noptiera şi două scaune fuseseră răsturnate.

Acestea nu împiedicau o pată mare de sânge să fie vizibilă pe carpetă, făcută, după cum ne-a informat Tăticul Jacques, de sângele care cursese din rana din fruntea domnişoarei Stangorson. Alături de aceste pete, picături de sânge căzuseră în toate direcţiile, în linie cu urmele vizibile de paşi, mari şi negre, ale criminalului. Totul ducea la presupunerea că aceste picături de sânge căzuseră din rana bărbatului, care, pentru o clipă, îşi rezemase mâna roşie de perete. Mai erau alte urme ale aceleiaşi mâini pe perete, dar mult mai puţin distincte.

— Vedeţi! Vedeţi sângele acesta pe perete! Nu m-am putut abţine să exclam. Bărbatul care şi-a apăsat mâna aşa de puternic de el pe întuneric trebuie să fi crezut cu siguranţă că împingea într-o uşă! De aceea a apăsat atât de tare, lăsând teribila dovadă pe tapetul galben. Nu cred că sunt multe mâini pe lumea asta de acest fel. Este mare şi puternică, iar degetele sunt aproape toate la fel de lungi, unul ca celălalt! Degetul mare lipseşte şi avem doar urma

palmei, dar, dacă luăm urma palmei, am continuat, vedem că, după ce şi-a lăsat amprenta pe perete, atingerea căuta uşa, a găsit-o şi a pipăit după încuietoare.

— Fără îndoială, întrerupse Rouletabille, chicotind, doar că nu este niciun pic de sânge, nici pe încuietoare, nici pe zăvor!

— Ce dovedeşte asta? am reluat, cu un bun simţ de care eram mândru. Ar fi putut deschide uşa cu mâna stângă, ceea ce ar fi fost cât se poate de natural, mâna sa dreaptă fiind rănită.

— Nu a deschis-o deloc! exclamă din nou Tăticul Jacques. Nu suntem proşti şi eram patru când am deschis uşa cu forţa!

— Ce mână ciudată! Uitaţi-vă ce mână ciudată! am spus.

— Este o mână foarte normală, spuse Rouletabille, a cărei formă a fost deformată de faptul că a alunecat pe perete. Omul şi-a şters mâna pe perete. Ar trebui să fie un bărbat cam de cinci picioare şi opt inch înălţime.

— De unde ai ajuns la înălţimea asta?

— După înălţimea urmelor de pe perete.

Prietenul meu se ocupă apoi de urma de glonţ din perete. Era o gaură rotundă.

— Glonţul acesta a fost tras pe linie dreaptă, nu de

deasupra şi prin urmare, nici de dedesubt.

Rouletabille se întoarse la uşă şi examină cu atenţie încuietoarea şi zăvorul, convingându-se că uşa fusese într-adevăr deschisă cu forţa din afară şi, mai departe, că cheia fusese descoperită în broască în interiorul încăperii. În cele din urmă se convinse personal că nu era posibil să deschizi uşa din afară cu altă cheie, cu cheia în broască. După ce se asigurase de aceste detalii, îi scăpară aceste cuvinte:

— Aşa mai merge!

Apoi, aşezându-se pe jos, îşi scoase în grabă ghetele şi, în şosete, intră în cameră.

Primul lucru pe care l-a făcut a fost să examineze în detaliu mobila răsturnată. Noi l-am privit în tăcere.

— Tinere, te osteneşti foarte mult, spuse Tăticul Jacques ironic.

Rouletabille îşi înălţă capul şi spuse:

— Aţi grăit purul adevăr, Tăticule Jacques. Stăpâna dumneavoastră nu avea părul în cozi în seara aceea. Am fost un măgar să cred că-l avea.

Apoi, cu supleţea unui şarpe, alunecă sub pat.

Imediat l-am auzit vorbind:

— La ce oră, domnule Jacques, au ajuns în laborator domnul şi domnişoara Stangorson?

— La ora şase.

Vocea lui Rouletabille continuă:

— Da, el a fost aici dedesubt, asta este sigur. De fapt, nu se putea ascunde în nicio altă parte. Aici, de asemenea, sunt urme ale ţintelor lui. Când aţi intrat – toţi patru – v-aţi uitat sub pat?

— Imediat, l-am tras de la locul lui...

— Şi între saltele?

— Era doar una pe pat, şi pe aceea zăcea domnişoara, iar domnul Stangorson şi portarul au dus-o imediat în laborator. Sub saltea nu era nimic altceva decât plasa din metal, care nu putea ascunde pe nimeni sau nimic. Amintiţi-vă, domnule, eram patru şi nu aveam cum să nu vedem ceva – încăperea este atât de mică şi puţin mobilată, şi totul era încuiat în spate în pavilion.

M-am aventurat cu o ipoteză:

— Poate a scăpat cu salteaua – în saltea! – orice este posibil, în faţa unui asemenea mister! În tulburarea minţii lor, domnul Stangorson şi portarul ar fi putut să nu observe că duceau o greutate dublă, mai ales dacă portarul era complice! Lansez ipoteza asta, oricât ar valora, dar explică multe lucruri şi, în special, faptul că nici în laborator, nici în vestibul nu sunt urmele de paşi descoperiţi în cameră. Dacă, purtând-o pe domnişoara pe saltea, din laborator la castel, s-au odihnit o clipă, ar fi putut fi o oportunitate ca

omul să scape.

— Şi apoi? întrebă Rouletabille, râzând în mod deliberat de sub pat.

M-am simţit mai degrabă vexat şi am răspuns:

— Nu ştiu, dar orice pare posibil.

— Judecătorul de instrucţie a avut aceeaşi idee, domnule, spuse Tăticul Jacques, şi a examinat salteaua cu atenţie. A fost obligat să râdă de această idee, aşa cum face acum şi prietenul dumneavoastră, pentru că cine a mai auzit de o saltea cu fund dublu?

Am fost obligat şi eu să râd, văzând că ceea ce spusesem era absurd, dar, într-un caz ca acesta, cu greu poţi şti unde începe şi unde se sfârşeşte absurditatea.

Doar prietenul meu părea în stare să vorbească inteligent. El strigă de sub pat.

— Carpeta a fost mutată din loc, cine a făcut-o?

— Noi, domnule, explică Tăticul Jacques. Când nu am putut găsi asasinul, ne-am întrebat dacă nu era o gaură în podea.

— Nu este, răspunse Rouletabille. Există o pivniţă?

— Nu, nu este nicio pivniţă. Dar asta nu ne-a împiedicat să căutăm şi nu l-a oprit pe judecătorul de instrucţie şi pe grefierul său să studieze podeaua, scândură cu scândură, de parcă ar fi fost o pivniţă sub ea.

Reporterul apăru atunci. Ochii săi străluceau şi nările îi fremătau. Rămase în patru labe. Nu putea fi asemănat mai bine decât cu un admirabil câine de vânătoare care prinsese mirosul unei prăzi neobişnuite. Şi, într-adevăr, el adulmeca paşii unui om, al omului pe care jurase să-l raporteze şefului său, directorul de la „Epoque”. Nu trebuie uitat că Rouletabille era mai întâi de orice ziarist.

Astfel, în patru labe, îşi croi drum către cele patru colţuri ale camerei, ca să spunem aşa, adulmecând şi învârtindu-se pe lângă orice, orice puteam să vedem, ceea ce nu era mult, şi orice nu puteam vedea, ceea ce trebuie să fi fost infinit.

Măsuţa de toaletă era o masă simplă, stând pe patru picioare; nimic din ea nu o făcea să se fi putut transforma într-o ascunzătoare temporară. Nu era nicio debara sau un dulap. Domnişoara Stangorson îşi păstra garderoba în castel.

Rouletabille trecu, literal, cu nasul şi mâinile de-a lungul pereţilor, construiţi din cărămidă solidă. Când a terminat cu pereţii, şi-a trecut degetele agile peste fiecare porţiune din tapetul galben care îi acoperea, s-a întins spre tavan, pe care l-a putut atinge suindu-se pe un scaun pus pe masa de toaletă şi, mutându-şi această scenă ingenios construită din loc în loc, examină fiecare bucăţică din el.

Când terminase cu această cercetare minuţioasă a tavanului, unde examinase cu atenţie gaura făcută de al doilea glonţ, se apropie de fereastră şi, încă o dată, examină barele din fier şi storurile, toate fiind solide şi intacte. În sfârşit, scoase un mormăit de satisfacţie şi declară:

— Acum sunt liniştit!

— Ei bine, credeţi că biata şi draga tânără doamnă era încuiată când a fost omorâtă, când striga după ajutor?

— Da, spuse tânărul reporter, ştergându-şi fruntea.

Camera Galbenă era la fel de zdravăn încuiată, ca un seif din fier.

— De aceea, am spus eu, acest mister este cel mai surprinzător pe care îl ştiu. Nici Edgar Allan Poe în „Crimele de pe Rue Morgue” nu a inventat aşa ceva. Locul crimei aceleia era suficient de închis ca să împiedice scăparea unui om, dar era fereastra aceea, prin care maimuţa, autoarea crimei, a putut să dispară! Dar aici, nu poate fi vorba de niciun fel de deschizătură. Uşa era încuiată, iar prin storurile ferestrei, fixate cum erau, nicio muscă nu putea să intre sau să iasă.

— Adevărat, adevărat, consimţi Rouletabille în timp ce îşi tot ştergea fruntea, care părea să transpire mai puţin din cauza eforturilor fizice, cât din cauza agitaţiei mentale.

— «Animalul Domnului», mormăi Tăticul Jacques, însăşi «Animalul Domnului», dacă ar fi comis crima, nu ar fi putut să scape. Ascultaţi! O auziţi? Şşşt!

Tăticul Jacques ne făcu un semn să păstrăm tăcerea şi, întinzându-şi braţul spre peretele cel mai apropiat de pădure, ascultă ceva ce noi nu puteam auzi.

— Răspunde, spuse el în cele din urmă. Trebuie s-o omor. Este prea crudă, dar este «Animalul Domnului» şi, în fiecare noapte, merge să se roage la mormântul Sfintei Genevieve şi nimeni nu îndrăzneşte să o atingă, de teamă ca nu cumva Mama Angenoux să arunce o vrajă rea asupra lor.

— Cât de mare este «Animalul Domnului»?

— Cam la fel de mare ca un câine de aport mic, un monstru, vă spun. Ah! M-am întrebat mai mult de o dată dacă nu cumva ea a înşfăcat-o pe domnişoara de gât cu ghearele ei. Dar «Animalul Domnului» nu poartă ghete cu ţinte, nici nu trage cu revolverul şi nici nu are o mână ca aceea! exclamă Tăticul Jacques, din nou arătând spre urma roşie de pe perete. Şi, apoi, am fi văzut-o la fel cum am fi văzut un om.

— Evident, am spus. Înainte să fi văzut Camera Galbenă, m-am întrebat dacă nu cumva pisica Mamei Angenoux...

— Şi tu! strigă Rouletabille.

— Nu ai făcut-o şi tu? am întrebat.

— Nicio clipă. După ce am citit articolul din „Matin”, am ştiut că o pisică nu avea absolut nimic de-a face cu cazul. Dar jur acum că o tragedie înspăimântătoare a avut loc aici. Nu spuneţi nimic de şapca-bască sau de batista găsite aici, Tăticule Jacques?

— Bineînţeles, le-a luat magistratul, răspunse bătrânul, ezitând.

— Nu am văzut nici şapca, nici batista, totuşi pot să vă spun cum erau făcute, îi spuse grav reporterul.

— Oh, sunteţi deştept, spuse Tăticul Jacques tuşind şi stânjenit.

— Batista este una mare, albastră cu dungi roşii şi şapca este o şapcă-bască veche, ca aceea pe care o purtaţi acum.

— Sunteţi un vrăjitor! spuse Tăticul Jacques, încercând să râdă şi nu prea reuşind. De unde ştiţi că batista este albastră cu dungi roşii?

— Fiindcă, dacă nu ar fi fost albastră cu dungi roşii, nu ar fi fost găsită deloc.

Fără să-i mai acorde atenţie Tăticului Jacques, prietenul meu luă o bucată de hârtie din buzunar şi, scoţând o foarfecă, se aplecă deasupra urmelor de paşi.

Punând hârtia peste una dintre ele, începu să taie. În scurt timp făcuse un model perfect, pe care mi l-a înmânat, rugându-mă să nu-l pierd. Apoi s-a întors la fereastră şi, arătând spre silueta lui Frederic Larsan, care nu părăsise marginea lacului, îl întrebă pe Tăticul Jacques dacă detectivul, ca şi el, lucrase în Camera Galbenă?

— Nu, răspunse Robert Darzac, care, de când Rouletabille îi dăduse bucata de hârtie scorojită, nu scosese un cuvânt, el susţine că nu are nevoie să examineze Camera Galbenă. El spune că criminalul a scăpat într-un mod destul de natural şi că, în această seară, ne va spune cum a făcut-o.

În timp ce asculta ce avea de spus domnul Darzac, Rouletabille deveni palid.

— A descoperit Frederic Larsan adevărul pe care eu doar îl bănuiesc? murmură el. Este foarte deştept, foarte deştept, şi îl admir. Dar ceea ce avem noi de făcut astăzi este mai mult decât munca unui poliţist, ceva destul de diferit de învăţăturile experienţei. Trebuie să ne înarmăm cu raţiune pe partea cea bună.

Reporterul se repezi la aer, agitat de gândul că marele şi faimosul Fred ar putea să-i anticipeze soluţia problemei din Camera Galbenă.

Am reuşit să-l prind din urmă în pragul pavilionului.

— Calmează-te, dragul meu prieten, am spus. Nu eşti mulţumit?

— Ba da, îmi mărturisi cu un oftat adânc. Sunt destul de mulţumit. Am descoperit multe lucruri.

— Morale sau materiale?

— Câteva morale, unul material. Acesta, de exemplu.

Şi rapid scoase din buzunarul vestei o bucată de hârtie, în care pusese un fir de păr deschis la culoare din capul unei femei.

Capitolul VIII

Judecătorul de instrucţie îi pune întrebări domnişoarei Stangorson

Două minute mai târziu, în timp ce Rouletabille se apleca asupra urmelor de paşi descoperite în parc, sub fereastra vestibulului, un bărbat, evident un servitor de la castel, veni repede spre noi şi-l strigă pe domnul Darzac, care atunci ieşea din pavilion:

— Domnul Robert, magistratul, ştiţi, îi pune întrebări domnişoarei.

Domnul Darzac murmură o scuză spre noi şi se apucă să alerge spre castel, bărbatul fugind după el.

— Dacă poate vorbi cadavrul, am spus, ar fi interesant să fim acolo.

— Trebuie să ştim, spuse prietenul meu. Să mergem la castel. M-a tras după el. Dar, la castel, un jandarm pus în vestibul nu ne-a permis accesul pe scări, la primul etaj. Am fost obligaţi să aşteptăm în josul scărilor.

Iată ce s-a întâmplat în camera victimei, în timp ce noi aşteptam jos.

Medicul familiei, văzând că domnişoara se simţea mult mai bine, dar temându-se de o recădere, care nu ar mai fi permis să i se pună întrebări, se gândise că era de datoria lui să-l informeze pe judecătorul de instrucţie. Aceasta a decis să înceapă imediat, cu o scurtă examinare. Au fost prezenţi grefierul, domnul Stangorson şi doctorul. Mai târziu, am obţinut textul raportului examinării şi îl redau aici, în toată uscăciunea sa legală:

„Întrebare: Sunteţi în stare, domnişoară, fără să vă obosiţi prea tare, să ne daţi câteva detalii necesare în legătură cu îngrozitorul atac căruia i-aţi căzut victimă?

Răspuns: Mă simt mult mai bine, domnule, şi vă voi spune tot ce ştiu. Când am intrat în cameră nu am observat nimic neobişnuit acolo.

Î: Scuzaţi-mă, domnişoară, dacă-mi permiteţi, eu vă voi pune câteva întrebări, iar dumneavoastră îmi veţi răspunde. Aceasta vă va obosi mai puţin decât dacă aţi povesti.

R: Faceţi aşa, domnule.

Î: Ce aţi făcut în acea zi? Vreau să fiţi cât se poate de precisă şi minuţioasă. Aş vrea să ştiu tot ce aţi făcut în acea zi, dacă nu vă cer prea mult.

R: M-am trezit târziu, la zece, deoarece tatăl meu şi cu mine ne întorsesem târziu în seara precedentă, de la

cina recepţiei date de Preşedintele Republicii, în onoarea Academiei de Ştiinţe din Philadelphia. Când am ieşit din cameră, la zece şi jumătate, tatăl meu deja lucra în laborator.

Am lucrat împreună până la miezul zilei. Apoi am făcut o plimbare de jumătate de oră prin parc, aşa cum eram obişnuiţi, înainte de a lua micul dejun la castel. După micul dejun, am mai făcut o plimbare de jumătate de oră şi apoi ne-am întors în laborator. Acolo am găsit-o pe camerista mea, care venise să facă ordine în camera mea. M-am dus în Camera Galbenă să-i dau nişte scurte ordine şi ea a plecat imediat după aceea din pavilion, iar eu mi-am reluat munca împreună cu tatăl meu. La ora cinci, am ieşit iar la plimbare în parc şi după aceea am servit ceaiul.

Î: Înainte de a părăsi pavilionul la ora cinci, aţi intrat în cameră?

R: Nu, domnule, tata a intrat în ea, la rugămintea mea, ca să-mi aducă pălăria.

Î: Şi nu a descoperit nimic suspicios acolo?

R: Evident că nu, domnule.

Î: Este, deci, aproape sigur că criminalul încă nu era ascuns sub pat. Când aţi ieşit, era încuiată uşa camerei?

R: Nu, nu era niciun motiv ca s-o încuiem.

Î: Aţi lipsit o perioadă de timp din pavilion, domnul

Stangorson şi dumneavoastră?

R: Cam o oră.

Î: În timpul acestei ore, fără îndoială, criminalul a intrat în pavilion. Dar cum? Nimeni nu ştie. S-au găsit urme de paşi în parc, ducând dinspre fereastra vestibulului, dar nu au fost găsite nici unele mergând înspre ea. Aţi observat dacă fereastra vestibulului era deschisă când aţi ieşit?

R: Nu-mi amintesc.

Domnul Stangorson: Era închisă.

Î: Şi când v-aţi întors?

Domnişoara Stangorson: Nu am observat.

Domnul Stangorson: Era tot închisă. Îmi amintesc că am remarcat cu voce tare: „Cu siguranţă Tăticul Jacques a deschis-o cât am fost plecaţi”.

Î: Straniu! Vă amintiţi, domnule Stangorson, dacă în timpul lipsei dumneavoastră şi înainte să ieşiţi, el a deschis-o?

V-aţi întors în laborator la ora şase şi aţi reluat munca?

Domnişoara Stangorson: Da, domnule.

Î: Şi nu aţi părăsit laboratorul de la acea oră până la momentul când aţi intrat în cameră?

Dl. Stangorson: Nici fiica mea, nici eu, domnule. Eram absorbiţi de o muncă ce era urgentă şi nu am pierdut o

clipă, neglijând orice din această cauză.

Î: Aţi luat cina în laborator?

R: Din acel motiv.

Î: Obişnuiţi să cinaţi în laborator?

R: Rareori luăm cina acolo.

Î: Putea criminalul să ştie că veţi cina acolo în acea seară? Dl. Stangorson: Dumnezeule sfinte! Cred că nu. Doar când ne-am întors la pavilion la ora şase, am decis, fiica mea şi cu mine, să cinăm acolo. La acel moment, îmi vorbea pădurarul, care m-a reţinut o clipă, să mă roage să-l însoţesc într-un tur de inspecţie urgent într-o parte a pădurii pe care hotărâsem să o subţiez. Am amânat asta pentru a doua zi şi l-am rugat, întrucât se ducea la castel, să-i spună intendentului că vom cina în laborator. M-a lăsat, ca să execute însărcinarea şi m-am alăturat fiicei mele, care deja lucra.

Î: La ce oră, domnişoară, v-aţi dus în camera dumneavoastră, în timp ce tatăl dumneavoastră încă lucra?

R: La miezul nopţii.

Î: A intrat Tăticul Jacques în Camera Galbenă în cursul serii?

R: Ca să închidă storurile şi să aprindă veioza.

Î: Nu a văzut nimic suspicios?

R: Ne-ar fi spus dacă ar fi văzut. Tăticul Jacques este

un om cinstit şi foarte ataşat de mine.

Î: Afirmaţi, domnule Stangorson, că Tăticul Jacques a rămas cu dumneavoastră tot timpul cât aţi fost în laborator?

Dl. Stangorson: Sunt sigur de asta. Nu am nicio îndoială.

Î: Când aţi intrat în cameră, domnişoară, aţi închis imediat uşa şi aţi zăvorât-o? Asta însemna să luaţi precauţii neobişnuite, ştiind că tatăl şi servitorul dumneavoastră erau acolo? Vă temeaţi de ceva, atunci?

R: Tatăl meu urma să se întoarcă la castel, iar Tăticul Jacques să se ducă la culcare. Şi, de fapt, mă temeam de ceva.

Î: Vă temeaţi atât de tare de ceva încât aţi împrumutat revolverul Tăticului Jacques fără să-i spuneţi că aţi făcut-o?

R: Este adevărat. Nu doream să alarmez pe nimeni, mai ales pentru că temerile mele ar fi putut să se dovedească prosteşti.

Î: De ce vă temeaţi?

R: Nici nu ştiu cum să vă spun. De câteva nopţi, mi s-a părut că aud, şi în parc, şi în afara parcului, zgomote neobişnuite, uneori paşi, alteori trosnituri de crengi. În noaptea dinainte de atacul asupra mea, când nu m-am dus

la culcare înainte de ora trei dimineaţa, la întoarcerea de la Elysee, am stat o clipă în faţa ferestrei şi sunt sigură că am văzut umbre.

Î: Câte?

R: Două. Se mişcau în jurul lacului, apoi luna a fost acoperită de nori şi nu le-am mai văzut. Pe vremea asta a anotimpului, în fiecare an, mă întorceam în general în apartamentul din castel pe timpul iernii, dar anul acesta mi-am spus că nu voi părăsi pavilionul înainte ca tatăl meu să termine rezumatul muncii sale despre „Disocierea Materiei” *pentru Academie. Nu doream ca acea muncă importantă, care urma să fie terminată în câteva zile, să fie întârziată de vreo schimbare în obiceiurile noastre zilnice. Vă puteţi închipui foarte bine că nu-i puteam vorbi tatălui meu despre temerile mele copilăreşti şi nici nu i-am spus nimic Tăticului Jacques care, ştiam, nu ar fi fost în stare să-şi ţină gura. Ştiind că are un revolver în cameră, am profitat de lipsa lui şi l-am împrumutat, punându-l în sertarul noptierei mele.*

Î: Ştiţi dacă aveţi duşmani?

R: Niciunul.

Î: Înţelegeţi, domnişoară, că aceste precauţii sunt calculate să provoace surpriza?

Domnul Stangorson: Evident, copila mea, asemenea

precauţii sunt surprinzătoare.

R: Nu, pentru că v-am spus că de două nopţi eram neliniştită.

Domnul Stangorson: Ar fi trebuit să-mi spui despre asta! Această tragedie ar fi fost evitată.

Î: O dată încuiată uşa de la Camera Galbenă, v-aţi dus la culcare?

R: Da şi, fiind foarte obosită, am adormit imediat.

Î: Veioza încă ardea?

R: Da, dar dădea o lumină slabă.

Î: Atunci, domnişoară, spuneţi-ne ce s-a întâmplat.

R: Nu ştiu dacă dormeam de mult, dar brusc m-am trezit şi am scos un strigăt puternic.

Domnul Stangorson: Da, un strigăt oribil – „Crimă!” – *Încă îmi mai răsună în urechi.*

Î: Aţi scos un strigăt puternic?

R: Era un bărbat în camera mea. A sărit la mine şi a încercat să mă stranguleze. Eram aproape sufocată, când brusc am reuşit să ajung la sertarul noptierei şi să înşfac revolverul pe care îl pusesem acolo. În acel moment, bărbatul mă trăsese cu forţa spre piciorul patului şi învârtea deasupra capului meu un fel de măciucă. Dar eu trăsesem.

Imediat mi-a dat o lovitură îngrozitoare în cap. Toate acestea, domnule, s-au petrecut mult mai repede decât vă

pot spune şi nu mai ştiu nimic altceva.

Î: Nimic? Nu aveţi idee cum ar fi putut asasinul să scape din camera dumneavoastră?

R: Absolut niciuna, nu mai ştiu nimic mai mult. Nu ştii ce se întâmplă în jurul tău când eşti inconştient.

Î: Bărbatul era înalt sau scund, mic sau mare?

R: Am văzut doar o umbră care mi s-a părut formidabilă. Î: Nu ne puteţi da nicio indicaţie?

R: Nu mai ştiu nimic altceva, domnule, decât că un bărbat s-a aruncat asupra mea şi eu am tras în el. Nu mai ştiu nimic altceva".

Aici s-a încheiat chestionarea domnişoarei Stangorson.

Rouletabille l-a aşteptat răbdător pe domnul Robert Darzac, care a apărut curând. Dintr-o cameră, alături de camera domnişoarei Stangorson, el auzise întregul interviu şi acum venise să-i povestească prietenului meu cu mare exactitate, ajutat de o memorie excelentă. Docilitatea sa încă mă surprindea. Mulţumită notiţelor grăbite cu creionul, a fost în stare să reproducă, aproape textual, întrebările şi răspunsurile date.

Părea de parcă domnul Robert Darzac era angajat cea secretar al tânărului meu prieten şi se purta de parcă

nu-i putea refuza nimic; nu, mai mult chiar, de parcă era obligat să facă aşa.

Circumstanţa ferestrei închise l-a izbit pe reporter la fel cum îl izbise şi pe magistrat. Rouletabille îl rugă pe Darzac să redea încă o dată relatarea domnişoarei Stangorson despre cum şi-au petrecut timpul ea şi tatăl ei în ziua tragediei, aşa cum îi declarase magistratului. Circumstanţa cinei din laborator părea să-l intereseze în cel mai înalt grad şi a pus să-i fie repetată de trei ori. De asemenea voia să fie sigur că pădurarul ştia că profesorul şi fiica sa vor lua cina în laborator şi cum ajunsese să ştie asta.

Când domnul Robert Darzac terminase, am spus:

— Examinarea nu a avansat problema mult.

— A întors-o la loc, spuse domnul Darzac.

— A aruncat lumină asupra ei, spuse Rouletabille, gânditor.

Capitolul IX

Reporter şi detectiv

Noi trei ne-am dus înapoi, spre pavilion. La o distanţă de clădire, reporterul ne-a pus să ne oprim şi, arătând spre un mic pâlc de copaci la dreapta noastră, spuse:

— De aici a venit criminalul ca să intre în pavilion.

Cum mai erau alte pâlcuri de copaci de acelaşi fel printre stejarii mari, l-am întrebat de ce îl alesese criminalul pe acela, mai degrabă decât oricare altul. Rouletabille îmi răspunse arătând spre poteca ce ducea destul de aproape de pâlc spre uşa pavilionului.

— Poteca aceea este, după cum vezi, aşternută cu pietriş, spuse el. Bărbatul trebuie să fi mers pe ea spre pavilion, deoarece nu s-au găsit urme ale paşilor lui pe pământul moale. Bărbatul nu avea aripi, a mers, dar a mers pe pietriş, care nu a lăsat nicio urmă a pasului său. De fapt, pietrişul a fost călcat de multe alte picioare, deoarece poteca este cel mai direct drum dintre castel şi pavilion. Cât despre desiş, compus din genul de tufişuri care nu cresc din abundenţă în sezonul rece – dafini şi cerceluşi –, îi

oferea criminalului o ascunzătoare suficientă până era momentul să-şi facă drum spre pavilion. În timp ce se ascundea în acel pâlc de copaci, i-a văzut pe domnul şi domnişoara Stangorson şi apoi pe Tăticul Jacques, părăsind pavilionul. Pietrişul a fost împrăştiat până aproape, foarte aproape, de ferestrele pavilionului.

Urmele de paşi ai unui bărbat, paralel cu zidul, semne pe care le vom analiza imediat şi pe care eu deja le-am văzut, dovedesc că avea nevoie să facă doar un pas în faţa ferestrei de la vestibul, lăsată deschisă de Tăticul Jacques. Omul s-a tras în sus cu mâinile şi a intrat în vestibul.

— Până la urmă, este foarte posibil, am spus.

— Ce până la urmă? Ce până la urmă? strigă Rouletabille.

L-am rugat să nu fie supărat, dar era prea iritat ca să mă asculte şi declară, în mod ironic, că admira dubiile prudente cu care unii oameni abordau cele mai simple probleme, neasumându-şi niciun risc ca să spună „asta este aşa” sau „asta nu este aşa”. Inteligenţa lor ar fi produs cam aceleaşi rezultate, dacă natura ar fi uitat să le doteze căpăţâna cu puţină materie cenuşie. Cum arătam vexat, tânărul meu prieten mă luă de braţ şi a recunoscut că nu se referise la mine, având o părere mai bună despre mine.

— Dacă n-aş fi gândit aşa cum am făcut-o în legătură

cu pietrişul, ar fi trebuit să iau în calcul un balon! Dragul meu prieten, ştiinţa aerostaticii baloanelor dirijabile nu este încă suficient dezvoltată ca să o iau în considerare şi să presupun că un criminal a coborât din nori! Aşa că nu spune că un lucru este posibil, când nu se poate altcumva. Ştim cum a intrat bărbatul pe fereastră şi, de asemenea, ştim momentul când a intrat în timpul plimbării de la ora cinci a profesorului şi a fiicei sale. Circumstanţa prezenţei cameristei, care venise să cureţe Camera Galbenă, în laborator, când domnul Stangorson şi fiica sa s-au întors de la plimbarea lor, la unu şi jumătate, ne permite să afirmăm că la unu şi jumătate criminalul nu era în cameră, sub pat, doar dacă nu cumva era în complicitate cu camerista. Ce spuneţi, domnule Darzac?

Domnul Darzac scutură din cap şi spuse că era sigur de fidelitatea cameristei şi că era o servitoare întru totul onestă şi devotată.

— În plus, adăugă el, la ora cinci domnul Stangorson a intrat în cameră să-i aducă pălăria fiicei sale.

— Este şi asta, spuse Rouletabille.

— Că bărbatul a intrat pe fereastră, la momentul la care spui, admit, am spus, dar de ce a închis fereastra? A fost un act care ar fi atras în mod absolut atenţia celor care o lăsaseră deschisă.

— Poate că fereastra nu a fost închisă imediat, răspunse tânărul reporter. Dar dacă el a închis fereastra, este datorită curbării potecii, la doisprezece yarzi de pavilion şi din cauza celor trei stejari care cresc în acel loc.

— Ce vreţi să spuneţi cu asta? întrebă domnul Darzac, care ne urmărise şi ascultase aproape cu sufletul la gură tot ce spusese Rouletabille.

— Vă voi explica mai târziu, domnule, când cred că va fi momentul potrivit s-o fac, dar nu cred că mai am ceva important de spus în privinţa acestui caz, dacă ipoteza mea se justifică.

— Şi care este ipoteza dumneavoastră?

— Nu o veţi afla, dacă nu se dovedeşte a fi adevărul.

Este de o natură prea gravă ca să vorbesc despre ea, atâta timp cât rămâne doar o ipoteză.

— Aveţi, cel puţin, vreo idee referitor la cine este criminalul?

— Nu, domnule, nu ştiu cine este criminalul, dar nu vă temeţi, domnule Robert Darzac, voi şti.

Nu am putut să nu observ că domnul Darzac era profund mişcat şi am suspectat că afirmaţia încrezătoare a lui Rouletabille nu-i plăcea. De ce, m-am întrebat, dacă chiar se temea că criminalul va fi descoperit, îl ajuta pe reporter să-l găsească? Tânărul meu prieten părea să aibă

aceeaşi impresie, deoarece spuse pe faţă:

— Domnule Darzac, nu vreţi ca eu să descopăr cine este criminalul?

— Oh! Aş vrea să-l omor cu mâna mea! strigă logodnicul domnişoarei Stangorson, cu o vehemenţă care m-a uimit.

— Vă cred, spuse Rouletabille grav, dar nu mi-aţi răspuns la întrebare.

Treceam pe lângă desişul despre care ne vorbise tânărul reporter, în urmă cu un minut. Am intrat în el şi am arătat urmele evidente ale unui om care fusese ascuns acolo.

Rouletabille, încă o dată, avusese dreptate.

— Da, da! spuse el. Avem de-a face cu o fiinţă din carne şi oase, care foloseşte aceleaşi mijloace ca şi noi. Totul va ieşi la lumină în acest fel.

După ce a spus acestea, mi-a cerut modelul de hârtie al urmei de picior pe care mi-o dăduse în grijă şi o aplică pe o urmă de pas foarte clară din spatele desişului.

— Aha! spuse el, ridicându-se.

Credeam că acum va trasa înapoi urmele paşilor criminalului, până la fereastra vestibulului, dar, în loc de asta, el ne duse departe la dreapta, spunând că era inutil să cotrobăim prin noroi şi că acum era sigur de drumul

urmat de criminal.

— A mers de-a lungul zidului, spre tufiş şi şanţul uscat, peste care a sărit. Vedeţi, chiar în faţa potecii care duce spre lac, acela era cel mai apropiat drum ca să scape.

— De unde ştii că s-a dus la lac?

— Deoarece Frederic Larsan nu i-a părăsit ţărmurile de azi-dimineaţă. Trebuie să fie nişte urme importante acolo.

Câteva minute mai târziu, am ajuns la lac.

Era o mică întindere de apă mlăştinoasă, înconjurată de trestii, pe care pluteau câţiva nuferi ofiliţi. Marele Frederic poate ne-a văzut apropiindu-ne, dar probabil îl interesam foarte puţin, pentru că de-abia ne-a băgat în seamă şi a continuat să agite cu bastonul său ceva ce noi nu puteam vedea.

— Priveşte! spuse Rouletabille, aici sunt din nou urmele de paşi ai bărbatului care fugea. Ocolesc lacul aici şi în final dispar chiar în faţa potecii, care duce către şoseaua spre Epinay. Bărbatul şi-a continuat fuga spre Paris.

— Ce te face să crezi asta? am întrebat. Deoarece urmele acestea nu continuă pe potecă?

— Ce mă face să cred asta? Păi, urmele astea de paşi, pe care m-am aşteptat să le găsesc! strigă, arătând către amprenta clar delimitată a unei ghete. Vezi! spuse şi

îl strigă pe Frederic Larsan.

— Domnule Frederic, aceste urme clare par să fie făcute după descoperirea crimei.

— Da, tinere, da, au fost făcute cu mare atenţie, răspunse Frederic fără să-şi ridice capul. Vedeţi, sunt paşi care vin, şi paşi care se întorc.

— Şi omul avea o bicicletă! strigă reporterul.

Aici, după ce m-am uitat la urmele unei biciclete, care se alăturau, dus şi întors, urme clare, m-am gândit că aş putea interveni.

— Bicicleta explică dispariţia urmelor mari de paşi ale criminalului, am spus. Criminalul, cu ghetele lui grosolane, s-a suit pe o bicicletă. Complicele lui, cel ce purta ghete elegante, venise să-l aştepte la marginea lacului cu bicicleta. Se poate presupune că criminalul lucra pentru celălalt.

— Nu, nu! răspunse Rouletabille cu un zâmbet straniu.

M-am aşteptat să găsesc aceste urme chiar de la început.

Acestea nu sunt urmele criminalului!

— Atunci erau doi?

— Nu, era doar unul, era doar unul şi nu avea niciun complice.

— Foarte bine! Foarte bine! strigă Frederic Larsan.

— Priviţi! continuă tânărul reporter, arătându-ne pământul ce fusese răvăşit de tălpile mari şi grele. Bărbatul s-a aşezat acolo şi şi-a scos ghetele cu ţinte, pe care le purtase doar cu scopul de a induce în eroare identificarea şi apoi, fără îndoială, luându-le cu el, s-a ridicat în picioare cu propriile ghete şi a ajuns la şosea, liniştit şi încet, ţinându-şi bicicleta cu mâna, pentru că nu se putea aventura să meargă pe ea pe această potecă denivelată. Asta explică amprenta uşoară lăsată de roţile bicicletei de-a lungul ei, în ciuda moli-ciunii pământului. Dacă ar fi fost un om pe bicicletă, roţile s-ar fi cufundat adânc în sol. Nu, nu, a fost un singur om acolo, criminalul mergând pe picioare.

— Bravo! Bravo! strigă Frederic din nou.

Venind brusc spre noi şi postându-se în faţa domnului Robert Darzac, îi spuse:

— Dacă am avea o bicicletă aici, am putea demonstra corectitudinea raţionamentului tânărului, domnule Robert Darzac. Ştiţi dacă este vreuna la castel?

— Nu! răspunse domnul Darzac. Nu este. Am dus-o pe a mea, acum patru zile, la Paris, ultima oară când am venit la castel, înainte de crimă.

— Ce păcat! răspunse Frederic, foarte rece.

Apoi, întorcându-se spre Rouletabille, spuse:

— Dacă continuăm în acest ritm, vom ajunge amândoi la aceeaşi concluzie. Aveţi vreo idee referitor la cum a scăpat criminalul din Camera Galbenă?

— Da, spuse tânărul meu prieten, am o idee.

— La fel şi eu, spuse Frederic, şi trebuie să fie aceeaşi ca a dumneavoastră. Nu există două feluri de a raţiona în acest caz. Aştept sosirea şefului meu, înainte de a oferi vreo explicaţie judecătorului de instrucţie.

— Ah! Vine Şeful Siguranţei?

— Da, în după-amiaza asta. Îi va chema, în faţa magistratului, în laborator, pe toţi cei care au jucat un rol în această tragedie. Va fi foarte interesant. Ce păcat că nu veţi putea fi prezent.

— Voi fi prezent, spuse Rouletabille încrezător.

— Chiar aşa, sunteţi un individ extraordinar pentru vârsta dumneavoastră! spuse detectivul cu un ton nu tocmai departe de ironie. Aţi fi un detectiv minunat, dacă aţi avea mai multă metodă, dacă nu v-aţi urma instinctele şi acea umflătură din frunte. Aşa cum am observat de câteva ori, domnule Rouletabille, raţionaţi prea mult, nu vă permiteţi să fiţi condus de ceea ce aţi văzut. Dumneavoastră aţi văzut pata de pe perete, dar eu am văzut doar batista.

— Pfui! strigă Rouletabille, criminalul a fost rănit la

mână de revolverul domnişoarei Stangorson!

— Ah! O observaţie pur şi simplu instinctivă! Aveţi grijă! Deveniţi strict logic, domnule Rouletabille, logica vă va învinge dacă o folosiţi fără discriminare. Aveţi dreptate, când spuneţi că domnişoara Stangorson a tras cu revolverul, dar greşiţi când spuneţi că l-a rănit pe criminal la mână.

— Sunt sigur de asta, strigă Rouletabille.

Frederic, imperturbabil, îl întrerupse:

— Observaţie insuficientă, observaţie insuficientă!

Examinarea batistei, nenumăratele pete mici, rotunde, stacojii, amprenta petelor pe care am găsit-o în urmele de paşi, în momentul când au fost făcute pe podea, dovedesc că criminalul nu era rănit deloc. Domnule Rouletabille, criminalului i-a curs sânge din nas!

Marele Frederic a vorbit cât se poate de serios. Totuşi nu m-am putut abţine să nu scot o exclamaţie.

Reporterul se uită grav la Frederic, care se uită grav la el. Şi Frederic concluzionă imediat:

— Bărbatul a lăsat sângele să-i curgă în palmă şi în batistă şi şi-a şters palma pe perete. Faptul este extrem de important, adăugă el, deoarece nu era nevoie ca el să fie rănit la mână ca să fie criminalul.

Rouletabille părea adâncit în gânduri. După un

moment, spuse:

— Este ceva, un ceva, domnule Frederic Larsan, mult mai grav decât folosirea greşită a logicii pe care dispoziţia minţii unor detectivi, care îi face, de perfectă bună credinţă, să răsucească logica după necesităţile ideilor lor preconcepute. Dumneavoastră deja aveţi o idee despre criminal, domnule Frederic. Nu negaţi, iar teoria dumneavoastră solicită ca criminalul să nu se fi rănit la mână, altfel nu se mai alege nimic de ea. Şi aţi cercetat şi aţi descoperit altceva. Este periculos, foarte periculos, domnule Frederic, să porniţi de la o idee preconceputǎ ca să descoperiţi dovezile care i se potrivesc. Acea metodă vă va duce pe căi greşite. Feriţi-vă de erori judiciare, domnule Frederic, vă veţi împiedica de ele!

Şi râzând un pic, cu un ton uşor tachinator, cu mâinile în buzunare, Rouletabille îşi fixă ochii vicleni pe marele Frederic. Frederic Larsan îl contemplă în tăcere pe tânărul reporter, care pretindea că ar fi la fel de înţelept ca el.

Ridicând din umeri, se înclină spre noi şi se îndepărtă repede, izbind pietrele din calea lui cu bastonul său solid.

Rouletabille îi privi retragerea, apoi se întoarse spre noi, cu chipul vesel şi triumfător.

— O să-l învinq! strigă el. Îl voi învinge pe marele Frederic, cât de deştept ar fi! O să-i învinq pe toţi!

Şi dansă târându-şi picioarele de două ori. Brusc se opri. Ochii mei îi urmară privirea. Era fixată pe domnul Robert Darzac, care se uita neliniştit la urmele lăsate de picioarele lui alături de urmele de paşi eleganţi. Nu era nicio fărâmă de deosebire între ele!

Noi am crezut că era gata să leşine. Ochii, ieşiţi din orbite de oroare, ne evitau, în timp ce mâna dreaptă, cu o mişcare spasmodică, trăgea de barba care acoperea acea faţă onestă, blândă şi acum disperată. În cele din urmă, revenindu-i stăpânirea de sine, se înclină spre noi şi, remarcând, cu o voce schimbată, că era obligat să se întoarcă la castel, ne părăsi.

— La naiba! exclamă Rouletabille.

El, de asemenea, părea profund preocupat. Din carnetul de notiţe scoase o foaie de hârtie albă, aşa cum îl mai văzusem făcând mai înainte şi cu o foarfecă tăie forma urmei clare de gheată, care era pe pământ. Apoi potrivi noul model de hârtie cu cel pe care îl făcuse mai înainte – cele două erau exact la fel. Ridicându-se, Rouletabille exclamă din nou:

— La naiba!

Imediat adăugă:

— Totuşi, cred că domnul Robert Darzac este un om onest. Apoi mă conduse pe drumul către Hanul Donjon, pe

care îl puteam vedea pe şosea, lângă un mic pâlc de copaci.

Capitolul X

„Va trebui să mâncăm carne roşie, acum”

Hanul Donjon nu avea o înfăţişare prea impozantă, dar îmi plac aceste clădiri cu grinzile înnegrite de vechime şi fumul căminelor, aceste hanuri din epoca diligenţelor, construcţii pe cale de prăbuşire, care în curând vor exista numai în amintiri. Ele ne fac să ne gândim la Drum, la acele zile când bântuiau tâlharii.

Am văzut imediat că Hanul Donjon era vechi de cel puţin două secole, poate chiar mai vechi. Sub firmă, în prag, stătea un bărbat cu o faţă arţăgoasă, care părea cufundat în gânduri neplăcute, dacă încreţiturile de pe fruntea lui şi sprâncenele încruntate erau un indiciu.

Când eram aproape de el, catadicsi să ne vadă şi ne întrebă, pe un ton oricum dar nu agreabil, dacă voiam ceva.

Era, fără îndoială, proprietarul nu tocmai amabil al acestei reşedinţe încântătoare. Cum ne-am exprimat speranţa ca el să aibă bunătatea să ne ofere micul dejun, el ne asigură că nu avea provizii, privindu-ne, în timp ce

spunea acestea, cu o privire care era în mod evident suspicioasă.

— Puteţi să ne primiţi, îi spuse Rouletabille, nu suntem poliţişti.

— Nu mi-e frică de poliţie, nu mi-e frică de nimeni!

răspunse bărbatul.

L-am făcut pe prietenul meu să înţeleagă cu un semn că am face mai bine să nu insistăm, dar, fiind hotărât să intre în han, se strecură pe lângă bărbatul din prag şi era deja în camera mare.

— Vino, spuse, este foarte confortabil aici.

Un foc bun ardea în şemineu şi ne-am întins mâinile spre căldura pe care o emana. Era o dimineaţă în care apropierea iernii era de netăgăduit. Camera era una suficient de mare, mobilată cu două mese masive, câteva taburete, o tejghea decorată cu şiruri de sticle cu sirop şi alcool. Trei ferestre dădeau spre şosea. O reclamă colorată lăuda multele merite ale unui nou vermut. Pe şemineu era înşirată colecţia hangiului de oale din pământ şi ulcioare din piatră.

— Acela e un foc bun la care să frigi un pui, spuse Rouletabille.

— Nu avem pui, nici măcar un prăpădit de iepure, spuse proprietarul.

— Ştiu, spuse prietenul meu rar. Ştiu. Va trebui să mâncăm carne roşie, acum.

Mărturisesc că nu am înţeles absolut deloc ce a vrut să spună Rouletabille cu ceea ce spusese, dar proprietarul, imediat ce a auzit cuvintele, a scos o înjurătură, pe care şi-a înghiţit-o imediat şi s-a pus la dispoziţia noastră, la fel de supus ca şi domnul Robert Darzac, când a auzit propoziţia profetică a lui Rouletabille – *„Prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmecul său, nici grădina din strălucire”.* Cu siguranţă, prietenul meu ştia cum să-i facă pe oameni să-l înţeleagă prin folosirea unor expresii absolut de neînţeles. I-am făcut o observaţie în acest sens, dar el doar a zâmbit. Îmi propusesem ca el să-mi dea o explicaţie, dar el şi-a dus un deget la buze, ceea ce evident însemna nu doar că era decis să nu vorbească, dar îşi dorea şi din partea mea tăcere.

Între timp, bărbatul deschisese o uşiţă laterală şi-i strigă cuiva să aducă o jumătate de duzină de ouă şi o bucată de biftec. Comanda a fost executată repede de o femeie tânără, zdravănă, cu păr blond frumos şi ochi mari, luminoşi, care ne priveau cu curiozitate.

Hangiul îi spuse grosolan:

— Ieşi afară! Şi, dacă vine Omul Verde, să nu-l văd.

Tânăra dispăru. Rouletabille luă ouăle, care îi

fuseseră aduse într-o strachină, şi carnea, care era pe o farfurie, puse totul alături de el pe şemineu, luă din cârlig o tigaie şi un grătar şi începu să bată ouăle omletă înainte de a începe să frigă biftecul. Apoi comandă două sticle cu cidru şi păru să o bage în seamă pe gazda noastră tot atât de puţin, cât o făcea şi el. Proprietarul ne lăsă să ne gătim singuri şi ne puse masa lângă una dintre ferestre.

Brusc, l-am auzit mormăind:

— Ah! Uite-l.

Faţa lui se schimbase, exprimând o ură feroce. Se duse şi se lipi de una dintre ferestre, privind şoseaua. Nu era nevoie să-i atrag atenţia lui Rouletabille; el deja părăsise omleta noastră şi i se alăturase proprietarului la fereastră. Am mers şi eu cu el.

Un bărbat îmbrăcat în întregime în catifea verde, cu capul acoperit de o şapcă de vânător de aceeaşi culoare, avansa în pas de voie, aprinzând o pipă în timp ce mergea.

Purta o puşcă de vânătoare atârnată la spate. Mişcările lui etalau o uşurinţă cât se poate de aristocratică. Purta ochelari şi părea să aibă cam patruzeci şi cinci de ani. Părul său, la fel ca mustaţa, era cenuşiu ca sarea. Era remarcabil de chipeş. În timp ce trecea pe lângă han, ezită, de parcă se întreba dacă să intre sau nu. Ne aruncă o privire, pufăi de câteva ori din pipă şi îşi relulă mersul în

acelaşi ritm nonşalant.

Rouletabille şi cu mine ne uitam la gazda noastră.

Ochii săi aruncau scântei, mâinile încleştate, buzele tremurătoare ne vorbeau despre sentimentele tumultuoase de care era agitat.

— A făcut bine că nu a venit astăzi! rosti el printre dinţi.

— Cine este omul acela?

— Omul Verde, mârâi hangiul. Nu-l cunoaşteţi? Atunci, cu atât mai bine. Nu e o cunoştinţă pe care vrei să ţi-o faci.

Ei bine, este pădurarul domnului Stangorson.

— Nu păreţi să-l agreaţi foarte mult? întrebă reporterul, răsturnându-şi omleta în tigaie.

— Nimeni nu-l agreează, domnule. Este un parvenit, care trebuie să fi avut odată o avere a lui şi nu iartă pe nimeni pentru că, pentru a supravieţui, a fost silit să devină servitor.

Un pădurar este tot atât un servitor ca şi oricare altul, nu-i aşa? Pe cuvântul meu de onoare, ai zice că este stăpân la Glandier şi că tot pământul şi pădurile îi aparţin. Nu lasă o biată fiinţă să mănânce o firimitură de pâine pe iarbă, iarba lui!

— Vine des pe aici?

— Prea des. Dar l-am făcut să înţeleagă că faţa lui nu-mi place şi, de luna trecută, nu a mai fost aici. Hanul Donjon nu a existat niciodată pentru el! Nu a avut timp! A fost prea ocupat să-i facă curte proprietăresei de la Trei Crini din Saint-Michel. Un individ rău! Nu este niciun om cinstit care să-l suporte. Păi, portarii de la castel şi-ar întoarce ochii de la un portret de-al lui!

— Portarii de la castel sunt oameni cinstiţi?

— Da, sunt, la fel de adevărat cum mă cheamă pe mine Mathieu, domnule. Cred că sunt cinstiţi.

— Totuşi au fost arestaţi?

— Ce dovedeşte asta? Dar eu nu vreau să mă amestec în problemele altora.

— Şi ce credeţi despre crimă?

— Despre crima asupra domnişoarei Stangorson? O

fată bună, foarte iubită peste tot în zonă. Asta cred eu şi multe alte lucruri, dar asta nu este treaba nimănui.

— Nici măcar a mea? insistă Rouletabille.

Hangiul se uită pieziş şi spuse morocănos:

— Nici măcar a dumneavoastră.

Omleta fiind pregătită, ne-am aşezat la masă şi mâncam în tăcere, când uşa a fost deschisă şi o femeie în vârstă, îmbrăcată în zdrenţe, rezemându-se într-un băţ, cu capul tremurându-i de vârstă, părul ei alb atârnând liber pe

fruntea zbârcită, apăru în prag.

— Ah! Iată-te, Mamă Angenoux! Este mult de când te-am văzut ultima oară, spuse gazda noastră.

— Am fost foarte bolnavă, foarte aproape să mor, spuse bătrâna. Dacă cumva ai nişte rămăşiţe pentru «Animalul Domnului»?

Intră, urmată de o pisică, mai mare decât oricare crezusem că poate exista. Animalul se uită la noi şi ne adresă un „mi-au” atât de lipsit de speranţă, încât m-am înfiorat. Nu mai auzisem niciodată un strigăt atât de lugubru.

Parcă atras de strigătul pisicii, un bărbat o urmă pe bătrână înăuntru. Era Omul Verde. El salută ridicându-şi şapca şi se aşează la o masă lângă a noastră.

— Un pahar cu cidru, Tăticule Mathieu, spuse el.

Când a intrat Omul Verde, Tăticul Mathieu tresărise violent, dar, stăpânindu-se vizibil, spuse:

— Nu mai am cidru, le-am servit acestor domni ultimele două sticle.

— Atunci dă-mi un pahar cu vin alb, spuse Omul Verde, fără să arate cea mai mică surprindere.

— Nu mai am vin alb, nu mai am nimic, spuse Tăticul Mathieu, morocănos.

— Ce mai face doamna Mathieu?

— Cât se poate de bine, mulţumesc.

Deci femeia tânără, cu ochi mari, tandri, pe care tocmai o văzusem, era soţia acestui necioplit respingător şi brutal, a cărui gelozie părea să-i scoată în evidenţă urâţenia fizică. Trântind uşa în urma lui, hangiul părăsi încăperea.

Mama Angenoux încă stătea în picioare, rezemându-se în băţ, cu pisica la picioarele ei.

— Ai fost bolnavă, Mamă Angenoux? De aceea nu te-am văzut în ultima săptămână? întrebă Omul Verde.

— Da, domnule pădurar. Am reuşit să mă ridic doar de trei ori, să mă duc să mă rog la Sfânta Genevieve, buna noastră protectoare, iar în restul timpului am zăcut în pat. Nu a fost nimeni să aibă grijă de mine în afară de «Animalul Domnului»!

— Nu te-a părăsit.

— Nici ziua, nici noaptea.

— Eşti sigură?

— Aşa cum sunt de Rai.

— Atunci cum se face că, în toată noaptea crimei, nu s-a auzit altceva în afară de strigătul «Animalului Domnului»?

Mama Angenoux se proţăpi în faţa pădurarului şi izbi cu băţul în podea.

— Nu ştiu nimic despre asta, spuse ea. Dar vrei să-ţi

spun ceva? Nu sunt două pisici pe lumea asta care să strige aşa. Ei bine, în noaptea crimei, am auzit şi eu strigătul «Animalului Domnului» afară şi, totuşi, era pe genunchii mei şi nu a mieunat nici măcar o dată, jur. Mi-am făcut cruce când am auzit asta, de parcă l-aş fi auzit pe diavol.

M-am uitat la pădurar când el a pus ultima întrebare şi nu mă înşel că am văzut un zâmbet hain pe buzele lui. În acel moment, un zgomot de ceartă aprigă ajunse la noi.

Ne-am gândit chiar că am auzit un zgomot înăbuşit de lovituri, de parcă cineva era bătut. Omul Verde se ridică repede şi se grăbi spre uşa de lângă şemineu, dar a fost deschisă de hangiul care apăru şi îi spuse pădurarului:

— Nu vă alarmaţi, domnule, este soţia mea, are o durere de dinţi, spuse şi râse. Poftim, Mamă Angenoux, uite nişte resturi pentru pisica ta.

El îi întinse femeii un pachet, care îl înşfăcă lacom şi ieşi pe uşă, urmată îndeaproape de pisica ei.

— Deci nu mă serveşti? întrebă Omul Verde.

Faţa Tăticului Mathieu era placidă şi nu mai păstra expresia de ură.

— Nu am nimic pentru tine, nimic pentru tine. Dispari.

Omul Verde îşi umplu pipa în linişte, o aprinse şi ieşi.

De-abia trecuse de prag şi Tăticul Mathieu trânti uşa

în urma lui şi, întorcându-se spre noi, cu ochii injectaţi şi făcând spume la gură, şuieră printre dinţi, agitându-şi pumnul către uşa pe care tocmai o închisese după omul pe care îl ura în mod evident:

— Nu ştiu cine sunteţi de mi-aţi spus „Va trebui să mâncăm carne roşie, acum”, dar, dacă vă interesează să ştiţi, omul acela este criminalul!

Cu aceste cuvinte, Tăticul Mathieu ne părăsi imediat.

Rouletabille se întoarse spre cămin şi spuse:

— Acum ne frigem friptura. Cum îţi place cidrul?

— Este puţin cam înţepător, dar îmi place.

Nu am mai vorbit nimic despre Tăticul Mathieu în acea zi şi o tăcere absolută domnea în han când l-am părăsit, după ce am pus cinci franci pe masă, ca plată pentru festinul nostru. Rouletabille porni imediat într-o plimbare de trei mile în jurul proprietăţii profesorului Stangorson. Se opri cam zece minute la colţul unui drumeag îngust, negru de funingine, aproape de colibele unor cărbunari din pădurea Sainte-Genevieve, care se întinde până lângă drumul de la Epinay la Corbeil, ca să-mi spună că criminalul trecuse cu siguranţă pe acolo, înainte de a intra pe proprietate şi a se ascunde în micul pâlc de copaci.

— Nu cumva crezi, prin urmare, că pădurarul ar şti

ceva despre asta? l-am întrebat.

— Vom vedea asta, mai târziu, răspunse el. În prezent, nu mă interesează ce a spus hangiul despre acest om.

Hangiul îl urăşte. Nu te-am dus la Hanul Donjon pentru micul dejun de dragul Omului Verde.

Apoi Rouletabille se strecură cu mare precauţie, urmat de mine, spre o mică clădire, care, stând lângă poarta parcului, servea drept cămin portarilor care fuseseră arestaţi în acea dimineaţă. Cu priceperea unui acrobat, intră în căsuţă printr-o fereastră de sus, care fusese lăsată deschisă şi se întoarse zece minute mai târziu. Spuse doar „Ah!”, un cuvânt care, în gura lui, însemna multe lucruri.

Eram gata să pornim pe drumul care duce spre castel, când o agitaţie considerabilă la poarta parcului ne atrase atenţia. O trăsură sosise şi câţiva oameni veniseră de la castel să-i întâmpine. Rouletabille arătă spre un domn care cobora din ea.

— Acela este Şeful Siguranţei, spuse el. Acum vom vedea ce are în mânecă Frederic Larsan şi dacă chiar este mult mai deştept decât oricine altcineva.

Trăsura Şefului Siguranţei era urmată de alte trei vehicule cu reporteri, care erau de asemenea doritori să intre în parc. Dar doi jandarmi postaţi la poartă primiseră în

mod evident ordine să refuze accesul oricui. Şeful Siguranţei le calmă nerăbdarea, asumându-şi sarcina de a oferi presei, în acea seară, toate informaţiile pe care le putea da, fără să interfereze cu ancheta judiciară.

Capitolul XI

În care Frederic Larsan explică cum a reuşit criminalul să iasă din Camera Galbenă

Prin cantitatea de hârtii, documente legale, memorii şi extrase din ziare pe care am colecţionat-o, în legătură cu misterul Camerei Galbene, există un exemplar extrem de interesant; este o detaliere a faimoasei examinări care a avut loc în acea după-amiază, în laboratorul profesorului Stangorson, în faţa Şefului Siguranţei. Această naraţiune a ieşit de sub pana domnului Mateine, grefierul, care, la fel ca judecătorul de instrucţie, şi-a petrecut o parte a timpului său liber cu preocupări literare. Lucrarea ar fi trebuit să facă parte dintr-o carte, care, însă, nu a fost niciodată publicată şi care ar fi trebuit să se intituleze: „Examinările mele”. Mi-a fost dată chiar de grefier în persoană, la ceva timp după deznodământul uimitor al acestui caz, şi este unic între cronicile judiciare.

Iată-l. Nu este doar o transcriere seacă a întrebărilor şi răspunsurilor, pentru că grefierul deseori îşi presară

povestirea cu propriile sale comentarii personale.

NARAŢIUNEA GREFIERULUI

Judecătorul de instrucţie şi cu mine (relatează autorul) ne-am găsit în Camera Galbenă în compania constructorului care ridicase pavilionul după schiţele profesorului Stangorson. El avea alături un muncitor. Domnul de Marquet pusese ca pereţii să fie absolut goi, adică să fie jupuit tapetul care îi decorase. Loviturile cu un târnăcop, ici şi colo, ne-au convins că lipseau orice fel de deschizături. Podeaua şi tavanul au fost amănunţit încercate cum sună. Nu am descoperit nimic. Nu era nimic de găsit. Domnul de Marquet părea să fie încântat şi nu înceta să repete:

— Ce caz! Ce caz! Nu vom şti niciodată, vei vedea, cum a reuşit criminalul să iasă din această cameră!

Apoi brusc, cu o faţă strălucitoare, i-a strigat ofiţerului aflat la conducerea jandarmilor:

— Duceţi-vă la castel, îi spuse el, şi cereţi-le domnului Stangorson şi domnului Robert Darzac să vină la mine în laborator, de asemenea şi Tăticului Jacques, şi oamenii dumneavoastră să-i aducă şi pe cei doi portari.

Cinci minute mai târziu, toţi erau adunaţi în laborator.

Şeful Siguranţei, care sosise la Glandier, ni s-a

alăturat în acel moment. Eu eram aşezat la biroul domnului Stangorson, gata de muncă, atunci când domnul de Marquet ne-a ţinut acest scurt discurs, pe atât de original, pe cât a fost de neaşteptat:

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnilor, întrucât examinările nu duc la nimic, vom abandona, numai de această dată, vechiul sistem de interogatorii. Nu aş fi vrut să fiţi aduşi în faţa mea, unul câte unul, ci vom rămâne cu toţii aici aşa cum ne aflăm, domnul Stangorson, domnul Robert Darzac, Tăticul Jacques şi cei doi portari, Şeful Siguranţei, grefierul şi eu. Vom fi cu toţii pe picior de egalitate. Portarii pot, pentru moment, să uite că au fost arestaţi. Ne vom sfătui împreună. Nu avem altceva de discutat în afară de crimă.

Deci să o discutăm în mod liber, inteligent sau altcumva, atâta timp cât spunem exact ceea ce gândim. Nu este nevoie de formalităţi sau metode, deoarece nu ne vor ajuta în niciun fel.

Apoi, trecând pe lângă mine, spuse cu o voce înceată: Ce crezi despre asta, ei? Ce scenă! Te-ai fi gândit la aşa ceva? O să fac din ea o piesă mică pentru Vodevil, spuse şi îşi frecă mâinile cu veselie.

Mi-am îndreptat privirea spre domnul Stangorson.

Speranţa pe care i-o dăduse ultimul raport al

doctorului, care susţinea că domnişoara Stangorson şi-ar putea reveni de pe urma rănilor, nu reuşise să facă să dispară urmele marii suferinţe prin care trecea de pe trăsăturile sale nobile. El crezuse că fiica lui era moartă şi era încă distrus de acea convingere. Ochii săi clari, blânzi, albaştri exprimau o tristeţe infinită. Avusesem ocazia, de multe ori, să-l văd pe domnul Stangorson la ceremonii publice şi de prima dată fusesem izbit de înfăţişarea lui, care părea pură ca a unui copil, privirea visătoare cu expresia sublimă şi mistică a inventatorului şi a gânditorului.

În acele ocazii, fiica lui putea fi întotdeauna văzută fie urmându-l, fie alături de el, pentru că ei niciodată nu se despărţeau, se spunea, şi împărtăşeau aceeaşi muncă de mulţi ani. Tânăra doamnă, care avea treizeci şi cinci de ani, deşi nu arăta mai mult de treizeci, se devotase cu totul ştiinţei. Ea încă stârnea admiraţia pentru frumuseţea ei imperială, care rămăsese intactă, fără o cută, rezistând timpului şi dragostei. Cine şi-ar fi imaginat că într-o zi voi fi aşezat lângă perna ei cu hârtiile mele şi că o voi vedea, aproape moartă, relatându-ne cu durere cea mai monstruoasă şi cea mai misterioasă crimă de care am auzit în toată cariera mea? Cine ar fi crezut că eu, în acea după-amiază, îl voi asculta pe tatăl disperat încercând în zadar să

explice cum atacatorul fiicei sale reuşise să-i scape? De ce să ne izolăm cu munca noastră în ascunzişuri obscure în adâncul pădurilor, dacă nu ne poate apăra de acele ameninţări periculoase la adresa vieţii noastre care ne întâmpină în oraşele aglomerate?

— Acum, domnule Stangorson, spuse domnul de Marquet, cu un aer oarecum important, aşezaţi-vă exact unde eraţi atunci când domnişoara Stangorson v-a părăsit ca să se ducă în camera ei.

Domnul Stangorson se ridică şi, stând la o oarecare distanţă de uşa Camerei Galbene, spuse, cu o voce monotonă şi fără orice umbră de emfază, o voce pe care o pot descrie doar ca o voce moartă:

— Eram aici. Cam pe la unsprezece noaptea, după ce făcusem un scurt experiment chimic în cuptoarele laboratorului, având nevoie de tot spaţiul din spatele meu, l-am pus pe Tăticul Jacques să-mi mute aici biroul, el petrecându-şi seara curăţându-mi câteva aparate. Fiica mea lucrase la acelaşi birou cu mine. Când a sosit momentul să plece s-a ridicat, m-a sărutat şi i-a urat noapte bună Tăticului Jacques. Ea trebuia să treacă prin spatele biroului meu şi să iasă pe uşă, ca să intre în camera ei şi a putut face acestea cu ceva dificultate. Vreau să spun că eram foarte aproape de locul unde a avut loc crima mai

târziu.

— Şi biroul? am întrebat, dând ascultare, prin faptul că mă amestecam astfel în conversaţie, ordinelor exprese ale şefului meu, imediat ce aţi auzit strigătul de „crimă” urmat de focurile de revolver, ce s-a întâmplat cu biroul?

Răspunse Tăticul Jacques.

— L-am împins înapoi lângă perete, aici, aproape de unde se află în momentul acesta, ca să putem să ajungem imediat la uşă.

Mi-am continuat raţionamentul, căruia, totuşi, nu i-am dat prea multă importanţă, privindu-l doar ca pe o ipoteză, cu o altă întrebare.

— Nu s-ar fi putut ca un bărbat din cameră, biroul fiind atât de aproape de uşă, aplecându-se şi furişându-se sub birou, să o părăsească neobservat?

— Dumneavoastră uitaţi, mă întrerupse domnul Stangorson obosit, că fiica mea încuiase şi zăvorâse uşa şi că uşa a rămas închisă, că am încercat în zadar să o deschidem cu forţa, când am auzit zgomotul, şi că eram la uşă în timp ce lupta dintre criminal şi biata mea copilă continua, imediat după ce am auzit strigătele înăbuşite în timp ce ea era ţinută de degetele care şi-au lăsat urma roşie pe gâtul ei.

Oricât de rapid a fost atacul, nici noi nu am fost mai

puţin rapizi în încercările noastre de a intra în camera unde avea loc tragedia.

M-am ridicat din scaunul meu şi am examinat încă o dată uşa cu cea mai mare atenţie. Apoi m-am întors la locul meu cu un gest de disperare.

— Dacă tăblia de jos a uşii, am spus, ar putea fi îndepărtată fără ca să fie necesară deschiderea uşii cu totul, problema ar fi rezolvată. Dar, din nefericire, această ultimă ipoteză nu poate fi susţinută după o examinare a uşii – este din stejar, solidă şi masivă. Puteţi vedea asta cât se poate de clar, în ciuda stricăciunii făcute în încercarea de a o deschide cu forţa.

— Ah! strigă Tăticul Jacques, este o uşă veche şi solidă care a fost adusă de la castel. Nu se mai fac asemenea uşi acum. A trebuit să folosim drugul acesta din fier ca să o deschidem, toţi patru, pentru că şi portăreasa, care este o femeie curajoasă, ne-a ajutat. Mă mâhneşte să-i văd acum pe amândoi în închisoare.

De-abia spusese Tăticul Jacques aceste cuvinte de milă şi protest, că lacrimi şi lamentări au izbucnit din partea celor doi portari. Nu am văzut doi oameni acuzaţi plângând cu mai multă amărăciune. Eram extrem de dezgustat. Chiar dacă erau nevinovaţi, nu puteam să înţeleg cum de puteau să se comporte astfel în faţa nenorocirii. O atitudine demnă

este mai bună în astfel de momente decât lacrimile şi gemetele, care, de cele mai multe ori, sunt prefăcute.

— Şi acum, gata cu smiorcăielile, strigă domnul de Marquet. Şi, în interesul vostru, spuneţi ce făceaţi sub ferestrele pavilionului în momentul când stăpâna voastră era atacată, fiindcă eraţi aproape de pavilion când s-a întâlnit Tăticul Jacques cu voi.

— Veneam să dăm ajutor! s-au văicărit ei.

— Dacă numai reuşeam să punem mâna pe criminal, n-ar mai fi putut să guste din pâine din nou! bolborosi femeia printre sughiţuri.

Ca şi mai înainte, nu am reuşit să scoatem nici două vorbe cu noimă de la ei. Ei au continuat să nege şi să se jure, pe ceruri şi pe toţi sfinţii, că erau în pat când au auzit zgomotul focului de revolver.

— Nu unul, ci două focuri de revolver au fost trase!

— Vedeţi că minţiţi. Dacă l-aţi fi auzit pe unul, l-aţi fi auzit şi pe celălalt.

— Dumnezeule! Domnule, l-am auzit pe al doilea.

Eram adormiţi când a fost tras primul glonţ.

— Au fost trase două gloanţe, spuse Tăticul Jacques.

Sunt sigur că toate cartuşele erau în revolver. Am descoperit după aceea că două au fost trase şi am auzit două împuşcături de dincolo de uşă. Nu-i aşa, domnule

Stangorson?

— Da, răspunse profesorul, au fost două împuşcături, una înfundată, iar cealaltă pătrunzătoare şi răsunătoare.

— De ce continuaţi să minţiţi? strigă domnul de

Marquet, întorcându-se către portari. Credeţi că poliţiştii sunt proşti ca voi? Totul indică faptul că voi eraţi afară şi aproape de pavilion în momentul tragediei. Ce făceaţi acolo? În ceea ce mă priveşte, spuse el întorcându-se spre domnul Stangorson, pot explica fuga criminalului prin presupunerea ajutorului din partea acestor doi complici. Imediat ce uşa a fost deschisă cu forţa şi în timp ce dumneavoastră, domnule Stangorson, eraţi ocupat cu nefericita dumneavoastră copilă, portarul şi soţia lui au înlesnit fuga criminalului, care, ascunzându-se în spatele lor, a ajuns la fereastra din vestibul şi a sărit pe ea, în parc. Portarul a închis fereastra în urma lui şi a fixat storurile, care cu siguranţă nu se puteau închide şi fixa singure. Aceasta este concluzia la care am ajuns. Dacă altcineva de aici are altă idee, să o expună.

Domnul Stangorson interveni:

— Ceea ce spuneţi este imposibil. Eu nu cred nici în vina, nici în înlesnirea din partea portarilor mei, deşi nu pot înţelege ce făceau în parc la acea oră târzie din noapte. Spun că era imposibil, deoarece doamna Bernier ţinea

lampa şi nu s-a mişcat din pragul camerei, deoarece eu, imediat ce uşa a fost deschisă cu forţa, m-am aruncat în genunchi alături de fiica mea şi nimeni nu ar fi putut să iasă sau să intre pe uşă, fără să treacă peste trupul ei şi să-şi facă loc cu forţa pe lângă mine! Tăticul Jacques şi portarul au trebuit doar să-şi arunce o privire în jurul camerei şi sub pat, aşa cum făcusem şi eu când am intrat, ca să vadă că nu era nimeni în ea în afară de fiica mea, care zăcea pe podea.

— Dumneavoastră ce credeţi, domnule Darzac? întrebă magistratul.

Domnul Darzac răspunse că nu avea nicio opinie de exprimat. Domnul Dax, Şeful Siguranţei, care, până atunci, ascultase şi examinase camera, în cele din urmă se hotărî să deschidă gura:

— În timp ce este făcută căutarea criminalului, am face bine să încercăm să descoperim motivul crimei. Aceasta ne va împinge puţin înainte, spuse el.

Întorcându-se către domnul Stangorson, continuă, cu tonul potolit, inteligent care indica un caracter puternic:

— Înţeleg că domnişoara urma să se căsătorească în curând? Profesorul se uită cu tristeţe la domnul Robert Darzac.

— Cu prietenul meu, aici de faţă, pe care aş fi fost

fericit să-l numesc fiul meu, cu domnul Robert Darzac.

— Domnişoara Stangorson se simte mult mai bine şi îşi revine rapid de pe urma rănilor. Căsătoria este doar amânată, nu-i aşa, domnule? insistă Şeful Siguranţei.

— Aşa sper.

— Cum! Este vreo îndoială în privinţa asta?

Domnul Stangorson nu răspunse. Domnul Robert Darzac părea agitat. Am văzut că îi tremura mâna când îşi pipăia lanţul de la ceas. Domnul Dax tuşi, la fel şi domnul de Marquet. Amândoi erau evident stânjeniţi.

— Înţelegeţi, domnule Stangorson, spuse el, că, într-un caz atât de complicat ca acesta, nu putem neglija nimic.

Trebuie să ştim totul, chiar şi cel mai mic şi aparent inutil lucru în legătură cu victima, informaţia aparent cea mai nesemnificativă. De ce vă îndoiţi că această căsătorie va avea loc? Aţi exprimat o speranţă, dar speranţa implică îndoiala. De ce vă îndoiţi?

Domnul Stangorson făcu un efort vizibil ca să-şi revină.

— Da, domnule, spuse el în cele din urmă, aveţi dreptate. Va fi cel mai bine dacă veţi şti ceva care, dacă l-aş ascunde, ar putea părea că are o importanţă. Domnul Darzac este de acord cu mine în această privinţă.

Domnul Darzac, a cărui paloare în acel moment îmi

părea cu totul şi cu totul anormală, făcu un semn de consimţământ. Mi-am dat seama că nu era în stare să vorbească.

— Vreau să ştiţi, prin urmare, continuă domnul Stangorson, că fiica mea a jurat să nu mă părăsească niciodată şi aderă ferm la jurământul ei, în ciuda tuturor rugăminţilor şi argumentelor mele de a se căsători. Îl cunoaştem pe domnul Robert Darzac de mulţi ani. El o iubeşte pe copila mea şi credeam că şi ea îl iubeşte, fiindcă doar recent a consimţit la această căsătorie, pe care eu o doream din toată inima. Sunt un om bătrân, domnule, şi a fost un ceas fericit pentru mine când am ştiut că, după ce eu o să mor, ea va avea alături pe cineva care o iubeşte şi care o va ajuta să continue munca noastră comună. Îl apreciez şi îl stimez pe domnul Darzac, atât pentru mărinimia inimii sale, cât şi pentru devotamentul său pentru ştiinţă. Dar, cu două zile înainte de tragedie, din nu ştiu ce motiv, fiica mea a declarat că nu se va căsători niciodată cu domnul Darzac.

O tăcere de mormânt se lăsă după cuvintele domnului Stangorson. Era un moment încărcat de suspans.

— V-a dat domnişoara o explicaţie, v-a spus ce motive avea? întrebă domnul Dax.

— Mi-a spus că era prea în vârstă ca să se

căsătorească, că aşteptase prea mult. A spus că se gândise mult la această chestiune şi că, în timp ce avea cea mai mare stimă, chiar afecţiune, pentru domnul Darzac, ea simţea că este mai bine ca lucrurile să rămână aşa cum sunt. Ar fi fericită, a mai spus, să vadă relaţiile dintre noi şi domnul Darzac devenind mai apropiate, dar numai cu înţelegerea să nu se mai vorbească despre căsătorie.

— Aceasta este foarte straniu! mormăi domnul Dax.

— Straniu! repetă domnul de Marquet.

— Cu siguranţă că nu veţi găsi motivul în aceasta, domnule Dax, spuse domnul Stangorson cu un zâmbet rece.

— În orice caz, motivul nu a fost tâlhăria! spuse Şeful nerăbdător.

— Oh! suntem cât se poate de convinşi de asta! strigă judecătorul de instrucţie.

În acel moment uşa laboratorului s-a deschis şi ofiţerul aflat la comanda jandarmilor a intrat şi a înmânat o carte de vizită judecătorului de instrucţie. Domnul de Marquet a citit-o şi a scos o exclamaţie pe jumătate înfuriată:

— Asta este chiar prea mult! a strigat el.

— Ce este? întrebă Şeful Siguranţei.

— Este cartea de vizită a unui tânăr reporter, angajat

la „Epoque”, un anume domn Joseph Rouletabille. Are aceste cuvinte scrise pe ea: „Unul dintre motive a fost jaful”.

Şeful Siguranţei zâmbi.

— Ah, tânărul Rouletabille. Am auzit de el, este considerat destul de deştept. Lăsaţi-l să intre.

Domnului Joseph Rouletabille i s-a permis să intre.

Făcusem cunoştinţă cu el în trenul din acea dimineaţă, în drum spre Epinay-sur-Orge. Intrase în compartimentul nostru aproape împotriva dorinţei mele. Aş face mai bine să spun de la început că manierele sale şi aroganţa cu care presupunea că ştie ceea ce era de neînţeles chiar şi pentru noi mi-au făcut o impresie nefavorabilă. Nu îmi plac jurnaliştii. Sunt o clasă de scriitori care trebuie evitaţi ca ciuma. Ei cred că totul este permis şi nu respectă nimic. Acordă-le cea mai mică favoare, permite-le doar să se apropie de tine şi n-ai cum să ştii ce neplăceri îţi pot crea. Acesta nu pare să aibă douăzeci de ani şi insolenţa cu care a îndrăznit să pună întrebări şi să discute chestiunea cu noi l-au făcut deosebit de respingător pentru mine. În plus, avea un fel de a se exprima care ne lăsa să ne întrebăm dacă îşi bătea joc de noi sau nu. Ştiu destul de bine că „Epoque” este un ziar influent, cu care este bine să fii în termeni buni, dar ziarul nu ar trebui să îşi

permită să fie reprezentat de reporteri ticăloşi.

Domnul Joseph Rouletabille a intrat în laborator, s-a înclinat în faţa noastră şi a aşteptat ca domnul de Marquet să-l roage să-şi explice prezenţa.

— Pretindeţi, domnule, că aţi cunoaşte motivul crimei şi că acel motiv, în ciuda tuturor dovezilor pe care le avem la îndemână, a fost jaful?

— Nu, Monsieur, nu pretind aşa ceva. Nu spun că jaful a fost motivul crimei şi nici nu cred că a fost.

— Atunci ce înseamnă această carte de vizită?

— Înseamnă că jaful a fost unul dintre motivele crimei.

— Ce vă face să credeţi asta?

— Dacă veţi avea bunătatea să mă însoţiţi, vă voi arăta. Tânărul ne-a rugat să îl urmăm în vestibul şi l-am urmat. El ne-a condus spre toaletă şi l-a rugat pe domnul de Marquet să îngenuncheze alături de el. Această toaletă este luminată de o uşă din sticlă şi, când uşa a fost deschisă, lumina care intra era suficientă ca să o lumineze perfect. Domnul de Marquet şi domnul Joseph Rouletabille au îngenuncheat pe prag şi tânărul a arătat spre o pată pe duşumea.

— Plăcile toaletei nu au fost spălate de Tăticul Jacques de ceva timp, a spus el. Aceasta se vede după

stratul de praf care le acoperă. Acum, observaţi aici, urmele a doi paşi mari şi cenuşa neagră pe care au lăsat-o pe unde au trecut.

Cenuşa aceea nu este altceva decât praful de cărbune care acoperă poteca, de-a lungul căreia trebuie să mergi prin pădure, ca să ajungi direct de la Epinay la Glandier. Ştiţi că este un sătuc de cărbunari în acel loc, care fac mari cantităţi de cărbune. Ceea ce a făcut criminalul, a fost să vină aici la miezul zilei, când nu era nimeni la pavilion şi să încerce jaful.

— Dar care jaf? Unde vedeţi semne de jaf? Ce vă dovedeşte că s-a comis un jaf? am strigat cu toţii deodată.

— Ceea ce m-a pus pe urma lui, continuă jurnalistul...

— A fost aceasta? întrerupse domnul de Marquet, încă în genunchi.

— Evident, spuse Rouletabille.

Şi domnul de Marquet explică faptul că erau în praf urmele a doi paşi, la fel şi amprenta, proaspăt făcută, a unui colet rectangular greu, urmele sforii cu care fusese legat fiind uşor de distins.

— Aţi fost aici, deci, domnule Rouletabille? Parcă îi dădusem Tăticului Jacques, care a fost lăsat să păzească pavilionul, ordine să nu lase pe nimeni să intre.

— Nu-l certaţi pe Tăticul Jacques, am venit aici cu

domnul Robert Darzac.

— Ah, chiar aşa! exclamă domnul de Marquet, dezagreabil, aruncându-i o privire piezişă domnului Darzac, care rămăsese cât se poate de tăcut.

— Când am văzut urma coletului alături de urmele de paşi, n-am avut nicio îndoială în privinţa jafului, răspunse domnul Rouletabille. Hoţul nu adusese coletul cu el, făcuse unul aici, un colet cu obiectele furate, fără îndoială, şi l-a pus în acest colţ, intenţionând să-l ia când venea momentul să scape. El îşi pusese, de asemenea, ghetele grele alături de colet, pentru că, vedeţi, nu sunt urme de paşi care duc către urmele făcute de ghete, care au fost puse una lângă alta.

Aceasta explică faptul că criminalul nu a lăsat urme de paşi când a fugit din Camera Galbenă, nici din laborator, nici din vestibul. După ce a intrat în Camera Galbenă în ghete, le-a dat jos, găsindu-le stingheritoare, sau pentru că voia să facă cât mai puţin zgomot posibil. Urmele făcute de el în timp ce mergea prin vestibul şi laborator au fost spălate după aceea de Tăticul Jacques. După ce, dintr-un motiv sau altul, şi-a scos ghetele, criminalul le-a cărat în mână şi le-a pus alături de coletul pe care îl făcuse – la acel moment jaful fusese deja comis. Bărbatul s-a întors apoi în Camera Galbenă şi s-a vârât sub pat, unde urmele trupului

lui sunt perfect vizibile pe podea şi chiar pe carpetă, care a fost uşor mişcată de la locul ei şi şifonată. De asemenea, urme de paie, recent rupte, sunt martori ai mişcărilor criminalului sub pat.

— Da, da. Ştim despre toate acestea, spuse domnul de Marquet.

— Tâlharul avea şi alt motiv să se întoarcă să se ascundă sub pat, continuă uimitorul băiat-ziarist. Aţi putea crede că încerca să se ascundă repede văzând, prin fereastra vestibulului, că domnul şi domnişoara Stangorson erau gata să intre în pavilion. Ar fi fost mult mai uşor pentru el să se urce în mansardă şi să se ascundă acolo, aşteptând o oportunitate să scape, dacă scopul său ar fi fost numai fuga.

Nu! Nu! El trebuia să se afle în Camera Galbenă.

Aici interveni Şeful Siguranţei.

— Nu este deloc rău, tinere. Te complimentez. Dacă încă nu ştim cum a reuşit să scape criminalul, cel puţin putem vedea cum a intrat şi a comis jaful. Dar ce a furat?

— Ceva foarte valoros, răspunse tânărul reporter.

În acel moment am auzit un ţipăt din laborator. Ne-am grăbit înăuntru şi l-am găsit pe domnul Stangorson, cu ochii ca de nebun, membrele tremurătoare, arătând spre un fel de dulap pentru cărţi pe care îl deschisese şi care,

am văzut noi, era gol. În aceeaşi clipă el alunecă în fotoliul mare care stătea lângă birou şi gemu, cu lacrimi rostogolindu-i-se pe obraji: – Am fost jefuit din nou! Pentru numele lui Dumnezeu, nu-i spuneţi o vorbă despre asta fiicei mele. Ar suferi şi mai mult decât mine.

Scoase un oftat adânc şi adăugă, pe un ton pe care nu-l voi uita niciodată:

— Până la urmă, ce mai contează, atâta timp cât ea va trăi!

— Ea va trăi! spuse domnul Darzac, cu o voce straniu de înduioşătoare.

— Iar noi vom găsi articolele furate, spuse domnul Dax.

Dar ce era în dulap?

— Douăzeci de ani din viaţa mea, răspunse cu tristeţe ilustrul profesor, sau mai degrabă din vieţile noastre – viaţa mea şi a fiicei mele! Da, cele mai preţioase documente ale noastre, însemnările experimentelor noastre secrete şi ale muncii noastre de douăzeci de ani erau în acel dulap. Este o pierdere ireparabilă pentru noi şi, îndrăznesc să spun, pentru ştiinţă. Toate procedeele prin care am fost în stare să ajung la dovada preţioasă a destructibilităţii materiei erau acolo – toate! Bărbatul care a venit a dorit să-mi ia totul, fiica şi munca mea, inima şi sufletul meu.

Şi marele om de ştiinţă plânse ca un copil.

Am stat în jurul său în tăcere, profund afectaţi de marea lui suferinţă. Domnul Darzac stătu strâns alături de el şi încercă în zadar să-i oprească lacrimile – o imagine care, pentru moment, aproape m-a făcut să-mi placă de el, în ciuda unei repulsii instinctive pe care mi-o inspirau purtarea lui stranie şi neliniştea lui inexplicabilă.

Doar domnul Rouletabille, de parcă timpul său preţios şi misiunea lui pe pământ nu-i permiteau să stăruie în contemplarea suferinţei omeneşti, păşise, foarte calm, spre dulapul gol şi, arătând spre el, rupse tăcerea aproape solemnă.

Intră în explicaţii, de care nu era nevoie, referitor la motivul care-l făcuse să creadă că fusese comis un jaf, care includea descoperirea simultană pe care o făcuse în toaletă şi preţiosul dulap gol din laborator. Primul lucru care îl izbise, a spus el, era forma neobişnuită a acelei piese de mobilier. Era construit foarte solid, din fier, rezistent la foc, arătând în mod clar că era menit pentru păstrarea unor obiecte dintre cele mai valoroase. Apoi a observat cheia, care fusese lăsată în încuietoare. „În mod obişnuit, nu laşi un seif deschis, dacă îl ai!”

şi-a spus, probabil, în sinea lui. Această cheiţă, cu capul din aramă şi şănţuleţele complicate, îl atrăsese

puternic, prezenţa ei sugera jaful.

Domnul de Marquet părea să fie foarte surprins, de parcă nu ar fi ştiut dacă ar trebui să fie bucuros de noua direcţie dată investigaţiei de către reporter, sau trist că nu o făcuse el însuşi. În profesia noastră şi pentru binele general, trebuie să suportăm asemenea înjosiri şi să tăinuim sentimentele egoiste. De aceea domnul de Marquet se controlă şi-şi alătură complimentele celor ale domnului Dax. Cât despre domnul Rouletabille, el doar ridică din umeri şi spuse:

— Nu este absolut nimic deosebit în asta!

Aş fi vrut să-l urechez, mai ales când a adăugat:

— Aţi face bine, domnule, să-l întrebaţi pe domnul Stangorson cine păstra de obicei cheia?

— Fiica mea, răspunse domnul Stangorson, niciodată nu se despărţea de ea.

— Ah! Atunci aceasta schimbă aspectul lucrurilor care nu mai corespund cu ideile domnului Rouletabille! strigă domnul de Marquet. Dacă acea cheie era întotdeauna la domnişoara Stangorson, criminalul trebuie să o fi aşteptat în cameră cu scopul de a o fura, iar jaful nu putea fi comis decât după atacul făcut asupra ei. Dar după atac erau patru persoane în laborator! Nu mai înţeleg!

— Jaful, spuse reporterul, putea fi comis doar înainte

de atacul asupra domnişoarei Stangorson din camera ei.

Când criminalul a intrat în pavilion, el era deja în posesia cheii cu cap de aramă.

— Aceasta este imposibil, spuse domnul Stangorson cu o voce slabă.

— Este cât se poate de posibil, domnule, după cum o dovedeşte aceasta.

Şi tânărul nemernic scoase din buzunar o copie a lui

„Epoque”, datată 21 octombrie (reamintesc faptul că crima a fost comisă în noaptea dintre 24 şi 25) şi, arătându-ne un anunţ, citi:

— *„Ieri a fost pierdută o poşetă din satin negru în marile magazine din apropierea Luvrului. Conţinea, printre alte lucruri, o cheiţă cu cap din aramă. O recompensă substanţială va fi acordată persoanei care a găsit-o. Această persoană trebuie să scrie la post restant, biroul 40, la această adresă: M.A.T.H.S.N*”. Nu sugerează aceste litere domnişoara Stangorson? continuă reporterul. *„Cheia cu cap din aramă”,* nu este cheia aceasta? Eu citesc întotdeauna anunţurile. În afacerea mea, ca şi în a dumneavoastră, domnule, întotdeauna ar trebui să citiţi anunţurile personale. Deseori, ele sunt cheile intrigilor, care nu au întotdeauna cap din aramă, dar nu sunt cu mai puţin interesante. Acest anunţ m-a interesat în mod special,

femeia cu cheia o înconjura cu un fel de mister. Evident că preţuia cheia, deoarece promisese o recompensă pentru restituirea ei! Şi m-am gândit la aceste şase litere: M.A.T.H.S.N. Primele patru indicau imediat un nume de botez. Evident, mi-am spus, Math este Mathilde.

Dar nu înţelegeam nimic din ultimele două. Aşa că am dat ziarul la o parte şi m-am ocupat de alte probleme. Patru zile mai târziu, când ziarul de seară a apărut cu titlul enorm anunţând crima asupra domnişoarei Stangorson, literele din anunţ mi-au venit în minte în mod mecanic. Le uitasem pe ultimele două, S.N. Când le-am văzut din nou, nu m-am putut abţine să nu exclam, „Stangorson!" Am sărit într-o trăsură şi m-am grăbit spre biroul nr. 40, întrebând: *„Aveţi vreo scrisoare adresată lui M.A.T.H.S.N?"* Funcţionarul a răspuns că nu avea. Am insistat, l-am rugat şi l-am implorat să caute. El voia să ştiu dacă nu-i fac o farsă şi apoi mi-a spus că avusese o scrisoare cu iniţialele M.A.T.H.S.N., dar că i-o dăduse în urmă cu trei zile unei doamne, care venise după ea. *„Dumneavoastră veniţi azi după scrisoare şi alaltăieri un alt domn a cerut-o! M-am săturat de asta",* a încheiat el furios. Am încercat să-l descos în legătură cu cele două persoane care deja ceruseră scrisoarea, dar fie că voia să se ascundă după secretul profesional, poate că s-a gândit că deja spusese

prea mult, fie că era dezgustat de farsa care i se făcuse, nu mi-a mai răspuns la nicio întrebare.

Rouletabille făcu o pauză. Noi am rămas tăcuţi cu toţi. Fiecare trase propriile sale concluzii din povestea stranie a scrisorii post-restant. Se părea, într-adevăr, că acum aveam un fir cu ajutorul căruia să putem duce la bun sfârşit acest mister extraordinar.

— Atunci este aproape sigur, spuse domnul Stangorson, că fiica mea a pierdut cheia şi că nu mi-a spus, dorind să mă scutească de îngrijorare şi că a rugat pe oricine ar fi găsit-o să scrie la post-restant. Ea se temea în mod evident că, dând adresa noastră, ar fi rezultat cercetări care mi-ar fi adus la cunoştinţă pierderea cheii. Era cât se poate de logic, cât se poate de natural ca ea să procedeze astfel, pentru că am mai fost jefuit o dată.

— Unde s-a întâmplat asta şi când? întrebă Şeful Siguranţei.

— Oh! Cu mulţi ani în urmă, în America, în Philadelphia.

Mi-au fost furate din laborator schiţele a două invenţii, care ar fi adus o avere. Nu numai că nu am aflat cine era hoţul, dar nici nu am auzit un cuvânt despre obiectul jafului, fără îndoială, fiindcă, pentru a zădărnici planurile persoanei care mă jefuise, eu însumi am făcut

publice aceste invenţii şi astfel am făcut jaful inutil. De atunci încolo, am fost foarte atent să mă izolez când sunt la lucru. Zăbrelele de la aceste ferestre, situaţia izolată a acestui pavilion, acest dulap, care a fost special construit, această încuietoare specială, această cheie unică, toate sunt precauţii împotriva temerilor inspirate de o experienţă tristă.

— Cât se poate de interesant! remarcă domnul Dax.

Domnul Rouletabille întrebă despre poşetă. Nici domnul Stangorson, nici Tăticul Jacques nu o mai văzuseră de câteva zile, dar câteva ore mai târziu am aflat chiar de la domnişoara Stangorson că poşeta fie îi fusese furată, fie o pierduse. Ea a coroborat în continuare tot ce se petrecuse, exact aşa cum susţinuse tatăl ei. Se dusese la post-restant şi, pe 23 octombrie, primise o scrisoare care, afirma ea, nu conţinea nimic altceva decât glume vulgare, pe care o arsese imediat. Să revenim la examinarea noastră, sau mai degrabă la conversaţia noastră. Trebuie să menţionez că Şeful Siguranţei, după ce l-a întrebat pe domnul Stangorson în ce condiţii se dusese fiica lui la Paris pe 20 octombrie, am aflat că domnul Robert Darzac o însoţise, iar Darzac nu mai fusese văzut la castel din acel moment, până în ziua de după comiterea crimei. Faptul că domnul Darzac fusese cu ea în marile magazine de pe

lângă Luvru, când a dispărut poşeta, nu a putut să treacă neobservat şi, trebuie spus, ne-a trezit un puternic interes.

Această conversaţie între magistraţi, acuzaţi, victimă, martori şi ziarist se apropia de sfârşit, când o senzaţie destul de teatrală, un incident de un soi neplăcut pentru domnul de Marquet, s-a produs. Ofiţerul jandarmilor a venit să anunţe că Frederic Larsan cerea să fie primit, o cerere care a fost imediat aprobată. El ţinea în mâini o pereche de ghete grele, pline de noroi, pe care le-a aruncat pe podeaua laboratorului.

— Iată, spuse el, ghetele purtate de criminal. Le recunoşti, Tăticule Jacques?

Tăticul Jacques se aplecă asupra lor şi, stupefiat, recunoscu o pereche de ghete vechi, pe care le aruncase de ceva timp într-un colţ al mansardei sale. Era atât de surprins, încât nu-şi putu ascunde agitaţia.

Apoi, arătând spre batista din mâna bătrânului, Frederic Larsan spuse:

— Aceasta este o batistă uimitor de asemănătoare cu cea găsită în Camera Galbenă.

— Ştiu, spuse Tăticul Jacques, tremurând, sunt aproape la fel.

— Şi apoi, continuă Frederic Larsan, şapca-bască veche, de asemenea găsită în Camera Galbenă, ar fi putut

să fi fost purtată cândva de Tăticul Jacques. Toate acestea, domnilor, dovedesc, cred, că criminalul a vrut să-şi deghizeze adevărata personalitate. A făcut-o într-un mod neîndemânatic, sau, cel puţin, aşa ni se pare nouă. Nu te alarma, Tăticule Jacques, suntem cât se poate de siguri că nu dumneata ai fost criminalul; nu l-ai părăsit o clipă pe domnul Stangorson. Dar dacă domnul Stangorson nu ar fi lucrat în acea noapte şi s-ar fi dus la castel după ce s-a despărţit de fiica sa, iar Tăticul Jacques s-ar fi dus la culcare în mansarda lui, nimeni nu s-ar fi îndoit că el a fost criminalul. El îşi datorează siguranţa, prin urmare, faptului că tragedia s-a desfăşurat prea repede, criminalul, fără îndoială, şi-a imaginat, datorită tăcerii din laborator, că acesta era gol şi că venise momentul să acţioneze. Bărbatul care a reuşit să se strecoare aici atât de misterios şi să lase atâtea dovezi împotriva Tăticului Jacques era, fără îndoială, familiarizat cu casa. La ce oră a intrat cu exactitate, dacă după-amiaza sau seara, nu pot spune. Cineva familiarizat cu comportările şi persoanele din acest pavilion putea să-şi aleagă momentul pentru a intra în Camera Galbenă.

— Nu ar fi putut să intre dacă ar fi fost cineva în laborator, spuse domnul de Marquet.

— De unde ştim asta? răspunse Larsan. A avut loc cina în laborator, a fost un du-te-vino de servitori care

asistau. A fost un experiment chimic în desfăşurare între orele zece şi unsprezece, cu domnul Stangorson, fiica lui şi Tăticul Jacques ocupaţi la cuptorul dintr-un colţ al coşului mare. Cine poate spune că criminalul – un apropiat! – un prieten! – nu a profitat de acel moment ca să se strecoare în Camera Galbenă, după ce şi-a scos ghetele în toaletă?

— Este foarte improbabil, spuse domnul Stangorson.

— Fără îndoială, dar nu este imposibil. Nu afirm cu tărie nimic. Cât despre scăparea din pavilion, aceasta este o altă chestiune, cel mai natural lucru din lume.

Pentru o clipă, Frederic Larsan a făcut o pauză, un moment care ni s-a părut un timp foarte lung. Ardoarea cu care aşteptam ceea ce avea să ne spună poate fi imaginată.

— Nu am fost în Camera Galbenă, continuă el, dar sunt sigur că v-aţi convins că el nu putea să fi părăsit camera decât pe uşă, prin urmare, criminalul şi-a făcut ieşirea pe uşă.

La ce moment? La momentul când îi era cel mai uşor să o facă, la momentul când a devenit cel mai posibil, atât de întru totul explicabil, încât nu poate exista altă soluţie. Să revizuim momentele care au urmat după ce a fost comisă crima. A fost primul moment, când domnul Stangorson şi Tăticul Jacques erau aproape de uşă, gata să

blocheze drumul. A fost al doilea moment, în timpul căruia Tăticul Jacques era absent şi domnul Stangorson a fost lăsat singur în faţa uşii. A fost un al treilea moment, când domnului Stangorson i s-a alăturat portarul. A fost un al patrulea moment, în timpul căruia domnul Stangorson, portarul, soţia lui şi Tăticul Jacques erau în faţa uşii. A fost un al cincilea moment, în timpul căruia uşa a fost deschisă cu forţa şi s-a intrat în Camera Galbenă. Momentul în care fuga este explicabilă este chiar momentul când era cel mai mic număr de persoane în faţa uşii. A fost un moment când era doar o singură persoană, domnul Stangorson. Doar dacă nu se admite o complicitate a tăcerii din partea Tăticului Jacques, în care eu nu cred. Uşa a fost deschisă în prezenţa domnului Stangorson singur şi bărbatul a scăpat. Aici trebuie să admitem că domnul Stangorson a avut motive puternice ca să nu aresteze, sau să ducă la arestarea criminalului, deoarece i-a permis să ajungă la fereastra de la vestibul şi a închis-o în urma lui! Aceasta făcută, domnişoara Stangorson, deşi rănită în mod oribil, încă a avut suficientă forţă, şi fără îndoială dând ascultare rugăminţilor tatălui ei, să încuie la loc uşa de la camera ei, şi cu cheia, şi cu zăvorul, înainte de a se prăbuşi pe podea. Nu ştim cine a comis crima, nu ştim cărui nenorocit i-au fost victime domnul şi domnişoara Stangorson, dar nu este nicio

îndoială că ei amândoi ştiu. Secretul trebuie să fie unul groaznic, deoarece tatăl nu a ezitat să-şi lase fiica să moară în spatele unei uşi pe care ea însăşi şi-o încuiase, îngrozitor pentru ca el să-i fi permis asasinului să scape. Pentru că nu este o altă cale pe lumea asta ca să explici fuga criminalului din Camera Galbenă!

Tăcerea care a urmat acestei explicaţii lucide şi dramatice a fost îngrozitoare. Cu toţii ne-am simţit îndureraţi pentru l ilustrul profesor, alungat la colţ de logica nemiloasă a lui Frederic Larsan, forţat să mărturisească întregul adevăr al martiriului său, sau să păstreze tăcerea şi astfel să facă o recunoaştere şi mai groaznică. Omul însuşi, o veritabilă statuie a suferinţei, îşi ridicase o mână cu un gest solemn, încât ne-am înclinat capetele în faţa ei, ca în faţa unui lucru sacru.

Apoi el pronunţă aceste cuvinte, cu o voce atât de tare, încât părea să-l epuizeze:

— Jur pe capul copilului meu în suferinţă, că nici pentru o clipă nu am părăsit uşa camerei după ce i-am auzit strigătele de ajutor, că uşa nu a fost deschisă în timp ce eu eram singur în laborator, şi că, în cele din urmă, când am intrat în Camera Galbenă, cei trei servitori ai mei şi cu mine, criminalul nu mai era acolo! Jur că nu-l cunosc pe criminal!

Trebuie să o spun, în ciuda solemnităţii cuvintelor domnului Stangorson, nu i-am crezut negarea. Frederic Larsan ne arătase adevărul şi nu era uşor de abandonat.

Domnul de Marquet anunţă că discuţia ajunsese la sfârşit şi, în timp ce eram gata să părăsim laboratorul, Joseph Rouletabille se apropie de domnul Stangorson, îl luă de mână, cu cel mai mare respect, şi l-am auzit spunându-i:

— Eu vă cred, domnule.

Închei aici citarea, pe care am considerat că era de datoria mea să o fac, din naraţiunea domnului Mateine. Nu este nevoie să-i spun cititorului că tot ce s-a petrecut în laborator mi-a fost raportat imediat şi cu fidelitate de Rouletabille.

Capitolul XII

Bastonul lui Frederic Larsan

De-abia pe la ora şase am plecat de la castel, luând cu mine articolul scris în grabă de prietenul meu în salonaşul pe care domnul Robert Darzac îl pusese la dispoziţia noastră. Reporterul urma să doarmă la castel, profitând de ospitalitatea, inexplicabilă pentru mine, oferită lui de domnul Robert Darzac, căruia domnul Stangorson, în acele momente triste, îi lăsase în grijă toate afacerile sale domestice. Cu toate acestea, el a insistat să mă însoţească până la gara din Epinay. Traversând parcul, el mi-a spus:

— Frederic este chiar deştept şi nu şi-a trădat reputaţia. Şti cum a ajuns să descopere ghetele Tăticului Jacques? Lângă locul unde noi am observat urmele ghetelor elegante şi dispariţia celor grosolane, era o gaură pătrată, proaspăt săpată în pământul umed, de unde fusese în mod evident îndepărtată o piatră. Larsan a căutat acea piatră fără să o găsească şi imediat şi-a imaginat că fusese folosită de criminal ca să scufunde cu ea ghetele în lac. Calculele lui Frederic au fost excelente şi succesul căutări

sale o dovedeşte. Asta mi-a scăpat mie, dar mintea mea era întoarsă în altă direcţie de numărul mare de indicii false ale urmelor sale, pe care le-a lăsat criminalul şi de numărul de la urmele de paşi negri, care corespundea cu numărul de la ghetele Tăticului Jacques, pe care l-am stabilit fără ca el să-şi dea seama, pe podeaua Camerei Galbene. Toate acestea erau dovezi, în ochii mei, că criminalul căutase să îndrepte suspiciunile împotriva bătrânului servitor. Până în acel punct, Larsan şi cu mine suntem de acord, dar nu mai departe; va fi o chestiune teribilă, pentru că îţi spun că el lucrează după linii greşite şi eu, eu trebuie să lupt împotriva lui cu nimic!

Am fost surprins de accentul de o profunzime gravă, cu care tânărul meu prieten pronunţase ultimele cuvinte.

El repetă:

— Da, teribil! Teribil! Pentru că este o luptă fără nimic, când ai numai o idee cu care să lupţi.

În acel moment am trecut prin spatele castelului. Se lăsase noaptea. O fereastră la primul etaj era parţial deschisă. O lumină slabă venea dinspre ea, la fel ca şi nişte sunete care ne-au atras atenţia. Ne-am apropiat până am ajuns la tocul unei uşi care era situată chiar sub fereastră.

Rouletabille, pe un ton scăzut, îmi dădu de înţeles că aceea era fereastra camerei domnişoarei Stangorson.

Sunetele care ne atrăseseră atenţia încetaseră, apoi au fost reluate pentru o clipă şi apoi am auzit suspinuri înăbuşite. Am fost în stare să prindem doar aceste cuvinte, care au ajuns până la noi distinct: „Bietul meu Robert!” Rouletabille îmi şopti în ureche: – Dacă am şti ce a fost spus în acea cameră, investigaţia mea ar fi curând terminată.

El se uită în jurul său. Întunericul serii ne învăluia, nu puteam vedea prea mult dincolo de poteca îngustă mărginită de copaci, care trecea prin spatele castelului. Suspinele încetaseră.

— Dacă nu putem să auzim, cel puţin să încercăm să vedem, spuse Rouletabille.

Şi, făcându-mi un semn să-mi înăbuş zgomotul paşilor, mă conduse dincolo de potecă, la un fag înalt, al cărui trunchi alb era vizibil în întuneric. Acest copac creştea exact în faţa ferestrei de care eram noi atât de interesaţi, crengile sale mai joase fiind la acelaşi nivel cu primul etaj al castelului. De la înălţimea acelor ramuri, puteai să vezi cu siguranţă ce se petrecea în camera domnişoarei Stangorson.

Evident că la asta se gândea Rouletabille, pentru că, poruncindu-mi să rămân ascuns, înşfăcă trunchiul cu braţele sale viguroase şi se urcă. Curând l-am pierdut din vedere printre ramuri şi apoi a urmat o tăcere profundă. În

faţa mea, fereastra deschisă rămânea luminată şi nu am văzut umbre mişcându-se prin ea. Am ascultat şi imediat, de deasupra mea, aceste cuvinte mi-au ajuns la urechi:

— După tine!

— După tine, te rog!

Cineva era deasupra capului meu, vorbind, schimbând politeţuri. Mare mi-a fost uimirea să văd două fiinţe omeneşti pe trunchiul alunecos al copacului apărând şi alunecând încetişor la pământ. Rouletabille urcase singur şi coborâse cu cineva.

— Bună seara, domnule Sainclair!

Era Frederic Larsan. Detectivul deja ocupase postul de observaţie la care tânărul meu prieten crezuse că va ajunge singur. Niciunul nu a observat uimirea mea. Mi-am explicat aceasta prin faptul că trebuie să fi fost martorii unei scene tandre şi pline de disperare între domnişoara Stangorson, zăcând în pat, şi domnul Darzac, în genunchi, alături de perna ei. Am ghicit că fiecare trăsese concluzii diferite din ceea ce văzuseră. Era uşor de văzut că scena îl impresionase puternic pe Rouletabille în favoarea domnului Robert Darzac, în timp ce, pentru Larsan, nu demonstra altceva decât ipocrizie desăvârşită, jucată cu o artă fără cusur de logodnicul domnişoarei Stangorson.

Când am ajuns la poarta parcului, Larsan ne-a oprit.

— Bastonul meu! strigă el. L-am lăsat lângă copac.

Ne părăsi, spunând că va veni lângă noi imediat.

— Ai observat bastonul lui Frederic Larsan? întrebă tânărul reporter, imediat ce am fost singuri. Este unul destul de nou, pe care nu l-am mai văzut până acum să-l folosească. Pare să aibă mare grijă de el; nu se desparte niciodată de el. Ai crede că îi este frică să nu cumva să încapă pe mâini străine. Nu l-am mai văzut până astăzi. Unde l-a găsit? Nu este normal ca un om care nu a mai folosit până acum un baston de plimbare să nu mai facă un pas fără el, la o zi după crima de la Glandier. În ziua sosirii noastre la castel, imediat ce ne-a văzut, şi-a pus ceasul în buzunar şi şi-a ridicat bastonul de la pământ, un mod de a proceda căruia probabil că am greşit că nu i-am dat vreo importanţă.

Acum ieşisem din parc. Rouletabille se retrăsese în tăcere. Gândurile lui erau, desigur, încă preocupate de noul baston al lui Frederic Larsan. Am avut o dovadă a acestui lucru când, apropiindu-ne de Epinay, el spuse:

— Frederic Larsan a sosit la Glandier înaintea mea şi şi-a început investigaţia înaintea mea. A avut timp să descopere lucruri despre care eu nu ştiu nimic. Unde a găsit bastonul acela?

Apoi adăugă:

— Este probabil că suspiciunea lui, mai mult decât atât, raţionamentul lui, l-a condus să pună mâna pe ceva tangibil.

Are bastonul acesta ceva de-a face cu el? Unde naiba ar fi putut să-l găsească?

Întrucât aveam de aşteptat douăzeci de minute trenul la Epinay, am intrat într-o vinărie. Aproape imediat uşa s-a deschis şi Frederic Larsan îşi făcu apariţia, fluturându-şi celebrul său baston.

— L-am găsit! spuse el râzând.

Toţi trei ne-am aşezat la o masă. Rouletabille nu-şi dezlipi privirea de pe baston. Era atât de absorbit, încât nu a observat un semn pe care Larsan i l-a făcut unui angajat al gării, un tânăr cu o bărbie decorată de o barbă mică, blondă şi prost întreţinută. La semn, el se ridică, îşi plăti băutura, se înclină şi ieşi. Eu unul nu aş fi dat mare importanţă întâmplării, dacă nu mi-aş fi adus-o aminte, câteva luni mai târziu, odată cu reapariţia tânărului cu barbă, la unul dintre cele mai tragice momente ale acestui caz. Apoi am aflat că tânărul era unul dintre asistenţii lui Larsan şi fusese însărcinat de el să supravegheze venirea şi plecarea călătorilor la gara din Epinay-sur-Orge. Larsan nu neglija nimic, în niciunul dintre cazurile în care era implicat.

Mi-am întors din nou privirea către Rouletabille.

— Ah! Domnule Frederic! spuse el. Când aţi început să folosiţi un baston de plimbare? Întotdeauna v-am văzut mergând cu mâinile în buzunare!

— Este un cadou, răspunse detectivul.

— Recent? insistă Rouletabille.

— Nu, mi-a fost dat în Londra.

— Ah, da, îmi amintesc, tocmai v-aţi întors de la Londra. Pot să mă uit la el?

— Oh! Desigur!

Frederic îi dădu bastonul lui Rouletabille. Era din bambus, mare, galben, cu un mâner de sprijin şi ornamentat cu un cerc din aur. Rouletabille, după ce l-a examinat minuţios, i l-a înapoiat lui Larsan, cu o expresie de amuzament pe faţă, spunând:

— Vi s-a dat un baston franţuzesc în Londra!

— Posibil, spuse Fred, imperturbabil.

— Citiţi marca aici, cu litere mici: „Cassette, 6 a, Opera”.

— Nu pot englezii să-şi cumpere bastoane în Paris?

Când Rouletabille m-a condus în tren, a spus:

— O să-ţi aduci aminte adresa?

— Da, Cassette, 6 a, Opera. Bazează-te pe mine, îţi trimit vorbă mâine dimineaţă.

În acea seară, ajungând la Paris, m-am întâlnit cu

domnul Cassette, comerciant de bastoane de plimbare şi umbrele şi i-am scris prietenului meu:

„Un bărbat care seamănă fără posibilitate de confuzie cu descrierea domnului Robert Darzac – aceeaşi înălţime, uşor aplecat, palton de culoarea masticului, pălărie melon – a cumpărat un baston similar cu cel de care suntem interesaţi, în seara crimei, cam pe la ora opt. Domnul Cassette nu a vândut un alt baston la fel în ultimii doi ani. Bastonul lui Frederic este nou. Este cât se poate de clar că este acelaşi baston. Frederic nu l-a cumpărat, deoarece era la Londra. Ca şi tine, cred că l-a găsit pe undeva, în apropierea domnului Robert Darzac. Dar dacă, aşa cum presupui, criminalul a fost în Camera Galbenă timp de cinci, sau chiar şase ore, iar crima nu a avut loc până spre miezul nopţii, cumpărarea acestui baston se dovedeşte un alibi incontestabil pentru Darzac”.

Capitolul XIII

„Prezbiteriul nu şi-a pierdut nimic din farmec, nici grădina din strălucire”

La o săptămână după petrecerea evenimentelor pe care tocmai le-am relatat – pe 2 noiembrie, ca să fiu precis – am primit la mine acasă, la Paris, următorul mesaj telegrafic:

„Vino la Glandier cu primul tren. Adu revolvere. Salutări prieteneşti. Rouletabille”.

Am spus deja, cred, că în acea perioadă, fiind un tânăr avocat cu puţine cazuri, frecventam Palatul de Justiţie mai mult cu scopul de a mă familiariza cu îndatoririle mele profesionale, decât pentru apărarea văduvelor sau orfanilor.

Prin urmare, nu puteam să simt vreo surprindere că Rouletabille dispunea de timpul meu. Mai mult, el ştia cât de profund interesat eram de aventurile sale jurnalistice şi, mai presus de orice, de crima de la Glandier. Nu mai auzisem nimic de la el de o săptămână, nici despre progresul făcut în misteriosul caz, în afară de nenumăratele

paragrafe din ziare şi de scurtele note ale lui Rouletabille în „Epoque”. Acele note divulgau faptul că urme de sânge omenesc fuseseră găsite pe osul de oaie, la fel ca şi urmele proaspete ale sângelui domnişoarei Stangorson, petele vechi aparţineau altor crime, probabil datând de ani.

Poate fi uşor de închipuit, crima a absorbit atenţia presei din întreaga lume. Nicio crimă cunoscută nu absorbise mai mult minţile oamenilor. Mie îmi părea, totuşi, că ancheta judiciară făcea un progres foarte mic şi aş fi fost foarte bucuros dacă, la primirea invitaţiei prietenului meu de a mă alătura lui din nou la Glandier, mesajul nu ar fi conţinut cuvintele „Adu revolvere”.

Aceasta m-a mirat foarte mult. Dacă Rouletabille îmi telegrafia pentru revolvere, însemna că ar putea exista ocazia să le folosim. Acum, mărturisesc fără ruşine, că nu sunt un erou. Dar iată că un prieten, evident în pericol, mă chema să-i vin în ajutor. Nu am ezitat mult şi, după ce m-am asigurat că singurul revolver pe care-l posedam era încărcat cum trebuie, m-am grăbit spre gara Orléans. Pe drum mi-am amintit că Rouletabille ceruse două revolvere. Am intrat, deci, la un armurier şi am cumpărat o armă excelentă pentru prietenul meu.

Sperasem să-l găsesc la gara din Epinay, dar el nu era acolo. Totuşi, mă aştepta o trăsură şi curând am ajuns

la Glandier. Nimeni nu era la poartă şi doar în pragul castelului l-am întâlnit pe tânăr. M-a salutat cu un gest prietenesc şi m-a îmbrăţişat, interesându-se cu căldură de starea sănătăţii mele. Când ne aflam în micul salonaş de care am vorbit, Rouletabille mă făcu să mă aşez.

— Merge rău, spuse el.

— Ce merge rău? am întrebat.

— Totul.

Veni mai aproape de mine şi şopti:

— Frederic Larsan lucrează din răsputeri împotriva lui Darzac. Aceasta nu m-a uimit. Văzusem ce demonstraţie patetică făcuse logodnicul domnişoarei Stangorson la momentul examinării urmelor de paşi. Totuşi, am întrebat imediat: Ce se aude cu bastonul?

— Se află încă în mâinile lui Frederic Larsan. Nu se desparte de el.

— Dar nu se dovedeşte el un alibi pentru domnul Darzac?

— Absolut deloc. Întrebat cu blândeţe de mine, Darzac a negat că ar fi cumpărat în acea seară, sau în oricare alta, un baston de la Cassette. Totuşi, spuse Rouletabille, nu jur nimic. Domnul Darzac are atâtea crize de tăcere, încât nu ştii exact ce să crezi despre ce spune.

— Pentru Frederic Larsan, acest baston trebuie să

reprezinte o probă care discreditează foarte mult. Dar în ce fel? Momentul când a fost cumpărat arată că nu putea fi în posesia criminalului.

— Momentul nu îl îngrijorează pe Larsan. El nu este obligat să adopte teoria mea, care presupune că criminalul a intrat în Camera Galbenă între orele cinci şi şase seara. Dar nu există nimic care să-l împiedice să presupună că criminalul a intrat între zece şi unsprezece noaptea. La acea oră, domnul şi doamna Stangorson, asistaţi de Tăticul Jacques, erau absorbiţi făcând un experiment chimic în acea parte a laboratorului unde se află cuptoarele. Larsan spune, oricât ar părea de improbabil, că criminalul ar fi putut să se furişeze prin spatele lor. Deja l-a făcut pe judecătorul de instrucţie să-l asculte. Dacă îl examinezi îndeaproape, raţionamentul este absurd, văzând că „apropiatul” – dacă există vreunul – trebuie să fi ştiut că profesorul va părăsi pavilionul în curând, şi că „prietenul” nu avea decât să amâne operaţiunea până după plecarea profesorului. De ce să fi riscat trecerea prin laborator când profesorul se afla în el? Şi apoi, când a intrat în Camera Galbenă?

Sunt multe puncte de clarificat înainte ca teoria lui Larsan să fie admisă. N-o să-mi pierd timpul cu ea, deoarece teoria mea nu mă lasă să mă ocup de pure

închipuiri. Doar că, fiind obligat pe moment să păstrez tăcerea, iar Larsan uneori vorbeşte, poate sfârşi prin a se arăta în mod deschis împotriva domnului Darzac, dacă nu sunt aici, adăugă tânărul reporter cu mândrie. Pentru că există dovezi de suprafaţă împotriva lui Darzac, mult mai convingătoare decât acel baston, care rămâne de neînţeles pentru mine, cu atât mai mult cu cât Larsan nu ezită cât de puţin să-l lase pe Darzac să-l vadă cu el! Înţeleg multe lucruri din teoria lui Larsan, dar nu pot înţelege nimic în legătură cu bastonul acela.

— Încă mai este la castel?

— Da, de-abia îl părăseşte! Doarme acolo, aşa cum fac şi eu, la cererea domnului Stangorson, care a făcut pentru el ceea ce domnul Robert Darzac a făcut pentru mine. În ciuda acuzaţiilor lansate de Larsan că domnul Stangorson ar şti cine este criminalul, el încă îi oferă toate facilităţile pentru a ajunge la adevăr, exact aşa cum face şi Darzac pentru mine.

— Dar tu eşti convins de nevinovăţia lui Darzac?

— La un moment am crezut în posibilitatea vinovăţiei lui. Aceasta s-a întâmplat când am sosit aici prima dată. A venit momentul să-ţi spun ce s-a petrecut între domnul Darzac şi mine.

Aici Rouletabille se întrerupse şi mă întrebă dacă

adusesem revolverele. I le-am arătat. După ce le-a examinat pe amândouă, le-a declarat excelente şi mi le-a înmânat înapoi.

— Vom avea oare nevoie de ele? am întrebat.

— Fără îndoială, în seara asta. Vom petrece noaptea aici, dacă aceasta nu te oboseşte?

— Din contră, am spus cu o expresie care l-a făcut pe Rouletabille să râdă.

— Nu, nu, spuse el, nu este momentul să râdem. Îţi aduci aminte expresia care a fost „Sesam, deschide-te” pentru acest castel plin de mister?

— Da, am spus, la perfecţie, *„Prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmec, nici grădina din strălucire”.* Era expresia pe care ai găsit-o pe bucata de hârtie pe jumătate arsă prin cenuşa din laborator.

— Da, în josul hârtiei, unde flacăra nu ajunsese, era această dată: 23 octombrie. Aminteşte-ţi această dată, este extrem de importantă. Acum îţi voi povesti despre această expresie ciudată. În seara dinaintea crimei, adică pe 23, domnul şi domnişoara Stangorson se aflau la recepţia de la Elysee. Ştiu aceasta, deoarece eram acolo în interes de serviciu, trebuind să-l intervievez pe unul dintre oamenii de ştiinţă de la Academia din Philadelphia, care era sărbătorit acolo. Până atunci nu mai văzusem nici pe domnul, nici pe

domnişoara Stangorson. Eram aşezat în camera care precede Salonul Ambasadorilor şi, obosit să tot fiu înghiontit de atâtea personalităţi nobile, căzusem într-o vagă reverie, când am simţit alături de mine parfumul doamnei în negru. Mă întrebi ce este „parfumul doamnei în negru”? Îţi este suficient să ştii că este un parfum la care ţin foarte mult, deoarece era al unei doamne care a fost foarte bună cu mine în copilărie, o doamnă care era întotdeauna văzută îmbrăcată în negru.

Doamna care, în acea seară, era parfumată cu parfumul doamnei în negru, era îmbrăcată în alb. Era minunat de frumoasă. Nu m-am putut abţine să nu mă ridic şi s-o urmez. Un bărbat în vârstă i-a oferit braţul şi, în timp ce treceau, am auzit voci spunând: *„Profesorul Stangorson şi fiica sa”.* În acel fel am aflat pe cine urmăream.

Ei l-au întâlnit pe domnul Darzac, pe care îl cunoşteam din vedere. Profesorul Stangorson, acostat de domnul Arthur William Rance, unul dintre oamenii de ştiinţă americani, s-a aşezat în marea galerie, iar domnul Robert Darzac a condus-o pe domnişoara Stangorson în seră. Eu i-am urmat. Vremea era foarte plăcută în acea seară, uşile grădinii erau deschise. Domnişoara Stangorson şi-a aruncat un şal din *fichu* peste umeri şi am văzut clar că ea îl implora pe domnul Darzac să iasă cu ea în grădină. Am

continuat să-l urmăresc, interesat de agitaţia clar înfăţişată de comportamentul domnului Darzac. Ei au trecut încet de-a lungul zidului care se mărgineşte cu Avenue Marigny. Am luat-o pe aleea centrală, mergând paralel cu ei, şi apoi am traversat cu scopul de a mă apropia de ei. Noaptea era întunecoasă, iarba înăbuşea zgomotul paşilor mei. Ei se opriseră sub lumina fluctuantă a unei lămpi cu gaz şi păreau că se apleacă amândoi asupra unei hârtii pe care o ţinea domnişoara Stangorson, citind ceva care îi interesa profund pe amândoi.

M-am oprit în întuneric şi tăcere.

Niciunul dintre ei nu m-a văzut, iar eu am auzit-o distinct pe domnişoara Stangorson repetând, în timp ce îndoia la loc hârtia: *„Prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmec, nici grădina din strălucire!”* Vorbele erau spuse pe un ton în acelaşi timp batjocoritor şi disperat şi a fost urmat de o asemenea izbucnire de râs nervos, încât nu cred că vorbele ei vor înceta vreodată să îmi răsune în urechi. Dar o altă frază a fost grăită de domnul Robert Darzac: *„Trebuie să comit o crimă ca să te câştig?”* El se afla într-o stare extraordinar de agitată. I-a luat mâna domnişoarei Stangorson şi a ţinut-o mult timp la buze, iar eu am crezut, după mişcarea umerilor, că el plângea. Apoi au plecat.

Când m-am întors în galeria mare, continuă

Rouletabille, nu l-am mai văzut pe domnul Robert Darzac şi nici nu aveam să-l mai văd, până după tragedia de la Glandier. Domnişoara era lângă domnul Rance, care vorbea cu o mare animaţie, ochii săi, în timpul conversaţiei, strălucind cu o lumină aparte. Domnişoara Stangorson, mi-am închipuit, nici măcar nu asculta ceea ce spunea el, chipul ei exprimând o indiferenţă perfectă. Chipul lui avea faţa roşie a unui beţiv. Când domnul şi domnişoara Stangorson au plecat, el s-a dus la bar şi a rămas acolo. M-am alăturat lui şi i-am făcut un mic serviciu în mijlocul mulţimii care se înghesuia. El mi-a mulţumit şi mi-a spus că se întorcea în America peste trei zile, adică pe 26 (ziua de după crimă). Am vorbit cu el despre Philadelphia, mi-a spus că locuise acolo timp de douăzeci şi cinci de ani şi că acolo îi întâlnise pe ilustrul profesor Stangorson şi pe fiica sa. A băut foarte multă şampanie şi când am plecat era aproape beat turtă.

Astfel au fost experienţele mele din acea seară şi te las să-ţi imaginezi ce efect a avut asupra mea ştirea despre tentativa de omor asupra domnişoarei Stangorson, cu ce forţă mi-au revenit în minte cuvintele pronunţate de Monsieur Robert Darzac, *„Trebuie să comit o crimă ca să te câştig?”*

Nu era această expresie, totuşi, cea pe care i-am

repetat-o lui când ne-am întâlnit aici, la Glandier. Propoziţia despre prezbiteriu şi grădina strălucitoare a fost de ajuns ca să-mi deschidă poarta castelului. Dacă mă întrebi dacă cred că domnul Darzac este criminalul, trebuie să spun că nu. Nu cred că m-am prea gândit la aşa ceva. La acel moment nu puteam să mă gândesc în mod serios la ceva. Aveam atât de puţine dovezi pe care să mă bazez! Dar aveam nevoie să am pe loc dovada că el nu fusese rănit la mână.

Când eram singuri împreună, i-am spus cum auzisem din întâmplare o parte a conversaţiei sale cu domnişoara Stangorson în grădina de la Elysee şi, când i-am repetat cuvintele, *„Trebuie să comit o crimă ca să te câştig?”,* era profund tulburat, deşi cu mult mai puţin decât atunci când m-a auzit repetând expresia despre prezbiteriu. Ceea ce l-a aruncat într-o stare de totală consternare a fost să afle că, în ziua când se dusese să o întâlnească pe domnişoara Stangorson la Elysee, a fost chiar ziua când ea s-a dus la Oficiul Poştal după scrisoare. Probabil că acea scrisoare se termina cu cuvintele: *„Prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmec, nici grădina din strălucire”.* Presupunerea mea a fost confirmată de găsirea, dacă îţi aminteşti, fragmentului de hârtie datată 23 octombrie, în cenuşa din laborator. Scrisoarea fusese scrisă şi luată de la Oficiul

Poştal în aceeaşi zi.

Nu poate fi nicio îndoială că, întorcându-se de la Elysee în acea noapte, domnişoara Stangorson încercase să distrugă acea hârtie compromiţătoare. Degeaba a negat domnul Darzac că acea scrisoare ar avea ceva de-a face cu crima. I-am spus că într-un caz atât de plin de mister ca acesta, el nu avea niciun drept să ascundă această scrisoare, că eram convins că era de o importanţă considerabilă, că tonul disperat cu care domnişoara Stangorson pronunţase acea expresie profetică, că propriile lui lacrimi şi ameninţarea unei crime pe care o proferase, după ce a fost citită scrisoarea – toate aceste fapte tindeau să nu-mi lase loc de îndoială.

Domnul Darzac a devenit din ce în ce mai agitat şi m-am hotărât să profit de efectul pe care îl produsesem asupra lui.

„Eraţi pe punctul de a vă căsători, domnule”, am spus, nepăsător şi fără să mă uit la el, *„şi brusc căsătoria dumneavoastră devine imposibilă din cauza autorului acelei scrisori, pentru că, imediat ce această scrisoare a fost citită, aţi vorbit despre necesitatea unei crime pentru a o câştiga pe domnişoara Stangorson. Prin urmare, există cineva între dumneavoastră şi ea, cineva care a încercat să o ucidă, astfel încât ea să nu poată să se căsătorească!”* Şi

am încheiat cu aceste cuvinte: *„Acum, domnule, nu trebuie decât să-mi spuneţi, în confidenţialitate, numele criminalului!”* Cuvintele pe care le-am grăit l-au izbit ca o ameninţare, pentru că, atunci când mi-am întors privirea spre el, am văzut că faţa lui era descompusă, cu fruntea transpirată şi teroarea vizibilă în priviri. *„Domnule”,* mi-a spus el, *„vă voi întreba ceva care poate părea nebunesc, dar în schimbul căruia îmi pun viaţa în mâinile dumneavoastră. Nu trebuie să le spuneţi magistraţilor ce aţi văzut în grădina de la Elysee, nici lor, nici altcuiva. Vă jur că sunt nevinovat şi ştiu, simt că mă credeţi, dar aş prefera să fiu considerat vinovat decât să văd justiţia făcându-şi o impresie greşită despre acea expresie,* «prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmec, nici grădina din strălucire.» *Judecătorii nu trebuie să ştie nimic despre acea expresie. Toată această chestiune se află în mâinile dumneavoastră. Domnule, o las acolo, dar uitaţi seara de la Elysee. O sută de alte drumuri vă sunt deschise către căutarea criminalului. Eu însumi vi le voi deschide. Eu vă voi ajuta. Vreţi să vă stabiliţi aici? Puteţi rămâne aici, să faceţi ce doriţi.*

Mâncaţi, dormiţi aici, priviţi-mi acţiunile, acţiunile tuturor de aici. Veţi fi stăpânul Glandier-ului, domnule, dar uitaţi scena de la Elysee”.

Rouletabille se opri aici, ca să-şi tragă respiraţia.

Acum am înţeles ceea ce păruse inexplicabil în atitudinea domnului Robert Darzac către prietenul meu şi uşurinţa cu care tânărul reporter reuşise să se instaleze la scena crimei.

Curiozitatea mea nu putea să nu fie aţâţată de tot ceea ce auzisem. L-am rugat pe Rouletabille să mi-o satisfacă în continuare. Ce se întâmplase la Glandier în timpul ultimei săptămâni? Nu îmi spusese el că existau probe de suprafaţă împotriva domnului Darzac, mult mai teribile decât aceea a bastonului găsit de Larsan?

— Totul pare să ducă la el, îmi răspunse prietenul meu.

Şi situaţia devine excesiv de gravă. Domnului Darzac nu pare să-i pese prea mult, dar greşeşte în aceasta. Eu eram interesat doar de starea sănătăţii domnişoarei Stangorson, care se îmbunătăţea pe zi ce trecea, când s-a întâmplat ceva care este chiar mai misterios decât... decât misterul Camerei Galbene!

— Imposibil! am strigat. Ce ar putea fi mai misterios decât asta?

— Mai întâi să ne întoarcem la Domnul Robert Darzac, spuse Rouletabille, calmându-mă. Am spus că totul pare să-l indice pe el. Urmele de ghete elegante

descoperite de Frederic Larsan par într-adevăr să fie ale logodnicului domnişoarei Stangorson. Urmele lăsate de bicicletă se poate să fi fost făcute de bicicleta lui. El o lăsa de obicei la castel, de ce a luat-o la Paris cu acea ocazie anume? Oare pentru că nu mai intenţiona să se întoarcă la castel? Oare pentru că, datorită anulări căsătoriei sale, relaţi le sale cu familia Stangorson urmau să înceteze? Toţi cei care sunt interesaţi de chestiune afirmă că acele relaţii urmau să continue neschimbate.

Totuşi, Frederic Larsan crede că toate relaţiile erau terminate. Din ziua când domnul Darzac o însoţise pe domnişoara la marile magazine din apropierea Luvrului, până în ziua de după crimă, el nu mai fusese la Glandier. Aminteşte-ţi că domnişoara Stangorson şi-a pierdut poşeta conţinând cheia cu capul din aramă, în timp ce se afla în compania lui.

Din acea zi şi până în seara de la Elysee, profesorul de la Sorbona şi domnişoara Stangorson nu s-au văzut, dar ar fi putut să-şi scrie unul altuia. Domnişoara Stangorson a fost la Oficiul Poştal să ia o scrisoare, despre care Larsan crede că a fost scrisă de Robert Darzac, pentru că, necunoscând ce s-a întâmplat la Elysee, Larsan crede că domnul Darzac însuşi a furat poşeta cu cheia, cu scopul de a-i forţa consimţământul, intrând în posesia preţioaselor

hârtii ale tatălui său, hârtii pe care le-ar fi înapoiat cu condiţia ca promisiunea de căsătorie să fie îndeplinită.

Toate acestea ar fi fost o ipoteză foarte îndoielnică şi aproape absurdă, aşa cum mi-a mărturisit Larsan, dacă nu ar fi existat o altă circumstanţă şi mai gravă. În primul rând, iată ceva ce eu nu am reuşit să explic – însuşi domnul Darzac se dusese, pe 24, la Oficiul Poştal ca să se intereseze de scrisoarea după care se dusese şi pe care o primise domnişoara Stangorson în seara anterioară. Descrierea bărbatului care a făcut cererea, corespunde în fiecare aspect cu înfăţişarea domnului Darzac, care, ca răspuns la întrebările pe care i le-a pus judecătorul de instrucţie, neagă că ar fi fost la Oficiul Poştal. Acum, chiar admiţând că scrisoarea a fost scrisă de el, ceea ce eu nu cred, el ştia că domnişoara Stangorson o primise, întrucât o văzuse în mâinile ei în grădina de la Elysee. Nu se poate ca el să fi fost, deci, cel care s-a dus la Oficiul Poştal, în ziua de după 24, să ceară o scrisoare despre care ştia că nu se mai află acolo.

Mie mi se pare clar că cineva, care seamănă foarte mult cu el, a furat poşeta domnişoarei Stangorson şi, în acea scrisoare, i-a cerut ceva, ce ea nu i-a trimis. El trebuie să fi fost surprins de eşecul cererii sale, de aici solicitarea de la Oficiul Poştal, ca să afle dacă scrisoarea lui fusese

predată persoanei căreia îi era adresată. Descoperind că fusese cerută, a devenit furios. Oare ce ceruse? Nimeni în afară de domnişoara Stangorson nu ştie. Apoi, în ziua următoare, este raportat că ea a fost atacată în timpul nopţii şi, în ziua care a urmat, am descoperit că profesorul Stangorson, în acelaşi timp, fusese jefuit cu ajutorul cheii la care se făcea referire în scrisoarea de la post-restant. S-ar părea, deci, că bărbatul care s-a dus la Oficiul Poştal să întrebe despre scrisoare trebuie să fi fost criminalul. Larsan aplică toate aceste argumente împotriva domnului Darzac. Poţi să fii sigur că judecătorul de instrucţie, Larsan şi eu însumi am făcut tot posibilul ca să obţinem de la Oficiul Poştal detalii precise în legătură cu personajul ciudat care a depus o solicitare acolo, pe 24 octombrie. Dar nu s-a aflat nimic. Nu ştim de unde a venit sau unde s-a dus. Dincolo de descrierea care îl face să semene cu domnul Darzac, nu ştim nimic.

Am anunţat în ziarele de primă importanţă că o recompensă consistentă va fi dată birjarului oricărui mijloc de transport public, care a dus un client la Oficiul Poştal nr. 40, cam pe la ora zece, în dimineaţa zilei de 24 octombrie.

Informaţiile să-i fie adresate lui „M.R.”, la biroul lui „Epoque”, dar niciun răspuns nu a rezultat. Bărbatul poate să fi mers pe picioare, dar, întrucât era fără îndoială grăbit,

era o şansă ca el să se fi dus cu o trăsură. Cine, mă tot întreb, zi şi noapte, este bărbatul care seamănă atât de mult cu domnul Robert Darzac şi despre care ştim că a cumpărat bastonul, care a încăput în mâinile lui Larsan?

Cel mai grav lucru este că domnul Darzac, chiar în momentul când dublura lui s-a prezentat la Oficiul Poştal, era programat pentru o prelegere la Sorbona. El nu a ţinut acea prelegere şi unul dintre prietenii săi l-a înlocuit. Când l-am chestionat referitor la cum şi-a petrecut timpul, mi-a spus că se dusese la o plimbare prin Bois de Boulogne. Ce părere ai despre un profesor, care, în loc să ţină o prelegere, face rost de un înlocuitor, ca să se ducă la plimbare prin Bois de Boulogne? Când Frederic Larsan i-a cerut informaţii în această direcţie, el a răspuns liniştit că nu era treaba lui cum îşi petrecea el timpul în Paris. La care Frederic a jurat cu voce tare că va afla, fără ajutorul nimănui.

Toate acestea par să se potrivească cu ipoteza lui Frederic, vreau să spun, că domnul Stangorson i-a permis criminalului să scape pentru a evita un scandal. Ipoteza este susţinută în continuare de faptul că Darzac se afla în Camera Galbenă şi i s-a permis să fugă. Eu cred, însă, că această ipoteză este una falsă. Larsan este indus în eroare de ea, deşi aceasta nu mi-ar displăcea, dacă nu ar afecta o

persoană nevinovată. Acum, chiar îl induce în eroare această ipoteză pe Frederic Larsan? Aceasta este întrebarea...

aceasta este întrebarea.

— Poate că are dreptate, am strigat, întrerupându-l pe Rouletabille. Eşti sigur că domnul Darzac este nevinovat? Mi se pare că sunt nişte coincidenţe extraordinare.

— Coincidenţele, răspunse prietenul meu, sunt cei mai mari duşmani ai adevărului.

— Ce crede acum judecătorul de instrucţie despre caz?

— Domnul de Marquet ezită să-l pună sub acuzare pe domnul Darzac, în absenţa unor dovezi absolute. Nu doar că ar avea opinia publică întru totul împotriva lui, ca să nu spunem nimic despre Sorbona, ci şi pe domnul şi domnişoara Stangorson. Ea îl adoră pe domnul Robert Darzac.

Oricât de neclar l-ar fi văzut pe criminal, ar fi greu să faci publicul să creadă că nu ar fi putut să-l recunoască, dacă Darzac ar fi fost criminalul. Camera Galbenă era fără îndoială foarte slab luminată, dar o veioză, oricât de mică, dă ceva lumină.

Astfel, băiete, stăteau lucrurile, când, în urmă cu trei

zile, sau mai degrabă trei nopţi, un incident extraordinar de straniu s-a petrecut.

Capitolul XIV

„Îl aştept pe asasin în această seară”

— Trebuie să te duc, spuse Rouletabille, ca să fii capabil să înţelegi, la diferitele scene. Eu însumi cred că am descoperit ceea ce caută toată lumea, adică, cum a scăpat criminalul din Camera Galbenă, fără niciun complice şi fără ca domnişoara Stangorson să aibă ceva de-a face cu asta.

Dar, atâta timp cât nu sunt sigur cine este adevăratul criminal, nu pot expune teoria la care lucrez. Pot să spun doar că eu o consider corectă şi, în orice caz, una cât se poate de naturală şi simplă. Cât despre ceea ce s-a întâmplat în acest loc în urmă cu trei nopţi, trebuie să spun că mă tot miră de o zi şi o noapte întreagă. Depăşeşte orice închipuire. Teoria pe care mi-am format-o în urma incidentului este atât de absurdă, încât aş prefera ca lucrurile să rămână neexplicate.

Spunând acestea, tânărul reporter mă invită să merg şi să fac turul castelului cu el. Singurul sunet care se putea auzi era foşnetul frunzelor moarte sub picioarele noastre.

Tăcerea era atât de intensă, încât castelul ar fi putut fi abandonat. Vechile pietre, apa stătătoare din şanţul înconjurător al donjonului, pământul întunecat presărat cu frunze moarte, contururile întunecate, ca nişte schelete, toate acestea contribuiau să îi dea locului părăsit, acum plin de misterul său îngrozitor, o atmosferă aproape funerară. Când am trecut pe lângă donjon, l-am întâlni pe Omul Verde, pădurarul, care nu ne-a salutat, ci a trecut pe lângă noi, de parcă nu am fi existat. Arăta la fel cum îl văzusem data trecută prin fereastra de la Hanul Donjon. Încă avea puşca de vânătoare atârnată la spate, avea pipa în gură şi ochelarii pe nas.

— Un individ ciudat! îmi spuse Rouletabille, cu o voce joasă.

— Ai vorbit cu el? am întrebat.

— Da, dar nu am putut să scot nimic de la el. Singurele lui răspunsuri au fost mormăieli şi ridicări din umeri. În general locuieşte la primul etaj al donjonului, o cameră mare, care servea pe vremuri ca oratoriu. Trăieşte ca un urs, nu iese niciodată fără puşca lui şi se face plăcut numai fetelor.

Femeile, pe o rază de douăsprezece mile, se fac toate cochete pentru el. În prezent, îi acordă atenţie doamnei Mathieu, al cărei soţ stă cu un ochi de linx pe ea, în

consecinţă.

După ce am trecut de donjon, care este situat la capătul extrem al aripii stângi, ne-am dus în spatele castelului.

Rouletabille, arătând spre o fereastră, pe care am recunoscut-o imediat ca fiind cea aparţinând camerei domnişoarei Stangorson, mi-a spus:

— Dacă ai fi fost aici, acum două nopţi, l-ai fi văzut pe umilul tău servitor la capătul unei scări, gata să intre în castel prin acea fereastră.

În timp ce îmi exprimam uimirea faţă de gimnastica lui nocturnă, el m-a rugat să observ cu atenţie aşezarea exterioară a castelului. Apoi ne-am întors în clădire.

— Acum trebuie să-ţi arăt etajul întâi al castelului, unde locuiesc, spuse prietenul meu.

Ca să-i permit cititorului să înţeleagă mai bine aşezarea acestor părţi ale clădirii, anexez un plan al primului etaj al aripii drepte, desenat de Rouletabille în ziua după ce s-a petrecut straniul fenomen, ale cărui detalii le voi relata.

Rouletabille mi-a făcut semn să-l urmez sus, pe o scară magnifică ce se termina în faţa unui coridor la primul etaj. Din acest coridor, puteai să treci în aripa dreaptă sau stângă a castelului printr-o galerie care pornea din el.

Această galerie, înaltă şi largă, se întindea de-a lungul întregului castel şi era luminată din faţa castelului orientată spre nord. Camerele, ale căror ferestre dădeau spre sud, se deschideau înspre galerie. Profesorul Stangorson locuia în aripa stângă a clădirii. Domnişoara Stangorson îşi avea apartamentul în aripa dreaptă.

Am intrat în galerie pe la dreapta. Un covor îngust, aşezat pe podeaua ceruită din stejar, care strălucea ca o oglindă, înăbuşea zgomotul paşilor noştri. Rouletabille m-a rugat, cu o voce scăzută, să păşesc cu grijă, deoarece treceam pe lângă uşa apartamentului domnişoarei Stangorson.

Acesta consta dintr-un dormitor, o anticameră, o baie mică, un budoar şi un salon. Puteai să treci dintr-una din camere în alta, fără să trebuiască să treci prin galerie. Galeria continua drept înainte, spre capătul de vest al clădirii, unde era luminată de o fereastră înaltă (fereastra 2 pe plan). La aproape două treimi din lungimea acestei galerii, în unghi drept, se intersecta cu altă galerie urmând cursul aripii drepte.

Ca să urmărim mai bine cursul acestei naraţiuni, vom numi galeria care duce de la scări la fereastra estică galeria „dreaptă”, iar galeria care părăseşte în unghi drept, galeria „care se întoarce” (pe plan, galeria cotită). La acest punct

de întâlnire al celor două galerii îşi avea camera Rouletabille, alăturată celei a lui Frederic Larsan, uşa fiecăreia deschizându-se în galeria „care se întoarce”, în timp ce uşile apartamentului domnişoarei Stangorson se deschideau în galeria „dreaptă” (vezi planul).

Rouletabille deschise uşa camerei lui şi după ce am intrat, trase cu grijă zăvorul. Nu am avut timp să privesc în jurul locului unde fusese instalat, când el scoase un strigăt de surprindere şi arătă spre o pereche de ochelari pe o măsuţă.

— Ce caută aceştia aici? a întrebat el.

Aş fi fost pus în încurcătură cum să-i răspund.

— Mă întreb, spuse el, mă întreb dacă asta căutam. Mă întreb dacă aceştia sunt ochelarii de la prezbiteriu!

Îi înşfăcă nerăbdător, degetele sale mângâind sticla.

Apoi, uitându-se la mine, cu o expresie de teroare pe chip, murmură:

— Oh! Oh!

Repetă exclamaţia iarăşi şi iarăşi, de parcă gândurile sale îi luaseră minţile. Se ridică şi, punându-şi mâna pe umărul meu, râse ca un dement în timp ce spunea:

— Ochelarii ăştia mă prostesc! Matematic vorbind, lucrul este posibil, dar omeneşte vorbind, este imposibil... sau după aceea... sau după aceea...

Două bătăi uşoare au răsunat în uşă. Rouletabille a deschis-o. O figură a intrat. Am recunoscut-o pe portăreasă, pe care o văzusem când era dusă la pavilion pentru examinare. Am fost surprins, crezând că era încă după gratii.

Această femeie spuse cu o voce foarte scăzută:

— În galeria parchetului.

Rouletabille răspunse:

— Mulţumesc.

Apoi femeia plecă. Se întoarse din nou spre mine, cu faţa descompusă, după ce încuiase la loc uşa, cu grijă, mormăind nişte fraze de neînţeles.

— Dacă lucrul este matematic posibil, de ce nu ar fi şi omeneşte! Şi dacă este omeneşte posibil, chestiunea este pur şi simplu îngrozitoare.

L-am întrerupt din solilocviu:

— Deci, i-au pus în libertate pe portari? am întrebat.

— Da, răspunse el, i-am eliberat, aveam nevoie de oameni în care să pot avea încredere. Femeia aceasta îmi este întru totul devotată, iar soţul ei şi-ar pune viaţa chezăşie pentru mine.

— Oho! am spus. Când va avea ocazia să o facă?

— În această seară, fiindcă în această seară îl aştept pe criminal.

— Îl aştepţi pe criminal în această seară? Atunci îl cunoşti?

— Îl voi cunoaşte, dar aş fi nebun să afirm categoric, în acest moment, că îl cunosc. Ideea matematică pe care o am despre criminal dă nişte rezultate atât de înfricoşătoare, atât de monstruoase, încât sper că mai este posibil să greşesc.

Aşa sper, din toată inima!

— În urmă cu cinci minute, nu cunoşteai criminalul; cum poţi să spui că îl aştepţi în această seară?

— Pentru că ştiu că trebuie să vină.

Rouletabille şi-a umplut pipa foarte încet şi şi-a aprins-o. Asta însemna o poveste interesantă. În acel moment am auzit pe cineva umblând prin galerie şi trecând pe lângă uşa noastră. Rouletabille ascultă. Sunetul de paşi se pierdu în depărtare.

— Frederic Larsan este în camera lui? am întrebat, arătând spre peretele despărţitor.

— Nu, răspunse prietenul meu. A plecat la Paris, în dimineaţa asta. E încă pe urma lui Darzac, care a plecat şi el la Paris. Chestiunea asta o să se termine prost. Mă aştept ca domnul Darzac să fie arestat în cursul săptămânii viitoare.

Cel mai rău lucru este că totul pare să se fi aliat

împotriva lui

— Circumstanţe, lucruri, oameni. Nu trece o oră fără să aducă o nouă dovadă împotriva lui. Judecătorul de instrucţie este copleşit de ele şi orb.

— Totuşi, Frederic Larsan nu este un novice, am spus.

— Aşa am crezut şi eu, spuse Rouletabille, cu o răsfrângere a buzelor oarecum dispreţuitoare, îmi închipuiam că e un om mult mai capabil. Am avut, într-adevăr, o mare admiraţie faţă de el, înainte să ajung să-i cunosc metoda de lucru.

Este deplorabilă. El îşi datorează reputaţia doar abilităţii sale, dar îi lipseşte forţa raţionamentului, matematica ideilor sale este foarte slabă.

M-am uitat îndeaproape la Rouletabille şi nu m-am putut abţine să nu zâmbesc, auzindu-l pe acest băiat de optsprezece ani vorbind despre un bărbat care demonstrase lumii că este cel mai bun detectiv poliţist din Europa.

— Zâmbeşti? spuse el. Greşeşti! Îţi jur că o să fiu mai deştept decât el, într-un mod izbitor! Dar trebuie să mă grăbesc, pentru că are un start enorm în faţa mea, dat de domnul Darzac, care îl va mări şi mai mult în seara asta.

Gândeşte-te! De fiecare dată când criminalul se apropie de castel, domnul Darzac, printr-o fatalitate stranie,

lipseşte şi refuză să dea vreo socoteală referitoare la cum şi-a petrecut timpul.

— De fiecare dată când asasinul vine la castel! am strigat. Deci, s-a întors?

— Da, în timpul acelei nopţi faimoase, când s-a petrecut fenomenul straniu.

Acum aveam să aflu despre fenomenul uimitor la care a făcut aluzie Rouletabille cu o oră în urmă, fără să-mi dea nicio explicaţie despre el. Dar învăţasem să nu îl forţez niciodată pe Rouletabille în naraţiunile sale. El vorbea când avea chef şi când considera că este momentul potrivit. Era mai puţin preocupat de curiozitatea mea decât era ca să facă o retrospectivă completă pentru el însuşi a oricărei chestiuni importante, de care era interesat.

În cele din urmă, cu fraze scurte şi rapide, mă puse la curent cu lucrurile care îl cufundaseră într-o stare învecinată cu uimirea totală. Într-adevăr, rezultatele acelei ştiinţe încă necunoscute, cunoscută sub numele de hipnotism, de exemplu, nu erau mai inexplicabile decât dispariţia „materiei” criminalului în momentul în care patru oameni erau aproape să-l atingă. Vorbesc despre hipnotism, aşa cum aş face-o despre electricitate, pentru că suntem ignoranţi în legătură cu natura amândurora şi cunoaştem puţine despre legile lor. Citez aceste exemple,

deoarece, la acel moment, cazul îmi părea explicabil doar prin inexplicabil, adică, printr-un eveniment în afara legilor naturale cunoscute. Şi totuşi, dacă aş fi avut creierul lui Rouletabille, aş fi avut, ca şi el, o presimţire a explicaţiei naturale, pentru că cel mai ciudat lucru legat de toate aceste mistere de la Glandier, era maniera naturală în care el le-a explicat.

Am, prinţe hârtiile care mi-au fost trimise de tânăr, după ce cazul s-a încheiat, un carnet de notiţe de-al lui, în care este dată o relatare completă a fenomenului dispariţiei „Materiei” asasinului şi gândurile cărora acest lucru le-a dat naştere în mintea tânărului meu prieten. Este preferabil, cred, să-i dau această relatare cititorului, înainte de a continua să reproduc conversaţia mea cu Rouletabille, pentru că m-aş teme, într-o chestiune de această natură, să adaug un cuvânt care nu este în acord cu cel mai strict adevăr.

Capitolul XV

Capcana

(EXTRAS DIN CARNETUL DE NOTIŢE AL LUI JOSEPH ROULETABILLE)

— Noaptea trecută, noaptea dintre 29 şi 30 octombrie, scria Joseph Rouletabille, m-am trezit cam pe la unu dimineaţa. Să fi fost insomnia, sau era un zgomot afară?

Strigătul «Animalului Domnului» a răsunat tare şi sinistru de la capătul parcului. M-am ridicat şi am deschis fereastra.

Vânt rece şi ploaie, întuneric opac, tăcere. Mi-am închis la loc fereastra. Din nou sunetul strigătului ciudat al pisicii în depărtare. M-am îmbrăcat parţial în grabă. Vremea era prea proastă, chiar şi ca să dai o pisică afară. Ce însemna atunci imitarea miorlăitului pisicii Mamei Angenoux, aşa de aproape de castel? Am înşfăcat un baston de mărime corespunzătoare, singura armă pe care o aveam, şi, fără să fac vreun zgomot, am deschis uşa.

Galeria în care am ieşit era bine luminată de o lampă

cu reflector. Am simţit un curent pătrunzător de aer şi, întorcându-mă, am descoperit fereastra deschisă la capătul extrem al galeriei, pe care o numesc galeria „care se întoarce”, pentru a o distinge de galeria „dreaptă”, spre care se deschide apartamentul domnişoarei Stangorson. Aceste două galerii se intersectează în unghi drept. Cine lăsase acea fereastră deschisă? M-am dus la fereastră şi m-am aplecat. La cinci picioare sub mine era un fel de terasă peste proiecţia semicirculară a unei camere de la parter. Puteai, dacă voiai, să sari de pe fereastră pe terasă şi să te laşi să aluneci de pe ea în curtea castelului. Oricine intrase pe această cale, evident, nu avusese o cheie de la uşa vestibulului. Dar de ce să mă gândesc la încercarea mea din noaptea trecută, cu scara? Din cauza ferestrei deschise, lăsată deschisă, probabil, de neglijenţa unui servitor? Am închis-o la loc, zâmbind de uşurinţa cu care construiam o dramă de la simpla sugestie a unei ferestre deschise.

Din nou strigătul «Animalului Domnului»! Şi apoi, tăcere. Ploaia încetase să mai bată în ferestre. Toţi cei din castel dormeau. Am umblat cu o infinită precauţie pe covorul galeriei. Ajungând la colţul galeriei „drepte”, m-am uitat încordat în jurul ei, cu precauţie. Mai era o lampă cu reflector acolo, care lumina destul de bine cele câteva obiecte de acolo, trei scaune şi câteva tablouri atârnate pe

pereţi. Ce făceam acolo? O tăcere perfectă domnea peste tot. Totul era cufundat în repaus. Ce era instinctul care mă împingea către camera domnişoarei Stangorson? De ce striga o voce din mine: „Du-te spre camera domnişoarei Stangorson!” Mi-am coborât privirea spre covorul pe care păşeam şi am văzut că paşii mei erau îndreptaţi spre camera domnişoarei Stangorson, de urmele de paşi care deja fuseseră făcuţi într-acolo. Da, pe covor erau urme de paşi pătate de noroi, ducând spre camera domnişoarei Stangorson. Oroare! Oroare! Am recunoscut în acele urme de paşi amprenta ghetelor elegante ale criminalului! El venise, deci, de afară, în această noapte nenorocită. Dacă puteai să cobori din galerie prin fereastră, cu ajutorul terasei, atunci puteai să intri în castel pe aceeaşi cale.

Criminalul era încă în castel, pentru că aici erau urme ca ai unor paşi care se întorceau. El intrase prin fereastra deschisă de la extremitatea galeriei „care se întoarce”, trecuse de camera mea şi a lui Frederic Larsan, cotise la dreapta şi intrase în camera domnişoarei Stangorson. Mă aflu în faţa uşii anticamerei ei – este deschisă. O împing, fără să fac nici cel mai mic zgomot. Pe sub uşa camerei înseşi, văd o dâră de lumină. Ascult – niciun sunet, nici măcar de respiraţie! Ah! Dacă aş şti ce se petrece în tăcerea care este dincolo de acea uşă! Găsesc uşa încuiată

şi cheia întoarsă pe partea dinăuntru. Şi criminalul este acolo, probabil. Trebuie să fie acolo! Va scăpa de data asta? Totul depinde de mine!

Trebuie să fiu calm şi, mai presus de orice, nu trebuie să fac niciun pas greşit. Trebuie să văd în camera aceea. Pot să intru în ea prin salonul domnişoarei Stangorson, dar, ca să fac asta, ar trebui să trec prin budoarul ei şi, în timp ce mă aflu acolo, criminalul ar putea să scape prin uşa dinspre galerie, uşa în faţa căreia stau eu acum.

Sunt sigur că nicio altă crimă nu este comisă în această noapte, deoarece în budoar este o tăcere deplină, acolo unde două surori medicale au grijă de domnişoara Stangorson, până îşi revine la deplina sănătate.

Întrucât sunt aproape sigur că criminalul este acolo, de ce nu dau alarma imediat? Criminalul, probabil, ar putea să scape, dar, probabil, aş putea să salvez viaţa domnişoarei Stangorson. Să presupunem că criminalul nu se află aici ca să omoare de data asta? Uşa a fost deschisă ca să-i permită să intre. De cine? Şi a fost încuiată la loc. De cine?

Domnişoara Stangorson se încuie în apartamentul său împreună cu surorile medicale în fiecare noapte. Cine a întors cheia acelei camere ca să-i permită criminalului să intre? Surorile medicale, două servitoare credincioase?

Bătrâna cameristă, Sylvia? Este foarte improbabil. În afară de asta, ele dormeau în budoar, iar domnişoara Stangorson, foarte nervoasă şi atentă, mi-a spus domnul Darzac, are grijă de propria siguranţă, de când se simte suficient de bine ca să se mişte prin cameră, pe care nu am văzut să o părăsească.

Această nervozitate şi bruscă grijă din partea ei, care îl izbiseră pe domnul Darzac, îmi dăduseră şi mie, de asemenea, motive de gândire. La momentul crimei din Camera Galbenă, nu poate fi nicio îndoială că ea îl aştepta pe criminal. Era el aşteptat în această seară? Oare ea însăşi i-a deschis uşa?

Avea ea vreun motiv ca să o facă? A fost obligată să o facă?

Era o întâlnire cu scopul de a comite o crimă? Cu siguranţă nu era o întâlnire de îndrăgostiţi, deoarece eu cred că domnişoara Stangorson îl adoră pe domnul Darzac.

Toate aceste reflecţii mi-au trecut prin creier, ca un fulger. Ce n-aş da să ştiu!

Este posibil să fi fost un motiv pentru tăcerea îngrozitoare. Intervenţia mea ar fi putut face mai mult rău decât bine. Cum aş fi putut s-o spun? Cum aş fi putut să ştiu că nu aş putea provoca în orice moment o nouă crimă? Dacă doar aş putea să văd şi să ştiu, fără să întrerup acea

tăcere!

Am părăsit anticamera şi am coborât pe scările centrale, până în vestibul şi, în cea mai mare linişte, mi-am croit drumul spre camera mică de la parter, unde dormea Tăticul Jacques, de când cu atacul de la pavilion.

L-am găsit îmbrăcat, cu ochii larg deschişi, aproape ieşiţi din orbite. Nu părea surprins să mă vadă. Mi-a spus că se sculase deoarece auzise strigătul «Animalului Domnului» şi deoarece auzise paşi în parc, aproape de fereastra lui prin care privise şi văzuse o umbră neagră trecând. L-am întrebat dacă avea vreun fel de armă de foc. Nu, el nu mai ţinea niciuna de când judecătorul de instrucţie îi luase revolverul. Am ieşit împreună, printr-o uşiţă neagră, în parc şi ne-am furişat de-a lungul castelului, până la punctul care se află chiar dedesubtul ferestrei domnişoarei Stangorson.

L-am aşezat pe Tăticul Jacques lângă perete, ordonându-i să nu se mişte din acel loc, în timp ce eu, profitând de un moment când luna a fost ascunsă de un nor, m-am deplasat în faţa ferestrei, în afara petei de lumină care venea dinspre ea, fiindcă fereastra era pe jumătate deschisă! Dacă aş putea doar să ştiu ce se petrecea în acea cameră tăcută!

M-am întors la Tăticul Jacques şi i-am şoptit cuvântul „scară” În ureche. La început, mă gândisem la copacul

care, acum o săptămână, îmi servise drept observator, dar am văzut imediat că, după felul în care era fereastra pe jumătate deschisă, nu aş fi în stare să văd din acel punct de observaţie nimic din ceea ce se petrecea în cameră, iar eu doream nu doar să aud, ci şi să văd şi... să acţionez.

Extrem de agitat, aproape tremurând, Tăticul Jacques dispăru pentru o clipă şi se întoarse fără scară, dar făcându-mi semne cu braţele, ca nişte semnale să mă duc repede la el. Când am ajuns lângă el, icni:

— Veniţi! M-am dus la donjon să-mi caut scara şi, în partea de jos a donjonului, care-mi serveşte mie şi grădinarului drept cameră de vechituri, am găsit uşa deschisă şi scara dispărută. Ieşind afară, în lumina lunii, mi-au căzut ochii pe asta.

Arătă spre capătul îndepărtat al castelului, unde o scară stătea rezemată de consolele din piatră, care susţineau terasa, la extremitatea aripii drepte a castelului, având terasa drept acoperiş. Tăticul Jacques deschise uşa ceva mai mult şi se uită înăuntru.

— Nu este acolo! şopti el.

— Cine nu este acolo?

— Pădurarul.

Cu buzele la urechea mea din nou, el adăugă:

— Ştiaţi că el doarme în camera de sus a donjonului

de când a fost restaurat?

Şi cu acelaşi gest îmi arătă uşa pe jumătate deschisă, scara, terasa şi ferestrele din galeria „care se întoarce”, pe care, cu puţin timp înainte, le închisesem la loc.

Care erau gândurile mele atunci? Nu aveam timp să gândesc. Mai mult simţeam, decât gândeam.

Evident, am simţit că, dacă pădurarul este acolo sus în cameră (spun „dacă” pentru că, la acel moment, dincolo de prezenţa scării şi camera lui goală, nu erau dovezi care să-mi permită chiar să-l suspectez), dacă el este acolo, a fost obligat să urce pe scară, şi camerele care se află în spatele său, a locuinţei sale, sunt ocupate de familia administratorului şi de bucătar, şi de bucătării, care blochează drumul dinspre vestibul spre interiorul castelului. Şi dacă se aflase acolo în timpul serii sub vreun pretext, i-ar fi fost uşor să intre în galerie şi să vadă că fereastra ar putea fi pur şi simplu împinsă dinafară. Problema ferestrei descuiate reducea cu uşurinţă terenul de căutare a criminalului. Trebuie să fie de-al casei, doar dacă nu ar avea un complice, ceea ce eu nu credeam că avea, doar dacă... doar dacă însăşi domnişoara Stangorson nu avusese grijă ca fereastra să nu fie încuiată pe dinăuntru. Dar, atunci, care ar putea fi secretul înspăimântător care o punea sub necesitatea de a îndepărta obstacolele care o

separau de criminalul ei?

Am înşfăcat scara şi ne-am întors în spatele castelului ca să vedem dacă fereastra mai era pe jumătate deschisă.

Storul era tras, dar nu se îmbina şi permitea unei raze de lumină strălucitoare să scape şi să cadă asupra potecii de la picioarele noastre. Am pus scara sub fereastră. Sunt aproape sigur că nu am făcut niciun zgomot şi, în timp ce Tăticul Jacques a rămas la piciorul scării, eu m-am căţărat pe ea, foarte încet, cu bastonul meu zdravăn în mână. Mi-am ţinut răsuflarea şi mi-am ridicat picioarele cu cea mai mare grijă.

Dintr-odată, un nor greu se descărcă în acel moment într-o nouă aversă.

În aceeaşi clipă, strigătul sinistru al «Animalului Domnului» mă opri din ascensiune. Părea să vină de undeva aproape de mine, la o distanţă de doar câţiva yarzi. Era oare strigătul un semnal? Vreun complice al bărbatului mă văzuse pe scară! L-ar chema strigătul pe bărbat la fereastră?

Probabil! Ah, iată-l la fereastră! I-am simţit capul deasupra mea. I-am auzit sunetul răsuflării! Nu mă puteam uita în sus spre el, cea mai mică mişcare a capului meu şi... aş putea fi pierdut. Ar putea să mă vadă? Ar privi cu atenţie în întuneric? Nu, plecă. Nu văzuse nimic. L-am simţit, mai

degrabă decât să-l aud, mişcându-se în vârful picioarelor prin cameră.

Am mai urcat câteva trepte. Capul meu ajunsese la nivelul pervazului, fruntea se ridica deasupra lui, ochii mei priveau prin deschizătura storului... şi am văzut un bărbat aşezat la micul birou al domnişoarei Stangorson, scriind. Avea spatele întors către mine. O lumânare era aprinsă în faţa lui şi el se apleca deasupra flăcării, lumina ei proiectând umbre fără formă. Nu am văzut altceva în afară de o spinare monstruoasă, aplecată.

Domnişoara Stangorson nu era acolo! Nimeni nu fusese întins în patul ei! Unde, atunci, dormea ea în acea noapte? Fără îndoială în camera de alături, lângă femeile ei.

Poate asta era doar o presupunere. Trebuie să mă mulţumesc cu bucuria de a-l găsi pe bărbat singur. Trebuie să fiu calm ca să-mi pregătesc capcana.

Dar cine este, atunci, bărbatul care scrie acolo, în faţa ochilor mei, aşezat la birou, de parcă ar fi la el acasă? Dacă nu ar fi fost acea scară sub fereastră, dacă nu ar fi fost acele urme de paşi pe covorul din galerie, dacă nu ar fi fost acea fereastră deschisă. Aş fi putut fi convins să cred că acest bărbat avea un drept să se afle acolo şi că se afla acolo în mod firesc şi pentru motive despre care încă nu ştiam nimic. Dar nu era nicio îndoială că acest bărbat

misterios necunoscut era bărbatul din Camera Galbenă, bărbatul al cărui atentat criminal, domnişoara Stangorson, fără să îl denunţe, îl îndurase. Dacă i-aş putea vedea faţa! Să-l iau prin surprindere şi să-l capturez!

Dacă sar în cameră în această clipă, el va scăpa prin uşa din dreapta, care dă în budoar, sau, trecând prin salon, va ajunge la galerie şi o să-l pierd. Acum îl am şi peste cinci minute va fi pus şi mai în siguranţă decât dacă l-aş fi închis într-o cuşcă. Ce-o face el acolo singur, în camera domnişoarei Stangorson? Ce-o fi scriind? Cobor şi pun scara la pământ. Tăticul Jacques mă urmează. Reintrăm în castel. Îl trimit pe Tăticul Jacques să-l trezească pe domnul Stangorson şi îl instruiesc să-mi aştepte sosirea în camera domnişoarei Stangorson şi să nu-i spună nimic clar înainte ca eu să vin. Mă voi duce să-l trezesc pe Frederic Larsan. Este o plictiseală să fiu nevoit să o fac, deoarece mi-ar fi plăcut să lucrez singur şi să am parte de toate onorurile acestui caz eu însumi, chiar sub nasul detectivului adormit. Dar Tăticul Jacques şi domnul Stangorson sunt oameni în vârstă, iar eu nu sunt complet dezvoltat. S-ar putea să nu fiu suficient de puternic. Larsan este obişnuit să se lupte şi să pună cătuşe.

Şi-a deschis ochii umflaţi de somn, gata să mă trimită la plimbare, fără să creadă câtuşi de puţin fanteziile mele

de reporter. A trebuit să-l asigur că bărbatul era acolo!

— Asta este ciudat! spuse el. Credeam că l-am lăsat la Paris, în după-amiaza asta.

Se îmbrăcă în grabă şi se înarmă cu un revolver.

Ne-am furişat uşor în galerie.

— Unde este? întrebă Larsan.

— În camera domnişoarei Stangorson.

— Şi domnişoara Stangorson?

— Ea nu este acolo.

— Să intrăm.

— Nu intraţi acolo! La cea mai mică alarmă, va fugi.

Are patru căi prin care o poate face: uşa, fereastra, budoarul sau camera unde dorm femeile.

— O să trag de la spate!

— Şi dacă nu o să reuşiţi? Dacă reuşiţi doar să-l răniţi, va scăpa iarăşi, fără să punem la socoteală că ar putea fi înarmat. Nu, lăsaţi-mă să conduc această expediţie şi voi răspunde pentru orice.

— Cum doriţi, spuse el, destul de politicos.

Apoi, după ce m-am convins că toate ferestrele celor două galerii erau bine asigurate, l-am pus pe Frederic Larsan la capătul galeriei „care se întoarce”, în faţa ferestrei pe care o găsisem deschisă şi o închisesem la loc.

— Sub niciun motiv, i-am spus, să nu vă mişcaţi din

acest loc până nu vă chem eu. Sunt şanse chiar ca bărbatul, când este urmărit, să se întoarcă la această fereastră şi să încerce să se salveze pe acea cale, pentru că pe aici a intrat şi şi-a pregătit drumul pentru fugă. Aveţi un post periculos.

— Care va fi al dumneavoastră? întrebă Frederic.

— Voi sări în cameră şi-l voi trânti la pământ în locul dumneavoastră.

— Luaţi revolverul meu, spuse Frederic, iar eu voi lua bastonul dumneavoastră.

— Mulţumesc, am spus. Sunteţi un om curajos.

I-am acceptat oferta. Urmam să fiu singur cu bărbatul din cameră şi eram chiar recunoscător să am arma.

L-am lăsat pe Frederic, după ce l-am postat la fereastră (nr. 5 pe plan) şi, cu cea mai mare precauţie, am mers către apartamentul domnului Stangorson din aripa stângă a castelului. L-am găsit împreună cu Tăticul Jacques, care îmi ascultase ordinele cu exactitate, rezumându-se la a-i cere stăpânului său să se îmbrace cât de repede posibil. În câteva cuvinte i-am explicat domnului Stangorson ce se petrecea. El s-a înarmat cu un revolver, m-a urmat şi ne aflam toţi trei repede în galerie. De când îl văzusem pe criminal aşezat la birou, trecuseră zece minute. Domnul Stangorson dorea să sară asupra asasinului pe loc şi să-l

omoare. L-am făcut să înţeleagă că, mai presus de orice, nu trebuie să-l rateze, în dorinţa lui de a-l ucide.

Când i-am jurat că fiica lui nu se afla în cameră şi nu era în pericol, şi-a stăpânit nerăbdarea şi m-a lăsat să conduc operaţiunile. Le-am spus că ei trebuie să vină la mine în momentul când îi chemam, sau când trăgeam cu revolverul.

L-am trimis pe Tăticul Jacques să se aşeze în faţa ferestrei de la capătul galeriei „drepte” (nr. 2 pe plan). Am ales acea poziţie pentru Tăticul Jacques deoarece credeam că criminalul, urmărit, părăsind camera, va alerga prin galerie spre fereastra pe care o lăsase deschisă şi, instantaneu, văzând că era păzită de Larsan, îşi va urma drumul de-a lungul galeriei „drepte”. Acolo îl va întâlni pe Tăticul Jacques, care îl va împiedica să sară prin fereastră în parc. Sub acea fereastră era un fel de contrafort, în timp ce toate celelalte ferestre din galerie se aflau la o asemenea înălţime de pământ, încât era aproape imposibil să sari de la ele, fără să-ţi frângi gâtul. Toate uşile şi ferestrele, incluzându-le pe cele de la camera de vechituri de la capătul galeriei „drepte”, aşa cum m-am asigurat rapid, erau puternic întărite.

După ce i-am indicat Tăticului Jacques postul pe care urma să-l ocupe şi după ce l-am văzut luându-şi poziţia, l-

am pus pe domnul Stangorson pe coridor în capul scărilor, nu departe de anticamera fi cei sale, mai degrabă decât budoarul, unde se aflau femeile şi a cărui uşă trebuie să fi fost încuiată de însăşi domnişoara Stangorson, dacă, aşa cum gândeam eu, ea se refugiase în budoar cu scopul de a-l evita pe criminalul care venea să o vadă. În orice caz, el trebuie să se întoarcă în galerie, unde oamenii mei îl aşteptau la orice ieşire posibilă.

Venind aici, îl va vedea la stânga pe domnul Stangorson, se va întoarce la dreapta, spre galeria „care întoarce”, drumul pe care şi-l aranjase dinainte pentru fugă, unde, la intersectarea celor două galerii, va vedea dintr-odată, după cum am explicat, la stânga, pe Frederic Larsan la capătul galeriei „care se întoarce” şi în faţă, pe Tăticul Jacques la capătul galeriei „drepte”. Domnul Stangorson şi cu mine vom sosi prin spatele castelului. Al nostru este! Nu mai poate să ne scape! Eram sigur de asta.

Planul pe care îl elaborasem îmi părea cel mai bun, cel mai sigur şi cel mai simplu. Ar fi fost, fără îndoială, şi mai simplu, dacă am fi fost în stare să plasăm pe cineva chiar în spatele uşii budoarului domnişoarei, care se deschidea din dormitorul ei şi, în acest fel, am fi fost în postura de a asedia cele două uşi ale camerei în care se afla bărbatul. Dar nu puteam trece în budoar decât prin

salon, a cărui uşă fusese încuiată pe dinăuntru de către domnişoara Stangorson. Dar chiar dacă am fi avut budoarul la dispoziţie, aş fi ţinut la planul pe care îl elaborasem, deoarece orice alt plan de atac ne-ar fi despărţit la momentul luptei cu bărbatul, în timp ce planul meu ne unea pe toţi pentru atac, într-un punct pe care îl alesesem cu o precizie aproape matematică, la intersectarea celor două galerii.

După ce mi-am plasat oameni, am părăsit iar castelul, m-am grăbit la scara mea şi, reaşezând-o, am urcat cu revolverul în mână.

Dacă ar fi cineva înclinat să zâmbească pentru că am luat atâtea măsuri de precauţie, îi dau ca referinţă misterul Camerei Galbene şi toate dovezile pe care le avem despre viclenia nefirească a criminalului. Mai departe, dacă se află cineva care să considere observaţiile mele inutil de amănunţite la un moment, când ele ar trebui să fie complet reţinute de rapiditatea mişcării şi decizia acţiunii, îi răspund că am dorit să raportez aici, întru totul complete, toate detaliile unui plan de atac conceput atât de repede, încât doar încetineala stiloului meu îi dă aparenţa de încetineală în execuţie. Am dorit, prin această încetineală şi precizie, să fiu sigur că nimic nu va fi omis din condiţiile în care s-a produs straniul fenomen, care, până la o explicaţie naturală

a lui se va contura, îmi pare să confirme chiar mai bine decât teoriile profesorului Stangorson privind „Disocierea Materiei”, voi spune chiar „Disocierea instantanee a Materiei”.

Capitolul XVI

Straniul fenomen al Disocierii Materiei

(EXTRAS DIN CARNETUL DE NOTIŢE AL LUI JOSEPH ROULETABILLE)

— Mă aflu din nou la pervazul ferestrei, continuă Rouletabille, şi încă o dată îmi ridic capul deasupra lui. Printr-o despărţitură a perdelelor, aranjamentul cărora nu s-a schimbat, sunt gata să privesc, nerăbdător să notez poziţia în care voi găsi criminalul, dacă va avea în continuare spinarea întoarsă spre mine! Dacă încă este aşezat la birou scriind!

Dar probabil... probabil... nu mai este acolo! Totuşi, cum ar fi putut să fugă? Nu mă aflam eu în posesia scării lui? M-am forţat să fiu calm. Îmi ridic capul şi mai mult. Privesc – este încă acolo. Îi văd spinarea monstruoasă, deformată de umbra aruncată de lumânare. Nu mai scrie acum, iar lumânarea se află pe parchet, peste care se apleacă – o poziţie care serveşte scopului meu.

Îmi ţin răsuflarea. Urc pe scară. Mă aflu pe cea mai

de sus treaptă a ei şi cu mâna stângă apuc pervazul. În acest moment de succes apropiat, îmi simt inima bătând sălbatic.

Îmi pun revolverul între dinţi. O săritură rapidă şi voi fi pe terasa ferestrei. Dar – scara! Fusesem obligat să apăs în ea cu greutate şi piciorul meu de-abia a părăsit-o, când am simţit-o clătinându-se sub mine. S-a râcâit de perete şi a căzut. Dar genunchii mei deja atingeau pervazul şi, cu o mişcare rapidă ca fulgerul, am urcat pe el.

Dar criminalul fusese şi mai rapid decât mine. El auzise râcâitura scării pe perete şi am văzut spinarea monstruoasă a bărbatului ridicându-se. I-am văzut capul. Chiar l-am văzut? Lumânarea de pe parchet îi lumina doar picioarele. Deasupra înălţimii mesei, camera era în întuneric.

Am văzut un bărbat cu păr lung, o barbă bogată, ochi care păreau sălbatici, o faţă palidă, încadrată de favoriţi mari, pe cât de bine am putut distinge şi, aşa cum cred, de culoare roşie. Aceasta era, pe scurt, senzaţia de bază pe care am primit-o de la acea faţă, în penumbra slabă în care am zărit-o.

Nu o cunoşteam, sau, cel puţin, nu am recunoscut-o.

Acum, pentru acţiune rapidă! Într-adevăr, era timpul pentru aşa ceva, pentru că, în timp ce eu eram gata să îmi

trec picioarele peste fereastră, bărbatul mă văzuse, sărise în picioare, se repezise – aşa cum am prezis că va face – spre uşa anticamerei, a avut timp să o deschidă şi a fugit. Dar eu eram deja pe urmele lui, cu revolverul în mână, strigând *„Ajutor!”.* Ca o săgeată am traversat camera, dar am observat o scrisoare pe masă în timp ce mă repezeam. Aproape că l-am ajuns pe bărbat din urmă în anticameră, deoarece pierduse timp deschizând uşa spre galerie. Am prins aripi, iar în galerie eram doar la câteva picioare în spatele lui. O apucase, aşa cum am presupus că o va face, pe galeria din dreapta, adică, pe drumul pe care şi-l pregătise pentru fugă.

„Ajutor, Jacques! Ajutor, Larsan!” am strigat. Nu putea să ne scape! Am scos un strigăt de bucurie, de victorie sălbatică.

Bărbatul a ajuns la intersectarea celor două galerii de-abia cu două secunde înaintea mea pentru întâlnirea pe care i-o pregătisem, şocul fatal, care trebuia să se petreacă în mod inevitabil în acel loc! Ne-am repezit cu toţii în acel loc de întretăiere, domnul Stangorson şi cu mine venind dinspre un capăt al galeriei din dreapta, Tăticul Jacques venind din celălalt capăt al aceleiaşi galerii şi Frederic Larsan venind dinspre galeria „care se întoarce”.

Bărbatul nu era acolo!

Ne-am uitat prosteşte unul la celălalt şi cu ochi înfricoşaţi. Bărbatul dispăruse ca o fantomă.

— Unde este... unde este? am întrebat cu toţii.

— Este imposibil să fi scăpat! am strigat, teroarea mea fiind stăpânită de furie.

— Eu l-am atins! exclamă Frederic Larsan.

— Eu i-am simţit răsuflarea pe faţă! strigă Tăticul Jacques.

— Unde este... unde este? am strigat toţi.

Am alergat ca nişte nebuni de-a lungul celor două galerii, am vizitat uşi şi ferestre – erau închise, închise ermetic. Nu fuseseră deschise. În plus, deschiderea unei uşi sau a unei ferestre de către acest bărbat pe care îl vânam, fără ca noi să fi observat, ar fi fost şi mai inexplicabilă decât dispariţia lui.

Unde este? Unde este? Nu ar fi putut să scape printr-o uşă sau fereastră, nici în alt fel. Nu ar fi putut să treacă prin trupurile noastre!

Recunosc că, pentru o clipă, m-am simţit parcă mi s-a

„Făcut felul”. Deoarece galeria era perfect luminată şi nu era nicio trapă sau o uşă secretă în pereţi, nici alt fel de ascunzătoare. Am mutat scaunele şi am ridicat tablourile. Nimic!

Nimic! Ne-am fi uitat şi într-un ghiveci cu flori, dacă

ar fi fost vreunul în care să ne uităm!

Când acest mister, mulţumită lui Rouletabille, a fost explicat în mod natural, doar cu ajutorul minţii sale abile, am fost în stare să ne dăm seama că criminalul nu a fugit nici pe vreo uşă sau fereastră şi nici pe scări – un fapt pe care judecătorii nu au vrut să-l admită.

Capitolul XVII

Galeria inexplicabilă

«Domnişoara Stangorson a apărut la uşa anticamerei ei, continuă carnetul de notiţe al lui Rouletabille. Ne aflam aproape de uşa ei în galeria unde se petrecuse acest fenomen incredibil. Sunt momente când simţi că este gata să-ţi explodeze creierul. Un glonţ în cap, o fractură a craniului, sediul raţiunii distrus – doar cu acestea pot compara senzaţia care m-a epuizat şi m-a lăsat fără simţiri.

Din fericire, domnişoara Stangorson a apărut în pragul anticamerei ei. Am văzut-o şi aceasta m-a ajutat să-mi uşurez starea haotică a minţii. Am adulmecat-o, am inhalat parfumul doamnei în negru, pe care nu o voi mai vedea niciodată. Aş fi dat zece ani din viaţa mea, jumătate din viaţa mea, ca să o mai văd o dată pe doamna în negru! Vai! Nu o mai întâlnesc decât din când în când, şi totuşi! şi totuşi! cum amintirea acelui parfum, simţit doar de mine, mă poartă înapoi în zilele copilăriei mele.[2] Această

2 Când a scris aceste rânduri, Joseph Rouletabille avea optsprezece ani, şi vorbea de „tinereţea” lui. Am păstrat textul prietenului meu, dar îl informez pe cititor că episodul misterului din Camera Galbenă nu are nicio legătură cu acela al parfumului doamnei în negru. Nu este vina

reamintire bruscă a parfumului meu mult iubit, a doamnei în negru, m-a făcut să mă îndrept spre ea, îmbrăcată complet în alb şi atât de palidă – atât de palidă şi atât de frumoasă! – în pragul galeriei inexplicabile. Părul ei auriu frumos, prins într-un coc la spatele gâtului, lăsa vizibilă pe fruntea ei steaua roşie care era cât pe ce să fie cauza morţii ei. Când am ajuns pentru prima oară pe calea cea bună a misterului acestui caz, mi-am imaginat că, în noaptea tragediei din Camera Galbenă, domnişoara Stangorson îşi purtase părul în cozi. Însă, cum aş fi putut să-mi imaginez altceva, dacă nu fusesem în Camera Galbenă!

Dar acum, de la întâmplarea cu galeria inexplicabilă, nu am mai raţionat deloc. Am stat acolo, prosteşte, în faţa apariţiei – atât de palide şi atât de frumoase – a domnişoarei Stangorson. Era înveşmântată într-un capot de un alb de vis. Ai fi putut s-o iei drept fantomă, o fantomă încântătoare.

Tatăl ei o luă în braţe şi o sărută pătimaş, de parcă ar fi recuperat-o după ce o pierduse de mult. Nu am îndrăznit să-i pun întrebări. El o trase în cameră şi noi l-am urmat, pentru că trebuia să ştim! Uşa budoarului era deschisă.

---

mea dacă, în documentul pe care l-am citat, Rouletabille a considerat potrivit să facă referire la copilăria lui (n.a.).

Feţele îngrozite ale celor două surori medicale se întinseră spre noi.

Domnişoara Stangorson întrebă ce însemna toată acea tulburare. Faptul că nu se afla în propria ei cameră era cât se poate de uşor de explicat... cât se poate de uşor. Avusese un capriciu să nu doarmă în camera ei în noaptea aceea, ci în budoar, cu surorile ei medicale, încuind uşa în urma lor. Din noaptea crimei, trecuse prin sentimente de teroare şi temeri năvăleau peste ea, ceea ce este uşor de înţeles.

Dar cine îşi putea imagina că în acea noapte anumită când el urma să vină, ea, absolut din întâmplare, s-a hotărât să se încuie cu femeile ei? Cine ar putea crede că ea va acţiona contrar dorinţelor tatălui ei de a dormi în salon? Cine ar putea să creadă că scrisoarea care fusese atât de recent pe masa din camera ei nu mai era acolo? Cel care putea înţelege toate acestea trebuia să presupună că domnişoara Stangorson ştia că criminalul venea, nu-l putea împiedica să vină, neştiut tatălui ei, neştiut tuturor, în afară de domnul Robert Darzac. Pentru că el trebuie să ştie acum – probabil o ştiuse dinainte! Şi-a amintit acea expresie din grădina Elysee: *„Trebuie să comit o crimă ca să te câştig?”* Împotriva cui era crima, dacă nu împotriva obstacolului, împotriva criminalului? *„Ah, l-aş omorî cu mâna mea!”* Şi eu

am răspuns.

„Nu mi-aţi răspuns la întrebare”. Acela era purul adevăr. Într-adevăr, într-adevăr, domnul Darzac îl cunoştea pe criminal atât de bine, încât, în timp ce îşi dorea să-l ucidă el însuşi, se temea că l-aş putea descoperi. Ar putea fi doar două motive pentru care mă asistase în investigaţie. Primul, pentru că îl forţasem să o facă şi al doilea, pentru că ea ar fi mai bine protejată. Mă aflu în încăpere – camera ei. Mă uit la ea, de asemenea şi la locul unde fusese scrisoarea până acum.

Evident că ea a intrat în posesia ei, era evident adresată ei – evident. Cum tremură! Tremură la povestirea stranie pe care i-o spune tatăl ei, despre prezenţa criminalului în camera ei şi despre urmărire. Dar se poate vedea clar că ea nu este pe deplin satisfăcută de asigurarea dată, până i s-a spus că criminalul, printr-o metodă de neînţeles, a reuşit să ne scape.

Apoi urmează o tăcere. Ce tăcere! Suntem cu toţii acolo – privind-o – tatăl ei, Larsan, Tăticul Jacques şi eu. La ce ne gândeam cu toţii în tăcere? După evenimentele din acea noapte, după misterul galeriei inexplicabile, după faptul de necrezut al prezenţei criminalului în camera ei, mi se părea că toate gândurile noastre ar putea fi traduse în cuvintele care să-i fie adresate ei. *„Tu, cea care cunoşti*

acest mister, explică-ni-l şi probabil că vom fi în stare să te salvăm”.

Cât de mult doream să o salvez – de ea însăşi şi de celălalt!

Mi-a adus lacrimi în ochi.

Ea se află acolo, împrăştiind în jurul său parfumul doamnei în negru. În cele din urmă, o văd, în tăcerea camerei ei. De la ora fatală a misterului Camerei Galbene, ne-am învârtit în jurul acestei femei invizibile şi tăcute ca să aflăm ce ştie. Cine poate spune că ar trebui să aflăm secretul misterului ei nu ar grăbi o tragedie şi mai teribilă decât aceea care s-a desfăşurat deja aici? Cine poate spune dacă nu ar putea reprezenta moartea ei? Totuşi, o adusese aproape de moarte, şi noi încă nu ştiam nimic. Sau, mai degrabă, sunt unii dintre noi care nu ştiu nimic. Dar eu, dacă aş şti cine, aş şti totul. Cine? Cine? Neştiind cine, trebuie să rămân tăcut, din milă pentru ea. Pentru că nu este nicio îndoială că ea ştie cum a scăpat el din Camera Galbenă şi totuşi păstrează secretul. Când voi şti cine, voi vorbi cu el – cu el!

Ea se uita la noi cu o privire îndepărtată în ochi, de parcă noi nu ne aflam în cameră. Domnul Stangorson rupse tăcerea. El declară că, de acum încolo, nu se va mai îndepărta de apartamentul fiicei sale. Ea a încercat în mod

inutil să i se opună. El a aderat ferm la scopul său. Se va instala acolo în această noapte, a spus el. Preocupat exclusiv de sănătatea fiicei sale, el şi-a reproşat că i-a părăsit patul. Apoi, brusc, a început să vorbească cu ea de parcă ar fi fost un copil mic. I-a zâmbit şi nu părea să ştie nici ce spunea, nici ce făcea. Ilustrul profesor îşi pierduse minţile. Domnişoara Stangorson, pe un ton de suferinţă tandră, a spus: *„Tată! Tată!”* Tăticul Jacques îşi suflă nasul, iar Frederic Larsan este obligat să se întoarcă pentru a-şi ascunde emoţia. Cât despre mine, eu nu sunt în stare nici să gândesc, nici să simt.

Am simţit un dispreţ infinit pentru mine însumi.

Era prima dată când Frederic Larsan, ca şi mine, se afla faţă în faţă cu domnişoara Stangorson de la atacul din Camera Galbenă. Ca şi mine, insistase să i se permită să-i pună întrebări nefericitei doamne, dar nu i se permisese, la fel ca şi mie. Lui, la fel ca şi mie, i se dăduse acelaşi răspuns: Domnişoara Stangorson era prea slăbită ca să ne primească.

Întrebările judecătorului de instrucţie o obosiseră peste poate. Era evident intenţionat ca ea să nu ne dea vreun ajutor în cercetările noastre. Eu nu eram surprins, dar lui Frederic Larsan îi displăcuse dintotdeauna această comportare. Este adevărat că el şi cu mine aveam o teorie

total diferită despre crimă.

Încă mă surprind repetând din adâncurile inimii mele:

„Salveaz-o! Salveaz-o fără ca el să vorbească!” Cine este el

— Criminalul? Ia-l şi închide-i gura. Dar domnul Darzac mi-a clarificat că, pentru a-i închide gura, trebuie omorât. Am oare dreptul să-l omor pe criminalul domnişoarei Stangorson? Nu, nu aveam. Dar numai să-mi dea ocazia! Să descopăr dacă este o creatură din carne şi oase! Să-i văd trupul mort, deoarece nu poate fi prins viu.

Dacă aş putea s-o fac pe această femeie, care nici nu pare să ne privească, să înţeleagă! Ea este absorbită de temerile ei şi de suferinţa minţii tatălui ei. Şi eu nu pot face nimic ca să o salvez. Da, voi merge să lucrez încă o dată şi voi realiza minuni.

Mă îndrept către ea. Aş vorbi cu ea. Aş implora-o să aibă încredere în mine. Aş vrea, pe scurt, să o fac să înţeleagă, doar pe ea, că ştiu cum a scăpat criminalul din Camera Galbenă, că i-am ghicit motivele pentru păstrarea secretului şi că îmi este milă de ea din toată inima. Dar prin gesturile ei, ne ruga să o lăsăm în pace, exprimându-şi plictiseala şi necesitatea unei odihne imediate. Domnul Stangorson ne-a rugat să ne întoarcem în camerele noastre şi ne-a mulţumit. Frederic Larsan şi eu ne-am înclinat în

faţa lui şi, urmaţi de Tăticul Jacques, am reintrat în galerie. L-am auzit pe Larsan murmurând: *„Straniu! Straniu!”* Mi-a făcut un semn să merg cu el în camera lui. În prag se întoarse spre Tăticul Jacques.

— L-ai văzut în mod distinct? întrebă el.

— Pe cine?

— Pe bărbat.

— Văzut! Păi, avea o barbă mare roşie şi păr roşu.

— Aşa mi s-a părut şi mie, am spus.

— Şi mie, spuse Larsan.

Marele Frederic şi eu eram singuri în camera lui, acum, ca să vorbim despre lucrul ăsta. Am vorbit cam o oră, întorcând chestiunea pe toate feţele şi privind-o din toate părţile. Din întrebările pe care mi le-a pus, din explicaţiile pe care mi le-a dat, îmi este clar că, în ciuda simţurilor noastre, el este convins că bărbatul a dispărut printr-un coridor secret din castel, cunoscut numai lui.

— El cunoaşte castelul, mi-a spus. Îl cunoaşte bine.

— Este mai degrabă un bărbat înalt, bine făcut, am sugerat eu.

— Este atât de înalt, cât vrea să fie, murmură Frederic.

— Înţeleg, am spus. Dar cum vă explicaţi părul lui şi barba sa roşii?

— Prea multă barbă, prea mult păr – false, spune Frederic.

— Asta este uşor de spus. Întotdeauna vă gândiţi la Robert Darzac. Nu puteţi scăpa de ideea aceea? Eu sunt sigur că este nevinovat.

— Cu atât mai bine. Aşa sper, dar totul îl condamnă. Aţi observat urmele de pe covor? Veniţi să le vedeţi.

— Le-am văzut. Sunt urmele de ghete elegante, aceleaşi pe care le-am văzut la marginea lacului.

— Puteţi să negaţi că îi aparţin lui Robert Darzac?

— Bineînţeles, poţi să te şi înşeli.

— Aţi observat că urmele acelea de paşi merg doar într-o singură direcţie? Că nu sunt urme de întoarcere?

Când bărbatul a ieşit din cameră, urmărit de noi toţi, paşii lui nu au lăsat urme în spatele lor.

— Probabil că a fost în cameră de ore bune. Noroiul de pe ghetele lui s-a uscat şi el s-a mişcat cu atâta rapiditate, în vârful picioarelor. Noi l-am văzut alergând, dar nu i-am auzit paşii. Deodată am pus capăt acestei vorbării inutile, lipsite de orice sens, şi i-am făcut un semn lui Larsan să asculte.

— Acolo, dedesubt, cineva închide o uşă.

Mă ridic. Larsan mă urmează. Coborâm la parterul castelului. Îl conduc către cămăruţa semicirculară de sub

terasa de dedesubtul ferestrei galeriei „care se întoarce”. Îi arăt uşa, acum închisă, deschisă cu puţin timp în urmă, sub care este vizibilă o dungă de lumină.

— Pădurarul! spune Frederic.

— Veniţi! şoptesc eu.

Pregătit – nu ştiu de ce – să cred că pădurarul este vinovatul, mă duc la uşă şi ciocănesc în ea. Unii ar putea să creadă că ne-a luat cam mult ca să ne gândim la pădurar, deoarece prima preocupare a noastră, după ce am descoperit că criminalul ne-a scăpat în galerie, ar fi trebuit să fie să căutăm peste tot altundeva – în jurul castelului, în parc.

Dacă această critică ar fi fost făcută la acel moment, noi am fi putut doar să răspundem că criminalul dispăruse din galerie într-o asemenea manieră, încât ne-am gândit că nu mai era pe niciunde! Ne evitase când eram cu toţii cu braţele întinse gata să-l înşfăcăm, când aproape că îl atingeam. Nu mai aveam motive să sperăm că am putea limpezi misterul în acea noapte.

Imediat ce am ciocănit la uşă, ea a fost deschisă şi pădurarul ne-a întrebat liniştit ce voiam. Era dezbrăcat şi se pregătea să meargă la culcare. Patul nu fusese încă deranjat.

Am intrat şi ne-am arătat surprinderea.

— Încă nu v-aţi băgat în pat?

— Nu, răspunse el grosolan. Tocmai am făcut un tur prin parc şi prin păduri. De-abia m-am întors şi sunt obosit.

Noapte bună!

— Ascultaţi! am spus eu. Cam acum o oră, era o scară lângă fereastra dumneavoastră.

— Care scară? Nu am văzut nicio scară. Noapte bună! Şi pur şi simplu ne-a dat afară din cameră. Când eram afară, m-am uitat la Larsan. Faţa lui era impenetrabilă.

— Ei bine? am spus.

— Ei bine? a repetat el.

— Vă deschide aceasta noi perspective?

Nu aveai cum să nu observi proasta dispoziţie a lui Larsan. Reintrând în castel, l-am auzit mormăind:

— Ar fi straniu, foarte straniu, dacă m-am amăgit în acea privinţă!

Părea să vorbească cu mine, mai degrabă decât cu el însuşi. El adăugă:

— În orice caz, vom şti curând ce să credem.

Dimineaţa va aduce lumină în acest caz.»

Capitolul XVIII

Rouletabille a trasat un cerc între cele două umflături din fruntea sa

(EXTRAS DIN CARNETUL DE NOTIŢE AL LUI JOSEPH ROULETABILLE)

„Ne-am despărţit în pragurile camerelor noastre, cu o strângere de mână melancolică. Eram bucuros că am trezit în el suspiciunea erorii. Creierul său era unul original, foarte inteligent, dar... fără metodă. Nu m-am băgat în pat. Am aşteptat sosirea luminii zilei şi apoi am coborât în faţa castelului şi am făcut un ocol, examinând fiecare urmă de paşi venind către el sau dinspre el. Acestea, totuşi, erau atât de amestecate şi confuze, încât nu am reuşit să înţeleg nimic din ele. Aici aş putea să fac o remarcă: nu sunt obişnuit să acord o importanţă exagerată semnelor exterioare lăsate în urma unei crime.

Metoda care scoate la iveală criminalul prin intermediul urmelor paşilor săi este cu totul şi cu totul primitivă.

Atât de multe urme de paşi sunt identice. Totuşi, în

starea de tulburare a minţii mele, am mers în curtea părăsită şi m-am uitat la toate urmele de paşi pe care le-am putut descoperi acolo căutând indicii, ca o bază pentru raţionament.

Dacă aş putea găsi un punct de pornire corect! În disperare, m-am aşezat de unul singur pe o piatră. Timp de peste o oră, m-am ocupat cu munca simplă şi obişnuită a unui poliţist. Ca şi cel mai puţin inteligent dintre detectivi, am mers orbeşte pe urmele de paşi care nu îmi spuneau cu nimic mai mult decât puteau.

Am ajuns la concluzia că eram un prost, mai jos pe scara inteligenţei chiar decât poliţia romancierilor moderni.

Romancierii construiesc munţi de stupiditate dintr-o urmă de pas pe nisip, sau din amprenta unei mâini pe perete. Astfel ajung la închisoare oameni nevinovaţi. Ar putea convinge un judecător de instrucţie sau pe şeful unui departament de detectivi, dar nu este o dovadă. Voi, scriitorii, uitaţi că ceea ce ne oferă simţurile nu este dovadă. Dacă iau cunoştinţă de ceea ce îmi este oferit de către simţuri, o fac doar pentru a aduce rezultatele în cadrul cercului raţionamentului meu.

Acel cerc poate fi cel mai circumscris, dar dacă este, are acest avantaj, nu susţine altceva decât adevărul! Da, jur că nu am utilizat niciodată dovezile simţurilor altfel

decât ca servitori ai raţiunii mele. Nu le-am permis niciodată să-mi devină stăpâni. Nu au făcut din mine acel lucru monstruos, mai rău decât un orb, un om care vede în mod fals. Şi de aceea pot triumfa peste eroarea ta şi peste inteligenţa ta pur şi simplu animală, Frederic Larsan.

Fii, deci, curajos, prietene Rouletabille. Este imposibil ca incidentul galeriei inexplicabile să se afle în afara cercului raţiunii tale. Ştii asta! Atunci, ai încredere şi pune-te pe gânduri şi nu uita că ai prins capătul corect când ai tras acel cerc în mintea ta, în interiorul căruia să dezvălui acest joc misterios al circumstanţelor.

Să pornim, încă o dată! Du-te înapoi în galerie. Ia-ţi poziţia pe raţiunea ta şi reazemă-te pe ea, aşa cum Frederic Larsan se reazemă pe bastonul său. Vei dovedi curând că marele Frederic nu este altceva decât un prost.

30 octombrie. La amiază.

JOSEPH ROULETABILLE”

„Am acţionat aşa cum am plănuit. Cu capul în flăcări, mi-am urmat înapoi drumul către galerie şi, fără să fi găsit nimic mai mult decât ceea ce văzusem în noaptea anterioară, apucătura corectă pe care o luasem asupra raţiunii mele m-a atras către ceva atât de important, încât a trebuit să mă agăţ de el pentru a mă salva de la cădere.

Acum e timpul pentru putere şi răbdare, pentru a găsi urme raţionale care să se potrivească cu judecata mea, şi acestea trebuie să se înscrie în cercul pe care l-am trasat între cele două umflături de pe fruntea mea!

30 octombrie. La miezul nopţii.

JOSEPH ROULETABILLE”

Capitolul XIX

Rouletabille mă invită la micul dejun la Hanul Donjon

Doar mai târziu mi-a trimis Rouletabille carnetul de notiţe în care scrisese amănunţit povestea fenomenului galeriei inexplicabile. În ziua când am ajuns la Glandier şi m-am alăturat lui în camera sa, el mi-a povestit, în cele mai mici detalii, tot ceea ce am relatat deja, spunându-mi, de asemenea, cum petrecuse câteva ore în Paris, unde nu aflase nimic care ar fi putut să-i fie de vreun ajutor.

Evenimentul galeriei inexplicabile se petrecuse în noaptea dintre 29 şi 30 octombrie, adică cu trei zile înainte de reîntoarcerea mea la castel. Deci, pe 2 noiembrie m-am întors la Glandier, chemat acolo de telegrama prietenului meu şi luând revolverele cu mine.

Acum mă aflu în camera lui Rouletabille, iar el şi-a terminat relatarea.

În timp ce îmi spunea povestea, am observat că ştergea în continuu sticla ochelarilor pe care îi găsise pe masă. Din evidenta plăcere pe care i-o procura să umble cu

ei, am simţit că ei trebuie să fie una dintre acele dovezi raţionale destinate să se înscrie în ceea ce el numise cercul capătului corect al raţionamentului său. Acest mod straniu şi unic al său de a se exprima în termeni minunat de adecvaţi gândurilor sale nu mă mai surprindea. Deseori era necesar să-i cunosc gândirea pentru a înţelege termenii pe care îi folosea şi nu era uşor să pătrunzi în gândirea lui Rouletabille.

Creierul tânărului era unul dintre cele mai ciudate chestii pe care le-am observat vreodată. Rouletabille mergea înainte pe direcţia netedă a felului său de a fi, fără a suspecta uimirea şi chiar zăpăceala pe care o trezea în alţii. Sunt sigur că nu era nici el câtuşi de puţin conştient de originalitatea geniului său. El era el însuşi şi degajat oriunde se întâmpla să se afle.

Când şi-a terminat relatarea, m-a întrebat ce credeam despre ea. I-am răspuns că eram foarte încurcat de întrebarea lui. Apoi mă rugă să încerc, la rândul meu, să-mi apuc raţiunea de „capătul corect”.

— Foarte bine, am spus. Mi se pare că punctul de plecare al raţionamentului meu ar fi acesta: nu este nicio îndoială că criminalul pe care l-aţi urmărit se afla în galerie.

Am făcut o pauză.

— După un început atât de bun, nu ar trebui să te

opreşti atât de curând, exclamă el. Haide, mai fă un efort.

— O să încerc. Din moment ce el a dispărut din galerie, fără să fi trecut prin vreo uşă sau fereastră, trebuie să fi scăpat printr-o altă deschizătură.

Rouletabille se uită la mine cu milă, zâmbi nepăsător şi observă că raţionam ca un poştaş, sau... ca Frederic Larsan. Rouletabille avea stări alternative de admiraţie şi dispreţ pentru marele Frederic. Totul depindea dacă descoperirile lui Larsan se potriveau sau nu cu raţionamentul lui Rouletabille. Când se potriveau, el exclamă: *„Chiar este mare!”* Când nu se potriveau, el mârâia şi mormăia, *„Ce măgar!”* Era o latură meschină a caracterului nobil al acestui tânăr ciudat.

Ne ridicasem şi el mă conduse în parc. Când am ajuns în curte şi ne îndreptam spre poartă, zgomotul de storuri împinse la perete ne-a făcut să ne întoarcem capetele şi am văzut, la fereastra primului etaj al castelului, chipul roşcovan şi proaspăt bărbierit al unei persoane pe care nu am recunoscut-o.

— Salut! mormăi Rouletabille. Arthur Rance!

Îşi lăsă capul în jos, grăbi pasul şi l-am auzit întrebându-se printre dinţi: *„Era oare în castel în noaptea aia? Ce caută aici?”*

Eram la o oarecare distanţă de castel când l-am

întrebat cine era acest Arthur Rance şi cum de ajunsese să-l cunoască. E mi-a făcut referire la povestirea din acea dimineaţă şi mi-am amintit că domnul Arthur W. Rance era americanul din Philadelphia cu care el băuse atât de multe pahare la recepţia de la Elysee.

— Dar nu trebuia el să plece din Franţa aproape imediat? l-am întrebat.

— Fără îndoială, de aceea sunt surprins să îl mai văd aici şi nu doar în Franţa, ci, mai presus de orice, la Glandier.

Nu a sosit în dimineaţa aceasta şi nu a ajuns aici noaptea trecută. Deci, trebuie să fi ajuns aici înainte de cină. De ce nu mi-au spus portarii?

I-am reamintit prietenului meu, apropo de portari, că încă nu îmi spusese ce făcuse să le obţină eliberarea.

Eram aproape de căsuţă. Domnul şi doamna Bernier ne-au văzut venind. Un zâmbet sincer le-a luminat feţele. Nu păreau să ţină ascuns vreun sentiment de ostilitate din cauza reţinerii lor. Tânărul meu prieten îi întrebă la ce oră sosise domnul Arthur Rance. Ei au răspuns că nu ştiau că el se afla la castel. Trebuie să fi sosit în timpul serii anterioare, dar ei nu au trebuit să-i deschidă poarta, deoarece, fiind un mare călător şi nedorind să fie trimisă o trăsură ca să-l întâmpine, era obişnuit să coboare la cătunul Saint Michel, de unde venea la castel prin pădure. El

ajungea în parc prin grota Sfintei Genevieve, peste portiţa căreia sărea, aceasta dând în parc. În timp ce portari vorbeau, am văzut faţa lui Rouletabille întunecându-se şi înfăţişând dezamăgirea, o dezamăgire, fără îndoială, faţă de sine însuşi. Evident că era puţin iritat, după ce muncise atât de mult la faţa locului, cu o studiere atât de amănunţită a oamenilor şi evenimentelor de la Glandier, că trebuise să afle acum că Arthur Rance era obişnuit să viziteze castelul.

— Spuneţi că domnul Arthur Rance este obişnuit să vină la castel. Când a venit aici ultima dată?

— Nu putem să vă spunem cu exactitate, răspunse doamna Bernier – acesta e numele portăresei – nu aveam cum să ştim în timp ce ne ţineau în închisoare. În plus, întrucât domnul vine la castel fără să treacă prin poarta noastră, el pleacă pe acelaşi drum pe care vine.

— Ştiţi când a venit prima oară?

— Oh da, domnule! În urmă cu nouă ani.

— Deci era în Franţa în urmă cu nouă ani, spuse Rouletabille. Şi, de atunci, din câte ştiţi dumneavoastră, de câte ori a fost la Glandier?

— De trei ori.

— Când a venit ultima oară, din câte ştiţi?

— Cu o săptămână înainte de atentatul din Camera

Galbenă.

Rouletabille puse încă o întrebare, de data aceasta adresându-se în special femeii:

— În galeria din parchet?

— În galeria din parchet, răspunse ea.

— Mulţumesc! spuse Rouletabille. Fiţi pregătită pentru astă-seară.

El grăi ultimele cuvinte cu degetul la buze, de parcă ar fi ordonat tăcere şi discreţie.

Am părăsit parcul şi am pornit-o pe drumul spre Hanul Donjon.

— Mănânci des aici?

— Uneori.

— Dar serveşti şi mesele de la castel?

— Da, Larsan şi cu mine suntem uneori serviţi în una dintre camerele noastre.

— Nu te-a invitat domnul Stangorson vreodată la masa lui?

— Niciodată.

— Îi displace prezenţa ta la castel?

— Nu ştiu, dar, în orice caz, nu ne face să ne simţim ca şi cum l-am încurca.

— Nu-ţi pune întrebări?

— Niciodată. Se află în aceeaşi stare a minţii ca

aceea în care se afla la uşa Camerei Galbene, când fiica lui era atacată şi când a spart uşa şi nu a găsit criminalul. Este convins, din moment ce nu a putut descoperi nimic, că nu este niciun motiv ca noi să fim în stare să descoperim mai mult decât el.

Dar şi-a făcut o datorie, de când Larsan şi-a exprimat teoria, să nu ni se opună.

Rouletabille se cufundă în gânduri din nou pentru ceva timp. Se trezi mai târziu, ca să-mi spună cum reuşise să îi elibereze pe cei doi portari.

— Am fost recent să-l văd pe domnul Stangorson şi am luat cu mine o bucată de hârtie pe care era scris: *„Promit, orice ar spune ceilalţi, să-i păstrez în serviciul meu pe cei doi servitori credincioşi, Bernier şi soţia lui”.* I-am explicat că, semnând acel document, mă va ajuta să-i forţez pe cei doi oameni să vorbească şi mi-am declarat siguranţa în nevinovăţia lor totală în chestiunea crimei. Aceasta era şi părerea lui, de asemenea. Judecătorul de instrucţie a prezentat documentul soţilor Bernier, după ce a fost semnat, care apoi au vorbit. Ei au spus ceea ce eram sigur că vor spune, imediat ce au fost siguri că nu-şi vor pierde posturile.

Făceau braconaj pe proprietăţile domnului Stangorson şi, în timp ce făceau braconajul, în noaptea

crimei, au fost descoperiţi nu departe de pavilion, în momentul când era comisă atrocitatea. Câţiva iepuri, pe care îi prindeau astfel, erau vânduţi proprietarului de la Hanul Donjon, care îi servea clienţilor, sau îi trimitea la Paris. Acesta era adevărul, aşa cum am ghicit de la început. Îţi aminteşti ce am spus, intrând în Hanul Donjon? *„Va trebui să mâncăm carne roşie, acum!”*

Am auzit cuvintele în aceeaşi dimineaţă când am sosit la poarta parcului. Şi tu le-ai auzit, dar nu le-ai acordat nicio importanţă. Îţi aminteşti, când am ajuns la poarta parcului, că ne-am oprit să ne uităm la un bărbat care alerga pe lângă zid, uitându-se la ceas în fiecare minut. Acela era Larsan. Ei bine, în spatele nostru, proprietarul Hanului Donjon, stând în pragul său, i-a spus cuiva dinăuntru: *„Va trebui să mâncăm carne roşie, acum”.*

De ce acel „acum”? Când te afli, ca şi mine, în căutarea unui secret ascuns, nu-ţi poţi permite să-ţi scape nimic. Trebuie să ştii înţelesul tuturor lucrurilor. Noi sosisem într-un colţ de ţară cam izolat care fusese întors cu susul în jos de o crimă, iar raţiunea mea m-a condus să suspectez fiecare frază care putea avea însemnătate pentru evenimentul acelei zile. „Acum”, am presupus că înseamnă, „de la crimă”. În cursul investigaţiei mele, prin urmare, am căutat să găsesc o relaţie între acea frază şi tragedie. Am

mers la Hanul Donjon pentru micul dejun, am repetat fraza şi am văzut, din surprinderea şi tulburarea de pe chipul Tăticului Mathieu, că nu îi exagerasem importanţa, în ceea ce-l privea pe el. Tocmai aflasem că portarii fuseseră arestaţi. Tăticul Mathieu vorbea despre ei ca despre nişte prieteni dragi, oameni pentru care îţi pare rău. Era o îmbinare nesăbuită de idei, mi-am spus în sinea mea. „Acum”, când portarii sunt arestaţi, „va trebui să mâncăm carne roşie”. Fără portari, gata cu vânatul! Ura exprimată de Tăticul Mathieu faţă de pădurarul domnului Stangorson, o ură care pretindea că este împărtăşită şi de către portari, m-a dus repede cu gândul la braconaj. Acum, întrucât toate dovezile arătau că portarii nu erau în pat la momentul tragediei, de ce erau ei pe afară în acea noapte? Ca participanţi la crimă? Nu eram dispus să cred asta. Deja ajunsesem la concluzia, prin paşii pe care ţi-i voi relata mai târziu, că asasinul nu avea niciun complice şi că tragedia conţinea un mister între domnişoara Stangorson şi criminalul ei, un mister cu care portari nu aveau nimic de-a face.

Cu această teorie în gând, am căutat dovezi în căsuţa lor, în care, după cum ştii, am intrat. Acolo, am găsit sub patul lor nişte arcuri şi sârmă din alamă. *„Ah!”* m-am gândit, *„aceste lucruri explică de ce erau afară în parc în*

timpul nopţii!”

Nu am fost surprins de tăcerea încăpăţânată pe care au păstrat-o în faţa judecătorului de instrucţie, chiar sub o acuzaţie atât de gravă ca aceea de a fi complici la crimă. Braconajul urma să îi salveze de Curtea cu Juraţi, dar ar duce la pierderea posturilor lor şi, întrucât erau perfect siguri de nevinovăţia lor în ce priveşte crima, sperau ca acest lucru să fie curând stabilit şi atunci braconajul lor ar fi putut să continue ca până atunci. Puteau oricând să mărturisească mai târziu.

Eu, totuşi, le-am grăbit mărturisirea cu ajutorul documentului pe care l-a semnat domnul Stangorson. Ei au dat toate „dovezile” necesare, au fost puşi în libertate şi acum au o vie recunoştinţă faţă de mine. De ce nu i-am eliberat mai devreme? Pentru că nu eram sigur că nu era mai mult decât braconajul împotriva lor. Voiam să studiez terenul. Cum treceau zilele, convingerea mea devenea din ce în ce mai mare.

În ziua de după evenimentele din galeria inexplicabilă aveam nevoie de un ajutor pe care să mă pot baza, aşa că am decis să le aranjez eliberarea imediată.

Astfel s-a explicat Joseph Rouletabille. Încă o dată, nu m-am putut abţine să nu fiu uimit de simplitatea raţionamentului care îl adusese la adevărul chestiunii. Cu

siguranţă, acesta nu era mare lucru, dar cred eu însumi că, într-una din zile, tânărul va explica tragedia înspăimântătoare a Camerei Galbene, ca şi fenomenul galeriei inexplicabile cu aceeaşi simplitate.

Am ajuns la Hanul Donjon şi am intrat.

De această dată nu l-am văzut pe proprietar, ci am fost primiţi cu un zâmbet plăcut de către hangiţă. Deja am descris încăperea în care ne aflam şi am făcut o prezentare fugară a încântătoarei femei blonde, cu ochi blânzi, care a început imediat să ne pregătească micul dejun.

— Ce mai face Tăticul Mathieu? întrebă Rouletabille.

— Nu cu mult mai bine, nu cu mult mai bine. Încă este imobilizat la pat.

— Reumatismul încă se ţine de el, deci?

— Da. Noaptea trecută am fost obligată din nou să-i dau morfină, singurul medicament care îi aduce vreo uşurare. Ea vorbi cu o voce blândă. Totul legat de ea exprima blândeţe. Era, într-adevăr, o femeie frumoasă. Oarecum cu un aer de indolenţă, cu ochi mari, aparent negru-albăstrui – ochi amoroşi. Oare era ea fericită alături de soţul ei urâcios, reumatic? Scena la care fuseserăm odată prezenţi nu ne-a făcut să credem că era, totuşi era ceva în atitudinea ei care nu sugera disperarea. Ea dispăru în bucătărie să ne pregătească masa, lăsând pe masă o

sticlă cu cidru excelent. Rouletabille umplu ulcioarele din pământ, îşi încărcă pipa şi-mi explică liniştit care erau motivele pentru care îmi ceruse să vin la Glandier cu revolverele.

— Da, spuse el, privind contemplativ la norii de fum pe care îi pufăia. Da, dragul meu prieten, îl aştept pe asasin în această seară.

Urmă o tăcere scurtă, pe care am avut grijă să nu o întrerup, şi apoi el continuă:

— Noaptea trecută, chiar când mă duceam la culcare, domnul Robert Darzac a bătut la uşa mea. Când a intrat, mi-a mărturisit că era forţat să se întoarcă la Paris ziua următoare, adică în această dimineaţă. Motivul care făcea această călătorie necesară era în acelaşi timp categoric şi misterios. Nu îi era posibil să îmi explice obiectul ei mie. *„Plec şi totuşi”,* a adăugat el, *„mi-aş da viaţa ca să nu o părăsesc pe domnişoara Stangorson în acest moment”.* Nu a încercat să ascundă faptul că o credea încă o dată în pericol. *„Nu m-ar uimi prea mult dacă ceva se întâmplă mâine noapte”,* a mărturisit el, *„şi totuşi trebuie să fiu absent. Nu mă pot întoarce la Glandier înaintea dimineţii de poimâine”.*

L-am rugat să se explice şi aceasta este tot ce mi-a spus. Anticiparea pericolului care urma să vină i-a venit

doar din coincidenţa că domnişoara Stangorson fusese de două ori atacată şi în ambele dăţi el fusese absent. În noaptea incidentului galeriei inexplicabile, el fusese obligat să fie plecat de la Glandier. În noaptea tragediei din Camera Galbenă, el de asemenea nu putuse să fie la Glandier, deşi aceasta era prima oară când declara acest lucru. Acum, un om atât de mişcat, care totuşi va pleca, trebuie să acţioneze sub constrângere, trebuie să dea ascultare unei voinţe mai puternice decât a lui. Aşa am raţionat şi i-am şi spus-o. El a răspuns

„Poate”. L-am întrebat dacă domnişoara Stangorson îl constrângea. El a protestat că nu. Hotărârea lui de a pleca la Paris fusese luată fără nicio consultare cu domnişoara Stangorson.

Ca să scurtez povestea, el a repetat că credinţa lui în posibilitatea unui nou atac era fondată numai pe extraordinara coincidenţă. *„Dacă i se întâmplă ceva domnişoarei Stangorson”,* a spus el, *„va fi groaznic pentru amândoi.*

Pentru ea, deoarece viaţa ei ar fi în pericol, pentru mine, deoarece nu am putut nici să o apăr, nici să spun unde am fost. Sunt perfect conştient de suspiciunea aruncată asupra mea. Judecătorul de instrucţie şi domnul Larsan sunt amândoi pe punctul de a crede în vinovăţia

mea. Larsan a fost pe urmele mele data trecută când am fost la Paris şi am avut o groază de probleme ca să scap de el". „De ce nu îmi spuneţi acum numele criminalului, dacă îl ştiţi?" i-am strigat.

Domnul Darzac a părut extrem de tulburat de întrebarea mea şi îmi răspunse pe un ton ezitant: *„Eu? Eu să ştiu numele criminalului? Păi, cum aş putea eu să ştiu numele?"*

I-am răspuns imediat: *„De la domnişoara Stangorson".*

A devenit atât de palid, încât am crezut că o să leşine şi am văzut că pusesem degetul pe rană. Domnişoara şi el cunoşteau numele criminalului! Când şi-a revenit, mi-a spus:

„Vă voi părăsi. De când aţi venit aici, v-am apreciat inteligenţa excepţională şi ingenuitatea de neegalat. Dar vă cer acest serviciu. Poate greşesc să mă tem de un atac în timpul nopţii care vine, dar, deoarece trebuie să acţionez cu prevedere, contez pe dumneavoastră să vegheaţi, la orice tentativă care s-ar putea face. Luaţi orice pas necesar pentru a o proteja pe domnişoara Stangorson. Ţineţi o observaţie cât se poate de atentă asupra camerei ei. Nu vă duceţi la culcare, să nu vă permiteţi niciun moment de odihnă. Bărbatul de care ne temem este remarcabil de

viclean, de o viclenie care nu a fost egalată vreodată. Dacă vegheaţi, chiar viclenia lui o poate salva, deoarece este imposibil ca el să nu ştie că dumneavoastră vegheaţi şi, ştiind-o, s-ar putea să nu îndrăznească”.

L-am întrebat *„I-aţi vorbit despre toate acestea domnului Stangorson?”* şi mi-a răspuns: *„Nu. Nu doresc ca el să mă întrebe, cum aţi făcut-o dumneavoastră, numele criminalului. Vă spun toate acestea, domnule Rouletabille, deoarece am mare, foarte mare încredere în dumneavoastră.*

Ştiu că nu mă suspectaţi”.

Bietul om vorbea în spasme. Suferea în mod evident.

Mi-a fost milă de el, cu atât mai mult cu cât eram sigur că mai degrabă s-ar fi lăsat omorât, decât să-mi spună cine era criminalul. Cât despre domnişoara Stangorson, am simţit că ea mai degrabă s-ar lăsa asasinată decât să-l denunţe pe bărbatul din Camera Galbenă şi din galeria inexplicabilă.

Bărbatul cu siguranţă o domină, sau chiar pe amândoi, cu o putere impenetrabilă. Ei nu se temeau de nimic atât de mult ca de posibilitatea ca domnul Stangorson să ştie că fiica lui era „ţinută” de atacatorul ei. L-am făcut pe domnul Darzac să înţeleagă că se explicase suficient şi că se putea abţine de la a-mi spune mai mult

decât îmi spusese deja. I-am promis că voi veghea toată noaptea. El a insistat ca eu să stabilesc o barieră absolut impenetrabilă în jurul camerei domnişoarei Stangorson, în jurul budoarului unde dormeau surorile medicale şi în jurul salonului, unde, de când cu chestiunea galeriei inexplicabile, dormea domnul Stangorson. Pe scurt, trebuia să pun un cordon în jurul întregului apartament.

Din această insistenţă, am înţeles că domnul Darzac nu intenţiona doar să-i facă imposibil bărbatului aşteptat să ajungă la camera domnişoarei Stangorson, ci să facă acea imposibilitate atât de clară, încât, văzându-se aşteptat, să plece imediat. Aşa am interpretat eu ultimele lui cuvinte, când ne-am despărţit: *„Puteţi să menţionaţi suspiciunile despre atacul aşteptat domnului Stangorson, Tăticului Jacques, lui Frederic Larsan şi tuturor din castel”.*

Bietul om m-a părăsit fără să ştie ce mai spunea.

Tăcerea mea şi ochii mei i-au spus că ghicisem o mare parte a secretului său. Şi, într-adevăr, trebuie să fi fost la capătul simţirilor, ca să vină la mine la o asemenea oră şi să o abandoneze pe domnişoara Stangorson în ciuda ideii sale fixe referitor la consecinţe.

Când a plecat, am început să mă gândesc că ar trebui să folosesc o viclenie şi mai mare decât a lui, astfel încât, dacă bărbatul ar veni în acea noapte, să nu suspecteze

nicio clipă că venirea lui era aşteptată. Cu siguranţă! O să-i permit să ajungă înăuntru suficient de mult, astfel încât, viu sau mort, să-i pot vedea faţa clar! Trebuie să scăpăm de el.

Domnişoara Stangorson trebuie să fie eliberată de acest pericol iminent continuu.

Da, băiete, spuse Rouletabille, după ce şi-a pus pipa pe masă şi şi-a golit ulciorul cu cidru, trebuie să-i văd faţa distinct, ca să fiu sigur că se imprimă pe acea parte a creierului unde mi-am trasat cercul de raţionament.

Hangiţa reapăru în acel moment, aducând tradiţionala omletă cu şuncă. Rouletabille o tachină puţin, iar ea luă gluma cu cel mai încântător umor.

— Este mult mai veselă când Tăticul Mathieu este în pat cu reumatism, îmi spuse Rouletabille.

Dar eu nu aveam ochi nici pentru zâmbetele lui Rouletabille, nici pentru cele ale proprietăresei. Eram complet absorbit de ultimele cuvinte ale tânărului meu prieten şi de gândul la comportamentul straniu al domnului Robert Darzac. Când şi-a terminat omleta şi eram din nou singuri, Rouletabille îşi continuă povestirea confidenţelor.

— Când ţi-am trimis telegrama în această dimineaţă, a spus el, aveam numai cuvântul domnului Darzac conform căruia „probabil” asasinul va veni astă-seară. Acum pot spune că va veni cu siguranţă. Îl aştept.

— Ce te-a făcut să simţi această siguranţă?

— Sunt sigur de la zece şi jumătate în dimineaţa aceasta că va veni. Am ştiut asta înainte să-l vedem pe Arthur Rance la fereastră din curte.

— Ah! am spus, dar, din nou... ce te-a făcut aşa de sigur? Şi de ce de la zece şi jumătate în dimineaţa asta?

— Pentru că, la zece şi jumătate, am avut dovada că domnişoara Stangorson făcea orice efort ca să-i permită criminalului intrarea, pe când domnul Darzac a luat precauţii împotriva acestui lucru.

— Este imposibil aşa ceva! am strigat. Nu mi-ai spus tu că domnişoara Stangorson îl iubeşte pe domnul Darzac?

— Ţi-am spus pentru că acesta este adevărul.

— Atunci, nu vezi nimic straniu?

— Totul, în acest caz, este straniu, prietene, dar crede-mă pe cuvânt, ciudăţenia pe care o simţi tu acum este nimic pe lângă ciudăţenia ce va veni!

— Trebuie admis, deci, am spus, că domnişoara Stangorson şi criminalul ei comunică... în orice caz în scris?

— Admite, prietene, admite! Nu rişti nimic! Ţi-am spus despre scrisoarea lăsată pe masă, în noaptea chestiunii cu galeria inexplicabilă, scrisoare care a dispărut în buzunarul domnişoarei Stangorson. De ce să nu fi fost o somaţie pentru o întâlnire? Nu ar putea el, imediat ce a fost

sigur de absenţa lui Darzac, să stabilească întâlnirea pentru „noaptea care vine”?

Şi prietenul meu râse în tăcere. Sunt momente când mă întreb dacă nu râde de mine.

Uşa hanului se deschise. Rouletabille era în picioare aşa de brusc, încât ai fi putut să crezi că primise un şoc electric.

— Domnule Arthur Rance! strigă el.

Domnul Arthur Rance stătea în faţa noastră, înclinându-se calm.

Capitolul XX

Un act al domnişoarei Stangorson

— Vă aduceţi aminte de mine, domnule? întrebă Rouletabille.

— Perfect! răspunse Arthur Rance. Te recunosc drept băiatul de la bar.

Faţa lui Rouletabille s-a împurpurat când a fost numit „Băiat”.

— Vreau să dau mâna cu tine. Eşti un tip mititel şi deştept. Americanul îşi întinse mâna şi Rouletabille, relaxându-se din încruntare, o strânse şi mi-l prezentă pe domnul Arthur Rance. L-a invitat să ia parte la masa noastră.

— Nu, mulţumesc. Am luat micul dejun cu domnul Stangorson.

Arthur Rance vorbea franceza la perfecţie, aproape fără accent.

— Nu mă aşteptam să am plăcerea să vă văd din nou, domnule. Am crezut că trebuia să plecaţi din Franţa în ziua de după recepţia de la Elysee.

Rouletabille şi cu mine, în exterior indiferenţi, am ascultat cu toată atenţia fiecare cuvânt pe care avea să-l spună americanul.

Faţa roşu purpurie a bărbatului, pleoapele lui grele, ticurile lui nervoase, toate vorbeau despre dependenţa lui de băutură. Cum se făcea că un specimen atât de deplorabil de om era atât de apropiat de domnul Stangorson?

Câteva zile mai târziu, am aflat de la Frederic Larsan, care, ca şi noi, era surprins şi mistificat de înfăţişarea şi primirea lui la castel, că domnul Rance fusese alcoolic doar de vreo cincisprezece ani, adică, de când profesorul şi fiica

sa părăsiseră Philadelphia. În timpul în care familia Stangorson trăise în America, ei fuseseră foarte apropiaţi de Arthur Rance, care era unul dintre cei mai distinşi frenologi ai lumii noi. Datorită noilor experimente, el făcuse paşi uriaşi dincolo de ştiinţa lui Gall şi Levater. Prietenia cu care era primit la Glandier ar putea fi explicată prin faptul că odată îi făcuse un mare serviciu domnişoarei Stangorson, oprind, cu riscul vieţii sale, caii fugari ai trăsurii ei. Rezultatul imediat al acestui lucru, totuşi, nu a putut fi mai mult decât o simplă asociere prietenească cu familia Stangorson, cu siguranţă, nu o poveste de dragoste.

Frederic Larsan nu mi-a spus de unde obţinuse această informaţie, dar părea destul de sigur de ceea ce spunea. Dacă am fi cunoscut aceste fapte la momentul la care Arthur Rance s-a întâlnit cu noi la Hanul Donjon, prezenţa lui la castel probabil nu ne-ar fi uimit, dar nu ar fi putut să nu mărească interesul nostru faţă de omul însuşi. Americanul trebuie să fi avut cel puţin patruzeci şi cinci de ani. Vorbea cu un ton perfect natural, ca răspuns la întrebarea lui Rouletabille.

— Mi-am amânat plecarea în America, atunci când am auzit de atacul asupra domnişoarei Stangorson. Am vrut să fiu sigur că domnişoara nu a fost omorâtă şi nu voi pleca până nu îşi revine complet.

Arthur Rance preluă conducerea în conversaţie, fără să ia în seamă unele dintre întrebările lui Rouletabille. Ne dădu, fără să-l invităm, opiniile lui personale pe subiectul tragediei, opinii care, pe cât am putut să înţeleg, nu erau depărtate de cele ale lui Frederic Larsan. Şi americanul credea că Robert Darzac avea ceva de-a face cu chestiunea.

Nu îl menţionă pe nume, dar nu era loc de îndoială la cine se referea. Ne-a spus că era conştient de eforturile pe care le făcea tânărul Rouletabille ca să dezvăluie ghemul încâlcit al misterului Camerei Galbene. Ne-a explicat că domnul Stangorson îi relatase tot ce se petrecuse în galeria inexplicabilă. De câteva ori îşi exprimă regretul faţă de absenţa domnului Darzac de la castel în toate ocaziile şi a considerat că domnul Darzac procedase cu deşteptăciune aliindu-se cu domnul Joseph Rouletabille, care nu avea cum să nu-l descopere pe criminal, mai devreme sau mai târziu. El rosti ultima propoziţie cu o ironie nedisimulată. Apoi se ridică, se înclină spre noi şi părăsi hanul.

Rouletabille îl privi prin fereastră.

— Un individ ciudat, ăsta! spuse el.

— Crezi că-şi va petrece noaptea la Glandier? am întrebat. Spre uimirea mea, tânărul reporter răspunse că era o chestiune de totală indiferenţă pentru el dacă o făcea

sau nu.

Cât despre cum ne-am petrecut timpul după-amiază, tot ce este necesar să spun este că Rouletabille m-a dus la grota Sfintei Genevieve şi, tot timpul, a vorbit despre orice subiect, în afară de cel de care eram cel mai interesaţi. Spre seară, am fost surprins să descopăr că Rouletabille nu făcea niciuna dintre pregătirile pe care m-aş fi aşteptat să le facă.

Am vorbit cu el despre asta când s-a lăsat seara şi ne aflam din nou în camera lui. Mi-a răspuns că toate aranjamentele lui erau deja făcute şi că, de data asta, criminalul nu-i va mai scăpa. Mi-am exprimat nişte dubii la aceasta, reamintindu-i despre dispariţia lui din galerie şi am sugerat că acelaşi fenomen s-ar putea produce din nou. El a răspuns că spera că se va întâmpla. Nici nu-şi dorea altceva. Nu am insistat, ştiind din experienţă cât de inutil ar fi fost. El mi-a spus că, cu ajutorul portarilor, castelul fusese păzit de la răsăritul soarelui în aşa fel încât nimeni nu ar fi putut să se apropie fără ca el să ştie şi că nu era preocupat de aceia care ar fi putut să-l părăsească şi să rămână afară.

Era ora şase, după ceasul lui. Ridicându-se, mi-a făcut un semn să-l urmez şi, fără să încerce în vreun fel să-şi ascundă mişcările sau zgomotul paşilor, mă conduse prin galerie. Am ajuns la galeria „dreaptă” şi am sosit în faţa

coridorului, pe care l-am traversat. Apoi ne-am continuat drumul prin galeria aripii stângi, trecând de apartamentul profesorului Stangorson.

La capătul îndepărtat al galeriei, înainte să ajungem la donjon, se află camera ocupată de Arthur Rance. Noi ştiam aceasta, deoarece îl văzusem la fereastra care dă spre curte.

Uşa camerei se deschide înspre capătul galeriei, exact faţă în faţă cu fereastra de la est, la extremitatea galeriei „drepte”, unde Rouletabille îl postase pe Tăticul Jacques, şi oferă o vedere neîntreruptă a galeriei de la un capăt al castelului la celălalt.

— Îmi rezerv mie galeria aceea „care se întoarce, spuse Rouletabille. Când îţi spun, o să vii şi o să-ţi ocupi postul aici. Şi el m-a făcut să intru într-o debara mică, întunecoasă, triunghiulară, construită într-o cotitură a peretelui, la stânga uşii camerei lui Arthur Rance. Din acest cotlon puteam să văd tot ce se petrecea în galerie, la fel de bine ca şi cum aş fi stat în faţa uşii lui Arthur Rance şi puteam urmări şi acea uşă, de asemenea. Uşa debaralei, care urma să fie postul meu de observaţie, era dotată cu plăci din sticlă transparentă. În galerie, unde toate lămpile fuseseră aprinse, era destul de multă lumină. În debara, totuşi, era destul de întuneric. Era un loc splendid pentru a

observa şi a rămâne neobservat.

Curând urma să joc rolul de spion, de poliţist obişnuit. Mă întreb ce-ar fi spus şeful meu de la Barou, dacă ar fi ştiut! Nu eram întru totul mulţumit de îndatoririle mele, dar nu-i puteam refuza lui Rouletabille sprijinul pe care mă rugase să i-l dau. Am avut grijă să nu vadă că ridicam cea mai mică obiecţie. Nu doream să mă creadă un laş; eram plin de curiozitate şi era prea târziu ca să mă retrag, chiar dacă m-aş fi hotărât să o fac. Faptul că nu avusesem aceste scrupule mai înainte se datora faptului că mă învinsese curiozitatea. Aş putea, de asemenea, să insist că dădeam ajutor pentru a salva viaţa unei femei şi chiar şi un avocat poate face acest lucru cu conştiinţa curată.

Ne-am întors de-a lungul galeriei. Ajungând în faţa apartamentului domnişoarei Stangorson, uşa s-a deschis, fiind împinsă de majordomul care servea la cină. Domnul Stangorson, de trei zile, luase cina cu fiica sa în salonul de la primul etaj. Cum uşa a rămas deschisă, am văzut-o în mod distinct pe domnişoara Stangorson, profitând de lipsa majordomului şi, în timp ce tatăl ei se apleca să ridice ceva care-i căzuse, turnând conţinutul unei fiole în paharul domnului Stangorson.

Capitolul XXI

De pază

Actul care mi-a trezit îndoielile nu a părut să-l afecteze pe Rouletabille prea mult. Ne-am întors în camera lui şi, fără să facă referire măcar la ceea ce văzuserăm, îmi dădu ultimele instrucţiuni pentru noapte. Mai întâi urma să mergem la cină, iar după cină, eu urma să-mi iau locul în debaraua întunecoasă şi să aştept acolo oricât era necesar şi să fiu atent la ceea ce s-ar putea întâmpla.

— Dacă vezi ceva înaintea mea, mi-a explicat el, trebuie să-mi spui. Dacă bărbatul intră în galeria „dreaptă” pe orice altă cale în afară de galeria „care se întoarce”, îl vei vedea înaintea mea, pentru că tu ai perspectivă pe întreaga lungime a galeriei „drepte”, în timp ce eu cuprind cu vederea doar galeria „care se întoarce”. Tot ce ai de făcut ca să îmi dai de ştire este să desfaci cordonul care ţine perdeaua ferestrei din galeria „dreaptă”, cea mai apropiată de debaraua întunecată. Perdeaua va cădea de una singură şi imediat va lăsa un pătrat de umbră acolo unde înainte fusese un pătrat de lumină. Ca să faci aceasta,

nu ai nevoie decât să întinzi mâna din debara, îţi voi înţelege perfect semnalul.

— Şi apoi?

— Apoi o să mă vezi venind de după colţul galeriei „Care se întoarce”.

— Ce am de făcut atunci?

— O să vii imediat către mine, în spatele bărbatului, dar eu deja o să fiu înaintea lui şi îi voi fi văzut faţa.

Am încercat un zâmbet slab.

— De ce zâmbeşti? Bine, poţi să zâmbeşti cât mai poţi, dar îţi jur că peste câteva ore de acum înainte, nu vei mai avea timp de aşa ceva.

— Şi dacă bărbatul scapă?

— Cu atât mai bine, spuse Rouletabille, calm, nu vreau să-l capturez. Poate să plece în orice fel doreşte. O să-l las să plece, după ce i-am văzut faţa. Asta este tot ce vreau. Voi şti după aceea ce să fac, astfel încât, în ceea ce o priveşte pe domnişoara Stangorson, el să fie ca şi mort pentru ea, chiar dacă el continuă să trăiască. Dacă l-aş prinde viu, domnişoara Stangorson şi Robert Darzac probabil nu m-ar ierta niciodată! Şi doresc să le păstrez bunăvoinţa şi respectul.

Văzând, ceea ce tocmai am văzut, că domnişoara Stangorson i-a turnat un narcotic tatălui ei în pahar, astfel

ca el să nu se trezească şi să întrerupă conversaţia pe care o va avea cu criminalul, îţi poţi imagina că ea nu va fi recunoscătoare dacă l-aş aduce pe bărbatul din Camera Galbenă şi din galeria inexplicabilă, legat şi cu căluş la gură, în faţa tatălui ei. Îmi dau seama acum că, dacă este vorba să o salvez pe această nefericită domnişoară, trebuie să-l reduc la tăcere pe bărbat şi să nu-l capturez. Nu este puţin lucru să omori o fiinţă omenească. În plus, nu este treaba mea, decât dacă însuşi omul acela o face să fie treaba mea. Pe de altă parte, să-l reduc la tăcere pentru totdeauna, fără consimţământul şi confidenţialitatea domnişoarei, ar însemna să acţionez din proprie iniţiativă şi să-mi asum o cunoaştere a tuturor lucrurilor fără nimic la bază. Din fericire, prietene, am ghicit, nu, am chibzuit totul. Tot ce îi cer bărbatului care vine astă seară este să-mi aducă faţa lui, pentru ca aceasta să poată intra.

— În cerc?

— Exact! Şi faţa lui nu mă va surprinde!

— Dar am crezut că i-ai văzut faţa în noaptea când ai sărit în cameră?

— Doar imperfect. Lumânarea era pe podea şi, barba lui...

— O să-şi poarte barba în seara asta?

— Cred că pot spune cu siguranţă că o va purta. Dar

galeria este luminată şi, acum, ştiu, sau, cel puţin, creierul meu ştie, iar ochii mei vor vedea.

— Dacă suntem aici doar ca să-l vedem şi să-l lăsăm să scape, de ce suntem înarmaţi?

— Pentru că, dacă bărbatul din Camera Galbenă şi galeria inexplicabilă ştie că eu ştiu, este capabil să facă orice! Atunci, va trebui să ne apărăm.

— Şi tu eşti sigur că va veni în seara asta?

— La fel de sigur cum sunt că tu stai acolo! În această dimineaţă, la ora zece şi jumătate, domnişoara Stangorson, în cel mai deştept mod de pe lume, a aranjat să nu aibă surori medicale în noaptea asta. Le-a dat liber timp de douăzeci şi patru de ore, sub un pretext plauzibil şi nu a dorit ca nimeni să stea cu ea în afară de tatăl ei, în timp ce ele sunt plecate.

Tatăl ei, care urmează să doarmă în budoar, a consimţit cu bucurie la aranjament. Plecarea lui Darzac şi ceea ce mi-a spus mie, la fel ca precauţia extraordinară pe care o ia domnişoara Stangorson, ca să fie singură în această noapte, nu îmi lasă loc pentru dubii. Ea a pregătit drumul pentru venirea bărbatului de care se teme Darzac.

— Este îngrozitor!

— Este!

— Şi ceea ce am văzut-o făcând era ca să-l trimită pe

tatăl ei să doarmă?

— Da.

— Deci suntem numai noi doi pentru munca din noaptea asta?

— Patru. Portarul şi soţia lui vor fi atenţi la orice primejdie. Nu pun mare preţ pe ei la început, dar portarul poate fi util după aceea, dacă se ajunge la omoruri!

— Deci, crezi că se va ajunge?

— Dacă el doreşte.

— De ce nu l-ai adus pe Tăticul Jacques? Nu te-ai folosit de el astăzi?

— Nu, răspunse Rouletabille, cu asprime.

Am păstrat tăcerea pentru o vreme, apoi, nerăbdător să îi cunosc gândurile, l-am întrebat pe faţă:

— De ce nu-i spunem lui Arthur Rance? Ne-ar putea fi de mare ajutor?

— Oh! spuse Rouletabille supărat. Deci vrei ca toată lumea să ştie secretul domnişoarei Stangorson? Vino, să mergem la cină; este momentul. Seara asta cinăm în camera lui Frederic Larsan, cel puţin, dacă nu este pe urmele lui Darzac. Se ţine de el ca o lipitoare. Dar, în orice caz, dacă nu este acolo acum, sunt destul de sigur că va fi, astă-seară! Pe el am de gând să-l fac praf!

În acest moment am auzit un zgomot în camera de

lângă noi.

— El trebuie să fie, spuse Rouletabille.

— Am uitat să te întreb, am spus, dacă vom face vreo aluzie la afacerea de astă-noapte, când suntem cu poliţistul ăsta. Presupun că nu. Aşa este?

— Evident. Vom opera singuri, pe socoteala noastră personală.

— Astfel încât toată gloria să fie a noastră?

Rouletabille râse.

Am cinat cu Frederic Larsan în camera lui. Ne-a spus că tocmai venise şi ne-a invitat să ne aşezăm la masă.

Ne-am mâncat cina în cea mai bună dispoziţie şi nu am avut nicio dificultate să apreciez sentimentele de siguranţă pe care le simţeau şi Rouletabille şi Larsan. Rouletabille i-a spus marelui Frederic că venisem în vizită din întâmplare şi că el mă rugase să rămân şi să-l ajut cu teancul uriaş de scriitură pe care trebuia să o trimită la „Epoque”. Urma să mă întorc la Paris, a spus el, cu trenul de ora unsprezece, luând „copia”

lui, care lua forma unui reportaj, în care relata episoadele principale ale misterului de la Glandier. Larsan zâmbi la explicaţie, ca un om care nu se lasă prostit şi se abţine în mod politicos de la a face cea mai mică remarcă asupra unor chestiuni care nu-l preocupau.

Cu precauţii infinite referitoare la cuvintele folosite şi chiar la tonul vocilor, Larsan şi Rouletabille au discutat, pentru un timp îndelungat, despre apariţia domnului Arthur Rance la castel şi despre trecutul său în America, despre care şi-au exprimat dorinţa de a şti mai multe, în orice caz, în ce priveşte relaţia lui cu familia Stangorson. La un moment dat, Larsan, care nu-mi părea să se simtă bine, a spus, cu un efort: – Cred, domnule Rouletabille, că nu mai avem multe de făcut la Glandier şi că n-o să mai dormim multe nopţi aici.

— Şi eu cred aşa, domnule Frederic.

— Deci credeţi că s-a ajuns la concluzia chestiunii?

— Cred, într-adevăr, că nu mai avem nimic de descoperit, răspunse Rouletabille.

— L-aţi descoperit pe criminal? întrebă Larsan.

— Dar dumneavoastră?

— Da.

— La fel şi eu, spuse Rouletabille.

— Ar putea fi acelaşi om?

— Nu ştiu dacă v-aţi depărtat de ideea dumneavoastră originală, spuse tânărul reporter.

Apoi adăugă, cu emfază:

— Domnul Darzac este un om cinstit!

— Sunteţi sigur de asta? întrebă Larsan. Ei bine, eu

sunt sigur că nu este. Deci, ne luptăm?

— Da, ne luptăm. Dar o să vă învinq, domnule Frederic Larsan.

— Tinereţea nu se îndoieşte de nimic, spuse marele Frederic râzând şi îmi întinse mâna în loc de încheiere.

Răspunsul lui Rouletabille veni ca un ecou:

— Nu, de nimic!

Brusc, Larsan, care se ridicase să ne ureze noapte bună, îşi apăsă ambele mâini pe piept şi se clătină. A fost obligat să se rezeme de Rouletabille pentru sprijin şi ca să se salveze de cădere.

— Oh! Oh! strigă el. Ce se întâmplă cu mine? Am fost otrăvit? Se uită la noi cu ochii ieşiţi din orbite. Degeaba i-am pus întrebări, el nu ne-a răspuns. Se prăbuşise într-un fotoliu şi nu puteam să scoatem o vorbă de la el. Eram extrem de tulburaţi, şi pentru el, şi pentru noi, pentru că ne servisem din toate felurile de mâncare pe care le mâncase şi el. Părea să fi scăpat de durere, dar capul îi căzuse pe umăr şi pleoapele lui erau strâns închise. Rouletabille se aplecă deasupra lui, ascultându-i bătăile inimii.

Faţa prietenului meu, totuşi, când se ridică, era pe atât de calmă, pe cât fusese de agitată cu o clipă înainte.

— Este adormit, spuse el.

Mă conduse în camera lui, după ce închisese camera

lui Larsan.

— Somniferul? am întrebat. Oare domnişoara Stangorson doreşte să adoarmă pe toată lumea astă noapte?

— Probabil, răspunse Rouletabille, dar puteam să văd că se gândea la altceva.

— Dar noi? am exclamat eu. De unde ştim că nu am fost drogaţi?

— Te simţi indispus? mă întrebă Rouletabille imperturbabil.

— Absolut deloc.

— Simţi vreo tendinţă să adormi?

— Niciuna.

— Ei bine, prietene, atunci fumează acest trabuc excelent. Mi-a întins o havană de excepţie, una pe care i-o dăduse domnul Darzac, în timp ce el îşi aprinse pipa din măceş, eterna lui pipă din măceş.

Am rămas în camera lui până pe la ora zece, fără să schimbăm o vorbă. Adâncit într-un fotoliu, Rouletabille stătu şi fumă fără întrerupere, cu fruntea gânditoare şi o privire pierdută. Când s-a făcut ora zece, şi-a scos ghetele şi mi-a semnalat să fac acelaşi lucru. Cum stăteam în şosete, el a spus, pe un ton atât de scăzut, încât mai mult am ghicit decât am auzit, cuvântul:

— Revolver.

Mi-am scos revolverul din buzunarul jachetei.

— Trage piedica! a spus el.

Am făcut cum mi-a ordonat. Apoi, îndreptându-se către uşa camerei sale, a deschis-o cu o infinită precauţie, nefăcând niciun sunet. Ne aflam în galeria „care se întoarce”. Rouletabille îmi făcu un alt semn, care mi-am dat seama că însemna că trebuia să-mi ocup postul în debaraua întunecoasă.

Când eram la o oarecare distanţă de el, a venit lângă mine şi m-a îmbrăţişat, apoi l-am văzut întorcându-se în camera lui cu aceeaşi precauţie. Uimit de îmbrăţişarea lui şi oarecum nelinişţit de ea, am ajuns la galeria din dreapta fără dificultate, traversând coridorul, şi am ajuns la debaraua întunecoasă.

Înainte de a intra, am examinat cordonul perdelei de la fereastră şi am descoperit că trebuia doar să îl eliberez din încheietoare cu mâna, pentru ca perdeaua să cadă din propria greutate şi să ascundă pătratul de lumină de Rouletabille, semnalul asupra căruia căzusem de acord.

Zgomotul de paşi m-a făcut să mă opresc în faţa uşii lui Arthur Rance. Deci el nu era încă în pat! Cum se face că, aflându-se în castel, nu cinase cu domnul Stangorson şi fiica lui? Nu îl văzusem la masă cu ei, în momentul când mă

uitasem. M-am retras în debaraua întunecoasă. M-am găsit perfect situat. Puteam să văd de-a lungul întregii galerii.

Nimic, absolut nimic nu putea trece pe acolo fără să văd şi eu. Dar ce urma să treacă pe acolo? Îmbrăţişarea lui Rouletabille îmi reveni în minte. M-am gândit că oamenii nu se despart în felul acela decât cu o ocazie importantă sau periculoasă. Atunci, eram în pericol?

Mâna mi se închise peste tocul revolverului şi am aşteptat. Nu sunt un erou, dar nu sunt niciun laş.

Am aşteptat cam o oră şi în tot acel timp nu am văzut nimic neobişnuit. Ploaia, care începuse să cadă cu tărie cam pe la ora nouă, acum încetase.

Prietenul meu îmi spusese că, probabil, nimic nu se va întâmpla înainte de miezul nopţii sau ora unu noaptea.

Totuşi, nu era mai mult de unsprezece şi jumătate când am auzit uşa camerei lui Arthur Rance deschizându-se foarte încet. Uşa rămase deschisă un minut, care mie mi s-a părut un timp îndelungat. Întrucât se deschidea spre galerie, adică în afară, nu am putut să văd ce se petrecea în cameră, în spatele uşii.

În acel moment, am perceput un sunet straniu, repetat de trei ori, venind dinspre parc. În mod obişnuit, nu i-aş fi acordat o importanţă mai mare decât aş fi acordat zgomotului pisicilor de pe acoperiş. Dar a treia oară,

miorlăitul a fost atât de ascuţit şi pătrunzător, încât mi-am amintit ce auzisem despre strigătul «Animalului Domnului». Cum strigătul însoţise toate evenimentele de la Glandier, nu m-am putut abţine să nu mă cutremur la acest gând.

Imediat după aceea, am văzut un bărbat apărând în faţa uşii şi închizând-o în urma lui. La început nu am putut să-l recunosc, deoarece era cu spatele la mine şi se apleca peste un pachet destul de voluminos. După ce închisese uşa şi ridicase pachetul, s-a întors spre debaraua întunecoasă şi atunci am văzut cine era. Era pădurarul, Omul Verde. Purta acelaşi costum pe care îl purtase când l-am văzut prima oară pe drum, în faţa Hanului Donjon. Nu era nicio îndoială că el era pădurarul. Când strigătul «Animalului Domnului» se auzi pentru a treia oară, a lăsat jos pachetul şi s-a dus la a doua fereastră, numărând de la debaraua întunecoasă. Nu am riscat să fac vreo mişcare, temându-mă să nu-mi trădez prezenţa.

Ajungând la fereastră, se uită cu atenţie în parc.

Noaptea era luminată, luna arătându-se din când în când.

Omul Verde îşi ridică braţele de două ori, făcând semne pe care nu le-am înţeles, apoi, părăsind fereastra, îşi ridică din nou pachetul şi se deplasă de-a lungul galeriei spre coridor.

Rouletabille îmi dăduse instrucţiuni să desfac cordonul perdelei când vedeam ceva. Se aştepta Rouletabille la aşa ceva? Nu era treaba mea să îmi pun întrebări. Tot ce aveam de făcut era să respect instrucţiunile. Am desfăcut cordonul ferestrei; inima îmi bătea în acest timp, de parcă stătea să-mi sară din piept. Bărbatul a ajuns la coridor, dar, spre uimirea mea nespusă – mă aşteptam să-şi continue drumul de-a lungul galeriei – l-am văzut coborând spre scările care duceau la vestibul.

Ce trebuia să fac? M-am uitat prosteşte la perdeaua grea care blocase lumina de la fereastră. Semnalul fusese dat şi nu l-am văzut pe Rouletabille apărând la colţul galeriei „Care se întoarce”. Nimeni nu a apărut. Eram cum nu se poate mai perplex. A trecut o jumătate de oră, un veac pentru mine. Ce trebuia să fac acum, chiar dacă vedeam ceva?

O dată semnalul dat, nu puteam să îl mai dau o dată. Dacă mă aventurez în galerie aş putea să stric toate planurile lui Rouletabille. Până la urmă, nu aveam nimic să-mi reproşez şi dacă se întâmplase ceva ce prietenul meu nu prevăzuse, nu putea decât să se învinovăţească pe sine. Incapabil să îi fiu de vreun ajutor în continuare, prin intermediul unui semnal, am părăsit debaraua întunecoasă şi, încă în şosete, mi-am croit drumul spre galeria „care se

întoarce”.

Nu era nimeni acolo. M-am dus la uşa camerei lui Rouletabille şi am ascultat. Nu am putut să aud nimic. Am bătut uşor. Nu a venit niciun răspuns. Am apăsat clanţa şi uşa s-a deschis. Am intrat. Rouletabille zăcea întins cât era de lung pe podea.

Capitolul XXII

Cadavrul incredibil

M-am aplecat cu mare anxietate asupra trupului reporterului şi am avut bucuria de a descoperi că era profund adormit, acelaşi somn nesănătos în care îl văzusem căzând şi pe Frederic Larsan. El sucombase efectului aceluiaşi drog, care fusese amestecat în mâncarea noastră. Cum se făcea, atunci, că eu nu fusesem, de asemenea, doborât de el? Am reflectat că drogul trebuie să fi fost pus în vinul nostru, deoarece asta mi-ar fi explicat starea mea. Niciodată nu beau când mănânc. Fiind înclinat în mod natural spre obezitate, sunt restrâns la un regim uscat. L-am zgâlţâit pe Rouletabille, dar nu am putut să-l trezesc. Aceasta, fără îndoială, era opera domnişoarei Stangorson.

Cu siguranţă, ea considerase necesar să se păzească de acest tânăr, la fel ca şi de tatăl ei. Mi-am reamintit că majordomul, servindu-ne, ne-a recomandat un Chablis excelent, care, fără îndoială, provenea de pe masa profesorului.

A trecut mai mult de un sfert de oră. M-am hotărât,

sub circumstanţele apăsătoare, să apelez la măsuri extreme.

Am aruncat un ulcior cu apă rece peste capul lui Rouletabille.

Şi-a deschis ochii. I-am pălmuit faţa şi l-am ridicat. L-am simţit înţepenind în braţele mele şi l-am auzit murmurând:

— Continuă, continuă, dar să nu faci niciun zgomot.

L-am ciupit şi l-am scuturat până a fost în stare să stea în picioare. Eram salvaţi!

— M-au adormit, spuse el. Ah! Am petrecut un sfert de oră îngrozitor înainte să cedez. Dar acum s-a terminat. Nu mă părăsi.

De-abia grăise acele cuvinte, când am fost cutremuraţi de un strigăt înspăimântător care a răsunat prin castel, un veritabil strigăt de moarte.

— Nenorocire! urlă Rouletabille. Vom ajunge prea târziu!

A încercat să se repeadă spre uşă, dar era prea ameţit şi căzu lângă perete. Eu eram deja în galerie, cu revolverul în mână, grăbindu-mă ca un nebun spre camera domnişoarei Stangorson. În momentul când am ajuns la intersectarea galeriei „care se întoarce” cu galeria „dreaptă”, am văzut o siluetă părăsindu-i apartamentul,

care, din câţiva paşi, a ajuns la coridor.

Nu eram stăpân pe mine. Am tras. Detunătura revolverului a făcut un zgomot asurzitor, dar bărbatul îşi continua goana în josul scărilor. Am alergat după el, strigând:

— Opreşte-te! Opreşte-te! Sau o să te omor!

Cum mă grăbeam după el pe scări, m-am pomenit faţă în faţă cu Arthur Rance venind din aripa stângă a castelului, ţipând:

— Ce este? Ce este?

Am ajuns aproape în acelaşi timp la capătul scării.

Fereastra vestibulului era deschisă. Am văzut distinct forma unui bărbat care fuge. Instinctiv, ne-am descărcat revolverele în direcţia lui. Nu era la mai mult de zece paşi în faţa noastră. S-a clătinat şi am crezut că va cădea. Noi sărisem pe fereastră, dar bărbatul a luat-o la goană cu vigoare reînnoită.

Eu eram în şosete, americanul în picioarele goale. Nefiind nicio speranţă ca să-l prindem, ne-am tras ultimele cartuşe înspre el. Dar el continua să fugă, mergând de-a lungul părţii drepte a curţii spre capătul aripii drepte a castelului, care nu avea altă deschizătură decât uşa cămăruţei ocupate de pădurar. Bărbatul, deşi era evident rănit de gloanţele noastre, se afla acum la douăzeci de

yarzi în faţa noastră. Brusc, în spatele nostru, s-a deschis o fereastră din galerie şi am auzit vocea lui Rouletabille strigând disperat:

— Trage, Bernier! Trage!

În acel moment, lumina clară a lunii a fost şi mai puternică din cauza unei scânteieri întinse. La lumina ei l-am văzut pe Bernier cu arma lui, în pragul uşii donjonului.

Ţintise bine. Umbra căzu. Dar, deoarece ajunsese la capătul aripii drepte a castelului, a căzut de cealaltă parte a unghiului clădirii, adică, am văzut-o gata să cadă, dar practic nu căderea la pământ. Bernier, Arthur Rance şi eu am ajuns în cealaltă parte peste douăzeci de secunde. Umbra zăcea moartă la picioarele noastre.

Trezit din letargie de strigăte şi detunături, Larsan deschise fereastra camerei sale şi ne strigă. Rouletabille, destul de treaz acum, ni se alătură în acelaşi moment şi eu i-am strigat:

— Este mort! Este mort!

— Cu atât mai bine, spuse el. Du-l în vestibulul castelului.

Apoi, ca şi cum s-ar fi răzgândit, spuse:

— Nu! Nu! Să-l punem în propria lui cameră.

Rouletabille bătu la uşă. Nimeni nu răspunse.

Normal, asta nu m-a surprins.

— Evident că nu este acolo, altfel ar fi ieşit, spuse reporterul. Atunci să-l cărăm în vestibul.

De când ajunsesem la umbra moartă, un nor gros acoperise luna şi întunecase noaptea, astfel că nu am putut să-i distingem trăsăturile. Tăticul Jacques, care ni se alăturase, ne-a ajutat să cărăm cadavrul în vestibul, unde l-am pus pe jos, pe treapta cea mai de jos a scării. Pe drum, mi-am simţit mâinile ude de sângele cald, care curgea din răni.

Tăticul Jacques o luă la goană spre bucătărie şi se întoarse cu o lanternă. O ţinu aproape de faţa umbrei moarte şi l-am recunoscut pe pădurar, omul numit de proprietarul Hanului Donjon „Omul Verde”, pe care, cu o oră mai devreme, îl văzusem ieşind din camera lui Arthur Rance cărând un pachet. Dar ceea ce văzusem puteam să-i spun numai lui Rouletabille mai târziu, când eram singuri.

Rouletabille şi Frederic Larsan au resimţit o dezamăgire cruntă ca urmare a rezultatului aventurii din această noapte. Nu puteau decât să se uite cu consternare şi stupefacţie la cadavrul Omului Verde.

Tăticul Jacques arăta o faţă de o întristare prostească şi cu lamentări neghioabe tot repeta că greşeam – pădurarul nu putea fi atacatorul. Am fost siliţi să-l obligăm să tacă. Nu ar fi putut demonstra mai multă suferinţă nici

dacă acela ar fi fost cadavrul propriului său fiu. Am observat că, în timp ce noi toţi ceilalţi eram mai mult sau mai puţin dezbrăcaţi şi în picioarele goale, el era complet îmbrăcat.

Rouletabille nu părăsise cadavrul. Îngenunchind pe pardoseală, la lumina lanternei Tăticului Jacques, îndepărtă hainele de trup şi-i lăsă pieptul dezgolit. Apoi, înşfăcând lanterna de la Tăticul Jacques, o ţinu deasupra cadavrului şi văzu o rană deschisă. Ridicându-se dintr-odată, exclamă cu o voce plină de ironie sălbatică:

— Bărbatul despre care credeţi că a fost împuşcat, a fost omorât de o lovitură de cuţit în inimă!

Am crezut că Rouletabille înnebunise, dar, aplecându-mă peste cadavru, m-am convins repede că Rouletabille avea dreptate. Nicio urmă de glonţ pe nicăieri – rana, evident făcută de o lamă ascuţită, îi pătrunsese inima.

Capitolul XXIII

Urma dublă

De-abia îmi revenisem de pe urma surprizei în care mă aruncase această nouă descoperire, când Rouletabille mă atinse pe umăr şi mă rugă să îl urmez în camera lui.

— Ce ai de gând să facem acolo?

— Să ne gândim la problemă.

Mărturisesc că nu mă aflam în forma necesară ca să gândesc prea mult, nici nu reuşeam să înţeleg cum se putea controla într-atât Rouletabille ca să fie în stare să se aşeze calm să reflecteze, când trebuie să fi ştiut că domnişoara Stangorson era în acel moment aproape pe moarte. Dar autocontrolul lui era mai mult decât aş putea explica.

Închizând uşa camerei sale şi aşezându-se în faţa mea, îşi scoase pipa. Am stat acolo un timp în tăcere şi apoi eu am adormit. Când m-am trezit, se luminase de ziuă. Era ora opt, după ceasul meu. Rouletabille nu mai era în cameră. M-am ridicat ca să ies, când uşa s-a deschis şi prietenul meu reintră. În mod evident nu pierduse vremea.

— Ce se ştie despre domnişoara Stangorson? l-am întrebat.

— Starea ei, deşi alarmantă, nu este disperată.

— Când ai plecat din cameră?

— Cam pe la răsărit.

— Presupun că ai muncit din greu?

— Cam aşa ceva!

— Ai descoperit ceva?

— Două şiruri de urme de paşi!

— Explică asta ceva?

— Da.

— Au ceva de-a face cu misterul cadavrului pădurarului?

— Da, misterul nu mai este mister. În această dimineaţă, plimbându-mă în jurul castelului, am descoperit două şiruri distincte de urme de paşi, făcute în acelaşi timp, noaptea trecută. Erau făcute de două persoane care mergeau una lângă alta. Le-am urmărit din curte până în dumbrava de stejari. Larsan mi s-a alăturat. Erau acelaşi fel de urme de paşi ca şi cele făcute la momentul atacului din Camera Galbenă – un şir era de ghete grosolane şi celălalt era făcut de ghete elegante, cu excepţia faptului că degetul gros al unui şir era de o mărime diferită faţă de cel măsurat în incidentul Camerei Galbene. Am comparat urmele cu

modelele de hârtie pe care le făcusem mai înainte.

Încă urmărind urmele de paşi, Larsan şi cu mine am trecut de dumbrava de stejari şi am ajuns la marginea lacului. Acolo se întorceau spre o potecuţă care duce la şoseaua spre Epinay, unde am pierdut urmele pe şoseaua întinsă cu macadam de curând.

Ne-am întors la castel şi ne-am despărţit în curte.

Totuşi, ne-am întâlnit din nou în camera Tăticului Jacques la care ne-a condus pe amândoi înlănţuirea diferită a gândirilor noastre. L-am găsit pe bătrânul servitor în pat. Hainele lui de pe scaun erau ude fleaşcă, iar ghetele lui foarte pline de noroi. Cu siguranţă nu au ajuns în halul ăla când el ne ajuta să cărăm cadavrul pădurarului. Atunci nu ploua. Apoi, faţa lui arăta extrem de obosită şi ne-a privit cu ochi plini de groază.

La primele întrebări ne-a spus că se dusese la culcare imediat după ce a sosit doctorul. Insistând, totuşi, deoarece era evident că nu spunea adevărul, a mărturisit că fusese plecat din castel. Şi-a explicat absenţa spunând că avea o durere de cap şi că ieşise la aer curat, dar nu mersese mai departe de dumbrava de stejari. Când i-am descris după aceea întregul traseu pe care îl urmase, s-a ridicat în capul oaselor tremurând.

— Şi nu eraţi singur! a strigat Larsan.

— Deci aţi văzut-o? a spus Tăticul Jacques cu răsuflarea tăiată.

— Ce? am întrebat.

— Fantoma, fantoma neagră!

Apoi ne-a spus că de câteva nopţi văzuse ceea ce el tot numea „fantoma neagră”. Venea în parc când bătea miezul nopţii şi aluneca pe furiş printre copaci. De două ori o văzuse de la fereastră, la lumina lunii, şi se sculase şi urmărise apariţia. Alaltăieri noapte aproape o ajunsese din urmă, dar dispăruse la colţul donjonului. Noaptea trecută, totuşi, el nu părăsise castelul, mintea lui fiind tulburată de o presimţire că o nouă crimă ar putea fi plănuită. Dintr-odată a văzut fantoma neagră repezindu-se de undeva din mijlocul curţii. A urmărit-o până la lac şi pe şoseaua spre Epinay, unde fantoma a dispărut pe neaşteptate.

— I-aţi văzut faţa? a întrebat Larsan.

— Nu! Nu am văzut altceva decât văluri negre.

— Aţi ieşit afară după ce s-a întâmplat în galerie?

— Nu am putut! Am fost îngrozit.

— Tăticule Jacques, am spus, pe un ton ameninţător, nu aţi urmărit-o; dumneata şi fantoma aţi mers împreună spre Epinay – braţ la braţ!

— Nu! a strigat el, întorcându-şi privirea. Nu am mers.

A început să toarne cu găleata, şi... m-am întors. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu fantoma neagră.

L-am părăsit şi, când eram afară, m-am întors către Larsan, uitându-mă drept în faţa lui, şi i-am pus întrebarea pe neaşteptate, ca să-l iau pe nepregătite:

— Un complice?

— De unde să ştiu? a răspuns el, ridicând din umeri.

Nu poţi fi sigur de nimic într-un caz ca acesta. Acum douăzeci şi patru de ore aş fi jurat că nu există niciun complice!

M-a părăsit spunând că se duce la Epinay.

— Ei bine, ce crezi despre toate astea? l-am întrebat pe Rouletabille, după ce şi-a încheiat recitalul. Personal, sunt total în întuneric. Nu pot să înţeleg nimic. Ce-ai prins tu?

— Totul! Totul! exclamă el. Dar, spuse abrupt, să aflăm mai multe despre domnişoara Stangorson.

Capitolul XXIV

Rouletabille cunoaşte cele două jumătăţi ale criminalului

Domnişoara Stangorson fusese aproape omorâtă pentru a doua oară. Din nefericire, era prea slăbită ca să suporte rănile grave ale acestui al doilea atac la fel de bine cum le suportase pe ale celui dintâi. Primise trei răni în piept cu cuţitul criminalului şi a zăcut mult timp între viaţă şi moarte. Fizicul ei puternic, totuşi, a salvat-o, dar, deşi îşi revenise din punct de vedere fizic, s-a descoperit că mintea ei fusese afectată. Cea mai mică aluzie la groaznicul incident o făcea să delireze, iar arestarea lui Robert Darzac, care a urmat în ziua de după moartea tragică a pădurarului, a făcut-o să-i cufunde inteligenţa subtilă într-o melancolie totală.

Robert Darzac a sosit la castel pe la nouă şi jumătate.

L-am văzut grăbindu-se prin parc, cu hainele şi părul în dezordine şi faţa albă ca de mort. Rouletabille şi cu mine ne uitam printr-o fereastră din galerie. Ne-a văzut şi a scos un strigăt de disperare:

— Am ajuns prea târziu!

Rouletabille răspunse:

— Ea trăieşte.

Un minut mai târziu, Darzac se dusese în camera domnişoarei Stangorson şi, prin uşă, puteam să-i auzim hohotele care-ţi sfâşiau inima.

— Locul ăsta este blestemat! gemu Rouletabille. Nişte zei infernali trebuie că supraveghează nenorocirile acestei familii! Dacă nu aş fi fost drogat, aş fi salvat-o pe domnişoara Stangorson. L-aş fi redus la tăcere pentru totdeauna. Şi pădurarul nu ar fi fost omorât!

Domnul Darzac intră să ne vorbească. Suferinţa lui era groaznică. Rouletabille îi spuse totul: pregătirile lui pentru siguranţa domnişoarei Stangorson, planurile lui fie pentru capturarea, fie pentru îndepărtarea definitivă a atacatorului, şi cum ar fi reuşit dacă nu ar fi fost drogat.

— Dacă aţi fi avut încredere în mine! spuse tânărul, cu o voce scăzută. Dacă doar aţi fi rugat-o pe domnişoara Stangorson să aibă încredere în mine! Însă aici toată lumea este neîncrezătoare în toţi ceilalţi, fiica nu are încredere în tatăl ei şi nici măcar în iubitul ei. În timp ce dumneavoastră mă rugaţi să o protejez, ea face tot posibilul ca să mă împiedice. De aceea am intrat în scenă prea târziu!

La cererea domnului Robert Darzac, Rouletabille i-a

descris întreaga scenă. Sprijinindu-se de perete, ca să nu cadă, îşi făcuse drum până în camera domnişoarei Stangorson, în timp ce noi fugeam după presupusul criminal.

Anticamera era deschisă şi, când a intrat, a descoperit-o pe domnişoara Stangorson zăcând parţial aruncată peste birou.

Capotul ei era pătat de sângele care-i curgea din piept. Încă sub influenţa drogului, el simţea că mergea într-un coşmar oribil. S-a întors în galerie în mod automat, a deschis o fereastră şi a strigat ordinul de tragere, după care s-a întors în cameră. A traversat budoarul părăsit, a intrat în salon şi a încercat să-l trezească pe domnul Stangorson, care stătea întins pe o canapea. Domnul Stangorson s-a trezit ameţit şi s-a lăsat târât de Rouletabille în cameră, unde, văzând trupul fiicei sale, a scos un ţipăt sfâşietor. Amândoi şi-au unit forţele slabe şi au dus-o în pat.

Mergând ca să ni se alăture, Rouletabille trecu pe lângă birou. Pe podea, a văzut un pachet mare. A îngenuncheat şi, văzând hârtia desprinsă, l-a examinat şi a scos o cantitate enormă de hârtii şi fotografii. Pe una dintre hârtii a citit: *„Noul condensator diferenţial electroscopic. Proprietăţi fundamentale ale substanţei intermediare între materia ponderabilă şi eterul imponderabil”.* Stranie ironie

a sorţii ca preţioasele hârtii ale profesorului să-i fie înapoiate chiar în momentul când se făcea o încercare ca el să fie văduvit de viaţa fiicei sale! Ce mai valorează acum hârtiile pentru el?

Dimineaţa ce a urmat acelei nopţi îngrozitoare l-a adus încă o dată pe domnul de Marquet la castel, împreună cu grefierul său şi cu jandarmii. Bineînţeles că am fost interogaţi cu toţii. Rouletabille şi cu mine deja ne înţelesesem ce să spunem. Am tăinuit orice informaţie referitoare la faptul că am fost în debaraua întunecoasă şi nu am spus nimic despre drogare. Nu am dorit să sugerăm în niciun fel că domnişoara Stangorson îl aşteptase pe vizitatorul ei nocturn. Biata femeie s-ar putea, probabil, să nu-şi mai revină niciodată şi nu era treaba noastră să ridicăm vălul de pe un secret pentru păstrarea căruia ea plătise atât de scump.

Arthur Rance le-a spus tuturor, de o manieră atât de naturală încât m-a uimit, că îl văzuse ultima oară pe pădurar pe la ora unsprezece în acea noapte fatală. Venise după valiza lui, a spus, pe care trebuia să i-o ducă devreme, în dimineaţa următoare, la gara Saint-Michel, şi întârziase fugărind nişte braconieri. Arthur Rance, într-adevăr, intenţionase să părăsească castelul şi, conform obiceiului său, să meargă pe picioare până la gară.

Domnul Stangorson a confirmat ceea ce spusese Rance, adăugând că nu îl invitase pe Rance să cineze cu el pentru că prietenul său îşi luase rămas-bun de la amândoi mai devreme în seara aceea. Domnul Rance servise ceaiul în camera sa, deoarece se plânsese de o uşoară indispoziţie.

Bernier depuse mărturie, instruit de Rouletabille, că pădurarul îi ordonase să se întâlnească cu el într-un loc de lângă dumbrava de stejari, cu scopul de a căuta braconieri.

Descoperind că pădurarul nu venise la întâlnire, el, Bernier, plecase în căutarea lui. Aproape ajunsese la donjon, când a văzut o siluetă alergând cu rapiditate în direcţia opusă lui, către aripa dreaptă a castelului. Auzise focuri de revolver din spatele siluetei şi l-a văzut pe Rouletabille la una din ferestrele galeriei. L-a auzit strigându-i să tragă şi el trăsese. El credea că îl omorâse pe bărbat, până când a aflat, după ce Rouletabille dezbrăcase cadavrul, că bărbatul murise din cauza unei lovituri de cuţit. Cine i-o dăduse, el nu putea să-şi închipuie. *„Nimeni nu ar fi putut să se afle aproape de locul acela fără să-l văd eu”.* Când judecătorul de instrucţie i-a reamintit că locul unde a fost descoperit cadavrul era foarte întunecos şi că el însuşi nu fusese în stare să-l recunoască pe pădurar înainte să tragă, Tăticul Bernier răspunse că nici nu îl văzuseră pe

celălalt, nici nu îl găsiseră. În curtea îngustă unde stăteau cinci oameni ar fi fost straniu ca celălalt, dacă ar fi fost acolo, să fi putut să scape. Singura uşă care se deschidea spre curte era cea a camerei pădurarului, şi acea uşă era închisă, iar cheia de la ea a fost găsită în buzunarul pădurarului.

Oricum ar fi stat lucrurile, judecătorul de instrucţie nu şi-a continuat ancheta mai departe în această direcţie. El era evident convins că îl ratasem pe omul pe care îl urmăream şi dădusem peste cadavrul pădurarului în timpul urmăririi.

Această chestiune a pădurarului era întru totul altă chestiune.

El voia să se convingă de acest lucru fără nicio altă întârziere. Probabil că se potrivea cu concluziile pe care le trăsese deja, referitoare la pădurar şi la relaţia lui cu soţia lui Mathieu, proprietarul Hanului Donjon. Acest Mathieu, mai târziu, în timpul după-amiezii, a fost arestat şi dus la Corbeil, în ciuda reumatismului său. El fusese auzit ameninţându-l pe pădurar şi, deşi la han nu a fost găsită nicio probă împotriva lui, mărturia căruţaşilor care auziseră ameninţările era suficientă pentru a justifica reţinerea lui.

Examinarea se desfăşurase până în acel punct când, spre surprinderea noastră, Frederic Larsan s-a întors la

castel. Era însoţit de unul dintre angajaţii de la gară. În acel moment, Rance şi cu mine ne aflam în vestibul, discutând despre vinovăţia sau nevinovăţia lui Mathieu, în timp ce Rouletabille stătea alături, aparent dus pe gânduri.

Judecătorul de instrucţie şi grefierul său erau în salonaşul verde, în timp ce Darzac era cu doctorul şi Stangorson în camera doamnei. Când Frederic Larsan a intrat în vestibul cu angajatul gării, Rouletabille şi cu mine l-am recunoscut imediat după barba blondă mică. Am schimbat priviri pline de subînţeles. Larsan s-a anunţat singur judecătorului de instrucţie prin jandarm şi a intrat cu angajatul de la gară, în timp ce Tăticul Jacques ieşea. Cam zece minute au trecut, în timpul cărora Rouletabille părea extrem de nerăbdător. Uşa salonului a fost apoi deschisă şi l-am auzit pe judecător strigându-l pe jandarm, care a intrat. Aproape imediat a ieşit, a urcat pe scări şi, întorcându-se în scurt timp, a intrat la judecător şi i-a spus:

— Domnul... domnul Darzac nu vrea să vină!

— Ce! Nu vine! strigă domnul de Marquet.

— Spune că nu o poate părăsi pe domnişoara Stangorson în starea ei actuală.

— Foarte bine, spuse domnul de Marquet, atunci ne ducem noi la dânsul.

Domnul de Marquet şi jandarmul au urcat pe scări. El

le-a făcut un semn lui Larsan şi angajatului de la gară să îl urmeze. Rouletabille şi eu am mers şi noi.

Ajungând la uşa camerei domnişoarei Stangorson, domnul de Marquet a ciocănit. O cameristă a apărut. Era Sylvia, cu părul în dezordine şi o consternare vizibilă pe chip.

— Este domnul Stangorson înăuntru?

— Da, domnule.

— Spuneţi-i că doresc să vorbesc cu el.

Stangorson ieşi. Înfăţişarea lui era distrusă până la extrem.

— Ce doriţi? îl întrebă el pe judecător. Nu pot fi lăsat în pace, domnule?

— Domnule, spuse judecătorul, este absolut necesar să îl văd pe domnul Darzac imediat. Dacă nu puteţi să-l convingeţi să vină, voi fi silit să recurg la ajutorul legii.

Profesorul nu dădu niciun răspuns. Se uită la noi toţi, ca un om care era dus la execuţie şi apoi se întoarse în cameră. Aproape imediat după aceea ieşi domnul Darzac. Era foarte palid. Se uită la noi şi, ochii căzându-i asupra angajatului de la gară, trăsăturile lui s-au înţepenit şi de-abia reuşi să-şi înăbuşe un geamăt.

Eram cu toţii mişcaţi de înfăţişarea omului. Am simţit că ceea ce urma să se petreacă va decide soarta domnului

Darzac. Doar faţa lui Frederic Larsan era radioasă, arătând o bucurie ca de câine care şi-a prins, în sfârşit, prada.

Arătând spre angajatul de la gară, domnul de Marquet i-a spus domnului Darzac:

— Îl recunoaşteţi pe acest om, domnule?

— Da, spuse domnul Darzac, pe un ton care încerca degeaba să îl facă ferm. Este un angajat de la gara de la Epinay-sur-Orge.

— Acest tânăr, continuă domnul de Marquet, afirmă că v-a văzut coborând din tren la Epinay-sur-Orge.

— În acea noapte, spuse domnul Darzac, întrerupându-l, la zece şi jumătate. Este cât se poate de adevărat.

A urmat un interval de tăcere.

— Domnule Darzac, continuă judecătorul pe un ton de profundă emoţie. Domnule Darzac, ce făceaţi în acea noapte, la Epinay-sur-Orge... la acea oră?

Domnul Darzac rămase tăcut, pur şi simplu închizându-şi ochii.

— Domnule Darzac, insistă domnul de Marquet, puteţi să-mi spuneţi cum v-aţi petrecut timpul, în acea noapte?

Domnul Darzac îşi deschise ochii. Părea să-şi fi recăpătat autocontrolul.

— Nu, domnule.

— Gândiţi-vă, domnule! Pentru că, dacă insistaţi în straniul dumneavoastră refuz, eu mă voi afla sub necesitatea dureroasă de a vă păstra la dispoziţia mea.

— Refuz.

— Domnule Darzac! În numele legii, vă arestez!

Judecătorul de-abia pronunţase aceste cuvinte, că l-am văzut pe Rouletabille mişcându-se repede spre domnul Darzac. Cu siguranţă i-ar fi vorbit, dar Darzac, cu un gest, îl îndepărtă. În timp ce jandarmul se apropia de prizonierul său, un ţipăt disperat răsună în cameră:

— Robert! Robert!

Am recunoscut vocea domnişoarei Stangorson. Ne-am cutremurat cu toţii. Însuşi Larsan păli. Domnul Darzac, ca răspuns, fugise înapoi în cameră.

Judecătorul, jandarmul şi Larsan l-au urmat îndeaproape. Rouletabille şi eu am rămas în prag. O imagine care îţi frângea inima ne-a întâmpinat privirile. Domnişoara Stangorson, cu o faţă palidă, ca de mort, se ridicase în pat, în ciuda eforturilor de a o reţine ale celor doi doctori şi ale tatălui ei. Ea îşi întindea braţele tremurătoare spre Robert Darzac, pe care deja îl înşfăcaseră jandarmul şi Larsan.

Ochii ei umflaţi au văzut, ea a înţeles, buzele ei

păreau să formeze un cuvânt, dar nimeni nu l-a înţeles şi a căzut pe spate fără simţiri.

Domnul Darzac a fost scos în grabă din cameră şi dus în vestibul să aştepte vehiculul pe care se dusese să-l aducă Larsan. Am fost cu toţii copleşiţi de emoţie şi chiar domnul de Marquet avea lacrimi în ochi. Rouletabille profită de oportunitate ca să-i spună domnului Darzac:

— Vă veţi apăra?

— Nu! răspunse prizonierul.

— Foarte bine, atunci o voi face eu, domnule.

— Nu puteţi să o faceţi, spuse nefericitul om cu un zâmbet slab.

— Pot – şi o voi face.

Vocea lui Rouletabille avea o forţă şi o încredere stranii.

— Pot să o fac, domnule Robert Darzac, deoarece ştiu mai multe decât ştiţi dumneavoastră!

— Haide! Haide! murmură Darzac, aproape cu supărare.

— Nu vă temeţi! Voi şti doar ceea ce vă va fi de folos.

— Nu trebuie să ştiţi nimic, tinere, dacă vreţi să vă fiu recunoscător.

Rouletabille dădu din cap în semn de nu, apropiindu-se de Darzac.

— Ascultaţi ce am de spus, spuse el pe o voce joasă, şi lăsaţi să vă dea încredere. Dumneavoastră nu cunoaşteţi numele criminalului. Domnişoara Stangorson îl cunoaşte, dar numai pe jumătate, însă eu îi cunosc cele două jumătăţi – eu cunosc omul întreg!

Robert Darzac îşi deschise ochii, cu o privire care arăta că nu înţelesese nicio vorbă din ceea ce îi spusese Rouletabille. În acel moment sosi vehiculul, condus de Frederic Larsan. Darzac şi jandarmul au intrat în el, Larsan rămânând pe locul şoferului. Prizonierul a fost dus la Corbeil.

Capitolul XXV

Rouletabille pleacă într-o călătorie

În aceeaşi seară, Rouletabille şi eu am părăsit castelul Glandier. Eram foarte bucuroşi să scăpăm şi nu mai era nimic care să ne ţină acolo. Fusese prea mult pentru mine. Rouletabille, cu o bătaie prietenească pe umăr, îmi mărturisi că nu mai avea nimic de aflat la Glandier; aflase acolo tot ceea ce avea să-i spună. Am ajuns la Paris cam pe la ora opt, am luat cina şi apoi, frânţi de oboseală, ne-am despărţit, căzând de acord să ne întâlnim dimineaţa următoare în apartamentul meu.

Rouletabille sosi ziua următoare la ora stabilită. Era îmbrăcat într-un costum din tweed englezesc, cu un raglan şi o valiză în mână. În mod evident se pregătise pentru o călătorie.

— Cât timp o să fii plecat? am întrebat.

— O lună sau două, spuse el. Depinde.

Nu i-am mai pus întrebări.

— Ştii, mă întrebă el, care era cuvântul pe care încerca să-l pronunţe domnişoara Stangorson înainte de a

leşina?

— Nu, nimeni nu l-a auzit.

— Eu l-am auzit! răspunse Rouletabille. Ea a spus *„Vorbeşte!”*

— Crezi că Darzac va vorbi?

— Niciodată.

Eram pe punctul de a face câteva observaţii suplimentare, dar el mi-a strâns mâna cu căldură şi mi-a urat rămas-bun. Nu am avut timp decât să-i pun o întrebare înainte de a pleca.

— Nu te temi că ar putea fi făcute alte atentate în timp ce tu eşti plecat?

— Nu! Nu acum când Darzac este în închisoare, răspunse el.

Cu această remarcă stranie, a plecat. Nu aveam să-l mai văd până în ziua procesului lui Darzac la tribunal, când a apărut să explice inexplicabilul.

Capitolul XXVI

În care Joseph Rouletabille este aşteptat cu nerăbdare

Pe 15 ianuarie, adică la două luni şi jumătate după evenimentele tragice pe care le-am povestit, „Epoque” a tipărit, ca primă coloană a primei pagini, următorul articol senzaţional:

„Juriul Seine-et-Oise este chemat astăzi să-şi pronunţe verdictul asupra unuia dintre cele mai misterioase cazuri din analele crimei. Nu a mai existat vreun alt caz, cu atâtea puncte obscure, de neînţeles şi inexplicabile. Şi totuşi acuzarea nu a ezitat să-l pună în boxa acuzaţilor pe un om care este respectat, stimat şi iubit de toţi cei care l-au cunoscut, un om de ştiinţă tânăr, speranţa ştiinţei franceze, a cărui întreagă viaţă a fost dedicată cunoaşterii şi adevărului. Când Parisul a aflat despre arestarea domnului Robert Darzac, un strigăt de protest unanim s-a înălţat din toate părţile. Întreaga Sorbonă, dizgraţiată de acest gest al judecătorului de instrucţie, şi-a afirmat credinţa în nevinovăţia logodnicului domnişoarei

Stangorson. Domnul Stangorson şi-a ridicat vocea în denunţarea acestei erori judiciare. Nu există niciun dubiu în mintea cuiva că, dacă victima ar putea vorbi, ea le-ar cere înapoi juraţilor de la Seine-et-Oise pe bărbatul pe care ea doreşte să şi-l facă soţ şi pe care acuzarea ar vrea să-l trimită la eşafod. Se speră ca domnişoara Stangorson să-şi recupereze curând raţiunea, care i-a fost temporar zdruncinată de oribilul mister de la Glandier. Întrebarea care se află în faţa juriului este cea de care ne propunem să ne ocupăm chiar în această zi.

Am decis să nu lăsăm doisprezece oameni onorabili să comită o ruşinoasă eroare judiciară. Mărturisim că remarcabilele coincidenţe şi tăcerea inexplicabilă din partea acuzatului, la fel ca şi totala lipsă a unui alibi, au fost suficiente pentru a garanta juraţilor că doar în acest om se centra adevărul cazului. Dovezile sunt, în aparenţă, atât de covârşitoare împotriva domnului Robert Darzac, încât un detectiv atât de bine informat, inteligent şi în general atât de plin de succes, precum domnul Frederic Larsan, poate fi scuzat dacă a fost indus în eroare de ele. Până acum, totul a fost împotriva domnului Robert Darzac în investigaţia judiciară. Astăzi, totuşi, noi îl vom apăra în faţa juriului şi vom aduce în boxa martorilor o lumină care va limpezi întregul mister de la Glandier. Pentru că noi deţinem

adevărul.

Dacă nu am vorbit mai devreme, este pentru că interesele unor părţi implicate în caz ne-au cerut să urmăm acest curs. Cititorii noştri poate îşi amintesc articolele nesemnate pe care le-am publicat referitor la «Piciorul stâng din Rue Oberskempf», *la momentul faimosului jaf de la Credit Universel şi faimosul caz al* «Lingourilor din aur de la Mint».

În ambele cazuri, am reuşit să descoperim adevărul înainte ca excelenta ingeniozitate a lui Frederic Larsan să fie în stare să îl dezvăluie. Aceste articole au fost scrise de cel mai tânăr reporter al nostru, Joseph Rouletabille, un tinerel de optsprezece ani, a cărui faimă va fi mondială mâine. Când a fost atrasă atenţia pentru prima oară asupra castelului Glandier, tânărul nostru reporter a fost la faţa locului şi s-a instalat la castel. Când tuturor celorlalţi reprezentanţi ai presei nu li s-a permis accesul, el a lucrat cot la cot cu Frederic Larsan. A fost uimit şi îngrozit de greşeala gravă pe care era gata s-o comită celebrul detectiv şi a încercat să-l îndepărteze de pista falsă pe care o urmărea, dar marele Frederic a refuzat să primească instrucţiuni de la acest tânăr jurnalist. Acum ştim unde l-a adus aceasta pe domnul Robert Darzac.

Dar acum Franţa trebuie să ştie, întreaga lume

trebuie să ştie că, chiar în seara când domnul Darzac a fost arestat, tânărul Rouletabille a intrat în biroul nostru editorial şi ne-a informat că urma să plece într-o călătorie. «Cât timp voi fi plecat», *a spus el,* «nu pot şti. Poate o lună... poate două... poate trei, poate n-o să mă mai întorc. Iată o scrisoare. Dacă nu mă întorc în ziua când domnul Darzac trebuie să apară în faţa Curţii cu Juraţi, deschideţi această scrisoare şi citiţi-o Curţii, după ce au fost audiaţi toţi martorii.

Aranjaţi aceasta cu avocatul domnului Darzac. Domnul Darzac este nevinovat. În această scrisoare este scris numele criminalului, şi... asta este tot ce am de spus. Plec să-mi găsesc dovezile, dovezile irefutabile ale vinovăţiei criminalului.» *Reporterul nostru a plecat. Mult timp nu am avut nicio ştire despre el, dar, în urmă cu o săptămână, un necunoscut i-a făcut o vizită managerului nostru şi i-a spus:*

«Acţionaţi în conformitate cu instrucţiunile lui Joseph Rouletabille, dacă devine necesar să procedaţi astfel.

Scrisoarea lăsată de el conţine adevărul.» *Domnul care ne-a adus acest mesaj nu a vrut să-şi dea numele.*

Astăzi, 15 ianuarie, este ziua procesului. Joseph Rouletabille nu s-a întors. S-ar putea să nu îl mai vedem niciodată. Şi presa îşi numără eroii, martirii în numele

datoriei. Este probabil că el nu mai trăieşte. Noi vom şti cum să îl răzbunăm. Managerul nostru, în această după-amiază, se va afla la Curtea cu Juraţi de la Versailles, cu scrisoarea – scrisoarea conţinând numele criminalului!”

Acei parizieni care s-au îngrămădit la Curtea cu Juraţi de la Versailles, ca să fie prezenţi la procesul a ceea ce era cunoscut drept „Misterul Camerei Galbene”, îşi vor reaminti cu siguranţă groaznicul accident de la gara Saint-Lazare.

Trenurile obişnuite erau atât de pline, încât a trebuit să fie făcute trenuri speciale. Articolul din „Epoque” agitase într-atât populaţia, încât discuţiile abundau pretutindeni, până la limita loviturilor. Partizanii lui Rouletabille se luptau cu suporterii lui Frederic Larsan. În mod destul de ciudat, agitaţia se datora mai puţin faptului că un om nevinovat era în pericolul unei acuzării nedrepte, cât interesului căpătat în propriile lor idei referitoare la Misterul Camerei Galbene. Fiecare avea o explicaţie de care ţinea cu dinţii. Aceia care explicau crima prin teoria lui Frederic Larsan nu voiau să admită că ar fi vreun dubiu legat de perspicacitatea popularului detectiv.

Alţii, care ajunseseră la o concluzie diferită, normal că insistau că aceasta era explicaţia lui Rouletabille, deşi încă nu ştiau care era aceea.

Cu „Epoque” din ziua respectivă în mâini, „Larsanii”

şi „Rouletabille-i” se luptau şi se îmbrânceau pe treptele Palatului de Justiţie, chiar până în sala de judecată. Cei care nu puteau intra, rămâneau prin vecinătăţi până seara şi, cu mare dificultate, erau ţinuţi la distanţă de soldaţi şi poliţie.

Deveneau înfometaţi după noutăţi, acceptând cu bunăvoinţă cele mai absurde zvonuri. La un moment dat, s-a împrăştiat zvonul că domnul Stangorson însuşi fusese arestat în sala de judecată şi mărturisise că el era criminalul. Aceasta demonstrează la ce grad de agitaţie nervoasă nebunească pot ajunge oameni. Rouletabille încă era aşteptat. Uni pretindeau că îl cunosc şi când un tânăr cu un „bilet de trecere” a traversat spaţiul liber care despărţea mulţimea de Sala Tribunalului, a avut loc o încăierare. S-au ridicat strigăte de *„Rouletabille! Iată-l pe Rouletabille!”* Sosirea managerului ziarului a fost semnalul pentru o mare demonstraţie. Unii au aplaudat, alţii au huiduit.

Procesul în sine era prezidat de domnul de Rocouz, un judecător plin de prejudecăţile clasei sale, dar un om cinstit până în măduva oaselor. Martorii au fost chemaţi. Eu eram acolo, bineînţeles, la fel cum erau toţi cei care, într-un fel sau altul, fuseseră în contact cu misterele de la Glandier.

Domnul Stangorson, arătând cu mulţi ani mai bătrân şi aproape de nerecunoscut, Larsan, Arthur Rance, cu faţa

lui la fel de stacojie ca întotdeauna, Tăticul Jacques, Tăticul Mathieu, care a fost adus în sală încătuşat între doi jandarmi, doamna Mathieu, înlăcrimată, cei doi Bernieri, cele două surori medicale, majordomul, toţi servitorii de la castel, angajatul de la Oficiul Poştal din Paris, angajatul de la gara din Epinay, nişte prieteni de-ai domnului şi domnişoarei Stangorson şi toţi martorii domnului Darzac. Am fost destul de norocos să fiu chemat la începutul procesului, astfel că, după aceea, am putut să fiu prezent la aproape toate procedurile. Sala era atât de aglomerată, încât mulţi avocaţi au fost siliţi să-şi găsească loc pe trepte. În spatele băncii judecătorilor de la Curtea Supremă, erau reprezentanţi ai altor magistraturi. Domnul Robert Darzac stătea în boxa acuzaţilor între doi poliţişti, înalt, frumos şi calm. Un murmur de admiraţie, mai degrabă decât de compasiune, a întâmpinat apariţia sa. Se aplecă în faţă, spre avocatul său, Maestrul Henri Robert, care, asistat de principalul său secretar, Maestrul Andre Hesse, era ocupat întorcând paginile dosarului său. Mulţi se aşteptau ca domnul Stangorson, după ce şi-a dat mărturia, să se fi dus spre prizonier şi să fi dat mâna cu el, dar el a părăsit sala fără vreun alt cuvânt. A fost remarcat că juraţii păreau să fie profund interesaţi de o conversaţie rapidă pe care o avea managerul lui „Epoque” cu Maestrul Henri Robert.

Managerul, mai târziu, s-a aşezat în primul rând al locurilor pentru public. Unii au fost surprinşi că nu a fost rugat să rămână alături de ceilalţi martori în camera rezervată lor.

Citirea capetelor de acuzare s-a terminat, aşa cum se întâmplă întotdeauna, fără niciun incident. Nu voi relata lunga examinare la care a fost supus domnul Darzac. A răspuns la toate întrebările cu repeziciune şi uşurinţă.

Tăcerea lui la problemele importante pe care le ştim a fost mormântală. Se părea că reticenţa îi va fi fatală. A fost ofensat de mustrările Preşedintelui. I s-a spus că tăcerea lui ar putea însemna moartea.

— Foarte bine, a spus el. Mă voi supune ei, dar sunt nevinovat.

Cu acea abilitate splendidă care îl făcuse faimos, Maestrul Henri Robert a profitat de acest incident şi a încercat să arate că scotea în evidenţă cea mai nobilă parte a caracterului clientului său, pentru că numai naturile eroice ar putea rămâne tăcute din motive morale în faţa unui asemenea pericol. Eminentul avocat, totuşi, a reuşit să îi asigure doar pe cei care deja erau siguri de nevinovăţia lui Darzac.

La încheiere, Rouletabille încă nu sosise. De fiecare dată când se deschidea o uşă, toţi ochii se îndreptau către ea şi înapoi spre managerul lui „Epoque”, care stătea

impasibil pe locul său. Când şi-a pipăit o dată buzunarul, un murmur zgomotos de expectativă a urmat. Scrisoarea!

Totuşi, nu este intenţia mea să relatez în detaliu cursul procesului. Cititorii mei sunt suficient de familiarizaţi cu misterele care înconjoară cazul Glandier, ca să îmi permită să mă îndrept spre deznodământul cu adevărat dramatic al acestei zile etern memorabile.

Când procesul a fost reluat, Maestrul Henri Robert i-a pus întrebări Tăticului Mathieu, referitor la complicitatea lui la moartea pădurarului. Soţia lui a fost adusă şi ea şi a fost confruntată cu soţul ei. Ea a izbucnit în lacrimi şi a mărturisit că fusese amanta pădurarului şi că soţul ei bănuia acest lucru. Ea a afirmat din nou, totuşi, că el nu avea nimic de-a face cu asasinarea iubitului ei. Maestrul Henri Robert, prin urmare, a cerut Curţii să-l asculte pe Frederic Larsan în această chestiune.

— Într-o scurtă conversaţie pe care am avut-o cu Frederic Larsan, în timpul procedurilor, a declarat avocatul, mi-a dat de înţeles că moartea pădurarului poate să fi fost provocată altcumva, în afară de mâna lui Mathieu. Ar fi interesant să auzim teoria lui Frederic Larsan.

Frederic Larsan a fost adus. Explicaţia lui a fost cât se poate de clară.

— Nu văd nicio necesitate, a spus el, să îl amestecăm

pe Mathieu aici. I-am spus domnului de Marquet că ameninţările omului îl făcuseră pe judecătorul de instrucţie să fie împotriva lui. Pentru mine, tentativa de omor asupra domnişoarei şi moartea pădurarului sunt opera uneia şi aceleiaşi persoane. Criminalul domnişoarei Stangorson, fugind prin curte, a fost ţinta focurilor de armă. S-a crezut că a fost lovit, poate omorât. De fapt, el doar s-a împiedicat în momentul dispariţiei sale după colţul aripii drepte a castelului. Acolo s-a întâlnit cu pădurarul, care, fără îndoială, a încercat să-l înşface. Criminalul avea în mână cuţitul cu care o înjunghiase pe domnişoara Stangorson şi cu acesta l-a omorât pe pădurar.

Această explicaţie foarte simplă părea în acelaşi timp plauzibilă şi satisfăcătoare. S-a auzit un murmur de aprobare.

— Şi criminalul? Ce s-a întâmplat cu el? a întrebat Preşedintele.

— El era evident ascuns într-un colţ obscur la capătul curţii. După ce oamenii au plecat cărând cu ei cadavrul pădurarului, criminalul a scăpat în linişte.

Cuvintele de-abia ieşiseră din gura lui Larsan, când, din spatele sălii, veni o voce tânără:

— Sunt de acord cu Frederic Larsan referitor la moartea pădurarului, dar nu sunt de acord cu el în privinţa

modului în care a scăpat criminalul!

Toată lumea s-a întors, uimită. Funcţionarii Curţii s-au întors şi ei spre vorbitor, ordonând tăcere, iar Preşedintele furios a ordonat ca intrusul să fie imediat îndepărtat. Totuşi, aceeaşi voce clară a fost auzită din nou:

— Sunt eu, domnule Preşedinte – Joseph Rouletabille!

Capitolul XXVII

În care Joseph Rouletabille apare în toată gloria sa

Emoţia era extremă. Strigăte din partea femeilor care leşinau se puteau auzi prin extraordinara îmbulzeală şi agitaţie. „Majestatea legii” a fost uitată cu desăvârşire.

Preşedintele încercă în zadar să se facă auzit. Rouletabille îşi croi drum în faţă cu dificultate, dar, prin intermediul datului vârtos din coate, ajunse la managerul său şi îl salută cordial.

Scrisoarea i-a fost dată şi, vârând-o în buzunar, se întoarse către boxa martorilor. Era îmbrăcat exact ca în

ziua când plecase, chiar până la raglanul de pe braţ. Întorcându-se către Preşedinte, spuse:

— Vă cer iertare, domnule Preşedinte, dar de-abia am sosit din America. Vaporul cu aburi a avut întârziere. Numele meu este Joseph Rouletabille!

Tăcerea care a urmat urcării lui în boxa martorilor a fost întreruptă de râsete, după ce cuvintele lui au fost auzite.

Toată lumea părea uşurată şi bucuroasă să-l descopere acolo, parcă în aşteptarea auzirii adevărului, într-un final.

Dar Preşedintele era extrem de înfuriat:

— Deci, dumneata eşti Joseph Rouletabille, replică el.

Ei bine, tinere, te voi învăţa ce se întâmplă dacă îţi baţi joc de justiţie. În virtutea puterii mele discreţionare, te reţin la dispoziţia Curţii.

— Nici nu vreau altceva, domnule Preşedinte. Am venit aici cu acest scop. Rog cu umilinţă Curtea să mă ierte pentru deranjul al cărui motiv nevinovat am fost eu. Vă rog să credeţi că nimeni nu are un respect mai mare faţă de Curte decât mine. Am venit aşa cum am putut, spuse acesta şi zâmbi.

— Luaţi-l de aici! ordonă Preşedintele.

Interveni Maestrul Henri Robert, care începu prin a-şi

cere scuze în numele tânărului, care, a spus el, era mânat de cele mai bune intenţii. I-a dat de înţeles Preşedintelui că mărturia unui martor care dormise la Glandier în timpul acelei întregi săptămâni pline de evenimente nu putea fi omisă, iar acest martor, mai mult decât atât, venise să-l numească pe adevăratul criminal.

— Intenţionezi să ne spui cine este criminalul? întrebă Preşedintele, oarecum convins, deşi încă sceptic.

— Am venit în acest scop, domnule Preşedinte! răspunse Rouletabille.

O tentativă de aplauze a fost redusă la tăcere de aprod.

— Joseph Rouletabille, spuse Maestrul Henri Robert, nu a fost citat în mod reglementar, dar sper, domnule Preşedinte, că îl veţi examina în virtutea puterii dumneavoastră discreţionare.

— Foarte bine! spuse Preşedintele. Îl vom chestiona.

Dar trebuie să procedăm în ordine.

Avocatul general se ridică:

— Ar fi, probabil, mai bine, spuse el, dacă tânărul ne-ar spune pe cine suspectează.

Preşedintele dădu din cap aprobator, în mod ironic:

— Dacă Avocatul general acordă atâta importanţă depoziţiei domnului Joseph Rouletabille, nu văd niciun

motiv pentru care acest martor n-ar trebui să ne dea numele criminalului. S-ar fi putut auzi un ac căzând. Rouletabille stătu tăcut, uitându-se plin de înţelegere la Darzac, care, pentru prima oară de la începerea procesului, se arăta agitat.

— Ei bine, strigă Preşedintele, aşteptăm numele criminalului. Rouletabille, căutând în buzunarul vestei sale, îşi scoase ceasul şi, uitându-se la el, spuse:

— Domnule Preşedinte, nu pot să îl numesc pe criminal până la ora şase şi jumătate!

Murmure zgomotoase de dezamăgire au umplut încăperea. Unii dintre avocaţi au fost auziţi spunând:

— Face haz pe seama noastră!

Preşedintele, pe o voce seacă, a spus:

— Gluma a mers suficient de departe. Puteţi să vă retrageţi, domnule, în camera martorilor. Vă reţin la dispoziţia noastră. Rouletabille protestă.

— Vă asigur, domnule Preşedinte, strigă el cu vocea sa ascuţită şi clară, că, atunci când voi numi criminalul, veţi înţelege de ce nu am putut să vorbesc înainte de ora şase şi jumătate. O declar pe onoarea mea. Pot, totuşi, să vă dau acum câteva explicaţii referitoare la omorârea pădurarului.

Domnul Frederic Larsan, care m-a văzut la lucru la Glandier, vă poate spune cu ce grijă am studiat acest caz.

M-am văzut silit să nu fiu de acord cu el în ce priveşte arestarea domnului Robert Darzac, care este nevinovat. Domnul Larsan îmi cunoaşte buna credinţă şi ştie că trebuie acordată o importanţă descoperirilor mele, care deseori s-au coroborat cu ale sale.

Frederic Larsan spuse:

— Domnule Preşedinte, va fi interesant să-l ascultăm pe domnul Joseph Rouletabille, în special pentru că nu este de acord cu mine.

Un murmur de aprobare salută discursul detectivului.

Era un bun sportiv şi accepta provocarea. Lupta dintre cei doi promitea să fie captivantă.

Întrucât Preşedintele rămânea tăcut, Frederic Larsan continuă:

— Suntem de acord că asasinul pădurarului era atacatorul domnişoarei Stangorson, dar întrucât nu am căzut de acord cum a scăpat criminalul, sunt curios să aud explicaţia domnului Rouletabille.

— Nu mă îndoiesc că sunteţi, spuse prietenul meu.

Râsete generale au urmat remarcii sale. Preşedintele declară furios că, dacă se repeta, va evacua sala.

— Acum, tinere, spuse Preşedintele, l-ai auzit pe domnul Frederic Larsan. Cum a scăpat criminalul din curte?

Rouletabille se uită la doamna Mathieu, care îi zâmbi

cu tristeţe.

— Întrucât doamna Mathieu, spuse el, şi-a mărturisit de bunăvoie intimitatea cu pădurarul...

— Cum, e băiatul! exclamă Tăticul Mathieu.

— Îndepărtaţi-l pe acest om! ordonă Preşedintele.

Mathieu a fost scos din sală. Rouletabille continuă:

— Întrucât ea a făcut această mărturisire, sunt liber să vă spun că ea se întâlnea deseori noaptea cu pădurarul la primul etaj al donjonului, în camera care a fost pe vremuri oratoriu. Aceste întâlniri au devenit din ce în ce mai frecvente când soţul ei a căzut la pat, din cauza reumatismului său. Ea îi dădea morfină ca să-i uşureze durerea şi ca să-şi acorde mai mult timp pentru întâlniri. Doamna Mathieu venea la castel noaptea, învăluită într-un şal negru mare, care îi servea şi pentru deghizare. Ea ştia cum să imite miorlăitul pisicii Mamei Angenoux şi scotea acele strigăte ca să-l anunţe pe pădurar de prezenţa ei. Reparaţiile recente la donjon nu au interferat cu întâlnirile lor în vechea cameră a pădurarului, din donjon, deoarece camera repartizată lui era despărţită de camera majordomului doar printr-o despărţitură.

Anterior tragediei din curte, doamna Mathieu şi pădurarul părăseau donjonul împreună. Am aflat aceste lucruri din examinarea urmelor de paşi din curte a doua zi.

Bernier, portarul, pe care l-am postat în spatele donjonului, aşa cum va explica chiar el, nu putea să vadă ce se petrecea în curte.

Nu a ajuns în curte până ce nu a auzit focuri de revolver şi atunci a tras. Când femeia s-a despărţit de bărbat, a mers spre poarta deschisă a curţii, în timp ce el s-a întors în camera lui.

Aproape ajunsese la uşă, când au răsunat revolverele. Tocmai ajunsese la colţ, când o umbră a sărit alături. Între timp, doamna Mathieu, surprinsă de focurile de revolver şi de intrarea oamenilor în curte, s-a ghemuit în întuneric. Curtea este una spaţioasă şi, fiind aproape de poartă, ar fi putut să treacă neobservată cu uşurinţă. Dar ea a rămas şi a văzut cum a fost cărat cadavrul. Într-o mare agonie a minţii, s-a apropiat de vestibul şi a văzut cadavrul temut al iubitului ei pe trepte, luminat de lanterna Tăticului Jacques.

Atunci a fugit, iar Tăticul Jacques i s-a alăturat.

În aceeaşi noapte, înainte de crimă, Tăticul Jacques fusese trezit de strigătul pisicii şi, uitându-se pe fereastră, văzuse fantoma neagră. Îmbrăcându-se în grabă, a ieşit şi a recunoscut-o. Este un vechi prieten al doamnei Mathieu şi, când l-a văzut, ea a trebuit să-i spună despre relaţia ei cu pădurarul şi i-a cerut ajutorul. Tăticului Jacques i s-a făcut

milă de ea şi a însoţit-o prin dumbrava de stejari, afară din parc, dincolo de marginea lacului, până pe drumul spre Epinay. De aici nu mai era decât o distanţă foarte mică până la casa ei.

Tăticul Jacques s-a întors la castel şi, văzând cât de important era ca prezenţa doamnei Mathieu la castel să rămână necunoscută, a făcut tot ce a putut ca să o ascundă.

Apelez la domnul Larsan, care m-a văzut, în dimineaţa următoare, examinând cele două şiruri de urme de paşi.

Aici Rouletabille, întorcându-se spre doamna Mathieu, cu o plecăciune, spuse:

— Piciorul doamnei are o asemănare stranie cu urmele elegante ale criminalului.

Doamna Mathieu tremură şi se uită la el cu ochi măriţi, parcă de uimire la ceea ce avea să spună în continuare.

— Doamna are un picior frumos, lung şi oarecum cam mare pentru o femeie. Amprenta, cu degetul mare ascuţit, seamănă foarte mult cu cea a criminalului.

O mişcare în sală a fost reprimată de Rouletabille. El le reţinu atenţia imediat.

— Mă grăbesc să adaug, continuă el, că nu acord

nicio importanţă acestui lucru. Semnele exterioare ca acestea deseori sunt menite să ne inducă în eroare, dacă nu raţionăm corect. Urmele de paşi ale domnului Robert Darzac seamănă, de asemenea, cu cele ale criminalului, şi totuşi el nu este criminalul!

Preşedintele, întorcându-se către doamna Mathieu, întrebă: Aceasta este în conformitate cu ceea ce ştiţi că s-a petrecut?

— Da, domnule Preşedinte, răspunse ea, este ca şi cum domnul Rouletabille ar fi fost în spatele nostru.

— L-aţi văzut pe criminal fugind spre capătul aripii drepte?

— Da, la fel de clar cum l-am văzut după aceea cărând cadavrul pădurarului.

— Ce s-a întâmplat cu criminalul? Vă aflaţi în curte şi aţi fi putut să vedeţi cu uşurinţă.

— Nu l-am văzut deloc, domnule Preşedinte. S-a făcut destul de întuneric chiar atunci.

— Atunci, domnul Rouletabille, spuse preşedintele, trebuie să explice cum a scăpat criminalul.

Rouletabille continuă:

— Era imposibil ca criminalul să scape pe calea prin care intrase în curte fără ca noi să-l vedem, or, dacă noi nu l-am văzut, trebuie cu siguranţă să-l fi simţit, deoarece

curtea este una foarte îngustă, închisă cu grilaje înalte din fier.

— Atunci, dacă bărbatul era înghesuit în acea curte îngustă, cum se face că nu l-aţi găsit? Vă tot întreb asta de ultima jumătate de oră.

— Domnule Preşedinte, răspunse Rouletabille, nu vă pot răspunde la această întrebare înainte de ora şase şi jumătate!

În acest timp, oamenii din sala de judecată începeau să creadă în acest nou martor. Erau amuzaţi de acţiunea lui melodramatică de a fixa astfel ora, dar păreau să aibă încredere în rezultat. Cât despre Preşedinte, părea că şi el se hotărâse să îl considere la fel pe tânăr. Cu siguranţă fusese impresionat de explicaţia lui Rouletabille referitoare la rolul doamnei Mathieu.

— Ei bine, domnule Rouletabille, spuse el. Fie cum spui dumneata, dar să nu te mai vedem până la ora şase şi jumătate.

Rouletabille se înclină spre Preşedinte şi îşi făcu drum spre uşa camerei martorilor. Încetişor, mi-am făcut drum prin mulţime şi am părăsit sala aproape în acelaşi moment cu Rouletabille. M-a salutat din toată inima şi părea fericit.

— Nu te voi întreba, dragul meu prieten, am spus zâmbind, ce-ai făcut în America, pentru că nu am nicio

îndoială că nu îmi poţi spune înainte de ora şase şi jumătate.

— Nu, dragul meu Sainclair, îţi voi spune chiar acum de ce m-am dus în America. M-am dus în căutarea numelui celeilalte jumătăţi a criminalului!

— Numele celeilalte jumătăţi?

— Exact. Când am plecat ultima dată de la Glandier, ştiam că erau două jumătăţi ale criminalului şi cunoşteam numele doar a uneia dintre ele. M-am dus în America după numele celeilalte jumătăţi.

Eram prea uimit ca să răspund. Chiar atunci am intrat în camera martorilor şi Rouletabille a fost imediat înconjurat.

S-a arătat foarte prietenos faţă de toţi, în afară de Arthur Rance, faţă de care a arătat o vizibilă răceală în comportament. A intrat şi Frederic Larsan. Rouletabille s-a dus şi i-a strâns mâna din toată inima. Atitudinea lui faţă de detectiv arăta că îi venise de hac poliţistului. Larsan zâmbi şi-l întrebă ce făcuse în America, Rouletabille începu să-i spună câteva anecdote din călătoria sa. Apoi s-au întors amândoi, aparent cu scopul de a vorbi confidenţial. Eu, prin urmare, i-am părăsit cu discreţie şi, fiind curios să aud depoziţia, m-am întors la locul meu din sala de judecată, unde publicul îşi arăta vădit lipsa de interes pentru ceea ce

se întâmpla, în nerăbdarea lor pentru întoarcerea lui Rouletabille la ora fixată. Fix la şase şi jumătate, Joseph Rouletabille a fost adus înăuntru, din nou. Îmi este imposibil să-mi imaginez agitaţia tensionată care a apărut pe fiecare chip, în timp ce el se îndrepta spre boxă. Darzac se ridică în picioare, înfricoşător de palid. Preşedintele, adresându-i-se lui Rouletabille, spuse grav:

— Nu vă voi cere să depuneţi jurământul, deoarece nu aţi fost citat în mod reglementar, dar am încredere că nu este nevoie să vă reamintesc gravitatea declaraţiei pe care urmaţi să o faceţi.

Rouletabille se uită la Preşedinte destul de calm, drept în faţă şi răspunse:

— Da, domnule.

— La ultima dumneavoastră înfăţişare aici, a spus Preşedintele, am ajuns la punctul în care dumneavoastră trebuia să ne spuneţi cum a scăpat criminalul şi, de asemenea, numele lui. Acum, domnule Rouletabille, vă aşteptăm explicaţia.

— Foarte bine, domnule, începu prietenul meu în mijlocul unei tăceri profunde. Am explicat cum era imposibil ca criminalul să scape fără să fie văzut. Şi totuşi, se afla cu noi, acolo, în curte.

— Şi nu l-aţi văzut? Cel puţin aceasta este ceea ce

declară acuzarea.

— Nu! L-am văzut cu toţii, domnule Preşedinte! strigă Rouletabille.

— Atunci de ce nu a fost arestat?

— Pentru că nimeni, în afară de mine, nu ştia că el era criminalul. Mi s-ar fi stricat planurile dacă ar fi fost arestat, şi atunci nu aveam alte dovezi, în afară de raţionamentul meu.

Eram convins că îl aveam pe criminal în faţa noastră şi că practic ne uitam la el. Acum am adus ceea ce eu consider o dovadă indisputabilă.

— Vorbiţi, domnule! Spuneţi-ne numele criminalului.

— Îl veţi găsi pe lista de nume prezente în curte în noaptea tragediei, răspunse Rouletabille.

Oamenii prezenţi în sala de judecată au început să-şi arate nerăbdarea. Unii chiar au strigat, cerând numele şi au fost reduşi la tăcere de aprod.

— Lista îi include pe Tăticul Jacques, Bernier, portarul şi domnul Arthur Rance, spuse Preşedintele. Acuzaţi pe vreunul dintre aceştia?

— Nu, domnule!

— Atunci nu înţeleg la ce vă referiţi. Nu mai era altă persoană la capătul curţii.

— Ba da, domnule, era, nu la capătul, ci deasupra

curţii, aplecându-se peste fereastră.

— Vreţi să spuneţi Frederic Larsan! exclamă Preşedintele.

— Da! Frederic Larsan! răspunse Rouletabille cu o voce răsunătoare. Frederic Larsan este criminalul!

Sala de judecată a devenit imediat plină de proteste zgomotoase şi indignate. Atât de uimit era Preşedintele, încât nu a încercat să le potolească. Tăcerea bruscă care a urmat a fost întreruptă de cuvintele şoptite distinct de pe buzele lui Robert Darzac:

— Este imposibil! Este nebun!

— Îndrăzniţi să-l acuzaţi pe Frederic Larsan, domnule?

Întrebă Preşedintele. Dacă nu sunteţi nebun, care sunt dovezile dumneavoastră?

— Dovezi, domnule? Doriţi dovezi? Ei bine, iată una, strigă Rouletabille pe un ton ascuţit. Să fie chemat Frederic Larsan!

— Aprod, cheamă-l pe Frederic Larsan.

Aprodul se grăbi spre uşa laterală, o deschise şi dispăru. Uşa rămase deschisă, în timp ce toţi ochii se întorceau către ea în aşteptare. Funcţionarul reapăru şi, păşind înainte, spuse: – Domnule Preşedinte, Frederic Larsan nu este aici. A plecat cam pe la ora patru şi nu a mai

fost văzut de atunci.

— Aceasta este dovada mea! strigă Rouletabille, triumfător.

— Explicaţi-vă!

— Dovada mea este fuga lui Larsan, spuse tânărul reporter. Nu se va mai întoarce. Nu o să îl mai vedeţi pe Frederic Larsan.

— În caz că nu vă jucaţi cu Curtea, domnule, de ce nu l-aţi acuzat cât timp era prezent? Atunci v-ar fi răspuns.

— Nu ar fi putut să dea alt răspuns decât cel pe care l-a dat acum, prin fuga sa.

— Nu putem să credem că Larsan a fugit. Nu avea niciun motiv să procedeze astfel. Ştia că veţi face această acuzaţie?

— Ştia. I-am spus că o voi face.

— Vreţi să spuneţi că, ştiind că Larsan era criminalul, i-aţi dat oportunitatea să scape?

— Da, domnule Preşedinte, i-am dat-o, răspunse Rouletabille, mândru. Nu sunt poliţist, sunt jurnalist şi treaba mea nu este să arestez oameni. Treaba mea se află în serviciul adevărului şi nu este aceea de călău. Dacă sunteţi drept, domnule, veţi vedea că am dreptate. Acum puteţi înţelege de ce m-am reţinut până la această oră pentru a-i divulga numele. I-am dat lui Larsan timp să

prindă trenul de 4:17 spre Paris, unde va şti în ce loc să se ascundă şi să nu lase nicio urmă. Nu îl veţi găsi pe Frederic Larsan, declară Rouletabille, fixându-şi privirea asupra domnului Robert Darzac. Este prea viclean. Este un om care v-a scăpat întotdeauna şi pe care l-aţi căutat în zadar de multă vreme. Dacă nu a reuşit să fie mai deştept decât mine, poate cu uşurinţă să fie mai deştept decât orice fel de poliţie. Acest bărbat care, acum patru ani, s-a prezentat la Siguranţă şi a devenit celebru drept Frederic Larsan, este notoriu sub alt nume – un nume binecunoscut în lumea crimei. Frederic Larsan, domnule Preşedinte, este Ballmeyer!

— Ballmeyer! strigă Preşedintele.

— Ballmeyer! exclamă Robert Darzac, sărind în picioare.

— Ballmeyer! Deci, era adevărat!

— Ah! Domnule Darzac, nu mai credeţi că sunt nebun, acum! strigă Rouletabille.

„Ballmeyer! Ballmeyer!” Niciun alt cuvânt nu mai putea fi auzit în sala de judecată. Preşedintele suspendă audierea.

Aceia dintre cititorii mei care poate nu au auzit de Ballmeyer se vor mira la agitaţia provocată de acel nume. Şi totuşi faptele acestui criminal remarcabil formează

subiectul celor mai dramatice povestiri ale ziarelor şi ale dosarelor penale din ultimii douăzeci de ani. Fusese raportat că ar fi mort şi astfel a scăpat de poliţie, aşa cum a tot scăpat de ei în întreaga lui carieră.

Ballmeyer era cel mai bun specimen al „escrocului gentleman”, cu clasă. Era versat în trucuri de prestidigitaţie şi n-a existat vreodată un escroc mai îndrăzneţ sau mai nemilos. Era primit în cele mai bune cercuri ale societăţii şi era membrul unora dintre cele mai exclusiviste cluburi. În multe dintre expediţiile sale de jefuire, nu ezitase să folosească cuţitul şi osul de oaie. Nicio dificultate nu-l oprea şi nicio „operaţiune” nu era prea periculoasă. Fusese prins, dar a evadat chiar în dimineaţa procesului său, aruncând piper în ochii gardienilor care îl conduceau în Sală. S-a ştiut mai târziu, în ciuda vânătorii energice după el a celor mai experţi detectivi, că participase în aceeaşi seară la o premieră de la Theatre Français, fără cea mai mică deghizare.

A părăsit Franţa, mai târziu, ca să „lucreze” în America. Poliţia de acolo a reuşit să-l captureze o dată, dar extraordinarul bărbat a evadat a doua zi. Ar fi nevoie de un volum întreg să povestesc aventurile criminalului maestru. Şi totuşi acesta era omul pe care Rouletabille îl lăsase să scape! Ştiind totul despre el şi cine era, îi acordase

criminalului o oportunitate pentru încă o batjocură la adresa societăţii pe care o sfidase! Nu puteam să nu admir lovitura îndrăzneaţă a tânărului ziarist, deoarece sunt sigur că motivul său fusese acela de a o proteja pe domnişoara Stangorson şi de a-l scăpa pe Darzac de un duşman, în acelaşi timp. Mulţimea de-abia îşi revenise după efectul revelaţiei uimitoare, când audierea a fost reluată. Întrebarea din minţile tuturor era: *„Presupunând că criminalul era Larsan, cum a ieşit el din Camera Galbenă?”*

Rouletabille a fost imediat chemat în boxă şi examinarea lui a continuat.

— Ne-aţi spus, spuse Preşedintele, că era imposibil de scăpat din capătul curţii. Întrucât Larsan se apleca peste fereastră, el părăsise curtea. Cum a făcut-o?

— A scăpat în cel mai neobişnuit mod. S-a căţărat pe perete, a sărit pe terasă şi, în timp ce noi eram ocupaţi cu cadavrul pădurarului, a ajuns în galerie pe fereastră. Pentru un bărbat cu forţa lui Ballmeyer, toate acestea au fost o joacă de copii. Şi aici, domnule, este dovada a ceea ce spun.

Rouletabille scoase din buzunar un pachet mic, din care extrase un cârlig rezistent din fier.

— Acesta, domnule, a spus el, este un crampon care se potriveşte perfect într-o gaură încă vizibilă în cornişa

care susţine terasa. Larsan, care a gândit şi şi-a pregătit totul pentru cazurile de urgenţă, fixase acest crampon în cornişă. Tot ce avea de făcut ca să-şi facă posibilă scăparea era să pună un picior pe o piatră, care este plasată în colţul castelului, altul pe acest suport, o mână pe cornişa uşii pădurarului şi cealaltă pe terasă şi Larsan dispărea de pe pământ. Restul a fost uşor. Prefăcătoria lui după cină de parcă ar fi fost drogat a fost credibilă. El nu a fost drogat, dar m-a drogat pe mine.

Bineînţeles că trebuia să se prefacă, de parcă şi el ar fi fost drogat, astfel ca să nu cadă nicio suspiciune asupra lui în legătură cu starea mea. Dacă nu aş fi fost astfel doborât, Larsan nu ar fi intrat niciodată în camera domnişoarei Stangorson în acea noapte, iar atacul asupra ei nu ar fi avut loc.

Un geamăt veni dinspre Darzac, care nu părea capabil să-şi stăpânească suferinţa.

— Puteţi să înţelegeţi, adăugă Rouletabille, că Larsan s-ar fi simţit împiedicat de faptul că aveam camera atât de aproape de a lui şi dintr-o suspiciune că aş fi cu ochii în patru în acea noapte. Normal că nu ar fi putut nicio clipă să creadă că îl suspectam! Dar aş fi putut să-l văd părăsindu-şi camera când era gata să se ducă la domnişoara Stangorson. A aşteptat până am adormit, iar prietenul meu

Sainclair era ocupat încercând să mă trezească. Zece minute după aceea, domnişoara Stangorson striga, *„Crimă!”*

— Cum aţi ajuns să îl suspectaţi pe Larsan?

— Pura mea raţiune îl indica. De aceea l-am supravegheat. Dar nu am prevăzut că o să mă drogheze. El este foarte viclean. Da, pura mea raţiune l-a indicat, dar aveam nevoie de dovezi tangibile, astfel încât ochii mei să îl poată vedea la fel cum îl vedea pura mea raţiune.

— Ce vreţi să spuneţi prin pura dumneavoastră raţiune?

— Acea putere a minţii cuiva care nu admite niciun element deranjant în concluzie. Ziua care a urmat incidentului din galeria inexplicabilă, am simţit că pierdeam controlul asupra ei. Îmi permisesem să fiu abătut de dovezi eronate, dar mi-am revenit şi am apucat din nou capătul corect. M-am convins că criminalul nu ar fi putut să părăsească galeria, nici în mod natural, nici supranatural. Am restrâns cercul consideraţiilor spre acel cerc, ca să spun aşa. Criminalul nu se putea afla în afara acelui cerc. Acum, cine se afla în el? Era, mai întâi, criminalul. Apoi erau Tăticul Jacques, domnul Stangorson, Frederic Larsan şi eu. Cinci persoane întru totul, numărându-l şi pe criminal. Şi totuşi, în galerie se aflau doar patru. Acum, întrucât a fost

demonstrat de mine că al cincilea nu ar fi putut să scape, era evident că unul dintre cei patru prezenţi în galerie trebuie să fie o dublură – el trebuie să fie el însuşi şi criminalul în acelaşi timp. De ce nu văzusem aceasta mai înainte? Pur şi simplu pentru că fenomenul dublei personalităţi nu mai apăruse înainte în această investigaţie.

Acum, care dintre cele patru persoane din galerie era în acelaşi timp acea persoană şi asasinul? Am revizuit în minte ceea ce văzusem. Văzusem, în acelaşi timp, pe domnul Stangorson şi pe criminal, pe Tăticul Jacques şi pe criminal, pe mine şi pe criminal, astfel încât criminalul, prin urmare, nu putea fi nici domnul Stangorson, nici Tăticul Jacques, nici eu. Îi văzusem pe Frederic Larsan şi pe criminal în acelaşi timp? Nu! Trecuseră două secunde, timp în care l-am pierdut pe criminal din priviri, pentru că, aşa cum am notat în hârtiile mele, el a sosit cu două secunde înaintea domnului Stangorson, a Tăticului Jacques şi a mea la punctul de întâlnire a celor două galerii. Aceasta i-ar fi dat timp lui Larsan să treacă prin galeria „care se întoarce”, să-şi dea jos barba falsă, să se întoarcă şi să se grăbească împreună cu noi, de parcă, la fel ca noi, era în urmărirea criminalului.

Acum eram sigur că am apucat capătul corect în raţionamentul meu. De Frederic Larsan era acum

întotdeauna legată, în mintea mea, personalitatea necunoscutului pe care îl urmăream – criminalul, cu alte cuvinte.

Revelaţia m-a luat prin surprindere. Am încercat să-mi recapăt echilibrul parcurgând dovezile descoperite anterior, dar care îmi abătuseră mintea şi mă îndepărtaseră de Frederic Larsan. Care erau aceste dovezi?

Prima. Îl văzusem pe necunoscut în camera domnişoarei Stangorson. Mergând spre camera lui Frederic Larsan, îl găsisem pe Larsan adormit buştean.

A doua. Scara.

A treia. Îl pusesem pe Frederic Larsan la capătul galeriei „care se întoarce” şi îi spusesem că mă voi repezi în camera domnişoarei Stangorson ca să încerc să-l prind pe criminal. Apoi m-am întors în camera domnişoarei Stangorson unde îl văzusem pe necunoscut.

Prima dovadă nu m-a deranjat prea mult. Este posibil că, atunci când am coborât pe scară, după ce îl văzusem pe necunoscut în camera domnişoarei Stangorson, Larsan să fi terminat deja ceea ce făcea acolo. Apoi, în timp ce reintram în castel, Larsan s-a întors în propria lui cameră şi, dezbrăcându-se, s-a dus la culcare.

Nici a doua dovadă nu mi-a făcut probleme. Dacă Larsan era criminalul, nu ar fi avut nevoie de o scară, dar

scara ar fi putut fi pusă acolo ca să dea aparenţa intrării criminalului din afara castelului, mai ales deoarece Larsan îl acuzase pe Darzac, iar Darzac nu se afla în castel în acea noapte. Mai departe, scara ar fi putut fi pusă acolo ca să-i uşureze fuga lui Larsan, în caz de necesitate absolută.

Dar a treia dovadă m-a încurcat de tot. După ce l-am pus pe Larsan la capătul galeriei „care se întoarce”, nu puteam să-mi explic cum profitase de momentul în care m-am dus în aripa stângă a castelului să îi găsesc pe domnul Stangorson şi pe Tăticul Jacques, ca să se întoarcă în camera domnişoarei Stangorson. Era un lucru foarte periculos de făcut. Risca să fie prins, şi ştia asta. Şi aproape că a fost prins. Nu avusese timp să-şi ocupe postul şi cu siguranţă că sperase să o facă. Avea un motiv foarte puternic ca să se întoarcă în camera lui. Cât despre mine, când l-am văzut pe Tăticul Jacques în capătul galeriei „drepte”, m-am gândit în mod natural că Larsan se afla încă la postul lui. Tăticul Jacques, mergând spre postul lui, nu se uitase, când a trecut, să vadă dacă Larsan era la postul lui sau nu.

Care era, prin urmare, motivul urgent care l-a silit pe Larsan să se ducă în cameră pentru a doua oară? Am presupus că era o dovadă a prezenţei lui acolo. Lăsase ceva foarte important în camera aceea. Ce era? îl recuperase?

Am rugat-o pe doamna Bernier, care era obişnuită să cureţe camera, să se uite şi ea a găsit o pereche de ochelari – această pereche, domnule Preşedinte!

Şi Rouletabille scoase ochelarii, despre care ştim, din buzunarul său.

— Când am văzut aceşti ochelari, continuă el, am fost pur şi simplu pus în încurcătură. Nu îl văzusem niciodată pe Larsan purtând ochelari. Ce însemnau ei? Pe neaşteptate, am exclamat de unul singur: *„Şi dacă este prezbit?”* Nu-l văzusem niciodată pe Larsan scriind. Ar putea, prin urmare, să fie prezbit. La Siguranţă ar şti, fără îndoială, şi de asemenea dacă ochelarii erau ai lui. O astfel de dovadă ar fi năucitoare. Asta explica întoarcerea lui Larsan. Acum ştiu că Larsan, sau Ballmeyer, este prezbit şi că aceşti ochelari îi aparţin. Acum, însă, am făcut o greşeală. Nu eram mulţumit de dovezile pe care le obţinusem. Doream să-i văd faţa bărbatului. Dacă m-aş fi abţinut de la asta, al doilea atac groaznic nu ar fi avut loc.

— Dar, întrebă Preşedintele, de ce să se ducă Larsan în camera domnişoarei Stangorson? De ce să încerce de două ori să o omoare?

— Pentru că o iubeşte, domnule Preşedinte.

— Acesta este cu siguranţă un motiv, dar...

— Este singurul motiv. Era îndrăgostit la nebunie şi

din această cauză, şi din altele, era capabil să comită orice crimă.

— Domnişoara Stangorson ştia asta?

— Da, domnule, dar era ignorantă asupra faptului că bărbatul care o urmărea era Frederic Larsan, altfel, bineînţeles, nu i s-ar fi permis să stea la castel. Am observat, când el era în camera ei după incidentul din galerie, că s-a ţinut în umbră şi şi-a ţinut capul aplecat. Îşi căuta ochelarii pierduţi.

Domnişoara Stangorson îl cunoştea pe Larsan sub alt nume.

— Domnule Darzac, întrebă Preşedintele, domnişoara Stangorson v-a făcut vreo mărturisire în această privinţă?

Cum se face că nu a vorbit cu nimeni? Dacă sunteţi nevinovat, ea ar fi dorit să vă scutească de durerea de a fi acuzat.

— Domnişoara Stangorson nu mi-a spus nimic, răspunse domnul Darzac.

— Ceea ce spune acest tânăr vi se pare probabil?

Întrebă Preşedintele.

— Domnişoara Stangorson nu mi-a spus nimic, repetă el apatic.

— Cum explicaţi că, în noaptea asasinării pădurarului, întrebă Preşedintele, întorcându-se către Rouletabille,

criminalul a adus înapoi hârtiile furate de la domnul Stangorson?

Cum explicaţi felul în care criminalul a reuşit să intre în camera încuiată a domnişoarei Stangorson?

— La ultima întrebare este uşor de răspuns. Un om ca Larsan, sau Ballmeyer, ar fi putut să-şi facă chei duplicate.

Cât despre documente, cred că Larsan nu intenţionase să le fure, la început. Urmărind-o îndeaproape pe domnişoara Stangorson, cu scopul de a o împiedica să se căsătorească cu domnul Robert Darzac, într-o zi a urmărit-o când erau la marile magazine din apropierea Luvrului. Acolo a intrat în posesia poşetei pe care ea a pierdut-o, sau a uitat-o. În acea poşetă se afla o cheie cu cap din aramă. El nu ştia că acea cheie avea vreo valoare, până când anunţul din ziare i-a revelat-o. Atunci i-a scris domnişoarei, aşa cum cerea anunţul.

Fără îndoială, i-a cerut o întâlnire, făcându-i cunoscut de asemenea că el era în acelaşi timp persoana care o urmărea de ceva vreme cu dragostea lui. Nu a primit niciun răspuns.

S-a dus la Oficiul Poştal şi s-a convins că scrisoarea lui nu mai era acolo. Deja îl analizase pe domnul Darzac şi, hotărându-se să meargă oricât de departe pentru a o câştiga pe domnişoara Stangorson, plănuise că, orice s-ar

întâmpla, domnul Darzac, rivalul său detestat, să fie omul suspectat.

Nu cred că Larsan se gândea încă să o omoare pe domnişoara Stangorson, dar orice făcea, se asigura că domnul Darzac va avea de suferit. Era aproape de aceeaşi înălţime ca şi domnul Darzac şi avea aproape aceeaşi mărime a piciorului. Nu avea să-i fie dificil să ia o amprentă a tălpii domnului Darzac şi să-şi facă ghete asemănătoare.

Astfel de trucuri erau pur şi simplu o joacă de copii pentru Larsan, sau Ballmeyer.

Neprimind răspuns la scrisoare, s-a hotărât ca, din moment ce domnişoara Stangorson nu voia să vină la el, să se ducă el la ea. Planul lui fusese făcut de mult. Se pusese la punct cu planurile castelului şi ale pavilionului. Astfel că, într-o după-amiază, când domnul şi domnişoara Stangorson erau ieşiţi la plimbare şi în timp ce Tăticul Jacques era plecat, a intrat în pavilion prin fereastra vestibulului. Era singur şi, nefiind grăbit, a început să examineze mobila. Una dintre piesele de mobilier, care semăna cu un seif, avea o gaură de cheie foarte mică. Aceea îl interesa! Avea cu el cheia cu capul din aramă şi, asociind una cu alta, a încercat cheia în încuietoare. Uşa s-a deschis. Nu a văzut altceva în afară de hârtii. Trebuie să fie foarte valoroase ca să fie puse într-un seif, a cărui cheie este de asemenea

importantă. Probabil că, gândul la un şantaj i-a venit ca o posibilitate utilă care să-l ajute în planurile sale referitoare la domnişoara Stangorson.

El a făcut repede un colet din hârtii şi l-a dus în toaleta din vestibul. Între momentul primei examinări a pavilionului şi noaptea asasinări pădurarului, Larsan a avut timp să descopere ce conţineau acele hârtii. Nu putea să facă nimic cu ele şi erau destul de compromiţătoare. În acea noapte le-a dus înapoi la castel. Probabil că spera ca, returnând hârtiile, să obţină puţină recunoştinţă din partea domnişoarei Stangorson. Dar oricare ar fi fost motivele lui, el a adus înapoi hârtiile şi astfel a scăpat de o povară.

Rouletabille tuşi. Pentru mine era evident că el era stânjenit. Ajunsese la un punct unde trebuia să tăinuiască ceea ce ştia despre adevăratul motiv al lui Larsan. Explicaţia pe care o dăduse fusese evident nesatisfăcătoare.

Rouletabille a observat cu repeziciune ce impresie proastă făcuse, pentru că, întorcându-se spre Preşedinte, spuse:

— Şi acum ajungem la explicarea Misterului Camerei Galbene!

O mişcare de scaune în sală, o foşnire de rochii şi şoapte energice de „Şşşt!” demonstrau curiozitatea care

fusese stârnită.

— Mi se pare, spuse Preşedintele, că Misterul Camerei Galbene, domnule Rouletabille, este explicat pe deplin de ipoteza dumneavoastră. Frederic Larsan este explicaţia. Nu trebuie decât să-l punem în locul domnului Robert Darzac. În mod evident, uşa Camerei Galbene a fost deschisă la momentul când domnul Stangorson era singur şi el i-a permis bărbatului, care venea din camera fiicei sale să treacă fără să-l reţină, probabil la rugăminţile ei de a evita orice scandal.

— Nu, domnule Preşedinte, protestă tânărul. Uitaţi că, ameţită de atacul dat asupra ei, domnişoara Stangorson nu se afla într-o stare care să-i permită să facă o astfel de cerere. Nici nu ar fi putut să se încuie şi să se zăvorască în cameră. Trebuie, de asemenea, să vă amintiţi că domnul Stangorson a jurat că uşa nu a fost deschisă.

— Acesta, totuşi, este singurul mod în care poate fi explicat. Camera Galbenă era la fel de bine închisă ca un seif. Ca să folosesc propria dumneavoastră expresie, era imposibil ca criminalul să scape, fie în mod natural, fie supranatural. Când s-a intrat în cameră cu forţa, el nu era acolo! Prin urmare, trebuie să fi scăpat.

— Asta nu se potriveşte.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Nu era nevoie ca el să scape... dacă nu era acolo!

— Nu era acolo!

— Evident că nu. Nu putea să fie acolo, dacă nu a fost descoperit acolo.

— Dar, ce spuneţi de dovezile prezenţei lui acolo?

Întrebă Preşedintele.

— Acela, domnule Preşedinte, este locul unde am apucat de capătul greşit. Din momentul când domnişoara Stangorson s-a încuiat în cameră, până în momentul când uşa ei a fost deschisă cu forţa, era imposibil ca asasinul să scape. El nu a fost găsit, pentru că nu se afla acolo în tot acel timp.

— Dar dovezile?

— Ne-au dus pe căi greşite. Raţionând asupra acestui mister, nu trebuie să le facem să însemne ceea ce înseamnă aparent. De ce tragem concluzia că criminalul a fost acolo?

Deoarece a lăsat urme prin cameră? Bine! Dar nu se poate să fi fost acolo înainte ca să fie încuiată camera? Nu, el trebuie să fi fost acolo mai înainte. Să analizăm chestiunea acestor urme şi să vedem dacă nu ne duc la concluzia mea.

După publicarea articolului din „Matin” şi conversaţia mea cu judecătorul de instrucţie în timpul călătoriei de la

Paris la Epinay-sur-Orge, am fost sigur că Camera Galbenă fusese sigilată ermetic, ca să spun aşa, şi că, în consecinţă, criminalul scăpase înainte ca domnişoara Stangorson să se ducă în camera ei la miezul nopţii.

La acel moment am fost foarte încurcat. Domnişoara Stangorson nu poate să fi fost propria ei asasină, întrucât dovezile indicau altă persoană. Asasinul, deci, venise mai înainte. Dacă s-a întâmplat aşa, cum se face că domnişoara Stangorson a fost atacată după aceea? Sau, mai degrabă, că părea să fi fost atacată după aceea? Era necesar ca eu să reconstruiesc întâmplarea şi să fac din ea două faze, fiecare separată de cealaltă, în timp, de spaţiul a câtorva ore.

O fază în care domnişoara Stangorson chiar fusese atacată, cealaltă fază în care cei care i-au auzit strigătele şi au crezut că era atacată. Pe atunci nu examinasem Camera Galbenă.

Care erau semnele de pe domnişoara Stangorson? Erau urmele de strangulare şi urma de la o lovitură puternică la tâmplă. Semnele de strangulare nu mă interesau prea mult, ar fi putut să fie făcute mai devreme şi domnişoara Stangorson ar fi putut să le ascundă cu un guleraş sau alt articol vestimentar similar. A trebuit să presupun că acesta a fost momentul în care am fost silit să

reconstruiesc întâmplările în două faze. Domnişoara Stangorson avea, fără îndoială, motivele ei ca să procedeze astfel, întrucât nu i-a spus nimic tatălui ei despre asta şi l-a lăsat pe judecătorul de instrucţie să înţeleagă că atacul asupra ei avusese loc în timpul nopţii, în timpul celei de-a doua faze. Ea a fost forţată să spună asta, altfel tatăl ei ar fi luat-o la întrebări referitor la motivul ei pentru a nu-i fi spus nimic.

Dar nu puteam să-mi explic lovitura de la tâmplă. Am înţeles-o şi mai puţin când am aflat că osul de oaie fusese găsit în camera ei. Ea nu putea ascunde faptul că fusese lovită la cap şi totuşi acea rană părea să fi fost provocată în timpul primei faze, întrucât cerea prezenţa criminalului! Am crezut că domnişoara Stangorson îşi ascunsese rana aranjându-şi părul în cozi.

Cât despre urma palmei de pe perete, aceea fusese făcută evident în timpul primei faze, când criminalul chiar se aflase acolo. Toate urmele prezenţei lui fuseseră lăsate, normal, în timpul primei faze – osul de oaie, urmele negre de paşi, şapca-bască, batista, sângele de pe perete, de pe uşă şi de pe podea. Dacă acele urme încă se aflau toate acolo, arătau că domnişoara Stangorson, care dorea să nu se ştie nimic, încă nu avusese timp să le cureţe. Aceasta m-a condus la concluzia că cele două faze se produseseră la

scurt timp una după alta. Ea nu a avut oportunitatea, după ce şi-a părăsit camera şi s-a întors în laborator la tatăl ei, să se întoarcă din nou în camera ei şi să facă ordine. Tatăl ei a fost tot timpul cu ea, lucrând. Astfel că, după prima fază, ea nu a reintrat în cameră până la miezul nopţii. Tăticul Jacques a fost acolo la ora zece, aşa cum făcea în fiecare noapte, dar el s-a dus doar ca să tragă storurile şi să aprindă veioza.

Datorită stării ei tulburate, a uitat că Tăticul Jacques va intra în camera ei şi l-a rugat să nu se deranjeze. Toate acestea au fost expuse în articolul din „Matin”. Tăticul Jacques a intrat, totuşi, şi, în lumina slabă a camerei, nu a văzut nimic.

Domnişoara Stangorson trebuie să fi trecut prin nişte momente de nelinişte, în timp ce Tăticul Jacques era absent, dar nu cred că ea era conştientă că atât de multe dovezi rămăseseră. După ce a fost atacată, a avut timp numai să ascundă urmele degetelor bărbatului de pe gâtul ei şi să se grăbească în laborator. Dacă ar fi ştiut despre os, şapcă şi batistă, ar fi scăpat de ele cu uşurinţă după ce s-a întors în camera ei la miezul nopţii. Ea nu le-a văzut la licărirea nesigură a veiozei. S-a băgat în pat, epuizată de anxietate şi teamă – o teamă care a făcut-o să rămână în laborator cât mai târziu posibil.

Raţionamentul meu m-a adus astfel la a doua fază a tragediei, când domnişoara Stangorson era singură în cameră. Acum trebuia să explic focurile de revolver trase în timpul celei de-a doua faze. Strigăte de *„Ajutor! Crimă!”* au fost auzite. Cum să le explic pe acestea? Cât despre strigăte, nu m-am aflat în nicio dificultate, întrucât ea se afla singură în cameră, acestea nu puteau rezulta decât în urma unui coşmar. Explicaţia mea pentru luptă şi zgomotele care au fost auzite este, pur şi simplu, că ea era bântuită în coşmar de experienţa îngrozitoare prin care a trecut în timpul după-amiezii. În vis, ea îl vede pe criminal gata să sară asupra ei şi strigă *„Ajutor! Crimă!”.* Mâna ei caută sălbatic revolverul pe care îl pusese la îndemână pe noptieră alături de patul ei, dar mâna ei, lovind masa, o răstoarnă, iar revolverul, căzând la podea, se descarcă, glonţul înfigându-se în tavan. Am ştiut de la început că glonţul din tavan trebuie să fi rezultat în urma unui accident. Chiar poziţia lui mi-a sugerat un accident în minte şi astfel m-am aliniat cu teoria mea referitoare la un coşmar. Nu mă mai îndoiam că atacul avusese loc înainte ca domnişoara să se retragă pentru noapte.

După ce s-a trezit din visul înfricoşător şi după ce a strigat tare după ajutor, a leşinat.

Teoria mea, bazată pe dovada împuşcăturilor care au

fost auzite la miezul nopţii, solicita două împuşcături – una care l-a rănit pe criminal în momentul atacului şi alta trasă la momentul coşmarului. Mărturia depusă de cei doi Bernier în faţa judecătorului de instrucţie preciza că s-a auzit doar o împuşcătură. Domnul Stangorson a declarat că a auzit doar un zgomot înfundat la început, urmat de un zgomot ascuţit răsunător. Am explicat zgomotul înfundat prin căderea mesei acoperite de marmură, sunetul răsunător era focul de revolver. Eram convins că am dreptate. Împuşcătura care îl rănise pe criminal la mână şi îi provocase atâta sângerare, încât a lăsat amprenta roşie pe perete a fost trasă de domnişoara Stangorson în autoapărare, înainte de a doua fază, când ea chiar a fost atacată. Împuşcătura din tavan, pe care au auzit-o cei doi Bernieri, a fost focul accidental din timpul coşmarului.

Acum trebuia să explic rana de la tâmplă. Nu era suficient de gravă ca să fi fost făcută cu osul de oaie şi domnişoara nu încercase să o ascundă. Trebuie să fi fost provocată în a doua fază. Pentru a descoperi aceasta m-am dus în Camera Galbenă şi mi-am obţinut răspunsul acolo.

Rouletabille scoase din buzunar o bucată de hârtie albă împăturită şi scoase din ea un obiect aproape invizibil pe care îl ţinu între degetul gros şi index.

— Acesta, domnule Preşedinte, a spus el, este un fir

de păr... un fir de păr blond, pătat de sânge. Este un fir de păr din capul domnişoarei Stangorson. L-am găsit lipit de unul din colţurile mesei răsturnate. Însuşi colţul mesei era pătat de sânge, o pată minusculă, de-abia vizibilă, dar mi-a spus că, ridicându-se din pat, domnişoara Stangorson căzuse greoi şi îşi izbise capul de colţul suprafeţei de marmură.

Tot mai aveam de aflat, pe lângă numele asasinului, ceea ce am făcut mai târziu, momentul atacului iniţial. Am aflat aceasta din examinarea domnişoarei Stangorson şi a tatălui ei, deşi răspunsurile au fost bine calculate de cea dintâi; pentru a-l induce în eroare pe judecătorul de instrucţie, domnişoara Stangorson a declarat minuţios cum şi-a petrecut tot timpul în acea zi. Am stabilit faptul că asasinul intrase în pavilion între orele cinci şi şase. La şase şi un sfert, profesorul şi fiica sa şi-au reluat munca. La cinci, profesorul fusese cu fiica sa şi, întrucât atacul a avut loc în absenţa profesorului de lângă fiica sa, trebuia să descopăr exact când a lăsat-o singură. Profesorul a declarat că, la momentul când el şi fiica lui erau gata să intre din nou în laborator, a fost întâmpinat de pădurar şi reţinut într-o conversaţie despre tăierea unor copaci şi despre braconieri. Domnişoara Stangorson nu era cu el atunci, deoarece profesorul a spus:

„L-am părăsit pe pădurar şi m-am alăturat fiicei mele care lucra în laborator”.

În timpul acelui scurt interval de timp a avut loc tragedia. Aceasta este sigur. Cu ochii minţii, o văd pe domnişoara Stangorson reintrând în pavilion, mergând în camera ei ca să-şi dea jos pălăria şi găsindu-se faţă în faţă cu criminalul.

El era în pavilion de ceva vreme, aşteptând-o. Aranjase să-şi petreacă întreaga noapte acolo. Îşi dăduse jos ghetele Tăticului Jacques, îndepărtase hârtiile din cabinet şi apoi se furişase sub pat. Părându-i-se timpul lung, se ridicase, se întorsese în laborator, apoi în vestibul, privise în grădină şi o văzuse, venind spre pavilion, pe domnişoara Stangorson – singură. Nu ar fi îndrăznit să o atace la acea oră, dacă nu ar fi găsit-o singură. S-a hotărât. Ar fi mult mai în largul său singur cu domnişoara Stangorson în pavilion, decât la miezul nopţii, cu Tăticul Jacques dormind în mansardă. Deci, a închis fereastra vestibulului. Aceasta explică de ce nici domnul Stangorson, nici pădurarul, care erau la o oarecare distanţă de pavilion, nu au auzit focul de revolver.

Apoi s-a întors în Camera Galbenă. Domnişoara Stangorson a intrat. Ceea ce s-a petrecut trebuie să fi avut loc foarte repede. Domnişoara a încercat să strige după

ajutor, dar bărbatul o înşfăcase de gât. Mâna ei a căutat şi a apucat revolverul, pe care îl ţinea în sertarul noptierei ei, de când începuse să se teamă de ameninţările urmăritorului ei.

Asasinul era gata să o lovească în cap cu osul de oaie – o armă teribilă în mâna unui Larsan sau Ballmeyer, dar ea a tras la timp şi glonţul l-a rănit la mâna în care ţinea osul. Osul a căzut la pământ, acoperit de sângele asasinului, care s-a clătinat, s-a agăţat de perete ca sprijin, imprimând pe el urmele roşii şi, temându-se de alt glonţ, a fugit.

Ea l-a văzut trecând prin laborator şi a ascultat. El a stat mult timp la fereastră şi, în cele din urmă, a sărit prin ea.

Ea s-a repezit la fereastră şi a închis-o. O dată pericolul trecut, toate gândurile ei erau pentru tatăl ei. Văzuse sau auzise? Cu orice preţ pentru ea, trebuie să-i ascundă asta.

Astfel, atunci când domnul Stangorson s-a întors, a găsit uşa Camerei Galbene închisă şi pe fiica lui în laborator, aplecată asupra biroului ei, lucrând!

Întorcându-se către domnul Darzac, Rouletabille strigă: – Dumneavoastră cunoaşteţi adevărul! Spuneţi-ne, deci, dacă lucrurile nu s-au întâmplat aşa.

— Nu ştiu nimic despre aceasta, răspunse domnul

Darzac.

— Vă admir pentru tăcerea dumneavoastră, spuse Rouletabille, dar dacă domnişoara ar şti în ce pericol vă aflaţi, v-ar elibera de jurământ. Ea v-ar ruga să spuneţi tot ce v-a mărturisit. Ea ar fi aici ca să vă apere!

Domnul Darzac nu făcu nicio mişcare, nu scoase niciun cuvânt. Se uită la Rouletabille cu tristeţe.

— Totuşi, spuse tânărul reporter, întrucât domnişoara Stangorson nu se află aici, trebuie să o fac singur. Dar credeţi-mă, domnule Darzac, singura modalitate ca să o salvez pe domnişoara Stangorson şi să îi readuc raţiunea, este să vă asigur achitarea.

— Care este acest motiv secret care o sileşte pe domnişoara Stangorson să nu-l aducă la cunoştinţă tatălui ei?

Întrebă Preşedintele.

— Aceasta, domnule, n-o ştiu, spuse Rouletabille. Nu este treaba mea.

Preşedintele, întorcându-se către domnul Darzac, încercă să-l convingă să spună ceea ce ştia.

— Încă refuzaţi, domnule, să ne spuneţi cu ce v-aţi ocupat vremea în timpul atentatelor la viaţa domnişoarei Stangorson?

— Nu pot să vă spun nimic, domnule.

Preşedintele se întoarse spre Rouletabille, parcă solicitând o explicaţie.

— Trebuie să presupunem, domnule Preşedinte, că absenţele domnului Robert Darzac sunt strâns legate de secretul domnişoarei Stangorson şi că domnul Darzac se simte obligat de onoare să păstreze tăcerea. Este posibil ca Larsan, care, de la cele trei atentate ale sale, a aranjat totul ca să arunce suspiciunea asupra domnului Darzac, să fi aranjat chiar cu acele ocazii o întâlnire cu domnul Darzac într-un loc cât mai compromiţător. Larsan este suficient de viclean ca să fi făcut asta.

Preşedintele părea parţial convins, dar fiind în continuare curios, întrebă:

— Dar care este acest secret al domnişoarei Stangorson?

— Aceasta nu pot să v-o spun, spuse Rouletabille.

Cred, totuşi, că ştiţi suficiente lucruri acum ca să îl achitaţi pe domnul Robert Darzac! Doar dacă Larsan s-ar întoarce şi nu cred că o va face, adăugă el, cu un râset.

— Doar o singură întrebare, spuse Preşedintele.

Admiţându-vă explicaţia, ştim că Larsan dorea să îndrepte suspiciunile împotriva domnului Robert Darzac, dar de ce să arunce suspiciunile şi asupra Tăticului Jacques?

— Aici a intervenit detectivul profesionist, domnule, care se dovedeşte un dezlegător de mistere, anihilând chiar dovezile pe care le-a acumulat. El este un om foarte viclean şi un truc similar l-a ajutat deseori să abată suspiciunea de la el. Dovedea nevinovăţia unuia, înainte să-l acuze pe altul.

Puteţi să fiţi sigur, domnule, că o schemă atât de complicată ca aceasta trebuie să fi fost gândită de către Larsan dinainte, cu mult timp şi cu grijă. Pot să vă spun că a fost mult timp preocupat de elaborarea ei. Dacă doriţi să aflaţi cum îşi strângea informaţiile, veţi descoperi că, odată, s-a deghizat în comis voiajor între „Laboratorul Siguranţei” şi domnul Stangorson, ale cărui „experimente” erau solicitate. Astfel a reuşit, înaintea crimei, să analizeze pavilionul de două ori. Se

„Machiase” în aşa fel încât Tăticul Jacques nu l-a recunoscut.

Şi totuşi, Larsan a găsit oportunitatea să-l jefuiască pe bătrân de o pereche de ghete vechi şi o şapcă-bască abandonată, cu intenţia de a le duce unui prieten, un cărbunar de pe drumul spre Epinay. Când a fost descoperită crima, Tăticul Jacques a recunoscut imediat aceste obiecte ca fiind ale lui.

Ele erau extrem de compromiţătoare, ceea ce explică

tulburarea lui la momentul când i-am vorbit despre ele. Larsan mi-a mărturisit totul. Este un artist în acest joc. A făcut un lucru similar în afacerea cu „Credit Universel” şi în aceea cu „Lingourile din aur de la Mint”. Ambele cazuri ar trebui revizuite. De când Ballmeyer, sau Larsan, este la Siguranţă, un număr de oameni nevinovaţi au fost trimişi la puşcărie.

Capitolul XXVIII

În care se dovedeşte că nu ne gândim întotdeauna la toate

O mare emoţie s-a aşternut după ce Rouletabille a terminat. Sala de judecată a devenit agitată de zumzetul de aplauze înăbuşite. Maestrul Henri Robert ceru o suspendare a procesului şi a fost susţinut în moţiunea sa de însuşi procurorul public. Cazul a fost suspendat. Ziua următoare domnul Robert Darzac a fost eliberat pe cauţiune, în timp ce Tăticul Jacques a primit beneficiul imediat al „lipsei cauzei de acţiune”. S-au făcut căutări peste tot după

Frederic Larsan, dar în zadar. Domnul Darzac scăpase, în cele din urmă, de calamitatea îngrozitoare care îl ameninţase odată. După o vizită la domnişoara Stangorson, a fost lăsat să spere că aceasta ar putea, cu o îngrijire atentă, să-şi recupereze raţiunea într-o bună zi.

Rouletabille, normal, a devenit „omul zilei”. Părăsind Palatul de Justiţie, mulţimea l-a purtat pe braţe în triumf.

Presa din întreaga lume i-a publicat isprăvile şi fotografia. El, care intervievase atâtea personaje ilustre, devenise la rândul său ilustru şi a fost intervievat. Sunt bucuros să spun că succesul enorm nu i s-a urcat la cap în niciun fel.

Am părăsit Versailles-ul împreună, după ce am cinat la „Câinele care fumează”. În tren i-am pus un număr de întrebări care, în timpul mesei, îmi stătuseră pe limbă, dar pe care m-am reţinut să le dau glas, ştiind că nu-i plăcea să vorbească „profesional” în timp ce mânca.

— Prietene, i-am spus, cazul ăsta cu Larsan este minunat. Este demn de tine.

M-a rugat să nu mai spun nimic şi s-a prefăcut râzând că este îngrijorat, din cauză că eu aş da drumul unor laude prosteşti la adresa lui, doar datorită unei admiraţii personale a abilităţii sale.

— Voi trece la subiect, atunci, am spus, deloc prins în

plasă. Încă sunt neştiutor referitor la motivul plecării tale în America. Când ai plecat de la Glandier aflasei, dacă înţeleg corect, totul despre Frederic Larsan. Descoperisei modul precis în care planificase crima?

— Chiar aşa. Şi tu, spuse el schimbând subiectul conversaţiei, tu nu ai suspectat nimic?

— Nimic!

— Este incredibil!

— Nu văd cum aş fi putut să suspectez ceva. Ai depus mari eforturi ca să îţi ascunzi gândurile de mine. Deja îl suspectai pe Larsan când ai trimis după mine ca să aduc revolverele?

— Da! Ajunsesem la acea concluzie prin incidentul „Galeriei inexplicabile”. Întoarcerea lui Larsan în camera domnişoarei Stangorson nu mi-a fost totuşi clarificată de ochelari. Suspiciunile mele au fost doar rezultatul raţionamentului şi ideea că Larsan era criminalul părea atât de extraordinară, încât m-am hotărât să aştept o dovadă practică înainte să mă aventurez să acţionez. Cu toate acestea, suspiciunea mă îngrijora şi câteodată vorbeam cu detectivul într-o manieră care ar fi trebuit să-ţi deschidă ochii. Vorbeam cu dispreţ despre metodele lui. Dar până nu am găsit ochelarii, nu puteam să-mi privesc suspiciunile decât în lumina unei ipoteze absurde. Poţi să-ţi imaginezi

exaltarea mea după ce mi-am explicat mişcările lui Larsan. Îmi amintesc bine că m-am repezit în camera mea ca un nebun şi-ţi strigam: *„O să-l bat pe marele Frederic. O să-l bat într-un mod care va face senzaţie!”*

Mă gândeam atunci la Larsan criminalul. În aceeaşi seară Darzac m-a rugat să veghez asupra domnişoarei Stangorson. Nu am făcut niciun efort decât după ce am cinat cu Larsan, după ora zece. Era chiar acolo în faţa mea şi îmi puteam permite să aştept. Ar fi trebuit să-l suspectezi, pentru că atunci când vorbeam de venirea asasinului, ţi-am spus:

„Sunt cât se poate de sigur că Larsan va fi aici astă-seară”.

Dar ne-a scăpat amândurora un punct important. Era unul care ar fi trebuit să ne deschidă ochii asupra lui Larsan.

Îţi aminteşti de bastonul din bambus? Am fost surprins să văd că Larsan nu se folosea de acea dovadă împotriva lui Robert Darzac. Nu fusese cumpărat de o persoană a cărei descriere se potrivea exact cu aceea a lui Darzac? Ei bine, chiar înainte să mă despart de el la tren, după pauza din timpul procesului, l-am întrebat de ce nu folosise bastonul ca probă. Mi-a spus că nu intenţionase niciodată să procedeze aşa, că descoperirea noastră din

hanul de la Epinay îl stânjenise mult. Dacă îţi aminteşti, ne-a spus că bastonul îi fusese dăruit în Londra. De ce nu ne-am spus imediat: *„Frederic minte. Nu putea să fi primit acest baston în Londra. Nu era în Londra. L-a cumpărat din Paris”*? apoi tu ai aflat, întrebând la Cassette, că bastonul fusese cumpărat de o persoană îmbrăcată foarte asemănător cu Robert Darzac, deşi, aşa cum am aflat mai târziu, de la Darzac însuşi, nu el făcuse achiziţia. Cuplează acest lucru cu faptul că deja ştiam, din scrisoarea de la post-restant, că era de fapt un bărbat în Paris care se dădea drept Robert Darzac, de ce nu ne-am fixat imediat asupra lui Frederic însuşi?

Bineînţeles, poziţia lui în cadrul Siguranţei era împotriva noastră, dar când am văzut zelul evident din partea lui ca să găsească dovezi convingătoare împotriva lui Darzac, ba mai mult, chiar pasiunea pe care o demonstra în urmărirea omului, minciuna despre baston ar fi trebuit să aibă o nouă semnificaţie pentru noi. Dacă întrebi de ce a cumpărat Larsan bastonul, dacă nu avea nicio intenţie să fabrice o dovadă împotriva lui Darzac cu ajutorul lui, răspunsul este cât se poate de simplu. Fusese rănit la mână de domnişoara Stangorson, astfel că bastonul îi era folositor ca să-i permită să-şi ţină palma închisă purtându-l. Nu-ţi aminteşti că am observat că îl purta

întotdeauna?

Toate aceste detalii mi-au venit în minte când l-am fixat pe Larsan drept criminal. Dar atunci au venit prea târziu ca să-mi fie de folos. În seara când s-a prefăcut a fi drogat, m-am uitat la mâna lui şi am văzut un bandaj subţire de mătase acoperind o mică rană care se vindeca. Dacă ne-am fi grăbit cu iniţiativa la momentul când Larsan ne-a spus acea minciună despre baston, sunt sigur că el ar fi plecat, ca să evite suspiciunea. Cu toate acestea, noi l-am îngrijorat pe Larsan sau Ballmeyer fără să ştim.

— Dar, l-am întrerupt, dacă Larsan nu avea nicio intenţie să folosească bastonul ca dovadă împotriva lui Darzac, de ce s-a deghizat ca să semene cu el când s-a dus să-l cumpere?

— De fapt nu se „machiase” intenţionat ca Darzac când a cumpărat bastonul. S-a dus direct la Cassette imediat după ce o atacase pe domnişoara Stangorson. Rana lui îi crea probleme şi, mergând pe Avenue de l’Opera, i-a venit în minte ideea bastonului şi a acţionat în consecinţă. Atunci era ora opt. Şi eu, care am nimerit ora exactă a producerii tragediei, aproape convins că Darzac nu era asasinul şi ştiind despre baston, tot nu l-am suspectat pe Larsan. Sunt momente...

— Sunt momente, am spus, când cele mai mari

intelecte... Rouletabille mi-a închis gura. Am mai continuat să-l mustru, dar, descoperind că nu răspundea, am observat că nu mai dădea atenţie la ce spuneam. Am descoperit că dormea dus.

Capitolul XXIX

Misterul domnişoarei Stangorson

În timpul zilelor care au urmat, am avut mai multe oportunităţi să-l iau la întrebări referitor la motivul călătoriei sale în America, dar nu am obţinut răspunsuri mai precise decât cele pe care mi le dăduse în seara suspendării procesului, când ne aflam în trenul spre Paris. Într-o zi, totuşi, la insistenţele mele continue, a spus:

— Nu poţi să înţelegi că trebuia să cunosc adevărata personalitate a lui Larsan?

— Fără îndoială, am spus, dar de ce te-ai dus în America pentru a afla asta?

El a stat fumându-şi pipa şi nu mi-a mai dat niciun răspuns. Am început să înţeleg că mă apropiam de secretul care o implica pe domnişoara Stangorson. Evident Rouletabille considerase necesar să se ducă în America pentru a descoperi care era legătura misterioasă care o legase de Larsan, printr-un nod atât de strâns. În America aflase cine era Larsan şi obţinuse informaţii care îl reduseseră la tăcere. Fusese în Philadelphia.

Şi acum, care era misterul care îi ţinea pe domnişoara Stangorson şi pe domnul Robert Darzac într-o tăcere atât de inexplicabilă? După atât de mulţi ani şi după publicitatea dată cazului de o presă curioasă şi neruşinată, acum că domnul Stangorson cunoaşte totul şi a iertat totul, totul poate fi spus. În fiecare fază a acestei povestiri extraordinare, domnişoara Stangorson a fost întotdeauna cea care a avut de suferit. Începutul datează din perioada când, ca fată, locuia cu tatăl ei în Philadelphia. Un vizitator în casa lor, un francez, a reuşit prin iscusinţă, graţie şi atenţie insistentă să-i câştige afecţiunea. Se spunea că era bogat şi că i-a cerut mâna de la tatăl ei. Domnul Stangorson, făcând investigaţii în legătură cu domnul Jean Roussel, a descoperit că omul era un escroc şi un aventurier. Jean Roussel era doar unul din numele sub care notoriul Ballmeyer, un evadat din Franţa, încerca să se ascundă. Domnul Stangorson nu-i cunoştea identitatea de Ballmeyer; a aflat că omul era pur şi simplu indezirabil pentru fiica lui. Nu doar că a refuzat să-şi dea consimţământul pentru căsătorie, dar i-a tăgăduit accesul în casă. Totuşi, Mathilde Stangorson se îndrăgostise. Pentru ea, Jean Roussel era tot ceea ce îi arăta iubirea ei. A fost indignată de atitudinea tatălui ei şi nu şi-a ascuns sentimentele. Tatăl ei a trimis-o să stea cu o mătuşă în

Cincinnati. Acolo i s-a alăturat Jean Roussel şi, în ciuda dragostei pe care o simţea pentru tatăl ei, a fugit să se căsătorească.

Ei s-au dus în Louisville şi au trăit acolo o perioadă.

Într-o dimineaţă, totuşi, a bătut cineva la uşa casei în care erau şi poliţia a intrat să-l aresteze pe Jean Roussel. Atunci Mathilde Stangorson, sau Roussel, a aflat că soţul ei nu era nimeni altul decât notoriul Ballmeyer!

Tânăra femeie disperată a încercat să se sinucidă. A eşuat în aceasta şi a fost silită să se întoarcă la mătuşa ei din Cincinnati. Bătrâna doamnă a fost peste poate de fericită să o vadă din nou. O căutase cu îngrijorare şi nu îndrăznise să-i spună domnului Stangorson despre dispariţia ei. Mathilde a pus-o să jure că va păstra secretul, astfel ca tatăl ei să nu ştie că ea fusese plecată. O lună mai târziu, domnişoara Stangorson s-a întors la tatăl ei, căindu-se, cu inima moartă în ea, sperând un singur lucru: că nu îl va mai vedea niciodată pe soţul ei, oribilul Ballmeyer. Un zvon a fost împrăştiat câteva săptămâni mai târziu, că el ar fi mort, iar ea s-a hotărât acum să-şi ispăşească neascultarea printr-o viaţă de muncă şi devoţiune pentru tatăl ei. Şi s-a ţinut de cuvânt.

Toate acestea i le-a mărturisit lui Robert Darzac şi, crezându-l pe Ballmeyer mort, şi-a permis bucuria unei

uniuni cu el. Dar soarta l-a reînviat pe Jean Roussel – Ballmeyer din tinereţea ei. El luase măsuri ca ea să ştie că el nu-i va permite niciodată să se căsătorească cu Darzac, că încă o iubea. Domnişoara Stangorson nu a ezitat nicio clipă să îi acorde încrederea domnului Darzac. I-a arătat scrisoarea în care Jean Roussel o rugase să-şi amintească primele ore ale uniunii lor în căminul lor frumos şi încântător din Louisville.

„Prezbiteriul nu şi-a pierdut cu nimic din farmec, nici grădina din strălucire”, scrisese el. Ticălosul pretindea că este bogat şi-şi cerea dreptul de a o lua înapoi la Louisville. Ea îi spusese lui Darzac că dacă tatăl ei ar afla despre dezonoarea ei, ea se va sinucide. Domnul Darzac a jurat să-l reducă la tăcere pe torţionarul ei, chiar dacă trebuia să îl omoare. A fost depăşit în deşteptăciune şi ar fi sucombat, dacă nu ar fi fost geniul lui Rouletabille.

Domnişoara Stangorson era ea însăşi neajutorată în mâinile unui asemenea nemernic. A încercat să-l omoare când el a ameninţat-o prima dată şi a atacat-o în Camera Galbenă. Din nefericire, nu a reuşit şi s-a simţit condamnată pe veci să se afle la mila nenorocitului fără scrupule, care îi solicita în continuu prezenţa la întâlniri clandestine. Când i-a trimis scrisoarea prin Oficiul Poştal, cerându-i să se întâlnească cu el, ea a refuzat. Rezultatul refuzului ei a fost

tragedia din Camera Galbenă. A doua oară când i-a scris să-i ceară o întâlnire, scrisoarea ajungând în camera ei de boală, ea l-a evitat dormind cu servitoarele ei. În acea scrisoare ticălosul o avertizase că, deoarece era prea bolnavă ca să vină la el, va veni el la ea şi va fi în camera ei la o anumită oră, dintr-o anumită noapte. Ştiind că avea toate motivele să se teamă de Ballmeyer, şi-a părăsit camera în acea noapte.

Atunci s-a produs incidentul „galeriei inexplicabile”.

A treia oară ea s-a hotărât să onoreze întâlnirea. El i-o ceruse în scrisoarea pe care o scrisese chiar în camera ei, în noaptea incidentului din galerie, pe care o lăsase pe birou. În acea scrisoare, a ameninţat că va da foc hârtiilor tatălui ei, dacă ea nu se întâlnea cu el. Pentru a salva acele hârtii, s-a hotărât să se întâlnească cu el. Nicio clipă nu s-a îndoit că nenorocitul îşi va îndeplini ameninţarea dacă ea continua să-l evite şi, în acel caz, munca de o viaţă a tatălui ei ar fi fost pierdută pentru totdeauna. Deoarece întâlnirea era, deci, inevitabilă, s-a hotărât să îşi vadă soţul şi să apeleze la partea bună din el. Pentru această întrevedere s-a pregătit în noaptea când a fost ucis pădurarul. S-au întâlnit şi este uşor de imaginat ce s-a petrecut între ei. El a insistat ca ea să renunţe la Darzac. Ea, pe de altă parte, şi-a afirmat dragostea pentru el. El a înjunghiat-o de furie,

hotărât să îl acuze pe Darzac de crimă. Aşa cum Larsan putea s-o facă, Darzac nu putea să explice deloc cum îşi petrecuse timpul când lipsise de la castel. Precauţiile lui Ballmeyer au fost luate cu cea mai mare viclenie.

Larsan l-a ameninţat pe Darzac la fel cum o ameninţase pe Mathilde – cu aceeaşi armă şi cu aceleaşi ameninţări. I-a scris lui Darzac scrisori urgente, declarându-se gata să predea scrisorile care existaseră între el şi soţia lui şi să-i lase în pace pentru totdeauna, dacă el o să-i plătească preţul. I-a cerut lui Darzac să se întâlnească cu el, cu scopul de a aranja lucrurile, stabilind momentele când Larsan urma să fie cu domnişoara Stangorson. Când Darzac s-a dus la Epinay, aşteptându-se să-l găsească pe Ballmeyer, sau Larsan, acolo, a fost întâmpinat de un complice de-al lui Larsan şi lăsat să aştepte până când putea fi stabilit momentul „coincidenţei”.

Totul a fost făcut cu viclenie machiavelică, dar Ballmeyer nu l-a pus la socoteală pe Joseph Rouletabille.

Acum că Misterul Camerei Galbene a fost elucidat, nu este momentul să vorbesc despre aventurile lui Rouletabille în America. Cunoscându-l pe tânărul reporter aşa cum îl cunoaştem, putem să înţelegem cu ce perspicacitate a urmărit, pas cu pas, povestea Mathildei Stangorson şi a lui Jean Roussel. La Philadelphia s-a informat rapid despre

Arthur Rance. Acolo a aflat despre actul de devoţiune al lui Rance şi despre răsplata la care se credea îndreptăţit. Un zvon despre căsătoria lui cu domnişoara Stangorson îşi făcuse cândva loc prin saloanele din Philadelphia. A aflat, de asemenea, despre atenţiile continue faţă de ea şi despre insistenţele pentru mâna ei. Se luase de băutură, spunea el, ca să-şi înece suferinţa din dragostea neîmpărtăşită. Este de înţeles acum de ce Rouletabille arătase un comportament atât de distant faţă de Rance când s-au întâlnit în camera martorilor, în ziua procesului.

Straniul mister Roussel – Stangorson fusese acum dezvăluit. Cine era acest Jean Roussel? Rouletabillle îi luase urma din Philadelphia în Cincinnati. În Cincinnati a făcut cunoştinţă cu mătuşa bătrână şi găsise mijloacele ca să o facă să vorbească. Relatarea arestării lui Ballmeyer a aruncat lumină asupra întregii poveşti. El a vizitat „prezbiteriul”, o locuinţă mică şi drăguţă în stilul colonial vechi, care, într-adevăr, „nu-şi pierduse cu nimic din farmec”. Apoi, abandonând urmărirea domnişoarei Stangorson, s-a apucat de cea a lui Ballmeyer. L-a urmărit din închisoare în închisoare, de la o crimă la alta. În cele din urmă, când era gata să se întoarcă în Europa, aflase că în New York, cu cinci ani în urmă, Ballmeyer se îmbarcase cu destinaţia Franţa, cu nişte hârtii de valoare care îi

aparţineau unui comerciant din New Orleans, pe care îl asasinase.

Şi totuşi nu s-a dezvăluit întregul mister. Domnişoara Stangorson a avut un copil cu soţul ei – un fiu. Copilul s-a născut în casa bătrânei ei mătuşi. Nimeni nu a ştiut de el, atât de bine a reuşit mătuşa să ascundă evenimentul.

Ce s-a întâmplat cu acel fiu? Aceasta este altă poveste, pe care încă nu am voie să o relatez.

Cam la două luni după aceste evenimente, am dat peste Rouletabille stând pe o bancă în Palatul de Justiţie, arătând foarte deprimat.

— Ce s-a întâmplat, prietene? l-am întrebat. Pari cam la pământ. Ce mai fac prietenii tăi?

— În afară de tine, spuse el, nu am niciun prieten.

— Sper că domnul Darzac...

— Fără îndoială.

— Şi domnişoara Stangorson... cum se simte?

— Bine, mult mai bine.

— Atunci nu ar trebui să fii trist.

— Sunt trist, spuse el, deoarece mă gândesc la parfumul doamnei în negru...

— Parfumul doamnei în negru! Te-am auzit deseori referindu-te la el. Spune-mi de ce te tulbură.

— Poate... într-o zi... într-o zi... spuse Rouletabille.

Şi scoase un oftat din rărunchi.